OTTO RUNG

Livet farligt

Noveller III

Otto Rung

Livet farligt

Noveller III

eBibliotek 1800

2025

Ophavsret og brugsbetingelser

Denne ebogsudgave af Otto Rung: *Livet farligt* er baseret på originaler, som på udgivelsestidspunktet er public domain i lande hvor ophavsret er baseret på ophavsmandens død+80 år eller kortere, samt i USA.

Nærværende ortografisk opdaterede og redigerede udgave af teksten kan frit downloades og videreformidles under Creative Commons-licensen BY-NC-SA – Kreditering-IkkeKommerciel-DelPåSammeVilkår 4.0 International.

Opholder du dig i et land uden for EU, bør du dog tjekke de lokale ophavsretsbestemmelser, før du videredistribuerer værket.

Generelt forbehold: *Vær opmærksom på, at denne ebog er baseret på en tekst, som stammer fra en længst svunden tid. Normer og udtryksmåder mm. var anderledes dengang, og der kan derfor forekomme indhold, som på nogle virker stødende. Bogen skal, ligesom alle andre kunstneriske værker fra andre tider, ses i sin kulturelle og tidsmæssige kontekst, og udgiveren kan og vil ikke påtage sig noget ansvar for forfatterens verdensbillede og udtryksmåder.*

Copyright and conditions of use

This ebook edition of Otto Rung: *Livet farligt* is based upon sources in the public domain in countries where copyright is based upon Life+80 years or less, and in the USA (at the time of publishing).

This orthographically updated and revised edition is free to download and reuse under Creative Commons BY-NC-SA Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International.

If you are outside the EU, you are advised to check the local copyright laws before copying and/or redistributing this ebook.

Disclaimer: *Please note that this book is based on an original text dating from another era. Norms and language were different then, and some readers might find offensive content. We believe that any work of art from previous times should be viewed in its cultural and temporal context and not in the light of latter-day prejudices, and we can and will not accept any responsibility for the author's views or language.*

Smitsons mærkelige forvandling

Ved indkørslen, der åbnede sig mellem to heraldiske sandstensløver, blev doktor Hengst modtaget af en sortklædt, fornem majordomus, som stillede sig ved ekvipagens rødlakerede hjulskærm, medens en tjener i blåt livré åbnede vogndøren.

General Smitson kom derefter ud fra vestibulen, kjoleklædt med rosettens nellike i atlaskesopslaget, bøjede sig over trappegitrets barokke smedejernsguirlander og vinkede med sin meget hvide hånd.

"Hr. doktor, jeg har den ære at byde Dem velkommen – i samme grad som gæst og som medicinsk sagkyndig."

Doktor Hengst trådte massivt ned på fliserne, dyngede plæd, kørekappe og et voksdugsetui med golfkøller i armene på den ventende tjener og bevægede sig vægtigt op mod vestibulen. Hans stærke næse filtrerede luften gennem de sorte hårtotter. Han synede med uvilje bygningens facade: ekstrem og overlæsset rokoko, alt for yppige mansarder og balustre af sandstensbrokade.

I stor majestæt førte han derefter sin mægtige person op over trappen. Hans umådelige redingote bælgede ud over ham, udspilet af den kraftige bringe. Benene viste sig under skøderne i dyb skygge som under en baldakin.

Hans stemme drønede trods marmorsalens ringe resonans: "Jeg ønsker med det samme at tage patienten i øjesyn. De vil

måske bede hr. Smitson ulejlige sig herover."

Generalens lille albinoansigt virrede frygtsomt. Han sagde:

"Det er en usædvanlig sag, idet min hr. søn ikke er egentlig patient, men har ønsket Deres nærværelse af grunde, De snarere som psykolog end som læge vil forstå. Han opholder sig i dette øjeblik i biblioteket. Personlig forstyrrer jeg ham ikke gerne nu i hans studietid mellem fem og halv seks. Men hvis De selv tør vove forsøget, er det vejen gennem den blå havesal ad korridoren med de tre mytologiske medaljoner i loftet. Der er fire trin op til biblioteket.

Jeg vil bede Dem gå alene derop og så vidt muligt på tåspidserne."

Doktor Hengst nikkede og svingede ud i den blå havesal, han gik drønende med vægtlinjen af sit gigantiske legeme sluttet i sine hæle op mellem korridorens marmortavlede vægge. Han skævede foragtende op til en bueskydende Diana, en soppende, fuldkommen nøgen Venus og en Danaë, der hvilede på blå bolstre, udstrakt på ryggen i typisk fødestilling – alle omgivet af forgyldte ovalrammer.

Han rev ved et ryk i biblioteksdørenes polerede messingringe de to mahognifløje tilbage og kom således med et hult brag ind i det store halvmørke rum.

Cosmus Smitson rejste sig fra en lille grøn taburet, lagde en gyldenkantet lille bog trykt med røde miniaturer hen på en bogfyldt rotativ læsepult og rullede derefter en dyb læderarmstol frem til doktoren.

Doktor Hengst gik imidlertid hurtigt hen og åbnede to af de gamle våbendekorerede glasruder. Luften fo'r ind som en kold eksplosion, gennembladede otte opslåede folianter og spredte

et stort antal afrevne blokbogblade, meget tæt beskrevne med notater, ud over parketgulvet.

Derefter skønnede doktor Hengst hurtigt over patienten: ekstremitær muskelatrofi, øjensynlig underernæring, sandsynlig konstitutionel neurastheni, typiske degenerationstræk i tandbygning, samt øredeformitet.

Han satte sig spændstigt i armstolen, slog håndfladen ned på den nærmeste bogdynge og sagde øjeblikkelig:

"Altså, unge mand. De føler Dem lidende, svækket, nervøs." Og da Smitson nu tog plads over for ham med de meget tynde ben korslagte, yderlig elegant, i sort jaket og med krysantemum i venstre knaphul, blev han indigneret og fortsatte med stor energi.

"Hr. Smitson. Deres nerveliv frembyder tegn på at være i høj grad undergravet. Deres i forvejen sikkert slette konstitution er svækket af uregelmæssige livsvaner: livligt hovedstadsliv, spiritus, nattevågen, varietéer og damebekendtskaber. Ja, De kan spare Dem protester.

De har nu fulgt Deres families råd at søge ro herude i et længere landophold, og deri har De gjort vel. Sund levevis, normal søvn og daglig færden i mark og skov kan selv på en konstitution som Deres udrette vidundere.

De er fire og tyve år. Meget vel. Se en gang på mig: Jeg har opdraget mig selv med koldt vand og et kvarters legemsøvelser hver morgen. Nu er jeg halvtreds, men se her": Han smøgede manchetten op over albuen, blottende en behåret enorm muskulatur, lagde Mozins *Dictionnaire* på sin flade hånd, bind efter bind, – og holdt armen stiv. Han stod på vidt skilte ben og

bar læsset. Hans benede kæber knasede langsomt og energisk mod hinanden.

Han lod bogstablen vælte over et bord og pudsede nu sin næse med et stærkt og tørt skrald.

"Se her, unge mand. Det er naturmetode. Dyrk Deres krop som en mark, så gror den. For Fanden: Gå ud og se på landbruget herude. I Deres alder tog jeg min tørn bag ploven på min faders bondegård. Derude er noget for Dem at lære."

Smitson udrakte en bleg og smal hånd, der lignede en nypresset glacéhandske. Han sagde, idet han talte i en let nasal tone og med en ganske formidabel hastighed:

"Det glæder mig meget, doktor Hengst, at De ganske er af min mening. Jeg kom i går hertil fra hovedstaden og har øjeblikkelig begyndt at interessere mig for lokale funktioner, der altså for Dem som landbo af originitet har en intimere betydning end for mig, der har nydt en kosmopolitisk opdragelse. Jeg så imidlertid ikke nogen grund til at undlade at erhverve mig praktiske kundskaber på et område, hvor jeg hidtil kun har gjort spredte teoretiske studier."

Smitson slog ud med hænderne, fortsatte med overlegen talefærdighed:

"Jeg vil straks bemærke, at jeg har gjort højst overraskende opdagelser herude, der ingenlunde tjener den lokale kultur til ære.

Allerede i morges foretog jeg en ekskursion i de stedlige laboratorier og iagttog således, at man her endnu anvender det ganske forældede omkredsningssystem, der overalt er fortrængt af det udmærkede tomaskinesystem med anvendelse af balanceploven og den Howardske vendekultivator. Det ældre

system viste sig allerede i det berømte forsøg på under nord-sydstatkrigen at usurpere Ægypten som førende på bomuldsmarkedet ganske ubrugeligt.

For øvrigt vil jeg henvise til Perels Håndbog (udgave Jena 1880) kapitel 11 og 12 såvel som til arbejder af Boysen og Wüst, som jeg – for øvrigt med ganske ufuldstændige titler – fik anvist af en engelsk agronom sir H. G. W. Harries M. A. K. B., hvem jeg mødte i Société Internationale de Bibliophiles Contemporains sektion A. Ved mødet den 27. december forrige år."

Smitson havde hævet sig fra sin plads. Hans aristokratiske og blege ansigt dirigerede hans bemærkninger, en monokel faldt udtryksfuldt fra hans lyskantede øjne, nu da han tav, han skiftede nervøst de yderst elegante fødder, knækkende leddeløst i knæerne, hænderne bevægede sig nu og da i luften for at markere. Han så med et forbindtligt smil på doktoren og vedblev:

"For øvrigt må De undskylde mig denne digression. På rent agronomiske studier er jeg kommet ind som i en *cul de sac* under mine rent privatpersonlige identificeringsforsøg, idet jeg måtte gennemblade Rosenberg Lepinskys berømte historiske værk om agrikultur (Breslau 1890) for at danne mig praktiske forestillinger til brug under mine mere etisk anlagte studier over den fri-social-agronomiske litteratur, der i året 1670 dannede sig under William Penns auspicier som led i Ny-Englands såkaldte kvækerlitteratur og med Robert Barclays nådige bistand. Ved denne lidet grundige gennembladning erhvervede jeg mig et ret overfladisk kendskab også til moderne agrarteknik, hvilken videnskab jeg senere har forfulgt i

særskrifter, som min bogleverandør, ved en ganske tåbelig forveksling af etiketterne: agrarisk kultur og agrarisk kultus, sendte mig – og specielt for dampploves vedkommende fra de tidligere nævnte værker og et par kataloger fra amerikanske maskinfirmaer, jeg her har forefundet.

Digressionen i min fremstilling er altså parallelt forløbende med *celle de mes études*, og jeg er dermed kommet tilbage til den af Dem med udmærket hurtighed opstillede diagnose over min patologiske habitus.

Jeg formoder altså, at De på forhånd indordner min lidelse under de såkaldte degenerativt opståede psykoser, specielt under gruppen: patologiske karakterer (efter Krapelin, Weygandts og andres inddeling, hvilken De med et par – for øvrigt tilgivelige – misforståelser har fulgt i Deres udmærkede afhandling om "Naturhelbredelse", som De i 1899 offentliggjorde i martshæftet af: "Physiatrisk månedsskrift", og som jeg med megen fornøjelse har læst)."

Nu afbrød doktor Hengst ved et hårdt slag i bordet med en bog:

"Jeg ser," sagde han, "at De studerer medicinske fagskrifter. Et meget typisk fænomen for nervepatienter af Deres gruppe."

Men Smitson vinkede afværgende med venstre hånd. Monoklen sprang ved et gådefuldt trick op i et parat snappende øje. Han vedblev:

"Oh nej, hr. doktor. Medicinen ligger ganske uden for mit speciale; men Deres afhandling kom mig helt tilfældigt i hænde for to år siden en formiddag, da jeg antichambrerede hos min tandlæge. Som jeg ventede af Dem, bragte De straks i dag ved Deres entré overfor mig den suggestive måde til anvendelse,

som De anbefaler i kapitel 4, andet afsnit, side 113-120: kraftig og energisk tiltale af patienten, håndspålæggelse, magnetiserende blikke og især eksemplet af lægens egen sunde og robuste personlighed, formelig – *sit venia verbo* – holdt ud i i strakt arm. Og jeg vil indrømme, at Deres imponerende og vel gymnasticerede type virker både tillidsindgydende og opmuntrende. Jeg vil uden tvivl drage stor nytte af at lade mig suggerere af Deres udmærkede fysis. Vi på vor side skal søge at gøre Dem opholdet som vor gæst så behageligt, det er os muligt."

Doktor Hengst havde rejst sig, formørket under de svære øjenbryn, stillede lydeligt stolen foran sig og slog sin håndkant i bordpladen. Han råbte:

"Måske hr. Smitson ville tillade mig et par spørgsmål om Deres levemåde."

"Kære doktor Hengst," sagde Smitson beroligende. "Jeg vil med fornøjelse give Dem lejlighed til en eksamination en gang i aften. Der er blot en time til middag, og jeg må klæde mig om; og forinden må jeg desuden foretage et uopsætteligt notat angående et meget kuriøst eksemplar af et værk, jeg længe har eftersøgt på alle Europas biblioteker, og som jeg pludselig opdager her, indbundet i Tome IV af Diderot og d'Alemberts berømte *Encyclopédie ou Dictionnaire raisonné des sciences* etc. De ser her det yderst precieuse bind in folio, *avec gravures et belles figures sur bois*, og her titlen: *Poliphili Hypnerotomachia, ubi humana omnia non nisi somnium esse docet … (opus a Francisco Columna compositum, a Leonardo Crasso editum)* Venise, *Alde* 1499; et værk, der som Ch. Nodier skriver i *Bulletin du bibliophile* (oktober 1834) er skabt af en tænker, *bizarre et divers*, Franciscus

Columna, en middelalderens Bacon. Jeg turde måske særlig henlede Deres opmærksomhed på et citat, der, under hensyn til den middelalderlige og latinbeslægtede italienske tekst næppe vil volde Dem vanskelighed …"

Doktor Hengst rystede indigneret sit ansigt og skelede over sin vældige næseryg hen på Smitson, der nu meget agiteret svingede det ældgamle halvt sprængte kvartbind, – denne lange og alt for charmant påklædte kavaler, der stadig holdt monoklen klemt i et gabende venstre øje, og hvis lange blege hår var friseret skilt midt over det kløgtige embryonansigt. Doktoren satte forbitret den høje hat, han efter visitvane havde beholdt i hånden, på sit hoved og slog ud med hånden for at gå.

Men Smitsons smil synes ham nu at sygne, at snævres så fattigt og ensomt sammen om den ganske umyndige mund.

Han stod lænet mod den forgyldte pilaster af en reol, hvor dunkle og gamle bind sortnede i dybe karme. Inde i de mulmfyldte nicher bugtede folianter og kalveskinds kvarter deres skolede alléer, stamme ved stamme, de røde og gyldne og grønne tavletter af deres titler mønstrede sig op gennem rummet, i indre metodisk følge, dybe, dybe vindinger i et system af døde tanker. Loftets dunkle barok, der dryppede af gyldne druer og snitværks vigneløv omrammede en vokshvid iris, en friseret og prætentiøs ganske nøgen dame, der hvilede med ryggen på loftet som den selvlysende kærne i en Uranias blå oval. –

Tre snøftende rød-, grøn- og sortlakerede automobiler havde ført ti gæster til stede. Der var dækket til tretten i den hvide havesal, kun krystal og sølv og Sèvres, hvidt damask og blege krokus i løse buketter ved hver kuvert.

Doktor Hengst anbragte sig med nogen mistillid til den lave hvidlakerede armstol ved venstre side af general Smitson. Han kunne uhindret af de frugtfyldte jardinierer iagttage sin patient, der nogle pladser oppe havde ført sin kusine Alix de la Valossière til bords.

Denne lille dame, helt i rosa tyl, var voksbilledbleg og holdt sine faste og klare pupiller hæftede på sin kavaler, der intet øjeblik aflod at tale.

Doktor Hengst henvendte sig nu til general Smitson, som præsiderede for bordfløjen, medens den sortklædte majordomus bag hans stol dirigerede anretningens yderst raffinerede og meget sammensatte stil. Også i spisesalens loft var et billede, sælsomt muslingeskalsformet, gammelt og mørkt, drivende af gylden nature morte: frugt og vildt og det underligt rynkede og kobberrøde åsyn af en jæger, der i grøn fløjlsvams så over sin skulder og præsenterede: Dette var en gang mit bytte!

"Om min hr. søns egentlige lidelse," sagde general Smitson, "ved jeg lidet eller intet. Og om hans karakter kan Deres nabo til venstre, doktor i teologi hr. pastor Gerson, min søns tidligere manuduktør, give Dem bedre oplysninger end jeg, der, som knyttet til generalstaben, har tilbragt næsten hele mit ægteskab på opmålinger."

Dr. theol. pastor Gerson førte sit sort- og langhårede, men i øvrigt glatragede hoved nær hen til doktor Hengsts øre og begyndte at tale i en alt for lydelig hvisken.

"Unge Smitson," sagde pastor Gerson, "er sidste skud af en stor slægt, og jeg vil benævne ham som en hukommelsesabnormitet. Rettelig er familiens navn: *de*

Smitson. Den er utvivlsomt af fransk emigrantadel, som i engelsk landflygtighed har fået sit noblere navn forbyttet.

Det siges, at den unge Smitson begyndte at læse førend han var vænnet fra, og jeg tror, han har gennemarbejdet det meste af den eksisterende litteratur undtagen de matematiske videnskaber.

Jeg erindrer, at jeg under en ferie mødte ham på gaden, gravitetisk, professoragtig, med en stor bogstabel under venstre arm, men i øvrigt i matrosbluse og knæbukser, idet han den gang var tolv år gammel. Og på mit spørgsmål om, hvor han agtede sig hen, erklærede han mig, at han var på vej til det store kongelige bibliotek for at efterse nogle notater vedrørende to eller tre af de sekrete græske autores.

Jeg advarer Dem energisk mod unge Smitson. Han er naturstridig, har aldrig været barn, er en voksen kobold fra fødslen. Det barnlige som vi andre – Gud være lovet – endnu bevarer i vort indre, det uforgængelige i os, opstandelseskimen – befinder sig ilde i hans selskab. Det gamle dogme om kundskabens træ har efter min mening intet med fri hengivelse i kærlighed at gøre, – der efter min anskuelse er syndefri – uskyldig fordi den er naturlig. – Nej! Den sande synd er den naturstridige og anmassende alviden, fordi den anticiperer livet, hindrer og forgifter den frie og livskraftige natur. Salige er de enfoldige af hjertet."

Doktor Hengst nikkede. Han antog pastor Gerson for at være disponeret til nyrecirrhose og begyndte at kontrollere hans rødvinsforbrug. Smitson sad nu tilbagelænet i sit sæde, pauserende, og viftede Alix de la Valossière med en perlemorsvifte.

"Cosmus Smitson," vedblev pastor Gerson, "er altså en hukommelsesabnormitet. Det eneste der mangler hans fysiske og psykiske væsen er: *at han ikke kan glemme*.

Glemslen fra dag til dag, det vil sige kendsgerningernes nedsiven gennem bevidstheden – ligesom for at bruge et billede: Nilvandet overrisler Ægypten og, bundfældende et frugtbart slam, igen synker tilbage – denne glemsel, mener jeg, er det livsfornyende og guddommelige element i *Homo Sapiens*.

Hr. de Smitsons hjerne er ikke porøs. Hans viden er en pyramide af blokke, knastør og ufrugtbar. Ikke at han savner vid som overskud udover viden, en vis behændig, men ganske vist gold dialektik, så trøstesløs som et flod-fatamorgana i en libysk og vandløs ørken. Jeg anser hans personlighed for at stå i uafhjælpelig fare for at udflyde, eller rettere udskride. Med sine fire og tyve år har hr. de Smitson allerede forbrugt en menneskealders nerve- og hjernesubstans.

For mig var han en frygtelig og generende discipel, der ofte af en slags misforstået skånsomhed hyklede fejltagelser for ikke at blotstille mig, hver gang jeg under vore fælles studier over eksegese og navnlig over middelalderlige skolastikere viste mig uvidende, – dog altid på uvæsentlige punkter, – som han allerede den gang i sit femtende år var i stand til at oplyse med fuldkomne kildehenvisninger og parallelsteder.

Denne hjerne vil kun et overfladisk og uretfærdigt ræsonnement betegne som fremskreden, i mine øjne er den blot omfangsrig, en abnorm udvækst af viden, idet dens fordele som påvist er mangler.

Og den ting alene har jeg ikke kunnet bibringe min discipel, den gave som jeg besidder forud for ham: glemslens nåde, den

eneste uforgængelige af alle videnskaber."

Selskabet gik senere ud på en gul og florentinsk marmorbalkon foran biblioteket. Sommernatten var allerede blånet over parkens dunklere kroner, de franske takspromenader og de klippede poppelalléer stod i geometrisk faste silhuetter mod en himmel af sværmende stjerner.

De tre unge damer spadserede på en lavere terrasse med vifterne i deres tilslørede hænder. Alix de la Valossière vendte sit fine, altid sitrende ansigt opad imod dem, hendes læber rødmede juvelrødt til dem gennem nattens blånen, de hørte nu og da den distinkte støj af hendes spinkle skos hæle mod marmoret.

"Se," sagde Cosmus Smitson, "jeg tænker mig, at hun træder i porcelæns sko." Og han vedblev, da doktor Hengst vendte sig mod ham. "Finder ikke også De, at hendes nakke var værd mange tankefulde kys. Læg mærke til midjens spinkelhed og til de søde nøgne skulderblade. Og se under rygspændet af hendes silkebælte, hvorledes alle ovalerne af hendes væsen samler sig under den stramtsnørede silke bagtil i en lille smidig og beåndet oval, der allerede – om jeg så den alene – ville lære mig alt om de slanke veje i hendes ryg og om den fine profil af hendes ben, som her rundes, samles og ligesom fuldkommengøres i deres higen mod nerve og form.

Det har uden tvivl været en madame Valossière af hendes slægt, hin berømte Iris de la Valossière, om hvem Etienne Pavillon, *de l'Académie française* omkring 1690 digtede sine vidunderlige vers: *Métamorphose du cul d'Iris changé en astre* (aftrykt i *Le plus joli des recueils*, Londres 1778 i oktav), i hvis henrivende tekst Jupiter, der drømmer om at pryde en tom

plads på himmelhvælvet med en ny og ukendt stjerne, sender Mercurius, denne kviksølvets rapide og nervøse gud, til det rige Paris. Og skjult bag marmorpilastre ser han dér hin Iris de la Valossière, ganske nøgen badende i et kobberbassin sine arme og bryster, bøjende sig og løftende imod ham sin rygs smidige og charmante buer. Og straks anråber han fascineret af synets ovale og blændende karakter Jupiter om at anbringe denne strålende discus *rond et radiant* mellem de evige stjerner.

Il est d'un éclat sans pareil.
Quand nous l'aurons ici sans jupes et sans voiles,
il fera pâlir le soleil
et rougir les étoiles,

hvortil en ubekendt bibliofil ifølge *l'Anthologie Scatologique* p. 96 har tilføjet i marginen med rødt blæk:

Il ne faut être surpris
de ce nouveau phénomène
dont un de nos beaux esprits
Orne la céleste plaine.

Ikke sandt: *Dans ce siècle libertin, le cul fait fortune!*"

Doktor Hengst så uden taknemmelighed på den lille tavse dame, hvis stærkt snørede silkecorsage allerede var ham en fortørnelse. "Hr. de Smitson," sagde han. "Jeg ville sætte megen pris på Deres opmærksomhed under en eksamination. Vil De besvare mig følgende spørgsmål vedrørende Deres befindende."

"Med fornøjelse," sagde Smitson og vedblev: "Jeg vil endogså besvare de spørgsmål, De ikke, eller ikke endnu vil stille mig. Lad os tage plads i disse kurvestole, der er smidige som mexicanske måtter, og lægge vore hæle på balustren. Jeg kan så

herfra se eller tænke mig at se den berømte stjerne, Iris de la Valossière, stående på mine fodspidser, lysende af rosa silke med himlen foran sit bortvendte ansigt.

Altså, doktor Hengst: De ved utvivlsomt, at jeg har tilbragt mit liv, dels i biblioteker, dels i det selskabelige liv, der føres inden for vore kredse, hvilket sidste ikke er uden betydning for mig, der er stærkt interesseret i personalhistorie, navnlig gennem studier af det syttende og attende århundredes memoirelitteratur. Vi besidder i biblioteket meget sjældne udgaver af: Jacques Saulx de Tavanes, Puységur, Noailles og navnlig kvartudgaven 1797 af de celebre og frivole: *Aventures du comte Kermalec* samt de for øvrigt uægte: Mmes de Montespans og de Fontanges yderst sekrete og galante memoirer (Paris 1807).

Min hyppige frekventeren af aristokratiets og især det herværende diplomatis utrolig kedelige saloner (– De aner ikke, hvilken samling af imbecile ambassadører, tableauarrangerende ministre, sterile legationssekretærer [og endogså her denne uheldige ungamerikanske cirkustype, denne alt for storternede *slightly walker*] og deres for øvrigt meget charmante og gracieuse døtre, *frigides ou frôleuses*) – som sagt: Denne selskabelighed har givet mig anledning til mit eneste selvstændige om end compilatoriske arbejde, en monografi over de europæiske, asiatiske og australske titlers historie.

Jeg forsikrer Dem, at det britiske og navnlig det britisk-koloniale ordensvæsen er et studium for sig, af overordentligt omfang. Men overfor lavere ånder end Dem ville jeg kunne rose mig af at være i stand til at repetere udenad de vigtigste mere

fremragende personligheder, der har ret til at sætte abbreviaturerne K. B. eller M. P. eller M. R. A. bag deres navn.

Over for Dem nævner jeg blot dette for ad en genvej at komme tilbage til genstanden for nærværende konsultation, nemlig min ganske exceptionelle og muligvis patologiske erindringsevne eller måske rettere mangel på evne til at glemme. Thi som den velkendte mediocre epiker og filosof Guzman Vargas y Banor, den venezuelanske litteraturs ganske fejlagtigt postulerede fader, skriver i sit essay over Johan Heinrich Pestalozzi, – (frit gengivet): *Oubliere* er at *supplere*, (eller endnu friere): Glemme er at nemme."

"De mener, hr. de Smitson," udbrød doktoren, "at bevidstheden, hjernen, bør absorbere, på svampens vis opsuge, kendsgerningerne, at stoffet bør nedsive gennem bevidstheden; – ligesom – for at bruge et slående billede, der netop falder mig ind – nilvandet overrisler Ægypten og efterlader frugtbart slam."

"Kender De," vedblev Smitson, idet han talte med stigende hastighed, – stavelserne rikochetterede imod hinanden i accelerationen fra hans læber, hans hænder agiterede i luften. – "kender De ikke den berømte lærde, historikeren og zoologen Christian Heineken, der blev født den 6. februar 1721 i Lübeck, og som i 1726 i det år han døde, sit livs femte år, ved sin ammes hånd lod sig forestille for den danske konge, til hvem han på ulasteligt fransk, smykket med udførlige citater af excellente latinske digtere rettede en yderst åndfuld *speech*. I fem år fuldendte og fuldførte dette barn halvfjerdsindstyve år, hvorefter han naturnødvendigt afgik ved døden.

Jeg er mod denne Christian Heineken relativt set et umyndigt barn, men på den anden side har jeg nu nået min alders fire og tyvende år, uden at værket i min sjæl er opslidt. Og De vil forstå, at dette ikke undlader at gøre mig urolig. Jeg er vedblivende i stand til uden grænse at erhverve mig viden og vedblivende ude af stand til at glemme denne grænseløse viden.

Og dette har pludselig vendt sig imod mig som en art panik af stor hæmningsgrad. Tro ikke, at der i min hjerne findes nogen rest af et personligt Jeg. Nej! Jeg er en fortabt, dømt til evig reproduceren. Jeg erindrer alt i den modtagne form, udskillelse af det uvæsentlige og bearbejdelse af det væsentlige sker kun ifølge glemslens metode. Min hjerne er som endeløse fotografiske films, der uafladeligt optager indtryk, et objektiv, der udelukker enhver subjektivitet.

Tro ikke, hr. doktor, at jeg har ladet modkure uforsøgt. Jeg har kastet mig over døgnlitteratur af sletteste art, endog dagblade; jeg har prøvet at mætte min bevidstheds danaïdekar med den berygtede engelske legetøjslitteratur.

Men min monstrøse hukommelse tikker uafladeligt videre med sit dødningeur og opskriver alt uudsletteligt – Marsh, Pemberton, Anstey og W. W. Jacobs, Hichens-Lyall, N. Morrison, – hver pagina af deres absurde og fantasirige romaner, så godt som jeg erindrer Shelley, Swinburne, Poe – og kirkelærerne fra Athanasius, ortodoksiens fader, til hin Franciscus Salesius, der optoges i 1877, dog kun som doctor ecclesiæ, og endnu nogle som S. Cyrillus Alexandrinus og andre, hvis navne jeg desværre ikke har glemt, men ikke vil trætte Dem med, såvelsom jeg endnu hvert øjeblik udenad vil kunne memorere den hele kanoniske paverække: de fjorten Clemenser,

de seksten Gregorer, alle 260 paver fra Evasistus, Alexander og Telesphorus til det menneske, der nu er pave i Vatikanet, i øvrigt en omfangsrig med årstal, notater og historiske kilder forsynet 40 meter lang liste, som jeg i mit femtende år udarbejdede, og som rækker fra havesalen gennem korridoren ud i biblioteket og videre til spisesalen.

Men ethvert letfærdigt eller barbarisk dokument evolverer ubarmhjertigt sit stof baglæns gennem min erindring, hver gang min bevidstheds vandrepanorama afvikler en tekst af sine valser. Jeg formår endogså samtidig at forestille mig flere tekster, således et oldgræsk digt og sammes senere af Tibul eller snarere af hans dobbeltgænger Lygdamus foretagne latinske oversættelse i lighed med visse berømte simultanskakspillere eller de bekendte: Mithridates den Store af Pontus, digteren Torquato Tasso og Johann Pico af Mirandola.

Og De vil forstå, hr. doktor, hvilken nervøsitet og hvilken depression, der efterhånden har angrebet mit fysiske og psykiske system. Jeg føler en uudslukkelig tørst efter – lad mig kalde det – erindrings-ubesmittethed efter en bevidsthedens tabula rasa, efter at vende tilbage til uviden, kort sagt: til elementær og primitiv natur.

Også her har jeg gjort forsøg gennem planmæssige studier. Jeg har studeret de store naturfornyere: Paulus der syntes mig en hvas teolog efter sin mester nazaræeren og ørkenmanden Johanaan, gennem den rørende men perverterede Frans af Assisi helt op til Jean Jacques Rousseau og den senere over hele Europa brølende apostel grev Leo Nikolájewitsch Tolstoj, der endelig ikke må forveksles med den fortrinlige diplomat og skribent Aleksei Konstantinowitsch Tolstoj eller med sin

højtbegavede søn, hvem samtiden skylder i det mindste én yderst spirituel novelle.

Jeg har endogså søgt direkte til skildrerne af naturlivets kilder. Jeg har med selvfornægten og mod indladt mig med den moderne bo... bo..."

"Hr. de Smitson," doktor Hengst udrakte sin mægtige arm afbrydende, "jeg tilhører selv en gammel og god bondeslægt."

Smitson sprang med beklagende gestus op fra sin plads.

"Deraf skal de ikke være alt for ked. Mennesker af bønderklasser kan hver for sig være særdeles fortræffelige individer som naboer eller endog som vælgere til deres lokale bestyrelsesråd.

Men jeg prøvede altså at forfriske mig i den moderne – hm – almuelitteratur, for om muligt derved at reorganisere det almenmenneskelige i mit væsen, og jeg vil indrømme, at min erindring her fik lejlighed til at hvile, idet jeg ikke evnede at modtage indtryk ved at læse om disse sikkert interessante forhold og typer.

Og heller ikke Gustav Frenssen eller Rosegger eller endog de – ak, for mig ikke uforglemmelige – skandinaviske bondestandsskildrere gav mig nye og friske suggestioner (de sidste skribenter hævder jo endogså for alvor, at – hm – bonden besidder sin egen eminent høje kultur, hvilket næppe kan tiltale en allerede kulturtræt hjerne som min, der dog har fjorten generationer til forudsætning, medens en gennemsnitlig landalmuebevidsthed kan regne tre, højst halvfjerde – dvs. faderen i fjerde led, i alt fald ikke moderen).

Og de vil forstå, at min trang til at vende tilbage attråede dybere stadier, bagom enhver kultur, ja dybere, på en lavere

plads i verdensordenen end selv den der indtages af en moderne amerikansk borger (U.S.A.) – dog fraregnet i denne sammenhæng nogle få mere fremskredne typer, tilhørende franskpåvirkede bostonercirkler.

På dette punkt er altså min uro, og jeg tvivler ikke på, at denne sjælelige proces tilsvares af legemlige, rent organiske forandringer.

De erindrer uden tvivl myten, der i Daniels fjerde bog beskæftiger sig med den alt for højtkultiverede oldassyriske despot, Nebukadnezar (eller rigtigere Nabukuduriuzur), der fortvivlede ved sin ubegrænsede hofholdning, sin formidable apanage, sine alt for kælne og villige hofdamer og hofdrenge, lededes ved sine keramiske sommerpaladser, sine sindrige og perverse eunukker og sine af stjernetydning alvidende kaldæere – og for en kortere tid søgte tilbage til de firføddedes elementære og plastiske gangart.

Denne konge var sagtens klogest og dybest skuende af alle, idet han af en dyb, dyb bevidsthed modigt valgte den radikalest mulige form for tilbagevenden til sin oprindelige, ja embryoniske natur.

Og hvo ved, om ikke de kendte folkloristiske sagn om varulve og vampyrer kan forklares ved de store tænkeres forsøg på ved nattetid at hvile deres belastede sjæle i lavere livsformer på fire i en lodden ulveham. Ovidius Naso og de byzantinske encyklopædister Genesios og Leo Diaconus nævner eksempler på sådanne metamorfoser fra menneske til et dyrs ham (såkaldte versipelles). Der er utvivlsomt i ethvert individ af højere intelligens en sådan latent drift mod dyret, som de lærde

populært som altid har klassificeret under benævnelsen: Lykanthropi.

Oh nej, doktor Hengst, det er ingenlunde alene min spøg, men et meget reelt og pinligt anliggende.

Disse biblioteker griber mig i aften med en uovervindelig rædsel, disse etager af samlet og klassificeret viden, disse systemer af kundskab, de er som selve det dunkle portræt af min hjernes fysiognomi. Jeg føler mig lidende af en pludselig og uafkastelig bogskræk, en udtalt bibliofobi, en angst for alt skrevet, trykt eller tænkt, for alt pap, papir, chagrin og læder. Jeg bliver kold ved tanken om, at jeg i morgen på ny vil og må styrte mig ud i nye litterære excesser. Jeg føler, at min kraft udtømmes i bogpaginer som i fortærende orgier. Min sjæls væsen svinder ind som en naturvild egn, der opdyrkes og bliver lig tusind andre matrikulerede marker. Der er næppe en ubesmittet plet tilbage i mit væsen. Min ensomhed er på en gang grænseløs og på vej til at forsvinde med opløsningen af min enhed.

Jeg mener ikke, at Deres råd vil hjælpe mig, men nærværelsen af Deres usvækkede personlighed vil sikkert være mig en lindring. De skal være min læge, ved at De er vor gæst. Og jeg vil også i fremtiden have nytte af Deres indgående og klare åndspåvirkninger som en sjælelig transfusion til min utvivlsomt svækkede organisme."

Smitson havde rejst sig. Han stirrede trist ud over den sorte park, fra hvis mulm en nattergals gurglen kaldte, – en nattergal fra de tusind og en nætter kaldte.

Alix de la Valossière var kommet hen nær til marmorterrassens balustre. Dé så hendes stjernebestøvede hår

over den fine sælsomt abstrakte profil og hendes læbers lille kløgtige og perverse smil, medens hun således lod sig betragte i gunstigt lys af havestuens gule lamper.

Smitson sagde: "Måske var en forbindelse med hin Iris de la Valossière, min eneste mulige tilbagevej til primitive og befriede sindstilstande, en flugt tilbage til det evigt feminine, til dette rolige og moderlige ideal: min kusine Alix, hvis sundhed og naivitet ville give min natur tilbage: friskhed og ideal vækst. Thi hendes sjæls fordærvelse er vistnok langtfra nået i højde med min."

Den nat indtraf Smitsons mærkelige forvandling.

Først ud på formiddagen, da en stol ved frokosten forblev tom, savnede man Smitson, og doktor Hengst, der gik ned til hans soveværelse bag biblioteket, kom tilbage og meddelte, at Smitson ikke var i sit soveværelse. Sengen syntes for øvrigt at være urørt.

Smitson var herefter forsvundet.

Hans klæder lå omhyggelig sammenlagte på en stol. Doktor Hengst konstaterede, at alt lige til de højst uhygiejniske silkepyjamas var på sin plads. Et åbentstående vindue rettede opmærksomheden mod en undersøgelse af haven, hvilken eftersporing overtoges af doktor Hengst, medens pastor Gerson begyndte en afhøring af tyendet. Der forekom fra den kant ingen oplysning ud over, at kammerfrøkenen og den mistænkelig tilbageholdende nye tjener Jean, begge angav at have ligget vågne ved firetiden og da fra herskabsfløjen at have hørt tre eller fire langtrukne og gennemtrængende skrig, men var de blevet enige om, at omtalte hyl stammede fra en udelukket hund.

Efterforskningen i haven gav derimod positivt resultat.

Doktor Hengst kunne fra de hvide rosers bed lige under Smitsons sovekammervindue følge et spor ud på gangstien og videre i den nyrevne allé op gennem parken.

Han var straks sportsmæssig optaget, i sin grå golfdragt som et muskuløst kraftbjerg, hvilende på hænder og de læderbeskyttede knæ, beskæftiget med at udmåle sporene og undersøge dem med lup.

General Smitson var yderlig nervøs; flere tilkomne af gæsterne gisnede på overfald eller anden alvorlig forbrydelse. Alix de la Valossière var kommet til stede, klædt i en engelsk kvadreret sportsdragt; meget morgenbleg stod hun og balancerede på de lakerede franske hæle og virrede med det lille betænkelige ansigt spejdende fra mand til mand i den lille gruppe, der straks samlede sig om doktor Hengst.

Doktor Hengst rejste sig nu og stod skrævende på de stærke ben, i besiddelse af et resultat.

Han sagde: "Som læge under mit seksårige ophold på Island har jeg haft lejlighed til at foretage over seks tusinde fodmålinger til brug for et tabelværk over folketyper, hvilket arbejde af mig blev overrakt nationernes forbundsråd i Genf forrige efterår. Det er således en heldig omstændighed, at en ekspert er her til stede.

Jeg vil bede Dem betragte disse fodspor. De vil se dem ordnede i fire aftryk på rad, to mindre – mellem to bredere. De sidstnævnte er meget prægnante aftryk af de yderste led af en nøgen menneskefod. Med luppen vil De se, at venstre fods mellemtå har været en såkaldet overligger, hvilket vil tjene som signalement. De inderste mindre aftryk er utvivlsomt

fremkommet ved, at forlemmerne, støttede på håndens bagflade, er kastet frem i et spring, hvorefter baglemmerne er trukket frem i linje med dem. De vil se det meget tydelige aftryk af tredje og fjerde fingers knoer. Denne gang- og springmåde, på forlemmernes håndbag, er ejendommelig for anthropoiderne, navnlig orangutang og chimpanse. Og øjensynlig for hr. de Smitson, fra hvem sporene utvivlsomt stammer.

Allerede i går morges straks efter min tilstedekomst isolerede jeg hr. de Smitson i biblioteket, lod ham klæde sig af og gennemgik hele hans corpus med stetoskopet. Jeg forudsatte allerede den gang det, der nu er sket, omend jeg ikke ventede et så rapidt udbrud. Jeg fandt pulsen uregelmæssig, patellarreflekserne forhøjede, urinen stærkt albuminholdig. Og pupillen havde den ejendommelige metallisk grønne fosforescerende spyflueglans, som karakteriserer et vildt dyrs øjne. Svedafsondringen havde en ram og desmeragtig lugt.

Hr. de Smitson er uden tvivl blevet grebet af et akut rabiesanfald som indledning til en af disse juvenile demenser, der angriber så mange unge i vor tid. Nøgen og på alle fire er han sat til skovs for at leve som et dyr.

Jeg vil nu skride til at tage et gibsaftryk af disse i høj grad interessante fodspor."

Derefter blev fodsporene forfulgt og det lykkedes at finde dem gennem parken, tværs over en hård makadamiseret landevej; i det klæbrige hynde af visne blade var desværre intet spor ladt tilbage. Doktor Hengst mente ganske vist at finde spor af brede fortænder, der havde gnavet i barken på et

birketræ, men det blev oplyst, at træet af en forstelev ved mærkning med en riflet kniv var udvist til fældning.

Den fortrinlige irske pointer O'Fernaghan blev hentet og sat på sporet, og dette syntes at lede til en tætbevokset mose, hvor O'Fernaghan ikke ville gå ud, men stak næsen op i luften, slog ud som et pendul, og grinede forlegen med den lange røde flab.

General Smitson vred bekymret sine hænder. "Hvor i Himlens navn er dog drengen egentlig henne?"

"Unge Smitson," sagde pastor Gerson, "er åbenbart vendt tilbage til naturen." Men det forstod ingen uden pastoren selv og måske frøken Alix de la Valossière, som ikke benyttede sin forstand, når hun ville forstå en sag, men andre dybere og sikrere instinkter.

I sin engelske fodfri, klædelige og praktiske sportsdragt fulgte hun forbavsende letbenet jagten, hendes kinder blev røde af ophidselse, der kom et dunkelt og grådigt smil ud fra hendes mundvige. Hun vendte tankefuld med en lang bambusstok buskene inde i granplantagen for at søge spor.

Store mørke skove lå fra huset ud over bakkerne i øst og syd. Og aftenens skygger løste sig fra bakkernes kamme og skyllede ned over skråningerne, til også dalene sortnede. Skovene lå nu derude og deroppe og drømte i en ny nat, der kom. De søgende jægere vendte hjem, og de ganske lidt skræmte råbukke begyndte deres glammen fra deres skjulte stier.

Smitson blev set den følgende aften. En forhenværende herskabstjener, der nu bestred en tre gange præmieret husmandsjord, så noget, som efter hans formodning måtte være Smitson.

Bemeldte husmand stod i sin stald og pumpede ajle op af den cementmurede beholder til gødsel for havelodden, da han cirka hundrede meter ude i sine roer så et langt, hvidt, firføddet dyr i lange spring bevæge sig ned mod den nærliggende frugthave. Den magre ryg krummede sig i hvert spring som et svunget tov, de græshoppeagtige baglemmer stemmede kroppen fremad i kraftige sæt. Forlemmerne støttede på knoerne.

Iagttageren gik for at hente sin riffel, men da han kom tilbage, var fænomenet forsvundet.

Den følgende aften blev Smitson set på pastor Gersons eng, da pigen ved solfald gik ud for at malke.

Køerne vendte hovedet om efter hende, da hun trallende nærmede sig med sin spand, fulgt af karlen, der trak vognen. De så det begge samtidig: en hvid og sammenkrøbet skikkelse, der sad under den store sortbrogede malkeko, Europa, havde spændt begge forlemmerne om Europas yver og diede af vorterne.

Pigen skreg op, men tjenestekarlen, der ikke var ubekendt med denne af tørstige vagabonder yndede fremgangsmåde, løb til med pisken.

Koen så forlegen efter ham, gjorde et spring og løb i galop ud over engen. Derefter havde karlen det uheld at snuble, og da han igen så op, var tyven ikke mere synlig.

Senere blev Smitson set på lignende måde: græssende på alle fire, ligesom den store konge Nabukuduriuzur, da også han havde søgt en bagvej til naturen af redelig og ydmyg vilje eller af en uimodståelig dyrisk drift til at vende tilbage –: Smitson på alle fire, sugende den varme, søde mælk af naturens tålmodige yvere, den af bøger og viden forgiftede Smitson, – Smitson der

var blevet led ved de store stenstæders frygtelige døgn, der blot åbnede evige grå, støvede albumsblade for hans sind, – Smitson, den fortvivlede biblioteksrotte, som årtusindgammelt ophobet pergament og papyrus og tykke, tykke folianter af skimlede mennesketanker havde udtørret for alle tårer, for al hjertelighed, – indtil endelig den inderste opstandelseskim brød ud af den inderste skuffe i hans system og i eksplosiv udladning blev herskende.

Han har i senere stadier forsøgt at erindre, hvorledes denne forvandling er gået for sig, men det lykkedes ham kun ufuldstændigt. Hans monstrøse hukommelse forlader ham her, fordi selve processen netop opløste den frygtelige og byrdefulde erindringstvang af hans sind.

Denne periodes hændelser absorberedes sundt af hans bevidsthed. – Han erindrede ikke! For første gang blev kendsgerningerne i hans Jeg omformede og ikke blot fotograferede. Han følte sig for eneste gang i sit liv som mere end et Kodak-apparat.

Han beskriver katastrofen som en pludselig udladning af vrede, der slyngede ham ud, eksplosionsmæssigt, i nye væsensformer. Om selve flugten skete frivilligt eller som tvangshandling, indlader han sig under hensyn til sin deterministiske livsopfattelse ikke på at afgøre, navnlig da hans erindring på disse felter er affarvet og tilsat med uvirkelige træk. Han antager, at visse ukontrollerede kræfter har gennembrudt hans selvfornemmelse, uden dog at ville udelukke den mulighed, at han forsøgsvis kan have opgivet sin sjælelige ligevægt af en art videbegærlighed eller tørst efter at

vende tilbage til – almindeligt set og sagt – "den kaldende natur".

Smitson beretter omstændeligt om sit liv i busken. Han har allerede romantiseret stoffet, sat det i personlig og litterær stil, det er utvivlsomt undergået fuldstændig erindringsforvanskning, hvilket viser, hvor intensivt det er oplevet. "Mit liv i busken," kalder han det. "Min tilbagevenden til jordens mælkeyvere." Han fortæller, hvorledes han indlod sig på at falde ned på alle fire – ikke uden en vis trodsig erkendelse af det perverse i den quadrupede gangart.

Han fortæller om vildtstierne, der vinder sig gennem dværgkrattet, om sin galop over de regndrivende roer, hvor hønseflokkene fo'r op som skud og spredtes som røg. (Men dette er sikkert en retrospektiv forestilling, dannet på grundlag af tidligere jagttekniske studier.)

Han skildrer den syrlige, svampede lugt af de høstlige blade, og faktisk har han hidtil manglet enhver grad af lugtesans. Men han påstår, at næsen som organ i den periode var ham i høj grad vejledende, når han med neglene kradsede under bladskorpen efter agern og champignons.

Han levede for størstedel af disse høstsvampe, som hedder bovista, cantharellus og fistulina, og som han påstår at have afplukket med munden, (hvilket snarere tyder på konstruktion end på et ægte atavistisk instinkt, der sikkert havde anvist ham hændernes brug.) Heller ikke klatrede han i træer, men afplukkede om natten den frugt han kunne nå med tænderne og erklærer herved at have følt en fuldkommen moralfri sindsro – end ikke det kildrende behag af et bevidst vovet tyveri.

Heller ikke i henseende til sine iagttagelser synes han pålidelig.

Således fortæller han en mængde details fra myrernes liv, hvilket han vil have iagttaget i tuer, som er befolket af de hyppigt forekommende lasiusarter, navnlig visse bemærkelser om de utallige myregæster, som han foruden bladlusene har forefundet: store børstebevoksede biller, der sveder sødt ud af armhulerne (*claviger testaceus*?) og andre svære blinde uhyrer af insekter, som bliver ført rundt i myretuen og ligner fede elefanter.

Dette er dog sikkert senere dannelser. Thi i sin naturtilstand har Smitson hverken iagttaget eller reflekteret. Han har været en vild. Men det er typisk, at han senere fandt sig nødt til at udfylde denne lakune med materiale fra sin uhyre bogviden. –

Undsætningsekspeditionen traf Smitson efter fire dages klapjagt. Smitson opholdt sig i en mose; han sad fastklamret til en ellebusk, forkommen og bleg som en syg abe; en flere meter bred vandgrav skilte ham fra truppen, som nærmede sig ført af doktor Hengst.

Der sad Smitson på sin elletrunte og spejlede den blanke himmel i sine øjne. Hans sjæl var forsænket i tilværelsens dybeste kummer, han følte sin lidelse som en udvokset svulst af selve den smerterige moder jord. Hans blege billede stod omvendt nede i mosens sorte pøl, brudt af gurglende gærbobler. Han lamenterede ganske sagte, da hans navn blev nævnt.

De kom ud til ham ved hjælp af brædder og en brandstige. Doktor Hengst anbefalede den samme forsigtighed som

overfor søvngængere: Et pludseligt incitament kunne virke som en gnist i en krudttønde og sprænge ham på ny.

Men Smitson viste sig at være meget mat. Hans ryg og ben var kvadreret af smudsige og blodige striber, hænder og fødder bar strømper af mudder. Han lod sig modstandsløst tage.

Smitson blev bragt til sengs i det såkaldte Rosenkammer, hvis spidshvælvede loft var bestrøet med tusind røde rosenknopper, hvorimellem Rafaels femten eroter legede. Og frøken Alix de la Valossière indfandt sig klædt i en hvid lærredsdragt, med et hvidt slør vundet om håret og tog lydløst plads ved hans seng. Hun gjorde ingen nytte, men sad dér med kløgtige og faste sygeplejerskeminer og ventede på, at han skulle vågne.

Doktor Hengst udtalte:

"Hr. de Smitson vil ikke mere komme til sin bevidsthed. Der foreligger en typisk udtalt paranoisk demens. Patienten er allerede i meget høj grad angrebet af debilitet, fuldkommen lammelse og bevidsthedstab, der langsomt men sikkert går over i slutstadiet: kronisk paralyse."

Smitson slog netop da øjnene op, og da han så doktor Hengst, sagde han:

"Kære doktor Hengst: Det gør mig ondt at have forvoldt Dem ulejlighed med min person. Men jeg håber, at De alligevel ikke vil fortryde opholdet hos os.

Jeg har i den sidste times tid, medens De underholdt dem med frøken Alix de la Valossière, repeteret vor samtale i biblioteket for fire dage siden, og jeg indser, at min uro med hensyn til mit udmærkede hukommelsesapparat var ganske ugrundet. Jeg befinder mig allerede fuldkommen rask."

Han så misfornøjet hen efter Alix de la Valossière der vendt mod lyset viste sin rygside, hvis linjer et folderigt hvidt forklæde uigenkendeligt tilhyllede. Og da han hverken genfandt den kælne profil af hendes lænder eller den faste og smidige oval under rygspændet i hendes bælte, så han skuffet mod loftets legende eroter.

"*Vraiment*," udbrød han, "Etienne Pavillon, *de l'Académie française* havde ret; Iris de la Valossière er berøvet sin skønneste legemsdel, og himlen må altså have et strålende stjernebillede mere."

Og vendt til doktor Hengst sluttede han, idet han trykkede monoklen fast i det venstre gabende øje og fremrakte sit frygtelige hoved, der var parat til nye erobringer.

"Jeg er vel en lille smule forfrisket. Men det er min erfaring, at redning gives ikke ved tilbagevenden til lavere bevidsthedsgrader under animalske eller endog bestialske livsformer og endnu mindre ved de surrogater, som en selv velformet dame kunne byde vort halvvågne sanseliv.

Thi det er desværre sandsynligt, at kun for en døende mand er tilbagevenden mulig.

Jeg vil nu forsøge at hengive mig i transcendentale betragtninger –, siden selvopgivelse er befrielse, således som de gamle hæretikere, Cerinthus og Saturninus lærte, idet de negerede materien og i pleroma så en opløsningens vej til enheden, logos, hvilken vej formentlig modsvarer den berømte femdelte vej, som i den buddhistiske katekismus, tatwa boddha, er den fjerde af de fire store sandheder, og som den moderne mysticistiske kalat-chakra ved hjælp af sine helgendamer og andre amuletter ikke gør kortere – så lidt som,

inden for gnosticismen, de ofitiske og aleksandrinske skoler formåede det, og allermindst den grove og bondske symbolik, som i året 141 blev opstillet af den ignorante hysteriker Valentinus, der var imbecil nok til at mene, at den sidst emanerede af verdensdannende kræfter, visdommen (Sophia!) var af kvindelig natur." –

Note:
Til ovenstående novelle har hr. Cosmus Smitson udarbejdet en kommentar der findes i tidsskriftet "Det ny Aarhundrede", 6. årgang, pag. 159: "Model contra Forfatter".

Den nævnte "kommentar" er optrykt til sidst i nærværende samling. *Red.*

Blind passager

Sirius blev varpet ud af Westindia-dok. Inde på kajen løb dokmænd i sluttede sjak af sted med trosser og slæbere. På dækket susede dampspillene, dampen føg lavt hen over lugernes presenninger. Hen over dækplankerne kom vagtmandskabet stampende, og kaptajnen stod på broen og bandede gennem råberen.

Første styrmand dansede krigsdans om agterspillet. Kasketten sad ham bagvendt med skyggen i nakken, han skreg og skændte og var vittig på blandet engelsk, dansk og portugisisk slang.

Den store stålsvingbro åbnede med majestæt sine mægtige skeletarme. *Sirius*' skrue slog et par vredne slag i det smalle åbne løb, standsede så brat, afbrudt i en optakt. Hindringen var en lille skiden hjuldamper, der masede sig frem, osende af dårlige kul. Den halede af sted med et kobbel rådne pramme, hvori majs lå i gyldne dynger; de klodsede løs mod andre fortøjede og drivende pramme og flåder med kolonialfragt, og indløbet var en tid spærret af et bjerg af spraglede tekasser, vekslende røde og grønne terninger i stabler af pakhushøjde.

Andre grønne og sorte bugserdampere holdt prustende og hylende ude i floden og ville frem. Pramførerne løftede deres lange stænger og skubbede og stagede og vrælede imedens dette londoner-dok-sprog, der er dunkelt som Londons slums, skident som det mælkegule Themsvand.

Svingbroens alarmklokke klingrede. Over pakhusenes tage på høje jernbuer kom et tog drønende og ville frem – over og

videre. Og dokarbejderne slap *Sirius* trosser og slæbere, vendte deres skrå og spyttede tankefuldt ned på tekasserne.

Ude på Themsen gik et evigt vandretæppe: Strømkrusninger, der gled frem, og skrå gule master, der kom og krydsede hverandre som spyd og forsvandt. Signalvimpler og skorstene af alle selskabers mærke.

Kaptajnen på *Sirius* slugte sine eder. Han opgav ikke sin inderlige overbevisning, at hans skibs og hans fragts transport var vigtigere end hele kæmpedokkens øvrige årlige trafik. Men han indså billigen, at i disse forhold blev et så godt krav ikke respekteret. Han slog ud med hånden ad første styrmand, der bestandig dansede på forlugen, han trak på skuldrene og gav sig tid, indtil prammene var klar af hinanden og kom pjaskende ned langs *Sirius* sider, medens damperne halede, alt hvad de tangfrynsede slæbere kunne strække.

Sirius gled ud i flodløbet, og skruen begyndte at piske det gule fede flodvand op i store slamfyldte skumkager.

Langsomt passeredes de vældige dampere, høje og sorte som pakhusene langs kajen. De passerede en evindelig række af grå panserskibe, hvis kantede omrids viskedes ud af drivregnen. Måger kom allerede baskende ind fra nordøst. De gled forbi Greenwich, hvis hvide hospital åbnede sine fløje mod de søfarende, forbi Woolwichs hamrende værfter. Bredderne blev fladere, skorpede af gule lerskrænter. Forternes cementplomberede tandsæt grinede frem fra de grønne bastioner. Vandet blev kraftigere kruset, Themsen blev bredere, bredere. Der kom slanke, feminine skonnerter og rundmavede barkskibe brasende for alle sejl. Midt i strømmen lå fyrskibe.

Og lodsbådenes rødstribede sejl føjtede rundt mellem de vuggende bøjer og røde vagere og søgte forretning.

Søen gik stærkere. Land var nu kun smalle blå-grå striber i horisonten.

Først da viste den blinde passager sit smilende, hørblonde hoved på dækket.

Mandskabet stod den gang og drev og spyttede ud over rælingen. Anden styrmand gjorde kvalm over løbende gods, der ikke var forsvarligt surret, over en svaber, der hang og lavede en våd sø på dæksplankerne.

Drengen blev kostet hen for at tørre op. Han løb bleg af sted med den sorte skibspuddel på tre ben i sine hæle. Han var den første, der fik øje på den blinde passager, som netop stak hovedet frem fra folkelukafets lugekarm.

Drengen spjættede tilbage ved synet af dette fremmede ansigt, der straks stemte sig til et venligt, om end usikkert smil. Han gjorde omkring og satte i løb hen til førstestyrmand.

"Mr. Ohlson," råbte han, "stowaway on board, sir!"

Første styrmand blev gal i hovedet; han vidste, at det var nok til at fordærve humøret på den gamle i rejsens samtlige 36 dage. *Sirius* var fragtet til Rio med tørret fisk, sheffielder bordknive og filtvarer. Der var ingen havn i mange dage og det sidste lodsfartøj var ude af sigte. Og han tænkte sig, at den gamle ville anmode snyltegæsten om at spadsere fra borde snarest og sejle videre i sine egne vandstøvler.

Han traf chefen i bestiklukafet mellem logbogen og en whiskyflaske, der altid blev hentet frem til lodsen, og hvoraf kaptajnen aldrig drak, da han var afholdsmand.

Kaptajnen modtog rapporten uden at fortrække en mine. Det var nu så, at *Sirius* på de nærmest foregående rejser tvende gange havde haft en umønstret mand indenfor sine planker, og den sidste af dem, som var blevet godt behandlet og endog hjulpet med penge, havde ikke alene medtaget kaptajnens vinterfrakke, da han gik fra borde, men var oven i købet rendt lige i armene på politiet, der ventede ham med en arrestordre for utallige tyverier; og han havde derved forvoldt *Sirius*' kaptajn en hoben konsulatsvrøvl og overliggedage og fragttab.

"De véd, Ohlson," sagde kaptajnen meget roligt, "at jeg ikke vil vide af nogen stowaway fellow her om bord. Jeg vil ikke se ham, forstår De. Jeg erklærer simpelthen, at der ikke – ikke, forstår De – er andre folk om bord end dem, jeg har påmønstret. Skulle De eller nogen anden her om bord tro noget andet, så må De se at omvende dem. Og De må gøre folkene forståeligt, at de har talt fejl, når de har talt én mand for mange. Denne ene for mange eksisterer ikke i mit fartøj. Vi er jo enige om den ting, så længe vi ikke er berusede og ser dobbelt."

Ohlson var enig. Dels havde han ligesom sin chef fået nok af de seneste snyltegæster, dels interesseredes han levende af kaptajnens indfald. Han gik forefter.

Han traf drengen. "Hvor siger du, at du har set ham, Dick?" spurgte han. Dick pegede på den fremmede fyr, der nu stod med huen i hånden henne ved bagbords jollebomme.

Donkeymanden og letmatrosen Georg var på vej hen for at give sig i tale med ham. De øvrige folk tog tilsyneladende ikke notits af ham. De havde travlt hver på sin vis, men alle skelede de agterud efter kaptajnen. Og de glædede sig til det spektakel, der nu sagtens ville bryde løs.

Men styrmanden stirrede lige tværs igennem snyltegæsten med en uskyldig-forbavset mine:

"Hør nu her, Dick," sagde han. "Du er en ung hvalp endnu og bør ikke forsøge på at være morsom på voksnes bekostning. Jeg ser ingen mand dér, hvor du peger, men derimod den bagbords hækjolle og så vandet. Og du må indrømme, at dine øjne heller ikke ser nogen mand. Heller ikke Georg og Mathias og I andre! Vel folk! Vi vil ikke vide af flere af de fordømte og tyvebrændte slubberter, der vil gå med uden billet. Og den ting er vi enige om, folkens, at vi hverken vil se eller høre den slags gratis passagerer her i skibet. Er det forstået?" Og han blinkede rundt til folkene, der nu stod i kreds om ham og den fremmede.

De lo og puffede hinanden i siden. Jungmanden Klarker, der ved måneskifte gerne blev halvfjollet, slog sig på knæene og grinede og dansede rundt; også de andre fandt spøgen god. De lagde ansigtet i dybsindige folder og drev hen over dækket, idet de lod, som om den fremmede var luft.

Denne blev stående med huen i hånden. Det vage, frygtsomme smil blev anstrengt, han rømmede sig, skrabede bagud med foden og begyndte at bukke i retning af den uforstyrrelige førstestyrmand.

Den blinde passager var en ung knøs, slank af vækst og genert af lader. Øjnene lysnede nu og da af liv og godhed, mest var de ydmyge, ransagende, spejdende efter sympati. Han var slet klædt, men hans klæder var af mange farver: et højrødt, blomsterbroderet bælte holdt lærredsbukserne oppe om den blåstribede skjorte. I jakkens opslag luede en nellike. Og håret var vandkæmmet under huen, slikket i en tunge ned over panden. Han var utvivlsomt opdraget blandt havnegydernes

piger, var hvid og blød i huden, hænder og ansigt tydede ikke på arbejdsvanthed. Hans ansigt skinnede af godmodighed og af frygtsom uskyld.

Således stod han og var ganske ensom midt i det meget solskin, der gød sig ned over ham og skibets dæk, som nu glødede rødgyldent, og over havet.

Havet blev så lysende blåt i solen, så intenst et blå, og hen over småbølgerne dansede solblink, en lang stribe bagud, der sejlede frem med skibets fart.

Og den blinde passager blev stående upåagtet midt i denne sol. Han lod sine skuldre bage af dens stråler og søgte værn mod den klamme tavshed, der mødte hans søgende blik. Han hostede forlegent to gange, bukkede igen og begyndte at fatte sin stilling.

Nu så ingen mere i hans retning; hver gav sig med alvor til sin dont. Rorgængeren løstes af med megen unødig snak. Andet vagthold kom på dækket, blev hviskende sat ind i situationen. Det blev middag – eftermiddag. Kokken stak hovedet frem af kabyssen og sang "Ben Bolt" i skingrende sørgmodighed, medens han skurede sine pander. Kaptajnens snorken bares ud fra bestiklukafet og formanede til tavshed. Alt blev stille undtagen maskinens stampende takt, og bølgernes tyste skvulp om stævnen.

Nu og da den vagthavende officers kommandoråb til maskinen og rorgængeren:

"Streg! Vest-Sydvest! Kurs igen."

Den fremmede fyr drev bedrøvet og forundret rundt på skibets dæk. Han faldt hen i betragtning af det halvt tilhyllede dampspil, studerede med nysgerrighed kasteblokke og taljer,

hele den forvirrende mængde af tovværk, der randt ned langs formasten. Og længe stod han stum bøjet over maskinskylightet.

Han hørte hjemme dybt inde i Londons stenørken. Dér holdt han til på sømandskipper og logihuse. Alt sit liv havde han færdedes mellem søfolk; men aldrig havde han sat sin fod på et skibsdæk.

Og nu stod han her og undrede sig meget naivt over, at han ikke her fandt venner. Han havde plejet at slentre rundt fra bord til bord i sine stamkipper og havde givet sine stående glansnumre for dem, der så ud til at behøve hans munterhed. Han havde sunget sine viser, fortalt og gjort behændighedskunster, havde nu og da spillet kort og havde givet tostemmige fløjtesoloer. Han blev skattet for sine talenter, havde haft sit øgenavn blandt kammerater, et prinseligt kælenavn blandt pigerne. Og han glædede sig, når hans lune og hans foredrag fik de bistre vejrbidte ansigter til at briste i dette store og brede grin, der for ham gjaldt for lykkens afspejling.

Mismodig satte han sig på en omvendt spulepøs. Men straks kom donkeymanden farende og rev i pøsen, som om ingen sad dér. Og en lang smækker talje kom flyvende hen over hans ben. Han faldt, og der var ingen, der rakte ham hånden, da han søgte fodfæste på det sagte rullende dæk.

Han følte sig sat udenfor dette lille sluttede samfund, dette svømmende miniaturrige, som havde givet sig en lov, der ikke indbefattede ham.

Og han spekulerede trist på en vej ind.

Kokken kom gravitetisk med et dampende fad, svang det tæt forbi hans næse og forsvandt i folkelukafet. Og folkene kaldte

på hinanden. De kom rapt fra maskinrum og dæk. Og han hørte dem stampe ud af deres køjer.

Ingen bød ham. Han forstod ikke, hvorfor de gjorde alt dette mod ham; hvad havde han gjort dem! Hans svage gætteevne syslede med de tænkelige grunde.

Skibshunden kom på sine tre ben hen og snusede til hans støvler. Så vendte også den ham ryggen og luntede hen til sit fyldte trug.

Oppe på broen kom kaptajnens brede skikkelse frem. Han så skadefro ned på den overkomplette, og da denne rev huen af og gjorde ydmygt skrabud, blev han ved at stirre, men åndsfraværende ud i luften. Og den anden frøs derved. Han følte sig, som var han gennemsigtig, og som om selve den friske brise strøg tværs igennem hans krop.

Således blev det aften og nat. Ingen brød sig om ham. Hundevagten gik gnaven på dækket, og op fra folkelukafet kom en hul snorken, tre-fire forskellige toner, der steg og sank. Han frøs nu for alvor, og han fandt sig et leje mellem tovruller og presenninger under hækken.

Der lå han og stirrede op mod de talløse stjerner, der iskrystaller lig sneede ud på det uendelige sorte rum. Alle de stjerner var ham nye, fremmede; de isnede ham i møde. Han længtes hjem efter Londons lige så mange lune gasblus.

Det blev morgen. Mandskabet tørnede ud, drev gnavne og træge til deres arbejde. Indadtil var der intet sammenhold blandt folkene. Det var ganske friskhyret mandskab; der var dårlig tone, evigt kævleri. Et par af dem var hellige og de andres syndebukke. De manglede ganske gemyt, og på kokken, der

søgte at sprede morskab med en forstemt harmonika, gad ingen høre længere. Han kunne kun én melodi: "Ben Bolt".

Og allerede den næste dag var den usynlige passager ingen adspredelse mere. Man havde vænnet sig til at se tværs igennem ham. Nu regnede ingen mere med ham, man så ham faktisk ikke mere.

Han drev omkring med sulten mave, træt og nedslået. I et ubevogtet øjeblik gjorde han et greb i beskøjtetønden og fortærede sit rov i skjul som et dyr. Sulten voksede kun derved, og hans selskabsdrift – den stærkeste af alle hans instinkter – lå knuget ensom mellem de triste tanker.

Hunden Gordon snusede på ny til hans støvler og fandt behag i deres lugt, han kløede dens pels, og den viste ham sin sympati ved at logre.

Han fik nyt mod; medens kokken var borte fra kabyssen, fiskede han i suppegryden med kødgaflen. Han blev set, men da hans ikke-eksistens var et faktum, der ikke tillod optræden imod ham, nøjedes man med at brumme i skægget og med at gemme, hvad gemmes kunne, bag lås.

Det blev aften på ny; mandskabet samledes på fordækket. De forsøgte at sætte en rundleg i gang, men ingen forstod at lede den. Donkeymanden kunne et par sjofle viser, men han var i aften hæs som en ravn.

Kokken hentede sin harmonika fra kabyssen og begyndte at spille "Ben Bolt". Anden mester lavede bas til ved at rumle med en vandpøs, letmatros Georg lavede trommeslag på lugekappen. Men det var gjort for ofte før. Folkene gabede og tænkte på deres køjer. Anden mester faldt i triste minder om en pige, Sally, der i en kippe havde fortryllet hans hjerte og skilt

ham af med et pund sterling. Han kunne ikke glemme hendes fyldige og herligt pudrede arme. Det mørknede. Og harmonikaen standsede med et klik.

Den blinde passager kom da beskedent hen, hvor de sad. Han tog huen af, gjorde skrabud, som han plejede i knejperne, tog et tag i en af formastens barduner og gav sig til at synge løs.

Det var en sang med fløjtesolo, med fuglekvidder, og den endte med nogle sælsomme strubekluk, som ingen i hele dokkvarteret kunne gøre ham efter. Det var en såre tvetydig sang om sømænd i havn, men han sang den med sin rene tenor, med patos, med en koncertsangers alvor. Og han tog ganske vejret fra dem, der hørte til.

Men da han tav, så de stjålent på hinanden, ingen hånd rørte sig til klap. Og som altid så de tværs igennem ham ud på det vide, nøgne hav.

Han bøjede ydmyg hovedet. Han manglede gøglerens sejrrige kurage, var forlegen og beskeden, og hans miner var affekterte, ufri. Men han fortsatte ud af sit omfangsrige program, han gav endog sit eneste store operanummer af "Le Connetable" som han havde lært af et sangervrag i Himlen må vide hvilken snask.

Og *Sirius'* besætning hørte til i dyb betagethed. Musikken lagde sit bånd om dem og førte deres simple sind mod hinanden, og da han på ny slog om og foredrog en af sine grovkornet vittige talesange, med akkompagnement af grimasser og gestus, brast deres udtryksløse ansigtsflader i det store, brede grin, som foredrageren kendte som den menneskelige livsglædes jærtegn. Han kom i ånde, i ekstase, han sprællede som en abekat, gurglede og nøs, greb endelig en

tovende og hoppede på hug med den som fældet bajonet hen ad dækket.

Og hans publikum lo, som om de skulle dåne. Men dernæst så de sky på hinanden og tav.

Til ham talte ingen. Han var som den blå luft omkring dem. De åndede den ind uden tale.

Kaptajnen stod på broen. Hans øjne glimtede en smule i det glatte stenansigt. Men da han så folkenes tavshed, nikkede han tilfreds. En ordre var en ordre, og den chef, der annullerede en given ordre, han kunne skyde en hvid pind efter disciplin.

Men dog var dette begyndelsen til, at den blinde passager blev modtaget i den sluttede kreds på *Sirius*' dæk – uden et ord og uden at blive mindre usynlig: Han var et savnet element. Enhver kreds, enhver klasse – mest af alt et skibsmandskab – må have sit gemyt, sin bajads, sit gode hoved for at kunne trives.

Sirius optog den nye mand stille og ubenævnt. Alt blev udadtil som før: Ingen talte til ham, ingen så ham i øjnene. Men alle lyttede de til, når han sang, spilede øjnene op, når han gjorde sine kunststykker. De brød ikke den vedtægt, de havde givet sig selv: at regne deres antal uden ham. Deres enkle begreber evnede ikke så hastigt at ændre denne vedtægt. Og den forestilling forbenede sig i dem: at han ikke burde, ikke havde krav på at regnes til de eksisterende. Og de lod ham stjæle sin føde bag kokkens ryg som før.

Han blev glæden på deres lange og triste togt, og de hentydede til ham som "*Fun*" – "Sjov!" – fordi de ikke ville nævne ham som en mand, som en af dem selv.

I deres primitive samfund var han kunsten, alt, hvad der mindst hører til livets behov, og som dog alt efter sin rang – fra en lirekasse til en Stradivarius – er nødvendigt for hvert menneskes behag.

Man vænnede sig til altid at have ham om sig, ventede på hans opsange, før man begyndte arbejdet. Og da anden mester en morgen fandt sin skibskiste, som var flyttet op på dækket, nymalet, ådret og endog forsynet med en stor stjerne og navnet *Sirius* i mønjerødt, satte folkene, én efter én, hver sin skibskiste på dækket, om aftenen. Og de tog det som en selvfølge, når de om morgenen fandt den ådret og prydet med en stjerne, *Sirius*' signalflag lig.

Men bestandig var "Fun" blind passager. Og han gjorde sine gerninger kun halvtfornøjet, tit i melankolske og ensomme grublerier. – – –

Det kulede op. *Sirius* var langt ude på Atlanten. Passatvinden bruste jævnt og frisk; runde, toppede bølger kom i rader duvende hen over havet. *Sirius* rullede stærkere end før, alt løst gods blev surret, lugerne forsvarligt skalkede og slingrebrædder satte omkring messebordet. Saltvandet sprøjtede op over stævnen for hvert hug frem gennem havet.

"Fun" blev blegere. Han spiste ikke. Dagen igennem blev han liggende i sin sejldugshule, og hans ansigt var grønt. Men ingen hjalp ham. Ingen talte om at hjælpe ham. Men alle savnede de hans opsang, når dagvagten kom på dækket.

Sirius gled frem i sin kurs.

En dag var himlen plettet af sprængte skyer. Tunge, gule striber stod i nordvest; i syd var luften tyk og skimlet.

Og bølgernes kamme blev skarpe, de knækkede trodsigt over, og skum væltede sydende ud af bruddet som blod af et sår. Vandet blev sortladent og vildere i sin fart, hæse vindstød fo'r hen over det og skrællede skorpen af bølgerne i regnbuespillende stænk. Mod aften gik solen ned i flammer i truende stråleris, himlen var længe som en gloende kuppel, hvor skyerne hang, lig skiden vulkanaske. Om natten brød stormen løs, en brandstorm, en cyklon næsten.

Den blinde passager krøb sammen i læ af maskinens varme skylight. Han vovede sig ikke ned i det lune folkelukaf, end mindre agterud, hvor kaptajnen og styrmænd havde deres rige. Søsygen var gået over, nu var kun angsten tilbage. De tågede længsler efter tropisk sol og sydens vidunderlige havne, dem, han havde drømt om, medens kippernes gæster berettede om deres farter, de svandt alle for denne store angst, denne frygt for det våde, det kolde og bidende salte, der hævede sig i vældige rygge og skjulte den vide udsigt og fo'r frem med brøl, strakte lange fangarme ud og gled hen over skibets fordæk, så plankerne knagede under vægten. Han fornam så tydeligt det umådelige dyb under sig. Havet var ikke mere som en massiv flade, der syntes at kunne bære. Alt syntes at synke i dette dyb.

Besætningen kom tumlende langs de udspændte stræktove. De var alle i olietøj og søstøvler. Kaptajnen selv på broen i lodden hue med øreklapper.

Og nu som altid gik de den blinde passager forbi, så ikke til ham, talte ikke om ham.

Vandet løb i brede render ned ad det hældende dæk. Hvert minut stod i luvart en væg af vand lodret op og faldt, brækkede over som en mur, med drøn som af ramlende mursten. Og

bølgen drejede sig frem om stævnen, der satte næsen og sprydet dybt i vand.

Vand føg ned fra oven, som om himlen stod åben. Bygen syntes at samle sig i et brændpunkt just, hvor skibet flød. Regnen smagte salt som søen. Store tangtrevler piskede ned med regnen. Bragene steg, gik over i raslen, i knagen. Bagbords ræling dukkede frem af en sø, og en breche på 3 alen gabede nær ved røstet; de nøgne jernstøtter strittede håbløst ud i regnen. Og søerne drev deres hug direkte ind på dækkets planker.

Kaptajnen stod på broen og bandede i skægget. På ny kom skibet på tværs af søerne. En mand entrede frem over dækket og huggede nogle vragstumper bort.

Ved kaptajnens side stod styrmanden og skreg gennem talerøret til maskinen.

Og de to så samtidig, at den blinde passager holdt sig ensom forude og klyngende sig til lugetrappens rækværk. De så ham begge, men de talte ikke til hinanden om ham. Og folkene, der havde travlt midtskibs, de vidste, at han var dér forude og sikkert inden længe ikke ville være dér mere.

Nye bølger brød over forskibet, en af dem stejl og hvas som en klippe; i dens følge en mindre, rund og med mange kredsende kamme. Og da den trak sig bort imod sydøst, så alle de, der var om bord, noget som en gul bold glide ned langs dens side, og et blodrødt tørklæde derunder, endnu et minut så de det – indtil skumkaskader fossede ned fra en større bølge, der gik i den andens slæb og knuste alt.

Sirius' mandskab skelede til hinanden. Men ingen talte nu eller siden om, hvad de havde set.

Der var nu – som før – ingen blind passager om bord.

De løb frem og tilbage og udførte deres dont, stormen tog til. Den storm var ingen spøg. Dens brøl var øredøvende, et kaos af toner.

Og da vinden stilnede, gled *Sirius* over væld ige, runde dønninger ind i klam havgus, der hang som lange tjavser i rejsningen, en tåge, der isnede alt, der tæt som rustrøde gardiner kom vuggende ned fra de duvende skyer og svøbte sig om alt. Master forsvandt, og forskib forsvandt for dem, der stod agterude.

Alt blev så sælsomt stille. Tågen dæmpede al lyd.

Så tæt blev tågen, at ingen mere så sin nabos ansigt. De famlede efter hinandens hænder gennem dette hvide mørke.

Molebyggerne

"Altså: denne vej – der er kun den samme, værsågod, Resen!"

Efter at de, entrende over smalsporsbanens svelles vej, havde nået Terps barak, hostede Terp sin hals klar til en længere tale. Han sagde følgende:

"Nu vil jeg sige noget, Resen. Tænd dig altså først en pibe. Her er en meget ordentlig shag. Som gæst kan du i dag smække dig i min eneste stol, så sidder jeg på denne rare æggekasse, mærket "Danish Produce", som havet fornylig venligst har overladt firmaet."

Resen sad nu og undersøgte Terps ansigt: Lidt sværere, firkantet, hvilende direkte og fast på skuldrene som en blok på sit bjælkelag. Øjnene lignede to blå sømhoveder med spor af hammerslaget i omkreds. Terp var således nogenlunde uforandret.

"Se," sagde Terp og lod tommelfingeren passere mellem hageskægget og jerseykraven halsen rundt: "For det første har det voldt mig stor anstrengelse at skaffe dig denne plads, og jeg håber ikke, du gør min møje til skamme. Jeg ved jo nok, at det er gået dig lidt kedeligt i den sidste tid. Det sagde jeg naturligvis i sandhedens interesse til rejseinspektøren, men at det ikke helt var din egen skyld. Der går jo ledige vandbygningsingeniører nok på markedet; vi kunne selvfølgelig have fået ti for én herud; ja vi havde sgu en hel masse ansøgninger liggende. Men jeg anbefalede nu dig."

Resen lo: "Jeg skal sørge for, at jeg, når jeg er færdig her, ikke er dig andet skyldig end – taknemmelighed."

Terp sendte ham et hastigt sideblik, rejste sig, begyndte at gå op og ned i det snævre rum som i et bur og prædikede videre. "Her er rigtig rart at være herude. Frisk vejr, arbejde under næverne! Du ved jo for resten, at din kontrakt er på otte og tyve måneder. Uopsigeligt! Ingen afstikkere! Jeg har selv ikke haft orlov herfra i fem måneder, al den tid, jeg har været uden assistent. Vi må knibe hver halv arbejdstime fra havet herude." Han lagde til ikke uden patos: "Herude gør hver mand sin pligt og lidt til."

Hertil fremkom Resen ikke med bemærkninger. Han så godt, at Terp vedblivende synede ham, mærkeligt nærgående befølte ham med blikket, ligesom snusende – meget mistænksomt og ganske lidt ydmygt – efter den hovedstadsluft, der sagtens endnu hang ved hans klæder.

Terp sad og faldt i tanker, som om han var alene og følte sig uiagttaget, han hengav sig til en vane, som sagtens var erhvervet herude, hvor han ikke var under civiliseret kontrol: at føre hånden ned under jerseykraven fladt ind på sit bare bryst. Pludselig udrakte han sin mægtige lab, der endnu var varm af hans krop, slog den ovenpå Resens, som hvilede på bordfladen og sagde en lille smule sløret i mælet og med ansigtet bortvendt:

"Skal nok få det godt sammen! Gamle kammerat! Hvad! Rigtig muntert og rart sammen, ligesom i de gamle dage på læreanstalten. Og kan du nogle gode historier derinde fra, så kom bare med dem, når vi får vor fyraftenspibe."

Straks efter vendte han sig igen, så sky efter Resens noget reserverede mine og blev nu mere stram om øjnene.

Han begyndte i en ganske forandret tone at anskueliggøre Resen værkets metode og foreløbige resultater: Underbygningen af betonblokke, der nedsættes på havbunden over et bundlag af singels, udstøbt med ren cement, var nu fuldført til en længde af 144 fod, hvortil i tid var medgået et og et halvt år. Molens endelige længde ville blive 1000 fod, hvortil var beregnet at ville medgå endnu ca. tre år, i hvilken tid Resen altså var uopløseligt bundet ved sin kontrakt.

Resen sukkede og var tilfreds hermed, idet han således var økonomisk sikret for de tre år. Udsigten til tre år på samme plads var ligefrem en ren hvile ovenpå de atten timers strabadserende rejse med dampskibe og sekundærbane og endelig de seks timers frygtelige tur som ene passager i en rumlende charabanc over opkørte hedeveje og klitter.

Nu, herude i terrænet, meldte sig også refleksen af den stuebegejstring, han tidligere havde undt sig overfor arbejdet: Dette vanskelige bygningsværk ud i pålandsstorme og oprørt hav! At kunne lægge sin energi med i her! Og en vigtig national tilvækst! En fiskeeksportør havde holdt foredrag i kupéen: Fiskeflåderne kunne nu i stormvejr søge læ af molen og desuden lettere komme fra land i hård sø, hvilket betydeligt ville forlænge fiskerisæsonen.

Sådanne værker påhvilede det nu én gang vor tid at bygge. Den mindste del var endnu gjort. Der var øde opland endnu at inddrage under kultur, urskove nok at gennemhugge, strid sø nok at lægge under bro. Pionér altså. Fronten! Således lod sagen sig se, lod sagen sig meget vel se.

Resen gik derefter i arbejde. Forårsstormene var hidtil udeblevet, og arbejdet blev af den grund forceret. Der

arbejdedes med tyve mand i to arbejdshold. Og fordanseren var altid den vældige titankran; yderst ude, skrævende over molen med fødderne i frådende havskum, tog den sin tørn som kompagniets forreste formand, brolæggende havet med cementblokke, 80 tons ad gangen.

Resen gik villigt ind i tingenes orden, tegnede og kalkulerede, tog sine vagter og røg under det hele cigarer, indtil tyve om dagen. Og han fandt sig godvilligt i den pause, som Terp affordrede ham hver aften af hviletidens drømmerier – ovre i Terps barak ved en whisky, en langsommelig passiar eller et af de gemene firkort- eller bondespil, som Terp var en mester i at vinde.

Dagene syntes ham at gå med god regelmæssighed, der var forslag i arbejdstiden. Alle tapper greb præcist ind i hinanden. Søen var rolig, og de tog uden besvær længde efter længde fra den til deres værk.

Den 24. juli ved 12-tiden kom konduktøren Terp og hans assistent ned på arbejdspladsen.

Resen havde ikke haft søvn den afvigte nat, en måneklar gul dødsnat, hvor havet havde vist sig uden for barakkens ruder, dorsk og mælket; og nu var der fulgt en hed dag, – en blændende spejlhvid morgen og en salttør, hed middag.

Andet kvarter var i arbejde ude på molen under titankranen, hvis kæder raslende randt ud omkring den mønjerøde jernkiste til dagens støbning. Langs arbejdsbroen op til vandcisternen, hvor vindmotorens skovlvifter malede for den lyse brise, stod poster af mænd sveddrivende og dorske i deres lerede kitler og svære træskostøvler.

Og den elektriske bloktrolje kom styrtende over sin skinnevej fra cementskuret oppe i klitten, bragende i broens rundholter med vægten af sine 10 tons læs og stationerede ude på kransporet i et metalklart slag mod stoppebommen.

Mændene stod med de krumme næver hængende i armene, de gabede mod solen og lod taljerne løbe ud: – Klar – Rrrr! – Stop!

Regelmæssigt og roligt, så sløvt og indøvet, som arbejde går på tyvende måned.

Der blev en pause i dagen, hvor solen tindrede på vandet og havde lejret sig over hele sandbredden, smeltende hvid. Luften var lind, uden et pust. Hav og sand lå åbent, plant og øde til sine horisonter. De bronzebrune tangstriber langs stranden var den eneste dunkle linje, som rammen svunget udenom et stort spejl. Alle sind gik i stå under heden. Ekskavatorens gnasken og gnaven i havbunden blev lydelig, dumpt og døvt under vandmængden. Lidt vind pustede en støvfin hale af sand fra en nøgen klit nærved.

Resen så Terp lidt fra, i relief mod havet, i hvilestilling, afstivet ved sin svære egestok stemt mod sædet, inspicerende, med sit ovnrøde ansigt ugenert vendt mod solen. Kæderne raslede dovent. Drevene slog om med et knæk. Lad gå! Klar stop! Hvæsende damp fra kranmaskinen. Kranblokkens store kroge følte med pegefingeren ned under jernkistens lænkeringe. Fat! Fløjten fra maskinen! – Mesteren Isaksen gik drønende på træskostøvler ud over svellerne. En rad af bøjede rygge i blå busseronner. Og da! – – –

Hvad var det? Resen så op, gik nærmere for at se – – –

En mand havde rejst sig, stod oprejst midt på molen og gav en lang klukkende kaglen fra halsen. Hans ansigt revnede i et hvidtandet grin. Timekeeperen! Alle ansigter drejedes trevent efter ham: Timekeeperen!

Og i næste sekund fo'r sweateren som en lang, ringet strømpe ud over hans hoved. En bar, mælkehvid ryg, let rødprikket, stod stemplet skarpt mod det blå vand, de to nøgne arme sprællede oppe over hans svedblanke hår for at smøge trøjen op over ansigtet. Tværs over hans olieperlende bryst var tatoveret i blåt krudt en fuldrigget fregat, hvis ankerkætting vandt sig trende gange om hans hofter og slog klo i hans lysk.

Der stod han, og blev nu fri af trøjen. Sejldugsbukserne sank med et vrid ned om hans ankler. Han trådte resolut ud af dem; slog armene bag om nakken, spændt i ryggens fjedre –

Og langsomt skruede alle ansigter sig en halv omgang til venstre for at se ham. Folkenes hænder stivnede om deres værktøj: Der stod han! De mumlede sagte til hinanden. En enkeltstemmig, let tirret latter blev tydelig et sekund og tav. Manden var da sprunget ud med hovedet forrest og i øvrigt med en smule rygkrumning i springet.

Kranen drejede sig, knækkende, tællende sig frem langs tandhjulet. Den 80 tons cementblok blev hævet opad, strøg det stubbede hår af en mand, der stod bøjet over spilbommen for bedre at glo ned i vandet, hvor allerede timekeeperens ansigt var skudt op, og nu som en lille, rød bøje pilede frem parallelt med molelængden.

Der var i et minut så stille, at plaskene af svømmerens åretag blev lydelige. Så begyndte, først lidt døvet af forknytheden, derefter voksende i bredden, en tvungen og lavstemmet

munterhed at forplante sig indbyrdes fra mand til mand. De stod stille med hænderne klemte over deres knæ og lo med små pauser, ganske grønlænderagtigt den næsten rituelle korlatter, der er omkvæd til angakok'ens troldsang.

Resen drejede hovedet om mod Terp, og denne åbenlyse udpegen virkede øjeblikkelig som en appel på Terp. Stokken svubbede fra stillingen som feltstol op og blev et våben i hans knyttede hånd. Han udstødte en kort brysttone og gav sig meget hurtigt til at gå ud over molens plankelag, gik med øjnene hæftede på sine støvlesnuder, kæppen klemt i næven – og stod pludselig stille foran svømmeren, der intetanende havde stemt sig op i hænderne og nu i et par spring var oppe på molen, stod med håndfladerne på skuldrene for at slå søvandet af, drivende våd, med lidt lattermildhed endnu i øjenkrogene.

Terp førte et regelret slag med højre hånd midt mellem hans øjne. Manden prellede tilbage, begyndte at klynke, ansigtet blødte straks på flere steder, munden stod stiv og stupid, vidt åben. Det var en vild, der første gang mødte en søfarer i jakke, bukser og støvler, han lagde hænderne over sin nøgne krop, for at undgå slag, hvor han ventede dem eller var særlig ømskindet.

Og Terp, der efter dette første straffeslag ikke mere kunne styre sig, gik løs på ham. Hans lemmer bevægedes af dybe og hemmelige kræfter, der pludselig udløstes. Han slog på ny tværs over mandens tænder, en kort, vred hoste kom fra ham, han holdt armen strakt i slaget og smældede, først med højre så med venstre hånd, fladt, knaldende slag på mandens øren og kæber. Han stødte håndfladen op i mandens næse og vaskede ham med hans eget blod: "Bandit! Dyr! Hund!" De to mænd gyngede mod hinanden. De samlede i deres muskler ligesom en

rytme af kredsen, der nu stod tæt uden om dem, – jo, nu udløstes – på alles vegne – gamle fællesfornemmelser, modstand og had og ynk.

Da Terp omsider lod næverne hænge daskende mod sine lår med blodstriber op om knoerne, gik fortætningen ud af kredsen som et suk. En efter en vendte mændene sig om og begyndte at hviske indbyrdes.

Men Terp rakte armene i vejret og fo'r frem mod flokken.

"For Satan! Ingen uorden her på pladsen! Klar ved taljerne der!" og da lidt efter vagtsomt og hundsk svaret kom: "Klar er," skingrede hans bådsmandspibe, klemt mellem hans tænder. "Lad gå! Lidt livligt der for Satan!"

Kranen svang cementblokkens mægtige kubus ud over dybet, lænkerne randt knagende ud, vægten lystrede tyngden, og jernkisten trykkede sig en grav ned i vandplanet.

Resen stillede sig således, at Terp måtte passere ham på vejen ind i land, Terp prellede tilbage for hans blik; hans mund fortrak sig næsten grædefærdigt som et barns, han var ganske tavs, gav ingen forklaringer og indså sagtens ikke, at her var en sag at forklare; men han fasthæftede for et sekund sit blik ved Resens ansigt, undersøgende og mistænksomt, og med noget svagt, som en bøn om medhold udtalt i blikket.

Resen havde følt noget kildrende lattermildt, som han nu omsider genkendte som væmmelse. Han så først ud mod havets vigende synskreds, og derefter op på de skorpede klitter med deres vækst af tottet marehalm. Han begyndte at forstå, at herude på denne smalle stribe sand mellem hede og hav foregik ikke helt moralske eller fuldt normale ting. –

Resen søgte i de følgende dage at gøre nærmere bekendtskab med folkene.

Han traf en vis mistroisk høflighed hos folkene. De var vant til at omgås overordnede på en underdanigt familiær måde, denne halvt forsorne kryben, som folk, der har levet meget i fængsler og straffeanstalter, erhverver over for inspektion og arrestbetjente. De rykkede en plads op for ham på barakbænken, som de tørrede af med hånden under en fedtet bemærkning om den, der sidst havde siddet der. – Det var en tid, da værket hvilede, fordi sensommerbygerne plaskede ind over strand og klit, friske kulinger, der førte et slæb af brådende sø op over molen og svøbte kranen i et forrygende skumslør. – Der var: Koksmaten Cornelius, der hang på bænken med sit abeansigt nede over de knoglede knæ; lyse Vilhelm, der var ram endnu af forstadsgydernes luft, med den sidste rest af pigepomade endnu i de sorte lokker. Han havde endnu ganske hvide hænder og de andre sagde, at han aldrig tog fat, men blot lod, som om han greb i et skaft eller drev en vægtstang. Der var den isgrå og helbefarne sjömand Strömstad, efter sigende frygtelig gammel, og irlænderen Dick O'Flanaghan fra Fermanagh; altid på listesko i barakken gik han og hængte uldstrømper op på snore; han talte med en lille sød pibestemme ganske sagte som over fløjl.

Disse mænd var ikke de regulære målbevidste arbejdere, den nye tids type. De var et sjak af levninger fra den gamle slavetid, en sammendreven bande fra alle lande, fra smøger og udørkener. De arbejdede, som de var vant fra tvangsanstalter og tugthuse, velafrettede og uden protest, med skovl og skubkarre. De mukkede aldrig, stod højst og mumlede lidt,

klumpvis. De gik formændene under øjne og havde arrangeret sig om at holde en syndebuk, som altid blev skudt frem, når noget gik itu; en gammel døv og bister fyr, der bar håret langt i nakken og lignede en aflægs kaperkaptajn. De var enige om ham: Gamle Martin! Den gamle idiot! Naturligvis var det ham, der slog stopperen for tidligt over, så taljen løb af blokken. Jomænd var det ham, det døve dyr! Så puffede de ham her og der, men han var ligeglad og venligst stokdøv, blot han havde sin skrå i god behold oppe i kæben.

Der var den anden svensker, Gösta, hvis tuberkuløse, tørre hoste nu og da lød i de øde nætter herude, dumpt gøende som en enlig hund.

Resen følte, at han kom dem ikke nærmere end til deres forsorne humør, deres svedne tone, tillært på arbejdspladser og i straffeanstalter. De sad altid tilbagetrukne og duknakkede inde i det snævre rum og spyttede eller småsang deres underlige rundsange eller lod brændevinsdunken gå rundt. Nu og da mødte hans blik det hvide af et par mistænksomt skelende øjne. Og til tider tav de pludselig; den, der havde talt sidst, gik i stå; deres ansigter lukkede sig, og de sad stumme som skræmte dyr i sluttet flok og lyttede; Resen så deres øjne ganske metalgrønne inde i halvmørket.

På barakkens tag trommede regnen. Den sivede som en sur sved ud af plankeloftets revner. Køjerne var allerede skimlede af fugt. Ud fra de sprængte madrasser myldrede i det sorte korksmuld gråpansrede bænkebidere og stinkende ørentviste. Fra brød og flæskesider, som folkene stuvede mellem de sure køjeklæder, kom denne konstante stive og mugne os af

folkelukaf, denne skumle og lumre lugt som fra dybe rottekældre.

Og folkene sad og lyttede til regnen og tav og skrabede med deres strømpesokker på det sandede gulv. Resen udholdt det ikke længe mellem dem –: dem kom han nu en gang ikke nærmere, han rejste sig, gav hånden rundt og gik ud i de drivende byger.

Terp frarådede ham da også ved en senere lejlighed at give sig nærmere af med mandskabet: Herude i fronten kunne man kun få arbejdskraft af det værste udskud. Og det var da også tydeligt, at dette her var slavearbejde, og at den råeste gast var det bedste materiale, når han vel at mærke altid havde tampen over nakken. Da Terp sagde dette, slog han med egekæppen i sandet, så det sprøjtede over hans støvler og han skævede mistænksomt efter Resens miner.

Senere bød han Resen ind i sit rum, hentede en frisk whiskyflaske frem og dernæst de seks og tredive fedtede kort.

Resen nøjedes da med Terps selskab og holdt i nogle måneder uvedkommende betragtninger borte ved at dele dagen i to perioder: arbejde og kortspil og intet udover dette.

Arbejdet skred jævnt frem uden særlig modstand fra havets side. Ind i august blev kransporet forlænget, og en morgen kørte titankranen ud over sit nye fundament af fodbanketblokke. Ti nye meter var erobret fra havet og yderst i fronten stod jætten af stål, arbejdets forreste mand skrævende over molebygningens hoved med sine jernstøvler plantede på de opklodsede blokke af eg og cement. Resen stod og ledede smedene, der drev kiler ind under kranvognens hjul.

Ja! Kæmpen skulle stå herude trods brådsøerne, der brusede om hans knæ, med de vældige arme udstrakt, en Christoforos, der trofast gik ud i havet, bærende kulturen på sine stærke skuldre. En villig slave, følsom for enhver kommando! Resen havde selv den dag oppe i kranhuset sluttet strømmen fra det elektriske kraftanlæg henne i klitten, akkumulatoren der bevægede den vældige maskine ud over molen, han havde følt kolossen som en kæmpeelefant bære ham på sin ryg fremad, lystrende hver bevægelse af kontrolsving og stopper.

På sådanne dage både forstod og følte man sin sag stærkt og intenst, konstaterede simpelthen et håndgribeligt resultat: Så og så mange meter! – Selv folkene forstod det sagtens, da de omsider kom i land og så titankranens hushøje korsform ti meter længere fra land end dagen forud. De pustede synligt ud, den store energi forsvandt af deres ansigter. De lod armene hænge, og tillod sig med god samvittighed at spytte i vandet.

Men Terp var øjeblikkelig over dem, fo'r til en begyndelse løs på Resen, der havde sat sig på arbejdsbroen for at tænke. – Ja, Resen havde stillet sig i stå for at tænke og rigtig forstå, at nu var så store længder indvundet – ikke blot så mange arbejdsdage bag dem; men tillige så vidt et resultat – –

"Plager Satan dig, Resen? Ved du ikke, hvad du har at gøre? Har du ikke lært endnu, hvad hver time herude i havstille betyder for firmaet?" Han tav, så sig sky tilbage med de blodskudte øjne. Havde øjensynlig drukket. Resen betragtede ham nysgerrigt og irriteret. Begyndte at forstå. Var det altså sagen, at det herude ikke gik an at standse for at tænke sig om!

Fire stormfulde døgn og et alvorligt uheld (ekskavatoren blev tilstoppet af grus) tvang dem alligevel til at standse, i det

mindste til skaden var udbedret af en dykker, der kom hid fra nærmeste station seks mile borte. Resen, der bemærkede, at Terp gjorde regning på hans selskab ved whiskyflasken og kortbordet også i disse hviledage, søgte at holde sig for sig selv, hovedsagelig for at hævde sin stilling. Han lod sig ikke uden videre indordne under den stedlige mekanisme, havde brug for sine pauser for sit særlige mere intime liv. Han var begyndt at tage sine gamle, private ulykker frem til betragtning; nu, da han ikke mere var i gang, lod det sig vel gøre i disse jævne omgivelser af hav og halve uvejr. Han undte sig ro og råd til at fornemme stemningerne i stedets ensomhed og vildhed og kraft. En dybt indefra begyndende ængstelse, en vis nervøs irritation, som han i øvrigt genfandt hos Terp, var vokset så vidt, at det var nødvendigt at søge den omsat i stemninger.

Resen kom til stede på stranden i det øjeblik, da dykkeren kom op. Der stod en mand i prammen med et reb mellem fingrene, agtpågivende, som følte han en puls. Han nikkede nu bagud mod de to mænd, der drejede det pibende pumpeværk.

Så blev der en blank ring i vandet, og som en sidste boble viste sig en lille skallet plet af den pansrede hovedskal. Dykkeren skød sit vældige jernhoved op, majestætisk som et fabeldyr af saurier-tidens sumpe. De prismatiske øjne gloede dumt mod lyset, gummisnablen piskede vandet bag ham, medens formanden tog den ind bugt for bugt. Hele den blanke og delfinsorte krop kom til syne, vandet blev flået som en ham fra hans ryg. Han var færdig nu! Han satte sig på kanten af den forankrede pram, hans bare hænder, der var mørkeblå, blodsvulmende, spændte af kautsjukmanchetterne, slap tømmerøksen, som han havde holdt indtil nu. Han sad og

rokkede i toften med armene ud fra siden. Pumpen gylpede endnu, slag efter slag luft ind i ham.

Så kom to mænd ned i prammen og gik løs på ham, væltede ham bagover, skrævede over hans bryst og begyndte at skrue på møtrikkerne i hans hoved med store skruenøgler.

Og pludselig klappede vinduet for den sorte jernkuppel tilbage, og blegt og søvnløst kiggede manden ud som en kvistboer, der stirrer efter morgenen.

Dernæst blev han vendt, jernhatten blev drejet om i nakken, rundt, rundt, blypansret blev hægtet af hans ryg. De halede i hans såler og med en eksplosion smækkede gummihoserne ud over hans fødder. Så skiltes hovedet fra det grå kyras, og dér sad i en kobberring et lille hvidt, vissent gammelmandsansigt og lignede blege halshvirvler, der ragede ud af kroppens vældige plastrons.

I samme nu sprang to slanke blodstråler fra hans næsebor, to røde fontæner, der faldt i hans hænder som i en kumme. Han dånede tilbage i sin brune ulddragt, endnu snøret i sit snævre mumiebind, han mimrede med de blånede læber efter luften. Øjeæblerne trådte frem som hvide blærer – hans arme arbejdede. Pludselig sad han rolig.

Resen søgte senere dykkeren, der sad i Terps gemak og sundede sig. Han tog plads lige over for ham og betragtede denne allerede ældede mand, der sad der halvkvalt af en alt for moderne flip, som de store guldørenringe ringlede imod – en underlig civiliseret havmand, tottet i næse og øren, men iøjnefaldende renvasket. Han bed i en prop af kautsjuk, kunne vel ikke undvære gummismagen! – men sad for resten og

klagede sig: Lungerne! En gammel fortætning. Siden i fjor kom der blod op hver eneste gang!

Resen betragtede ham bevæget: Denne mand, hvis gerning lå i de forbudne dybder! En sær lyst til at røre ved hans hånd eller knæ faldt ham ind, til at komme ham nærmere – å, var der ikke et menneske bag det ansigt, han så, en ny pansret hjelm at åbne ved et vindue ind til mandens sjæl?

Resen fandt da på at fortælle om sine egne malører – blot – for nu endelig en gang at blive af med de ting, han forcerede sig op til vrede over den modgang, der dog ikke mere ærgrede ham:

"Jeg ligger i proces med havneudvalget i Skarvik! Var min egen mand. Driftsherre selv! – fire år siden – kun tredive år den gang. 25.000 røg for mig! Havneudvalget snød mig, opgav fejle dybdeforhold. Og vi forbyggede os, forstår De. Hver skilling af min kapital tabte jeg på entreprisen. Og her må jeg nu arbejde i anden mands brød! I anden mands brød!"

Resen rejste sig, gestikulerede oprørt, og dykkeren nikkede; drak af sin stærke kaffe og nikkede. Han havde set for meget, til at fremmede menneskers skæbne kunne bedrøve ham.

Resen rykkede ganske nær ind på ham, så ham op i det buskede ansigt. Å, om dette menneske ville tale! Der måtte jo ligge dybhavserfaring i disse øjne, der syntes så sælsomt tillukte ved blege og blanke hinder. Hvad havde han ikke set dernede – i tangskovene og på havets stepper, hvor det underlige fiskeliv stimede forbi det lille vindue i hans kobberhat. Havenes bunde, der er slimede af alger og fiskeæg – revlerne og de evige dyb – under Magelhaesstrædet, hvor han var sunket ned med blysålerne forrest, søgende efter de spanske sølvskibe – –. Og senere, da dykkerdamperen bjærgede under koralrev ved Fiji:

Alt det om de dybe have, der er dybere og dunklere, end man kan slutte sig til fra land.

Men dykkeren tav. Han talte ikke. Hans øjne rugede stive og ensomme som en kabliaus ubevægede øjne. Han talte ikke, men rokkede blot samtykkende til at Resen talte, som en gammel mand, der tier og er tålmodig, fordi han har glemt sit liv.

Denne mand havde således i et mangeårigt livs forløb fortsat det vanskeligste af alt menneskeligt arbejde – havde med blysålerne forrest ladet sig sænke til de dybeste af alle arbejdspladser – og var vendt tilbage uden at have oplevet, uden at have forstået sit livs bedrifter, trælsk og sløvt energisk, alene mærket af sit liv ved rynker udvendig på panden og ved svind i sine lunger. Havets pionér? Å ja: En rystende gammel mand, der havde glemt sit liv!

Så snart dykkerarbejdet var fuldført, gav Terp formændene ordre til at gå i gang med ny støbning og udlægning af fundament. Han sagde, at kransporet inden 10 dage skulle være forlænget endnu et godt skub. Og skønt det faldt i med ret hård nordvestkuling, skulle arbejdet, det bandte han på, fremmes. Mandskabet stod barbenede eller i søstøvler ude mellem egeplankerne, medens de stride sug af brådene søgte at trække fødderne fra dem. Formanden Isaksen kom og gjorde forestillinger, hvorved Terp blev næsten lam af en paroksysme. Hans øjne vendte sig, han frådede i skægget. Men han svarede omsider ret roligt med en bemærkning om, at Isaksen gerne for ham kunne pakke sit tøj og gå pokker i vold.

Resen kom den aften som sædvanlig ind i Terps barak, og Terp nikkede venligt over skulderen, idet han samtidig med

hælen kørte en tom whiskyflaske ind under sin køje. Han skænkede for Resen af en halvtom flaske, der stod på bordet, var for øvrigt lidt sløret i mælet, da han efter sædvane begyndte at diskutere de skibe, der var signaliserede i dagens løb. Han skubbede en kikkert op og i, nikkede og nikkede: ja, *Sirius* var passeret og *Bertha II af Libau* og en ubekendt trælaster, men møllen bag mesanmasten sagde, at hun var norsk. Han blev ved at snakke, hurtigt og tyktflydende. Og pludselig smækkede han tænderne sammen og langede op på hylden efter kortene.

Men Resen bøjede sig frem og sigtede på Terps blik med sit; og da Terp rakte næven ud for at åbne for den elektriske lyspære, som forsynedes fra anlæggets store kraftmaskine, lagde Resen uden videre sin hånd oven på hans. Terp stoppede med et gisp. Resen var nu bestemt på at få noget at vide: Denne store og overlegne kammerat var vist ingenlunde så usvækket indvendig! Hans blik lod sig endogså standse og holde fast. Hvad kom der altså – efterhånden – for en sygdom ind i fronten – –? Han tænkte befalende, at nu havde Terp at svare for sit vedkommende.

"Hvad skal egentlig denne forceren af arbejdet til netop nu?" sagde Resen. "Vi har jo foreløbig holdt tempoet præcist nok! Vi er stadigt på højde med kontrakten. Vi har beregnet pauser til stormdage; hvorfor så løbe risiko ved at forcere arbejdet trods stormdagene?"

Terp mumlede noget om uforudsete vanskeligheder, og at det forstod han bedst. Hans øjne blev forskrækket stående, fastholdte af Resens blik, og så mærkede Resen, at nu kom det frem, maskeret af en lille latter og forsinket af tre-fire lydelige slurke whisky.

"Ser du, Resen. Vi har jo vor kontrakt på 3 år, firmaet mener jeg –."

Resen lo: "Firmaet, ja og vi er firmaets folk – og ikke firmaets aktionærer; hvad angår så oversiddelsesmulkter og konventionalbøder os. Desuden bliver vi færdige med værket i god tid. Eller mener du ikke?"

Terp sad og indstregede bordkanten med sin pegefingernegl. "Hæ, ja", sagde han. "Ved du det? Der kunne dog tænkes – –." Og han sagde hurtigt og sagligt: "Vi er nu akkurat halvvejs. Og kan du huske det gamle græske bevis, vi lærte ude i skolen: Achilles og skildpadden, ikke sandt? Vi mangler altså en halv mole. Godt! Når vi har bygget halvdelen af den, mangler vi halvdelen af den halve mole, altså en fjerdedel. – Derefter når vi halvdelen af fjerdedelen og mangler altså ottendedelen. Senere vil vi mangle 16de delen, 32te delen og videre igen det halve af den to og tredivte del. Altid vil vi mangle en brøkdel, altid en rest, som er delelig med hælvten. Er du med? Du kender beviset! – Teori, ser du, – som går ud på, at vi aldrig vil nå helt ud, fordi vi altid kan tænke os en brøkdel. Godt? Hvad?" Han begyndte at le, slæbende og med en vis snedighed i blikket. "Jeg ved meget godt, hvad du vil sige; at hele teorien er løgn, – sofisteri, at det kan du bevise med differensrækken. Gudbevares, det bøjer jeg mig for. Men synes du ikke, det er vittigt fundet på af den, der har fundet på det?"

"Jeg synes," sagde Resen, "at selv om det er gal logik, betyder det dog noget meget reelt." Han tav, fordi han kom til at tænke på, at hvis en mand begyndte at udmåle sit arbejde meter efter meter, stadig halverende det tilbageværende, da var det tegn på,

at han var ved at gå i stå og altså virkelig ville mangle visse afgørende brøkdele i at nå sit mål.

"Selvfølgelig er det passiar," sagde Terp, skævede endnu en gang efter Resens tillukkede miner og drak ud.

Resen sagde: "Du er simpelthen træt af at ligge herude!" og han tilføjede i tankerne: Og du drikker for rigeligt whisky!

Store Gud! To og tyve måneder herude. Han blev iskold. Ensomheden, ødet, naturens råhed, disse menneskers omgang – og så arbejdet, dette overordentlig vanskelige arbejde! – – han så det på en gang i dets samlede masse, dette vældige pionerarbejde; han følte en refleks af Terps bekymring. Så og så mange længder endnu ud gennem kompakt og frådende hav, så dybt ned, så bredt ud! – – Molen, som den var projekteret, var på en gang samlet i hans forestilling, han følte den pålagt sig med hele dens samlede vægt, han kunne ikke mere fordele den ud over den tid, der var beregnet til den; den var et forlangende på én gang: Byg løs, byg løs! Alt det skal du udføre! Han følte vægten af to trælleår lagt på sig under et: I dag hviler to frygtelige år på mig, de vil ganske vist blive kortere og kortere for hver dag der går, men netop nu er det to års kompakt masse af stræb og slid, der hviler på mig; – og går en dag er der 364 tilbage og et helt år – og så fremdeles. – –

Han rejste sig, kold af skræk. Blæsten pressede ruderne dumpt ud og ind i deres riller. Det regnede vist. Herude i den vandsvedende kahyt skulle man altså bo, dag efter nat, nat efter dag. Man skulle se Terps bjælkekinder og gule kratskæg i to år i træk; se ham hules ud af spiritus og af de besværlige ensomhedstanker, der svømmede om nede på bunden af hans sjæl.

Han iagttog Terp, der sad og blinkede med de blodrøde øjenlåg og gned håndfladerne mod hinanden og smålo for at berolige sig selv. Terp samlede lidt efter sammen på nogle ord.

"Jo, jo," sagde han langsomt, "vi bliver vel færdige. Den 25. marts 1911 skal vi aflevere." Han stemte sig op i hænderne og huggede næven i bordet. "Og den 25. marts 1911 afleverer vi, den Onde gale og fortære mig!"

Resen trak på skuldrene. "Nej," sagde han. "Du har ret, for du mener ikke, hvad du nu siger. Du går uden tvivl før eller senere i stå!" Han angrede lidt, at han havde sagt det; for Terp sank sammen, bleg, og blev underlig lille i ansigtstrækkene, lo ganske vist som en, der foragter at svare; men Resen indså, at han havde mærket sin mand. Han var på en gang øverst og gyste for, hvad der kunne følge af denne omordning: Store Gud! at have ansvar for så ynkelig og så primitiv en to hundrede punds kæmpe!

Resen vandrede den eftermiddag ud over stranden og fandt omsider sin vante plads på en klit, højt oppe på Nørreklit. Havet flød dvælende fra horisonten ind til en mælket, flov brænding, der gik mod stranden og tilbage, pustende og sugende, rejste sig til lange, sorte knive foran den blankslikkede sandstrimmel og brækkede om. Han sad med armene krydsede lagt på sine knæ og tænkte.

Han tænkte, at personlig klarede han sig i grunden bedre, end Terp klarede sig i livet, selv om han ikke var halvt så tyk, halvt så stærk og i det hele af ringere kropslig kvalitet.

Det var ingenlunde den upåklagelige fysik, der var afgørende herude i fronten, således som hygiejnegymnaster og sportsmænd påstod. Terp var åbenbart ikke i færd med at gå i

stå, fordi han drak whisky, han drak tværtimod whisky, fordi han var ved at gå i stå, og grunden til, at han gik i stå, var simpelthen de alt for store modstande, der herude mødte hans alt for primitive karakter.

Og han følte, hvorledes han selv, trods sine idelige uheld og forlis, stadig havde rejst sig, smidigt og følsomt vendt sig ind i nye stillinger, – netop havde forstået at skåne og bevare sig – sjæleligt – ved, at han havde haft råd til at lade de arbejder, han havde for. Midlertidigt gå under, for selv at komme over. Det var balancens fri og fine kunst, der kun er givet de yderst sammensatte karakterer, som altid formår at skifte ligevægten om og fordele tyngden efter forandrede betingelser.

En kroptung og muskelbesværet type som Terp mødte op med hele sit ubevægelige gros, altid fremadrettet mod det mål, der var dikteret ham og var uløselig bundet til sit arbejdes fremme. Han havde efter den kommando, firmaet havde indgivet ham, aldeles som en suggestion, ubetinget knyttet sin skæbne til dette moleanlæg, der i øvrigt aldeles ikke vedkom ham, og hvis videre formål og opgaver aldeles intet betød for ham og ikke en gang var til i hans forestillingskreds. For ham hed det blot: at gå på: videre, videre! Og nu var åbenbart arbejdet, dette isolerede fænomen – en så og så mange meters mole – blevet en tvangstanke hos ham, som han monomant forfulgte. Og da han ikke kunne tåle de pauser og ophold, som stormvejr og andre hindringer ganske nødvendigt påtvang arbejdet og derigennem den regelmæssige udladning af hans energi, slog energien tilbage i ham og huserede i hans nervesystem. Det var ingenlunde simpelthen utålmodighed. Det var frygten for at gå i stå! Og selve dette – at han var angst

for at standse, ikke havde råd til at tøve – viste klart, at hans kræfter var ved at gå fra ham, at han idelig måtte reagere mod spildet og tabet ved at forcere, gå på, frem for alt ikke standse en dag – ikke en time, trods pålandsvind og nordveststorme! Kun derved lykkedes det ham at skyde tvivl og frygt op i overfladen som en næsten spøgefuld og uskadelig krusning, der endog lod sig udtrykke ved et yderst spidsfindigt skolebevis om, at et arbejde teoretisk set umuligt lader sig fuldføre, – og som han efter ønske kunne modbevise ved differensrækker.

Å, det var denne udsugen af hav og luft og ensomhed! Det alt for uhyre rum uden om: at verden ikke havde rammer, men at ens sjæl lå uden indfatning, uden leje, og skyllede mod alt for evige horisonter, – alene fastholdt af denne stumpe stang af cement og granit, som dernede dybt for hans blik stod boret ind i havet, molen, hvortil de var lænkede som trælle ligesom titankranen, han så dernede, den uhyre stålmand, der bar firmaets navn med hvide kæmpebogstaver, – et mægtigt sort skilt – naglet til sin pande.

Således var livets lod! Evige arbejdslængder, evige tidsmål, der skulle gennemløbes stadig i trældom af fremmede interesser. I dag er såvidt nået, i morgen en ny dag forløbet, og nye længder endnu tilbage. Og når den bygning er såvidt, skal du flyttes over til en ny, og forfra længde efter længde. En ting gjaldt det om, den ting alene, at man bestandig holdt sit sind flydende som det rappe kviksølv, bestandig levende og i stand til at indtage ligevægt i en ny situation.

En mand, der var fast og fortættet masse – som Terp – slog sig itu, når han da ikke – over for en jævnbyrdig modstand – gik i stå.

Der var seks mil til nærmeste kyststation. Deres eneste tilførsel var den ugentlige transport af cement og granit, der på mægtige blokvogne kom hid over de frygtelige veje gennem hede og klit. Samtidig kom ugens proviant, det ensformige flæsk og konserves og spiritus. Men for øvrigt sørgede vejret for afbrydelsen.

Bygerne optrådte med ganske uberegnelig pludselighed. I løbet af et øjeblik kunne himlen blive fyldt af kugleformede skyer, der trak kraftige skybrud efter sig ind over land, og havet var i et nu løst op i kogende og brølende skumbølger, der vældede ind over molen, en mur af vand, der passerede den i hele sin længde og omsider brødes med tværhøfderne i land.

Terp lod ikke mandskabet hvile. Han var i begge dagvagter på stranden, brutalt hævdende mandstugt. Ebbede bygerne blot det ringeste, blev mandskabet sendt frem. Titankranen, der var kørt lidt tilbage i sine sporskinner, stod stadig parat til at føres frem. Han befalede, at kraftmaskinen oppe i klitten altid skulle holdes under damp, han tog nu selv nætterne til hjælp. Og under skæret af fire buelamper udlagde kranen i oktobernætterne, når havet stilnede, nye jernkister og nye blokke af støbt cement.

Over mandskabet var kommet en ejendommelig ilter hast, et forceret tempo, der dog ingenlunde virkede beroligende på Resen. Han tænkte, at således arbejdedes der kun, når man ser målet nær og ikke, når man vitterligt endnu mangler års arbejdstid i at være ved målet. Folkene så sagtens allerede et ophør, der ikke var ensbetydende med, at målet var nået. De vendte bunden i vejret på deres beholdning af energi for at blive den kvit.

Terp gik omkring mellem dem med egekæppen knuget i næven. Nu undte han sig ikke mere søvn, og whiskyen hældte han om på feltflasker, som han bar i lommen. Han stod ude på høfden, belyst af de store buelampers lilla fosforskær, med skumsprøjt piskende op omkring de posede kinder og altid let gabende mod blæsten, hæs og stakåndet i sine kommandosignaler.

Og vejret mishandlede dem alle hårdere for hver dag, sved huden af deres hænder, bed salte sår i deres kinder. Det rejste uigennemtrængelige mure af fortættet luft, hvor de ville frem; ned ad kranens jernfalse randt evige, skumboblende kilder. Fra kranarmene hang skæg af grønslimt havtang, det knasede rustent i alle tapper og tanddrev af skaldyr.

Og en morgen stod der foran kranen fra himmel til hav en hvirvlende væg af skum og bråd, en orkan af frådende saltvand, der rykkede frem og som et larmende højvande nåede i kant med høfdernes højde. De stod i land og så titankranens øverste jernhus som en mørkt gitret gynge rejse sig over det hvide bråd, afskåret fra hovedstyrken indtil videre.

Resen iagttog nøjagtig Terp, men mærkede foreløbig ikke foruroligende tegn. Terp gav hurtige og præcise ordrer. Funderingsarbejdet ude ved molehovedet måtte selvfølgelig hvile, men der var nok at gøre på støbepladsen; og klokken to ventedes en meget stor transport af granit. Terp kom i telefonisk forbindelse med stationen. Ja, transporten var undervejs. Alt vel!

Resen, der ved 12-tiden inspicerede mandskabet, bemærkede imidlertid en vis uvant tone, hvisken mand og mand imellem, og et yderligt forceret tempo, et overilet humør som foran en

festlighed eller en usædvanlig ond aften. Navnlig løftede en gang svenskeren Gösta sit buskede hoved med et ryk som en tyr, og hans skuldre slog mod udgravningens banketbrædder, så grus i en kaskade slog ud over de fire mænd, der krumbøjede ældtede i vand og sand med deres skovle; og der kom en forbandende brummen og en døende stønnen ud fra rækken; den var ikke velgørende at høre. Han så et par blå øjne drejet over en uldklædt skulder, sælsomt vedhængende, med syge, matte smil i krogene. Og – tju! – faldt skovlslagene som eksplosive udladninger ned i den klaskende våde cement.

Også Terp forekom den dag Resen særlig vedhængende. Hans blik var underligt klæbende, men flygtede forvirret, når Resen besvarede det; han sagde ikke meget, medens de sad og spiste inde i Terps kahyt. Han foreslog ikke mere kortspil og beholdt whiskyflasken skjult et eller andet sted for sig selv. Han trakterede nu kun med sin spritforpestede ånde. Og Resen så, at kraften nu langsomt, men eftertrykkeligt sivede ud af ham, og at han ikke vidste råd. Der var kommet et sygt sted på denne svære krop, som han nu sad og kradsede på, undrende sig over, hvad der kom ud, som en udtrædning gennem et brok af de indvolde, man normalt blot lader fungere og ellers ikke tænker på er til. Men nu kom de frem, og han sad og kradsede med fingren og grundede over, hvad det dog kunne være.

Han så en eneste gang på Resen med udtrykkelig og ynkelig bøn i sit blik, men Resen trak sig tilbage opfyldt af lede og uhygge. Han havde heller ikke råd til at hjælpe, var selv meget ilde stedt herude i denne frygtelige egn foran det djævelske arbejde i strid med alle Helvedes elementer og for en sag, der endogså var ved at blive ham usigelig ligegyldig. Men nu var der

en anden ting: at han omsider var blevet herre over denne solide kammerat, hvis massive rolighed altid helt tilbage fra skoleårene havde foruroliget og irriteret ham. Endelig var han over ham, øverst, skulle nok klare sig selv, og for resten ikke ydmyge den anden mere i hans egne øjne ved at komme ham til hjælp. Desuden forudsatte han, at der mellem to så uens naturer savnes meddelelsesmidler.

Terp tørrede sig om munden med håndbagen og rejste sig brat. De gik sammen tavse ud på pladsen. Og Resen forstod, at katastrofen nu måtte begynde.

Alt var foreløbig i orden. Det regnede stærkt. Søen larmede stadig uroligt ude over moleanlægget, hvor arbejdet jo hvilede. Resen, der havde frivagt, gik et stykke op over klitterne for at spejde efter den vigtige transport, som de ventede.

Hen på eftermiddagen fik han den i sigte.

Den store blokvogn så han komme som et langsomt og tungt tros vaklende ad hedevejene ud mod klitten, førende sin tårnhøje last af tilhugne granitblokke. De seks svære kanonheste vadede skridt for skridt frem i det fede sand; kusken gik ved siden af stanghesten og snertede på langs op ad flanken.

Ved syvtiden trådte de forreste heste op på den rå vej af halvrådne rundholter, der førte over klitten, og samtidig slingrede vognen stærkt over og sank, stod til hjulnavet kilet fast i det seje ler af åbredden, der her søgte vej til havet. Resen hidkaldte øjeblikkelig hele arbejdsstyrken med håndspager og stænger.

Terp kom lidt efter til stede.

Regnen plaskede ned over mændenes knortede rygge. De havde krænget jerseyerne af sig, og der stod en sur damp op fra deres blanke skind. Hohoj! De stønnede i takt og lagde skuldrene mod den rå granit; sandet sprøjtede op mellem deres tæer, hestenes hove gravede og gravede dybere ned i sandet under rundholterne. Kom! Kom! Og så! Hiv op for Satan!

Resen havde vægten af de sværttømrede tromleformede hjul fast ind mellem sine skulderblade. Kom! Kom! Han rasede i tavshed over at være inde i laget af disse svedstinkende kroppe, disse knipper af muskler og kød, der fjedrede i knæ og ryg og bare kunne sige: Ohoj! med deres lunger. Lige ved hans lænd var en mand lænet mod blokvognen med vidtskilte ben, og et stort, blegt ansigt vendte sig om imod hans.

Han nikkede: Terp! Med i trækket, med i sjakket af dem, der skubbede herude for at komme blot en lille tomme frem! Der stod de hundrede tons granit plantet i sand og skulle blot over klitten, over stranden, ud, hvor kraften tog dem med tænger og ringlende kæder, den lydige titan, trællen med det drejende firmanavn i hvid kæmpeskrift på sin pande.

Ohoj! Ohoj! Blot nogle hundrede tons granit! Og pludselig slap han sit tag.

Også Terp trådte tilbage, stod med daskende arme og så med opspilede øjne på denne dumpe og døde pyramide, som ikke lod sig bevæge af plads. Hans mund gik op, hans bryst faldt ind! Ha! Han åndede ud som et slags påskud til at holde op at skubbe. Og som ved et signal trådte mændene tilbage op langs vejkanten, lidt sky, vekslede halve blikke indbyrdes; en og anden betragtede ligesom forundret sine håndflader. Straks efter begyndte en af dem at gå op mod barakken, satte pludselig i

løb. De øvrige fulgte – noget tøvende – uden at se sig om. De blev meget hurtigt skjult af klitten.

Kusken så ikke efter Terp, bøjede sig duknakket, men determineret og slap skaglerne løs, gik så med hele seksspandet under kontrol af pisken, ikke ned til stranden, men tilbage ad landevejen. Og der var altså fire mil for ham at gå over heden nu mod nat.

Resen gik hen til Terp og så på ham: Nu var det altså sket! Terp stod og bed læberne ind i munden, der trak underlige grimasser ind under hans øjne, en dyb og stønnende brummen kom fra ham.

Resen tog hans arm, ledte ham modstandsløst ud over klitten. Endnu en gang synede han transporten. Han konstaterede, at hjulene ikke stak synderlig dybt, at standsningen ingenlunde var uovervindelig. Men –? En anden årsag altså – ikke disse vanskelige veje, disse sandslørede underlag og dyndede hjulspor – en anden dybere og bitrere modstand – –

Her var klitternes vejrbidte vildnis, derude styrtede havet i fråde op over molen; himlen drev sine skybrud hen over dem. Men ikke det alene – ikke det alene – havde drevet mændene bort fra arbejdet med denne strandede kolos, der ved en times hård energi vel lod sig bringe flot. Altså – – – Han måtte støtte Terp hele vejen til barakken, førte ham ind og nødte ham til at sætte sig i sin køje. Manden var fuldkommen slap og så på ham med et blik af tavs forrykthed. Da Resen spurgte, om han trængte til nogen ting, rystede han blot på hovedet. Resen søgte da sin barak, tændte lys og sad modstandsløs mod sine

drivende tanker, indtil regnens trommen på planketaget bedøvede ham. – –

Ud på natten vågnede Resen ved at det var hørt op at regne, fo'r straks op og stod rystende af kulde og fugt midt på gulvet og begyndte at lytte.

Han hørte efter nogen tid brændingen, en jævn ulmende brølen, der skønt den kun lod sig opfatte, når man lyttede, dog utvivlsomt var usvækket i kraft. Nu huskede han omsider; søvnen faldt af ham, og han begyndte lysvågen at arbejde med sagerne.

Han tænkte, at Terp havde vistnok nu en særdeles ond nat; og pludselig tog en bitter medlidenhed ham pinende om hjertet. Han tænkte: Det er synd, at jeg har ladet ham være alene i nat; jeg husker hans blik, da vi skiltes, hvor det hang efter mig, – og alligevel gik jeg. Han har sikkert nok været dybere bedrøvet end jeg, har alligevel gået og lidt i stilhed med sin stakkels svage sjæl, sådan som ikke jeg har lidt på egne vegne. Han var for fattig i ånden til at tænke på, at jeg led; men skulle jeg ikke have råd til at sige ham, at jeg virkelig har ondt af ham og føler venligt for ham, da jeg nu alligevel har ondt af ham og venskab for ham?

Han bestemte sig efter videre overvejelse til at se ind til Terp og muligt tage sig lidt af ham. Han gik derfor ud over stranden.

Det var holdt op at regne; men der stod en kold våd blæst stik imod ham. Sandet føg i hans øren. Folkenes barak var tæt tillukket uden lys. Oppe i hulvejen så han som silhuet mod klinten den strandede granittransport, en vældig barriere, stoppende for videre tilførsel.

Og en pludselig skræk overfaldt ham. Det var altså – det *var* altså begyndt at gå i stå! Pionererne herude i fronten foran havet forlod deres stillinger! De rå elementer ville herefter få frit spil. Kulturkampen var opgivet på disse kanter. Sandflugt og storm og hav kunne frit tage stillingerne herude. Det var som et varsel om at alt menneskeligt arbejde en gang skal gå i stå, være forgæves og alene have betegnet en kortvarig krigsperiode mod de ukuelige stormagter i den elementære natur.

Og han følte sig herunder som et svar på et hjælp-råb, der kom til ham derinde fra de dyrkede egne bag fronten, og som nu lå åbne og ubeskyttede; han følte en spænding af desperat energi, medens han kæmpede sig frem over klitten til Terps barak.

At Terp ikke var i sin barak, bekræftede hans uro. Han råbte hans navn, gik ud over stranden og spejdede.

Det var forholdsvis lyst. Himmel og hav lyste af gustne morildsfænomener. Der var stjerner sprængt ud over hele himlen. Stjerneskudregnen gik ud over Jorden, oktobers blege Leonider, de tusinde løvedøtre!

Ude på sandet lå en stor presenning. Da han vendte den med foden, fik den luft og dansede som en ballon hen over det faste sandgulv. Den udrakte rebtynde arme til siden og dånede endelig svimmel op ad barakken! Resen løb videre langs strandkanten, indtil han kunne se molen.

Havet havde trukket sig noget tilbage og han så, hvor kranens uhyre tårn rejste sig, den evig tilbagevendende hvide brådsø, der minutvis borttog hælvten af den sorte silhuet. Op pludselig forstod han, hvor Terp var.

I det samme nu havde han set kranen bevæge sig. Den mægtige tværarm havde drejet sig ganske få grader, og – almægtige Gud! – kranen flyttede sig, langsomt og brummende kørte den i sit skinnespor – udefter – vandrede ud over molen på sine brede jernhjul. –

Resen råbte op. Han forstod: Terp sad derude højt i kranhuset med hånden om kontrolleren, der sluttede stærkstrømmen oppe fra den nat og dag arbejdende kraftmaskine i land.

Ja, nu flyttede han fronten frem mod modstanden, han agtede at tage de sidste længder, der skilte ham fra målet, som var projekteret og angivet ham endnu hundreder af meter ude i havet. Nu flyttede han skellet frem, red frem på ryggen af sin gigantiske krigsmaskine for at brolægge havet med tusindpunds granitkvadrer. Al hans restkraft eksploderede nu i ham, hans mod var i øjeblikket enormt. Han ville frem, videre, videre! Ingen illusioner, ingen realiteter hindrede mere. Alt syntes ham forrykket, og alt var følgelig muligt. Her kørte han sin Goliat-kran frem på trods af tyngdekraften!

Resen betænkte sig et sekund og handlede dernæst planmæssigt og hurtigt. At nå op til kraftmaskinen oppe i klitten og afbryde den elektriske stærkstrøm var umuligt. For dér vandrede jernmaskinen, denne uhyre værdi, der var som selve arbejdet herude, uforstyrret frem over molen, og om ganske kort tid, når molens længde var nået og der ikke mere var sporskinner eller fundament, men alene illusioner som støtteflader mod et tordnende dybt fald ud i det frådende hav, så ville manden deroppe alligevel blive ved at ville, – fortsætte med at tænke sig frem til målet – og da! … Han forestillede sig

dette vældige jerntårn hælde, svinge om sit fodpunkt og brage, styrte med himmelhøjt skrål og skum kastet opad ved sit fald. Arbejdets kolos fældet, knust i sit titaniske forsøg på at sætte ud over det lovfaste rum og over den lovfæstede tidsberegning – til målet!

Resen løb til, han kom om på læ side af molen og klatrede ud langs kransporet. Af og til nåede et sug eller kast af brænding op i højde med hans plads, et brus af vand gik over ham, hidsige brådsøer slog ham over haserne eller søgte at lægge angel for hans fodtrin. Han arbejdede sig hastigt og forsigtigt fremad, tungt og smertefuldt åndende, så opfyldt af det, han havde for, at han ikke mærkede de sår, jernet slog om hans knoer og knæ, når bølgerne i et nakkedrag slog ham ned. Han holdt blot fast, sugede sig fast som en søstjerne på et bolværk og hagede sig frem. En gang var han halvt druknet under en langvarig vandmasse, der passerede ham, en gang endnu gled han ud og sank i en sprække mellem to blokke, men han opnåede dog straks efter at mærke en lodret jernbjælke ramme sin pande; og dér var kranens hushøje skeletbygning foran ham, ganske langsomt vigende, udad mod molehovedet.

Han slog hænderne om jernleiterens gelænder. Nu svøbte en kaskade af vand hele kranen i en skumbyge, men han var da halvvejs og et øjeblik efter ude over de værste slag. I et hurtigt vrid kom han gennem mandehullet op i kranhuset.

Terp var ganske rigtigt derinde. Han red over den lave bænk, og hans hænder var knyttede om styrerattet. Der lyste en dinglende glødelampe og viste Terps vidtopspilede, forrykte øjne, den vældige tandgrinende mund, det kogte, blankrøde ansigt. Han var kun iført benklæder, og hans svedglatte,

svampede overkrop frembød ikke holdepunkter for Resen, da han sprang på ham. Resen fik ham dog senere fat i struben, hvor det grumsede skæg mødte hans greb.

De kæmpede i nogen tid i tavshed, indtil det faldt Resen ind, at gulvet under hans knæ endnu bølgede, at kranen endnu var på vej, vandrende på sine gigantiske jernstøvler ud mod kanten af molen, måske var ikke en meter fra afgrunden og faldet. I et smidigt sidekast afbrød han derfor brydetaget og huggede albuen bagud mod stopperen på den elektriske fordelingstavle. Et metalklart stød i gulvet viste, at maskinen lystrede og stod. Rummet blev i et nu fyldt af indstyrtende skumpisket vand, der straks efter i et kraftigt sug styrtede ud.

I det samme fik Resen Terp over sin ryg. Terp brølede af raseri, han forestillede sig utvivlsomt, at en mand, underordnet ham, havde vovet at krydse hans opgave, at afbryde ham midt i udførelsen af dette nødvendige og storartede foretagende. Han begyndte at slå Resen, han borede sine knæ ind i hans ribben. Hans spiritusstinkende stemme skrålede Resen ind i synet: eder og skældsord. Han stangede med panden Resen ind i bughulen; de lå og kæmpede i en halv fod vand. Resen kunne ikke få tag i den glatte, fede krop, han følte sig trykket med ryggen over en skarptandet maskindel. Barmhjertige Himmel! Nu var det forbi! Hvor han beundrede Terps mod, at han alligevel turde, at han vovede at trodse sin vej frem gennem luft og hav uden respekt for tyngdekraft eller nogen gældende lov. Nu var det forbi – –

Men idet Terp slap venstre hånd ud af Resens blødende mundvig for at slå igangsætterdrevet an, blev rummet på ny

fyldt med en masse vand, der malede og rumlede rundt og vendte op og ned på alting inde i kranhuset.

Resen trak vejret og spyttede vand ud. Han lå på knæ henne ved kranhusets lave gitter, Terp havde han under sig og Terps overkrop lå ud over rækværket som en vægtstang, holdt fast af Resens knæ. Han holdt ham der i nogen tid. Han kunne nu se det malende hav en snes fod lodret nede. De var altså stillede på randen af faldet. Meget vel! De næste to tommer fremefter ud over gitterets kant blev altså netop de to tommer, der burde udelades. Havet buldrede dernede. Han holdt endnu foreløbig Terp oppe, fordi han troede, han var almægtig.

Men da Terp pludselig rejste overkroppen, svingende over gelænderet som akse, med tydelig hensigt at støde Resen næven i synet, fandt Resen ham utaknemmelig og slap ham. Det var desuden nødvendigt, dels fordi Terp var tung at holde, dels fordi han var uberegnelig, om han fik pardon.

Resen så ikke ned efter Terp, konstaterede blot, at han var væk fra platformen og tog derefter selv plads i kranhusets tørreste krog. Når vandmasserne vældede ind, holdt han hatten for sit ansigt for at få luft. Men omsider besvimede han alligevel eller gik i det mindste tilbage til lavere bevidsthedsgrad. – – –

Mesteren Isaksen fandt ham næste dag, efter at folkene med overordentlig energi havde søgt deres chefer. Da de så kranen stå yderst ude med forhjulene uden for kransporet, blot støttet på de løst placerede granitsten, fik de formodninger, og Isaksen gik med stor livsfare ud og slog et reb om Resen. De fandt på at sætte kranens bloktrosse fast i ham og lod kranarmen svinge tilbage over molen. De fik ham således levende i land.

Terp kom tilbage 8 dage senere, da Resen havde overtaget konduktørposten og havde fået tildelt en assistent ganske grøn fra eksamensbordet.

De så en morgen ved klart stille vejr Terp på stranden slæbt et stykke op over sandet og endnu med skvulp af sø over de fløjlsagtigt muldne og sprængte støvler. Hans arme var til albuen borede ned i sandet. Han klamrede sig til det faste land; han lå med ansigtet på skrå og holdt en saftig visk søgræs mellem tænderne, der ikke generedes af tandkød og læber. Således lå han og skævede med sit dyndfyldte sorte syn ud efter den stumpede mole. Nu var han altså kommet tilbage derude fra! Han havde passeret de manglende meter og havde slået neglene i målet dernede på havets bund. Nu var han tilfreds.

Resen, der var tilkaldt af dem, der fandt ham, blev stående i tilbørlig afstand og råbte, at de skulle skaffe en presenning. Men lidt hurtigt!

Det tabte ansigt

Regissøren viste den besøgende vej til Holmans garderobe. Gennem den hede em, der slørede det lave rum, skimtedes den store skuespiller på sin taburet foran spejlet.

Den mægtige krop var nøgen til hofterne, skarlagenrød, blank af sved, det glatbarberede Nero-ansigt viste sig trefordoblet i spejlets fløje, to ganske uens profiler, en skygget og en belyst, og i midtspejlet den brede ansigtsfront svulmende af kraft, hovmod og genialitet. Musklerne lå som seje olieglatte tove om nakke og ryg; fra øret krøb ned mod halsens sener en åre, grenet som en koral, en sælsom levende vej mellem hjerne og hjerte – den tynde snor, der styrede denne vældige marionet, holdt den kold eller hed, lod den larme og rase, brød den i smerte, bandt den i ligevægt, ledede dette mægtige legeme og underordnede alle organer lydhørt under kunstens kommando.

–

Holman holdt endnu kulstangen i højre hånd. Sminken klæbede fed og perlende på panden med en skarp strime mod huden, hvor parykken lige var revet løs og slængt hen.

Holman var i højt humør. Aftenen var forløbet heldigt, og han vendte sig oprømt mod sin gæst, hvis opgave var rent professionelt blot den ene, at høre den berømte kunstner tale og fortælle.

"Javel!" råbte Holman. "Se Dem blot om! Kig blot på mig, nøgen som en gorilla som jeg er! Der har De leret, hvoraf jeg former, mulden, hvoraf jeg skaber. En skuespiller er en stavnsbunden, en vorned, han kan ikke forlade sin jordlod.

Slæber nogen på sin krop, er det os! De ved ikke, hvor man kan komme til at hade sit eget korpus! Hør en gang, hvor dumpt det drøner, når jeg slår mig for brystet. Og ens hoved deroppe, – det er som et lille pansret kastel, hvor jeg bor og ofte føler mig afmægtig, altid ensom! Ser De: Ud af dette dyriske stof må jeg skabe, dette kadaver må jeg behænge med brogede klude, snart som et brudekammer, snart som et sørgehus, og aften efter aften må jeg udstille det for den hob af kannibaler, hvis sanser hungrer efter mig. Jeg har ikke ret til at forholde dem min krop, jeg har intet privatliv. Hver aften slynger jeg med et spark mit jeg uden blusel ud i det grelle rampelys. Og just derfor har hoben foragtet os gøglere, gennem århundreder åbenlyst, og den dag i dag endnu hemmeligt bag smil eller smiger!"

Han havde på ny sat sig foran det trefløjede spejl. Kulstangen skrev runer hen over de sminke-klæbede bryn.

"Se her en gang!" vedblev han. "Her på min pande opstår nu en fjerde akt – stykkets sidste akt, som jeg om lidt skal spille derinde. Min dødsakt! Min tragiske udgang af dette drama for i aften. Jeg stempler mig selv, som man stempler et lam til slagtebænken! Se her. Alle mærkerne af, hvad jeg som stykkets helt gennem tre akter har lidt eller syndet, og som jeg nu skal sone. Disse furer langs næseroden betyder samvittighedskval, disse striber om munden betyder lede ved mig selv, disse pletter over kindbenene betyder forfald, undergang, død. Tredje akt ruller derinde på scenen nu, og jeg kan sidde her og snakke tørt med Dem. Men i denne akt udvikles min skæbne usynligt, mit fald besluttes og her sidder jeg nu og destruerer mig selv med sminke til tragediens sidste akt.

Og der sidder hoben velbeholdent og i læ i parket og loger med god appetit til at nyde mig råt! De hytter deres eget skind, mens vi tager synden og dens soning på os, indestår for verdensretfærdigheden, med os selv og med vor kunst.

Å, man kan hade dem til tider, disse uansvarlige kujoner, der gemmer deres laster og gemenhed i ly af mørket og beglor os. Publikum! En enhed, der flyder ud til et nul, udslettes af mulmet om dem, en art mimicry, der gør hvert usselt individ farveløst som massen omkring ham.

Men nu og da kan det lykkes os at række en arm ud over rampen, gribe en af de fordækte tåber derude og holde ham op i offentlighedens fulde lys!

Ja, hør nu på mig: Jeg vil fortælle Dem om en sådan bedrift. Og De skal se på mig, medens jeg fortæller. Jeg vil skildre hver detalje med denne kulstang på mit ansigt. Hør nu efter og følg samtidig min mimik.

Den paryk, De ser her, er en skalp. Ja, en skalp, som jeg har trukket af en mand! Jeg har slået ham til jorden med min tomahawk og flået hårbælgen af ham! Se, den hænger der som trofæ i min wigwam. Forestil Dem, at den røde sminke, der ligger som en rem om min pande, nu når jeg krænger parykken på, er en stribe blod: Sådan!

De husker sikkert min Daniel Goron! Ja, naturligvis! Se på mig nu, De kender masken igen. Parykken er Daniel Gorons, strøgene her om panden og mund Daniel Goron! Jeg har skabt denne rolle herhjemme, en helt ny type, efter at den gennem tre år var trådt flad på alle fastlandets og Amerikas teatre.

Med parykken her, med denne blodige skalp kronede jeg Daniel Goron. Pas på, blot disse lette strøg med kulstangen her:

Nu kender de ham igen! Ikke sandt! Daniel Gorons næse, som et jernnæb rynket ved roden, disse lodrette linjer ved pandens rod. Se mig i øjnene: Mine øjenhuler er kridhvide, for at brodden af mit blik kan såre des bedre! Dette skæg dækker kun ufuldkomment mine hajfisketænder, som man skal hæfte sig ved, når det rustrøde skæg har æklet en længe nok! Og halsen skal være synlig under skægget, en trekant af hvid skamløs hud over den nedfaldende krave. Og nu skal De se mig gå, på hælene, roende med armene, og De må betragte mine hænder, lådne, svampede og med fingrene krumme som kløer. Jeg er ingen kat, jeg er en ulv, jeg bærer mine kløer synligt!

Se nu på mig! Nu er jeg Daniel Goron, finanskongen, ågerkarlen, børsspekulanten, udsugeren, massemorderen: Daniel Goron! Jeg holder alle dramaets personer som dukker i min hånd. De må danse for mig, før jeg kvæler dem. For publikums åsyn lader jeg mine ofre spille deres triste komedie og æder til sidst det hele personale til aftensmad. Sådan er Daniel Goron, skabt af mig, malet, som De ser her på mit ansigt, æltet af mit legemes ler. Mine ben bærer som et staffeli dette kunstværk. Se blot! Således. Her står jeg!

Men lad os nu sætte os. Vi har endnu tid, før jeg må på scenen. Og hør nu i ro og mag på mig.

Jeg havde oprindelig ingen lyst til at give mig af med denne Daniel Goron. Rollen tiltrak mig ikke. Stykket er slet, alt for litterært, *l'art pour l'art* – ganske uden moral, kort sagt upopulært. Men alligevel er der kerne i Daniel Goron. Franske og tyske kolleger har bidt tænderne itu på denne pansrede nød, og endda fået de nøjsomme hundredtusinder til at juble derude i Europa. Og det bestemte mig: Denne hårde bombe ville jeg få

til at springe! Jeg fornam to eller tre replikker i mig; fra det første sekund havde jeg dem i kroppen og siden slap de mig ikke. Jeg måtte have tag i Daniel Goron, føle ham i mig, forvandle mig til ham, og give ham af min vælde, til han fyldte scenen med sin mægtige eksistens.

Der gik uger, prøverne skred frem. Sceneinstruktøren kom hver dag og trykkede min hånd stum af beundring. Men han er også på samme tid blind, døv og idiot! Han så ikke, begreb ikke, at jeg var hvinende falsk, uden for rollen, at jeg løj og svindlede som en – som en vis kollega, vi begge to kender! – Jeg var desperat, jeg løb panden mod muren, jeg var ikke en gang indenfor rollens skal. Jeg så ikke, anede ikke, hvad for en art menneske Daniel Goron var!

Men en morgen – jeg var just vågnet, nedtrykt endnu af sidste aftens dumpe indtryk, – med et var jeg klar, i en pludselig vision, skallen var brudt, og fra dette sekund var jeg Daniel Goron!

Jeg forberedte mig til prøven den dag ved straks at anlægge maske – den maske, som De nu ser. Den faldt mig ind som noget, der ikke kunne være anderledes, jeg så den for mig og trak den på som en frakke, der hænger parat. Og hvor herligt passede den mig ikke! Jeg spillede løs, jeg forvandlede mig. Jeg fødtes på ny!

De ved, at jeg har spillet Daniel Goron over to hundrede gange og hver gang bedre; dybere og dybere trængte jeg ind i rollen, jeg voksede under masken, til hele scenen var min, og de andre krøb for mine fødder som negre. Ingen så dem, teatret var mit, mit alene!

Det var en ti dages rus. Jeg vandrede som i drøm til om aftenen, hvor min forvandling, min befrielse skete. Gennem to og en halv time forløste jeg mig selv i denne bestialske og grandiose figur, væltede mig i Daniel Gorons laster, raste i hans vanvittige lidenskab, fornedrede mig i hans usle gemenhed, størknede i hans jernhårde ondskab. Ja, det var en rus, en feber! Jeg følte, at jeg havde gjort et fund, et lykkeligt greb, skabt af intet ud af det tomme rum, – et levende menneske: Daniel Goron, der for første gang blev til!

Men en dag blev der på teatret overbragt mig et kort: En besøgende ønskede foretræde. Hundreder søger mig, og dette navn sagde mig intet: Edmund Worm stod der kun. Men jeg, der er overrendt af interviewere og andre parasitter, har endnu aldrig afvist et besøg. Jeg havde ikke spist frokost, sent var jeg kommet til ro sidste nat. Men jeg bad vedkommende træde ind.

Jeg sad ved spejlet, som nu i dag. Jeg var lige kommet ud af badet, var nøgen til bæltet, ufriseret – kort sagt i dybeste civil.

Da jeg hørte døren gå, drejede jeg blikket en grad til siden for mit eget spejlbillede, og der så jeg til venstre for mit eget fjæs Daniel Gorons maske. Det gav et sæt i mig. Jeg tænkte, at man prøvede en dårlig spøg, – en vis kollega vi begge kender! Men det var ikke skuespillerens sminke og paryk jeg så, det var et levende ansigt: Daniel Goron selv! Jeg kendte det stærkt krusede skæg, der lod en skamløs trekant hud blottet over flippen, den knudrede pande, næsens stålnæb. Og nu så jeg hele manden, med armene roende i gangen, samtidig snigende og springende, med det enorme legeme spændt ind i en sort redingote som en ligvognshest i skaberak, og løftende i højre

hånd en cylinder blank som skosværte. Jeg så blikket nålespidst under de buskede bryn, de svulstrøde læber: Daniel Goron!

Jeg fornam, som faldt jeg midt ind i en replik gennem teatrets gulvlem. Dette sekund var sandelig ikke nogen spøg!

Men nu så jeg den kommende klart eftersom hans omrids fortættedes i spejlet. Han var ikke mere noget fantom, endnu mindre et digterværk som min Daniel Goron. Han var reel nok, en levende mand af gennemsnitstype, og hvad mere er, en mand som jeg kendte og i dette nu genkendte.

Ja! Nu kendte jeg ham, nu havde jeg ham! Jeg slog min hånd fladt mod bordet og lo højt: Nu var jeg tilfreds! Det var, som så jeg slutstenen lagt til min bygning. Min præstation var komplet. Og jeg bad ham roligt tage plads!

Tungt sank den falske Daniel Goron ned på stolen, som jeg anviste ham, sad dér og pustede. De små pupiller rullede anstrengt, til øjnenes hvide trådte frem. Han æklede mig, men jeg betvang mig og ventede, overlod godmodigt ordet til ham. Ja, sandelig! Dette var Daniel Goron – ikke af krølhår og sminke, nej en kopi – af kød og blod, af hud og gift, – af min Daniel Goron!

Endelig talte han:

"Mit navn er Edmund Worm. Jeg er sagfører. Jeg har i dag søgt Dem i en bestemt anledning ..." Han standsede, hans fade hudfarve blev bleggul, en strøm af vrede, frygt og galde fo'r op i hans fede kinder.

Jeg besluttede mig til at tage ordet.

"Hr. Worm," sagde jeg. "Vi kender hinanden. Det vil sige: De har længe kendt mig, da jeg jo er et kendt ansigt; men jeg har også kendt Dem i lang tid, selv om jeg først i dag er blevet fuldt

opmærksom på Dem. Jeg har gennem to år så at sige indsuget Dem dråbevis. For omtrent en måned siden var jeg færdig med Dem, havde endelig Deres portræt komplet. Men først i dag véd jeg, hvorfra jeg har Dem, hvorledes jeg del for del, atom for atom har samlet Dem sammen dybt i mit indre, føjet led til led ubevidst i min sjæl, til jeg havde min Daniel Goron færdig! Nu først ved jeg med vished, at jeg i to år daglig mellem ni og ti har mødt Dem på min morgentur, ufravigeligt på samme sted ved indgangen til parken. Når jeg gik ind, gik De ud. De var så præcis som et ur, ligesom jeg selv!

"Ja, nu hører De det altså, hr. Worm. I to år har jeg hver morgen mødt Deres ærede ansigt, har set Dem igen og igen, uden at vide eller ane det selv. De har bundfældet Dem i mig, deponeret Dem selv i en eller anden skuffe her i værkstedet her bag min hjerneskal – og nu i dag er jeg i stand til at påklæbe etiketten: Materiale leveret af hr. sagfører E – Elias? – Worm! Jeg forstår Deres interesse og Deres besøg. Deres taknemmelighed rører mig og jeg forstår den. Jeg har løftet Dem af Deres ubemærkethed op i kunstens hellige lys. Jeg vil mærke mig Deres navn og gerne være Dem til tjeneste. Hvad pressen angår, må De selv tage Dem af den, jeg skylder den ikke andet end et spark!"

Han havde rejst sig. Til min forbavselse forstod han mig ikke. Ja, han tillod sig endogså protest, han stangede med panden efter mig, fra hans tænder sprøjtede først spyt, dernæst ukvemsord.

"Det er en forbrydelse, De har begået imod mig! Loven har en paragraf mod den art overgreb. Det er et overfald, tyveri,

indbrud i mit privatliv. De har vanæret mig! De har besudlet mig!" Og lignende nonsens.

Jeg betragtede ham måbende. Men, som De ved, er jeg ikke så ganske uden fantasi. Og jeg kunne særdeles godt forestille mig den stakkels idiot henne på teatrets tilskuerplads en aften sidde hinsides rampen, der jo for den store hob stedse betyder tærsklen til et sælsomt og mystisk land – en ny dimension af livet.

Uden tvivl har det fyldt ham med undren, med ubehag, ja med rædsel, at gense sig selv i hint så uvirkelige og dog højst reelle hinsides. Formodentlig har en eller anden skinhellig fyr blandt hans venner aftenen før nydt mig, og af lutter ondskab anbefalet ham at se min Daniel Goron som en seværdighed. Og jeg forestillede mig Edmund Worm i første mellemakt promenerende ude i foyer'en, uden for alvor at have fundet ud af ligheden, med sit rustrøde krølskæg, sin høgenæse og sin løjerlige sålegængergang – og så pludselig føle sig iagttaget, begloet fra alle kanter, som en kryben af myrer over huden, en summen af hviskende stemmer, stjålent pegende fingre: Se! Der er han! Daniel Goron! Den rigtige Daniel Goron! Den rigtige Daniel Goron? Eller hvem? Eller er det skuespilleren, er det Holman selv, der i maske og det hele promenerer her blandt publikum af et eller andet malplaceret lune? Å, jeg så det for mig, og det kogte i mig. Manden havde rent ud kompromitteret mig ved at vise sig i foyeren og ladet mit publikum tro, at jeg begik så eksempelløs en taktløshed at overskride rampen iført maske. Jeg kunne se deres fingre krible efter at rykke i det røde skæg for at mærke, om det sad fast. Og fra alle trappegange og gallerier har de hvisket og fnist: Se: Daniel Goron!

Og så endelig er det gået op for staklen, at det er ham, der er brændpunktet for alles blikke. Han er ikke længere privatmand, han er udstillet! Og måske har han i dette øjeblik truffet sit eget billede i foyerens spejle og set en person, som han ved første øjekast tager for scenens Daniel Goron, svindleren, ågerkarlen – og han er tumlet tilbage, ramt, rystet! Og hans publikum har straks forstået hans mimik og har applauderet, – følger ham nu med håndklap og bravo til dørs! Aviserne fortæller måske i dag – jeg ser dem aldrig! – om en lystig eller måske tarvelig caprice af Holman. De idioter!

Men jeg fik dog efterhånden lidt medynk med min gæst. Det har utvivlsomt været et slag for ham, selv for et øjeblik, at se sit spejl som Daniel Goron. Men ved nærmere eftertanke forsvandt al medynk. Der sad dette hæslige og usympatetiske menneske i stolen foran mig og begyndte at protestere, ja at føre klagemål: Han var ingen Daniel Goron! Han var en hæderlig mand, der retskaffent og redeligt udøvede sit kald. Men jeg havde hængt hans maske på en skurk, en svindler, en bandit! Til latter for hans venner, til ødelæggelse for ham selv. Ham, hvis forretning beroede på hans klienters tillid! Han var ruineret, hans praksis lammet, hans rygte æreskændet!

Godt! Jeg rejste mig stolt og sagde min mening lige ud. Jeg stillede mig foran ham i Daniel Gorons berømte positur med den ene hånd knyttet på ryggen, den anden med en lang og nederdrægtig pegefinger udstrakt. Nøjagtig som han selv stod foran mig.

"Hoho! De skulle ikke være en Daniel Goron? De skulle være anderledes end Daniel Goron! Tror De, jeg havde udset mig Dem, valgt mig Dem mellem tusind andre, som jeg daglig roligt

lader spadsere forbi mig. – Hvis ikke *De*, ja netop *De*, var svindleren og skurken Daniel Goron! Jeg læser det ud af deres træk, af hver linje i Deres ansigt, Deres blik, Deres læber, Deres tænder. At tvivle på den ting er at tvivle på min kunst, og den vover De at tvivle på! Men livet lyver ikke, drag for drag har Deres historie modelleret sig på Deres ansigt. De bærer Deres vidnesbyrd, deres vandelsattest fuldt synlig i Deres fysiognomi! Enhver kan læse der, at De er en Daniel Goron!

Lad være, at De ikke har udført Daniel Gorons bedrifter, at De ikke som han har svindlet og myrdet. Det siger intet! Det er ikke handlingen, men anlægget der afgør tingen. De har manglet lejlighed eller anledning til at begå Daniel Gorons forbrydelser. Dertil er De for lille i format. I vort snævre lille land er der ikke albuerum til så vældige ting. Men tror De, at De af den grund er mindre end Daniel Goron? – selv om de kun er en almindelig lille sagfører og ikke en fransk børskonge! Alle kim er dog fra fødslen nedlagt i Deres sjæl! De er befængt med Daniel Goron som med en pest! Revider Dem selv! Jeg vil sværge på, at De selv i Deres små ubetydelige handlinger vil finde den type, jeg ved min kunst har draget frem af tidernes mørke!"

Han havde løftet hænderne i protest og jeg kunne se, at han ville til at tale, rimeligvis for at sige ganske utilbørlige ting, han blot senere ville komme til at angre. Jeg var derfor nødt til at overdøve ham og lod min stemme tone af fuldeste bryst.

"De truer mig med voldsmidler, med retsforfølgning, med dom – blot for at vinde Deres smule privatliv tilbage! Ja! Det ville være en handlemåde, der ganske ville passe for en Daniel Goron! Brutal, lavsindet, rå materialisme! I stedet for den

eneste vej, der sømmer sig for Dem, nu da vi andre, takket være min kunst, har opdaget, hvad type De er – Deres eneste udvej: At revidere Dem selv, granske Deres sind og erkende Dem selv som den Daniel Goron, De er! Og så beskikke Deres hus og omvende Dem, om De kan!

Tror De måske, at kunsten er til for andet end at ætse og lutre menneskers sind? Men vi gøglere, vi er nådige, vi dræber ikke den usselryg, hvis maske vi låner, vi viser blot igen som et spejl! Godt! Se Dem selv i spejl! Gå Deres vej og ophold mig ikke mere. De spilder min tid! Gå hjem og gransk Dem selv: Hver linje i Deres træk, hvert hår, der vokser af Deres hud er Daniel Gorons, groet af hans instinkter, formet af hans moral, næret af hans blod og af hans safter. De er manden! Jeg siger Dem sandheden brutalt! Det er en kunstners ubarmhjertige og hårde pligt! Jeg har skalperet Dem til Deres eget bedste. Jeg er en ærlig indianer! Jeg har trukket bælgen af Dem, ikke for at prale med et trofæ, men for at give Dem lejlighed til at skifte hud. Mere har jeg ikke at sige Dem. Og så sandt min kunst er suveræn: Mere har De intet at sige mig!"

Han sad nu og stirrede på mig, hans øjne blev blegere og blegere, han skrumpede ind og blev ganske lille i min lænestol. Hans læber bevægede sig mimrende, men det var overflødigt, jeg havde hørt nok af hans mund. Hans mægtige krop var som en slunken sæk, da jeg med mit blik stemte ham imod døren. Fra hans strube kom en halvkvalt hulken: "Det er ikke sandt, det er ikke sandt!" Og han stammede endnu i min dør. "Hvad skal jeg gøre nu? De har ranet mit gode rygte, De har stjålet mit ansigt! Hvad har jeg tilbage nu!"

Nå, jeg havde andet at gøre end at høre på hans klynk, og jeg lod portierens folder som en bølge skylle ham ud af mit telt.

Ja, hvad er der mere at fortælle om dette usle individ. Stjålet hans ansigt! Forædlet det, havde jeg, ophøjet det i kunstens evige form! Og dér stod han og hylede som en kineser, der har "tabt sit ansigt", *lost his face*, som det hedder, når de gule skurke mener sig bragt i vanry!

Jeg mødte ham siden regelmæssigt som før på min morgentur i parken. Sagtens besøgte han også hyppigt teatret for at spejle sig i min maske. Jeg har grund til at tro det, for vi var som jæger og vildt, jeg jog ham og han var som fortryllet af denne jagt, han droges derhen, hvor han kunne nås af mig.

Jeg mødte ham allerede morgenen efter hans besøg. Han havde taget sit hageskæg af. Aha, tænkte jeg, du vil modarbejde min maske, du vil knibe ud, lumpent og fejt i stedet for at gå i dig selv! Den aften spillede jeg Daniel Goron uden hageskæg. Virkningen var større end nogen sinde før. Min hage stod firkantet og hård, brutal og gemen, omspændt af moustachen som af en hestesko. Og han har været i teatret og set mig, thi næste dag var også knebelsbarten over hans svulstrøde mund raget bort. Hans blik mødte mit i forvoven trods. Men jeg slap ham ikke! Jeg spillede den aften Daniel Goron skægløs, en bleg og ondsindet type, glatraget til nøgenhed, blottet helt ind til sin gemene sjæl. Publikum sad åndeløst, fastholdt af min kunst, mere lydhør end nogen sinde før. Bladene skrev dumme notitser om at jeg havde forandret min maske, og indsendere drøftede om det var til gavn for rollen eller ej, de tåber!

Dag for dag på turen gennem parken studerede jeg min mand. Jeg fandt i det glatragede ansigt et ganske lille

smertedrag fra mundvigen nedad. Aha, tænkte jeg, en ny side af Daniel Goron; jeg må have den med! Og en kritiker skrev, at jeg for første gang havde afsløret det dybest og aller intimest menneskelige selv i en gemen ågerkarl og skurk. Hver dag mødtes vi. Hver dag så jeg nye træk. Hans ansigt falmede, blev gustent, og jeg spillede Daniel Goron som en dødssyg forbryder, fortæret af sin egen gift. Jeg holdt ham fast, jeg skrællede ham hver gang vi mødtes, jeg tog hans hud! Flåede ham som Daniel Goron selv har flået sine ofre. Han var min – indtil døden, tænkte jeg allerede den gang, eller i alt fald så længe stykket gik, og det gik to hundrede gange. –

Jeg hørte, at han havde opgivet sin forretning. Den var gået tilbage, hed det, og han var i gæld. Bladene havde bragt dobbelt-billeder: hans portræt side om side med mit i Daniel Gorons maske, man havde indbudt til præmiegætning om hvem der var hvem. Jeg forstår såre godt, at hans klienter skyede ham fra den dag.

Jeg fulgte hans fysiognomi i daglige lynskud, nyt hver gang, det var næsten som en rullende film; det blev hårdt at følge med. Til min uro og ængstelse så jeg, at han gled nedad rapidt. Brutaliteten i hans træk afløstes af en grædefærdig slaphed, pupillernes sylespids blev sløv. Det blev næsten umuligt at følge med uden helt at forflygtige den oprindelige Daniel Goron, bladene skrev, at jeg lagde en tragik ind i skikkelsen, der var mod stykkets ånd, at jeg skildrede en synders desperate dødskamp og ikke en børskonges rå despotisme. Jeg indså, at de køtere for en gang skyld havde ret, selv om de ikke fuldt ud forstod, hvor menneskeligt dybt jeg formede skikkelsen nu. Og ingen af dem anede min sande og store bedrift: Jeg ofrede min

første inspiration for at rense dette menneske for ham selv. Jeg havde krænget huden af ham med børster og pigge, jeg havde ribbet ham for al hans ondskab, og et lille ydmygt hudløst og lidende kreatur var tilbage. En angrende synder! Det var min bedrift! Men det havde kostet mig min kunsts kraftigste udtryk, *min* første vældige Daniel Goron. Slunken og bleg måtte jeg nu selv krybe over scenen, hviskende de voldsomme replikker hæst som en døendes rallen. Ganske vist: En hel ny type var skabt. Og mange – jeg selv med dem! – har ment at først nu stod skikkelsen for alvor menneskeligt sand og dyb: Syndens gru og angster var udtrykt i denne krybende og ynkelige orm. –

Når jeg nu mødte Daniel Goron var det, som så jeg blot hans skygge. Han luskede i en bue uden om dem, han mødte, hans blik var skælvende, hans fod fandt ikke hvile på jorden: Han førte tit i en snor en latterlig lille hund, ofte stod han stille og så på det lille stridige dyr, tungt og tålmodigt. Jeg optrådte fra den dag på scenen med en sådan hund, lådden og bidsk som en lille luskende djævel, til hvem jeg var bundet ved en snor.

Men sidste gang jeg så ham, kom han krumbøjet, pakket i tørklæder, støttet til en stok, gulsottig, en lød som galde, radmager, et vissent skelet, hostende, døende.

Nogle uger efter så jeg da også hans død averteret. Boets eksekutor havde underskrevet, altså havde han ingen slægtninge, han var død isoleret, udslettet sporløst, som han havde fortjent.

Netop nu var Daniel Goron udspillet, og jeg i hvert fald var træt; på min ordre tog man stykket af plakaten.

Og måske vil en og anden tåbe mene, at masken her har dræbt sin model, suget hans kraft som en edderkop suger en

flues! Godt, anderledes øves kunst en gang ikke i verden. Den tager sit stof fra det levende liv, den skabes af andres kød og blod, af deres tårer og sved, af deres ømhed eller had, som den vil. Den er suveræn som Gud selv, den tager fra en enkelt og giver tusindfold igen! Ingen tør kalde den, der skaber for evigheden, sjælemorder eller tyv, fordi en usling blev brændemærket, indtil jernet sved hver ondskabs fiber fra hans knokler, lutrede ham indtil han var død!

Og endda mener De måske, jeg skal ynke denne usle lille sagfører Edmund Worm. Godt! Se nu her. Her tegner jeg en kulstreg under hvert af mine øjne, et par andre fra mundvigen ned. Ikke sandt: Nu ser jeg bedrøvet ud. Kan man forlange mere af en gøgler! –

Men nu ringer regissørklokken sit første signal, jeg må sminke mig færdig til sidste akt. Det er min dødsscene nu!"

Rekordfeber

Vi ældre, der i en årrække som ingeniører havde arbejdet på Lane Bros. Fabrik for elektriske Motorer, huskede godt den formiddag, da Marjory og Sarah Lane første gang så vore maskiner i gang. De kom ind i dynamohallen ved den kinesiske tjeners hånd; de så ganske ens ud, de tre års aldersforskel var den gang ikke til at se. De bar det sorte krølhår tvundet op i en høj knude, gennemboret af mange sølvpile, og en sølvbroderet japansk kimono hang løst om deres små, meget spinkle kroppe. Det var i 1894, den sommer de med deres moder var kommet fra Shanghai; Sarah var den gang otte, Marjory elleve år.

De kom ud på galleriet, der i tredjesals højde løber langs væggene i det mægtige rum, og da de så dynamoernes uhyre sorte hjulskiver og dampmaskinernes truende tårnbygninger, og da de hørte den frygtelige uvejrsbrummen, den dumpe torden, der altid raser i disse titaniske jernrum, og som vi andre ikke mere fornemmer, vendte de sig med to samtidige, skingrende hvin omkring og skjulte deres ansigter ind mod den ganske apatiske kinesers blå drejlsbluse.

Deres fader, der ved sin ældre broders død var indtrådt i firmaet som administrerende direktør, kom til ved deres skrigen, tog dem ind til sig og løftede dem, en på hver arm, idet han lod dem støtte fødderne på galleriets rækværk. Og han lo dem ud.

"Er I mine piger," sagde han. "Og er bange for jeres voksne brødre, som drejer hele fabrikken for mig! Se kun, hvor de er muntre og skikkelige og lydige. Se, Marjory og Sarah, hvor de

lægger sig og tier stille ligestraks, når jeg giver signal." Han nikkede til mig, hvor jeg stod ved kontrolbordet, og langsomt sank larmen ned; en efter en lagde maskinerne sig til ro. Den fjerne susen af turbinerne ude i flodlejet tav, dampmaskinernes cylindre gav sukkende deres sidste damp fra sig, og stemplerne stod stille; dynamoerne knurrede endnu uvilligt som trodsige hunde, men de måtte lægge sig, langsomt og logrende; der sænkede sig en gradvis mathed i den store dampfyldte og ozonstinkende hal. Og langsomt begyndte en fin dug at fælde sig. Maskinerne stod.

"Sarah og Marjory!" råbte direktør Lane. "Se hvor de lystrer mig, når jeg giver mit signal. Jeg har dem under kontrol, de gør jer ikke fortræd. Det er jeres store brødre, der arbejder for mig og for jer, vær ikke bange; se, er de ikke smukke og godmodige?"

Og pigebørnene tav; de stod, støttede til faderens skuldre, på det perlemalede jernrækværk, og de så, med deres små fine øjenbryn energisk sammentrukne, med stor opmærksomhed ned på salens ti store dynamoer, der på ny var givet fri; de svingede deres uhyre trådomspundne magneter og udviklede deres tusinder af hestekræfter, trælbundne til deres cementleje. Det lød som en bisværm, der flyver op, da de begyndte, en violonceltone, brummende op igennem tonehøjden og fæstnende sig i en roligt forløbende susen som af uhyre vandmasser, der fosser ned over klipperev.

Men ovre i værkstederne havde arbejderne forundret set op på motorerne, der stod stille, på drivremmene, der var holdt op at løbe og på den svære transmissionsakse, der pludselig ikke mere roterede: de stakåndede maskinhøvle blev med et gisp stikkende i de vredne stålspåner, metalsavene stoppede op i

deres overdøvende skratten, og i smedjerne blev buldret af de pludselig voksende flammer hørligt, medens damphamrene med et dødt slag tav. Tusinder af francs kostede Sarah og Marjory Lanes gråd aktieselskabet, hvis eneste aktionær imidlertid var Charles J. Lane.

Jeg mindes ingensinde i de følgende år at have set de to søstre hver for sig; og vi så dem ikke, undtagen de endogså rørte ved hinanden: omslyngede, arm om hals og liv, eller de berørte i det ringeste hinanden med skuldrene, når de knejsende med de opløbne halse, med strakte vrister spadserede i parken omkring faderens villa eller ud ad den snoede landevej, der langs den brusende Limat (som driver fabrikkens turbiner), fører den tre mil lange rute ind til Zürich.

Nej, jeg mindes ikke, at jeg har set dem adskilte; og når jeg nu og da var gæst hos deres forældre, sad de ved bordsiden, ganske ens, med ubevæget fremadvendte ansigter og håret i et ægyptisk studset mankebrus ud over de højskotske dragter, der den gang var moderne. Der var åbenbart en ejendommelig forbindelse mellem dem, et sjæleligt tvillingeforhold, som de tre års aldersforskel ikke hindrede. Det var endogså, som om den yngre hæmmede den ældre i vækst. De meddelte sig til hinanden i en os uforståelig jargon, ved et blink, en svag trækning om de lange nervøse munde. Der gik en bestandig nervestrøm mellem deres hænder, der tit søgte hinanden. Vi så dem aldrig i leg, de søgte ikke kammerater, skønt egnen havde mange jævnstillet rige familier. Jeg tænker, at østen og rejsen oprindelig har forenet dem, – og tillige en tidligt vågen sans for, at de klædte hinanden. Jeg kunne følge, hvorledes de søgte visse tempi, visse taktformer for deres gang, visse afstemte

samstillinger, som de sagtens mente passede til deres ydre. Tit så vi dem forenede under en blåstribet indisk kappe, der var kastet over begges skuldre, hver med en spanskrørsstok i den behandskede frie hånd gå efter faderen, når han, med sin evindelige shagpibe hængende fra mundvigen under den stubbede moustache, i panamahat og smoking, gik aftentur, eller når han tog dem med på lette bjergekskursioner over det nærliggende højlandsterræn. Selv var han på den tid formand i en af Alpeklubbens sektioner, endnu slank, legemligt udholdende, og ivrig tindebestiger.

Hans hustru viste sig dagligt klokken tre indpakket i plaider, når hun, medens fabrikspibernes fløjten kaldte fabrikken til arbejde efter middagshvilen, blev trukket ud over promenaden til badekuranstaltens palmepark, højt i en rødhjulet rickshaw med den gule tjener som hest.

Senere i årenes løb tilbragte Marjory og Sarah Lane deres meste tid ovre hos os på fabrikken, uden tilsyn, idet den kinesiske tjener sagtens havde vigtigere sager at passe. Vi så dem, når vi fra vore kontorer kom over i centralen, hænge højt oppe på den svævende løbebro, med lange dunede ben ud under de højskotske skørter frit dinglende i rummet, i timevis uden at tale eller blot røre sig, fortryllede af maskinernes evige brusen, af stemplernes rytmiske og lade vuggen. Og pludselig kunne vi se dem komme glidende overskrævs på vindeltrappens jerngitre og lande med bagdelen i en stor kulbunke, halvt dånede af svimmelhed. Jeg tog mangen rejse med dem på den svære løbekran, der med sit grå jernlegeme i bredde af hele den gigantiske montagehal på stålskinner løber højt oppe under glastaget. De sad inde i det kulslamfyldte kranhus, en ved hvert

af mine knæ, og jeg søgte at forklare dem kranens diagonalbevægelse: frem og til siden, – hvorledes vi kunne dække ethvert punkt i salen. Og de fulgte tavse med blinkende og bedømmende øjne kranens jernkrog, der følte sig frem over de opstillede maskindele som en elefantsnabel, og greb og løftede og flyttede, snart et ti tons svinghjul, snart et færdigviklet dynamoanker af diameter som en vognport.

Jeg har ingen forståelse af børn og deres tanker og af den barnlige fantasi, men jeg har grund til at antage, at de mellem sig har dannet sig forestillinger og endogså sagn af en mærkelig art om disse maskiner, og jeg ved i alt fald, at de havde deres navne til hver af dem.

Der var den store centralhal, hvor de ti dynamoer fremstiller fabrikkens drivkraft. Den var som et roligt vuggende hav, hvis stormkræfter aldrig fik lov at bryde ud, en forplantning af Limats regelmæssige strømløb ind gennem de malende turbiner. Men nu og da har de mærket, at der fo'r en djævel i bevægelsens ro, som en knusning af kraften mod skjulte stålrev. Det kom inde fra midten af salen, hvor en totusinde heste stærk kraftmaskine af forældet model svang sine sorte spoler under en ankerbro af dobbelt mandshøjde. Dens brølen var lydelig over de andres, altid voldte den os kvaler, den var ligesom bedstefader til de andre, en vredtbuldrende olding, der ikke kunne følge med tiden, der aldrig løb parallelt med de andre, og som derfor rasede mod det moderne hastværks-vanvid.

Og jeg hørte Marjory og Sarah Lane le højt over dens larmen og håne den; de vidste, at den var af forældet model, de truede den med at sætte den på aftægt. Men de andre maskiner omtalte de beundrende med en blanding af sagkyndighed og

barnligt fantasteri. De kaldte disse ti dynamoer for "*De lystige mænd*" – som R. L. Stevenson i deres yndlingsbog havde benævnt den farlige revle ved den skotske kyst, hvor brændingen i storm jublende springer og danser. De lystige mænd, de dansende mænd!

Eller de kom ind i forsøgshallen, hvor jeg var chef. De kendte hver eneste af de syv store jævnstrømsmotorer, der side om side stod opstillet i deres stærke fundamentrammer. De stod med hænderne på ryggen og betragtede de sagte svirrende kulbørster, der som store humlebier dansede hen over strømvenderne. Nu og da tog jeg dem ind i det forbudte aflukke, og jeg lod ledningerne slå mod ebonitplader, så alenlange gnister som en krans af blinkende bajonetter sprøjtede ud i rummet. Og jeg lod dem prøve kraften i de små maskinmodeller, hvis stød fik dem til at fortrække de lange munde af smerte og behag. De forlangte stærkere strøm, og de steg indtil 60 volt. Jeg undrede mig over, hvad de kunne udholde.

Som to unge gravhunde, med fremstrakte næser, snøftende af kåd energi jog de ud over det vidtstrakte fabriksareal, fra bygning til bygning: til modelsnedkeriet, hvor båndsavene hvæsende fo'r op og ned ad de hvide brædder, der på slæder kørte frem gennem klingen, til smedjerne, hvor det blussede og brændte fra hundrede esser, og hvor værkførerne smedede dem ringe og armbånd af bessemerstålet. De gik forsigtigt gennem det metalstøvs-tågede fileværk, hvor jernfilspån lå ankelhøjt over gulvet, og de havde deres huler i støberiets røde sandbjerge, der ofte højnede sig helt op til de grå slagger, der i

spindelvævsgardiner fra loftet hang ned i de svovlgule metaldampe.

Tit traf faderen dem, sodede og oversmurte med slam og olie, til tops på kulvognene, der ad en skinnevej drog den kvarte mil til lagerpladserne ved stationen. Men en gang sprang han frem og greb dem, da de gik med i arbejdernes årlige skytteoptog, pyntede med forbundstegn og de kantonale farver, førte ved hånden af fabrikkens mest berygtede slagsbroder og strejkestifter.

Men en dag så vi Marjory alene, og hendes kjole var siden den foregående dag vokset til hendes ankler; hun førte fødderne uøvet og tvungent under den nye klædningsform, men hagen sad stramt og energisk over flippen, og udtrykket i hendes øjne var allerede voksent og bevidst. Hun blev stående uden for værkstederne og lod sig beundre, men gik ikke ind. Og senere samme dag meddelte hun mig, at hun efter samråd med faderen havde besluttet at lade sig uddanne til ingeniør på højskolen i Zürich.

Hun tog da også herefter med faderens motors vogn daglig ind til Zürich, og om eftermiddagen arbejdede hun under min vejledning på konstruktionssalene. Med en hidsighed og energi, der tit gjorde mig betænkelig, kastede hun sig over sit nye studium. Det er nu en gang kvinders vane også i videnskaben at hengive sig ubesindigt og fuldstændigt. Der var en blankhed i hendes øjne, en kælen smidighed i hendes bevægelser, når hun hjemmevant gik omkring imellem tegneborde og beregningstabeller, denne dirren, halvt vrede og halvt forsmægten, som præger disse syttenårige, hvor de hengiver sig – til sport, studier, balnætter eller elskov. Men i

øvrigt viste hun anerkendelsesværdig dygtighed. Jeg har set få behandle en ridsefjeder og en triangel så håndret som Marjory Lane; hendes kalker var berømte; og ved vanskelige beregninger foragtede hun at benytte regnestokken – som vi andre; kvinder opnår hurtigt øvelse i regnekunsten, de danner hurtigt nye lejer i bevidstheden for den mekaniske færdighed og forstyrres ikke som mænd af en nydannende fantasi.

Men snart steg hendes anseelse, og faderen, der var stolt over Marjorys skønhed og ynde og dygtighed, lod hende allerede i 1901 repræsentere firmaet ved indvielsen af den nyåbnede højtunnel fra *Eigergletsjer* op gennem *Jungfrau*, og Marjory Lane stod på forperronen af Lane Bros. elektriske lokomotiv, med sine fine fingre spændt om kontrollerens håndgreb.

I 1902 kom Elliot Clyne første gang til Lane Bros. fabriker. Han har i trediveårs alderen gjort en af vor tids mest epokegørende opfindelser: en elektrisk akkumulator af meget nær ideal model: af meget stor kapacitet og forholdsvis ringe vægt. I Amerika har han tjent millioner ved salg af patenter. Han kom til Lane Bros. for at forhandle om firmaets overtagelse af samtlige europæiske patenter. Elliot Clyne er ikke amerikaner, han er nationalitetsløs; han har vandret hele sit liv, siden han tolv år gammel deserterede fra en tysk brig i Singapore. Jeg formoder, han er af tysk herkomst og oprindelig har heddet Klein.

Han var på den tid omtrent fem og tredive år gammel, men allerede mærket af et hidsigt og enerverende arbejdsliv: af nød og savn i tidligere år – senere af nattestudier og døgnlangt slid i laboratorier og konstruktionskontorer, – indtil opgaven var løst, og lykken ramte ham tungt som en uforudset afslutning på

et rastløst vaneliv. Og bevægelsesdriften, der før havde udløst sig i den voldsomme daglige arbejdsmængde, greb ham og jog ham modstandsløs og hjemløs på rejser fra land til land.

Han opholdt sig nogle måneder på direktør Lanes store nybyggede villa, der var døbt "*Römerburg*" og efter planen for et antikt kastel anlagt på den gamle romerske lejrplads nær ved de varme kilder. Vi blev en slags venner og mødes endnu med åringers afbrydelse. Mellem Marjory og ham knyttedes vistnok allerede ved denne tid en forbindelse, der under hans besøg i det følgende år blev deklareret ved en banket for samtlige fabrikkens ingeniører.

Marjory Lane arbejdede imidlertid som forhen på sit bureau uden at ville afgive en time af den daglige arbejdstid. Clyne så vi timevis ensom vandre omkring i parkerne, eller han sad i tegnestuen rygende cigaretter og betragtede hende med tunge øjne, uden at hun løftede sit blik fra arbejdet for at søge hans. Der var i øvrigt en vis lad melankoli over ham, der tit var irriterende, omend jeg godt fulgte og forstod den forpinte hvilestilling, hvori han befandt sig: med et afsluttet storværk bag ved sig og en kvindes ubegribelige sind som kompas for sin fremtidige bane.

Jeg erindrer en dag ind i juni, at Sarah Lane bagfra kom snigende sig ind til mig, strøg sin hånd over min og begyndte at gå med mig på min rute gennem værkstederne. "Hvad har I for i disse dage?" sagde hun. "I er så hemmelighedsfulde. Siden Marjory har forlovet sig, er I for øvrigt alle hemmelighedsfulde, og jeg føler mig holdt uden for det, – I nu har for."

"Sarah," sagde jeg. "Vi har virkelig hemmeligheder for. Vi bygger i disse dage en vogn, der skal drives af den Elliot

Clyneske akkumulator. Derfor er forsøgssalen lukket; – selv for Sarah Lane."

Hun sagde: "Min nye svoger synes mig i det hele at være en gådefuld mand. Marjory har langtfra evne til at begribe ham, og hendes optræden over for ham forekommer mig højst urigtig. Nu skal De imidlertid forklare mig, hvori hans opfindelse egentlig består. Jeg savner ikke ganske forudsætninger for at kunne forstå den, omend jeg ikke er så lærd, som Marjory af en eller anden grund har valgt at være."

Jeg gav hende en populær og derfor blot halvt korrekt forklaring. "Det betyder således, Sarah," sluttede jeg, "at driften herefter bliver befriet for de regulerede ledningsveje, og at den fører sin kraft med sig som rytteren en fodersæk, lokomotivet en kulvogn. Elliot Clyne er en teknisk revolutionær, ser De, Sarah, han hader de afstukne og autoriserede veje. Men hvorfor synes De, han er en gådefuld mand?"

Hun lo, men tav straks. Hendes øjne var ganske rolige, de så på mig med en ubehagelig styrke, de lå på en gang uigennemtrængelige og klare omgivet af mørke ringe. Hun fandt åbenbart mig langtfra gådefuld, å nej, jeg interesserede hende i ringe grad. Jeg skønnede for første gang, at hendes stemme var gået ned i et dybere leje, at ansigtet var forlænget, uden at der dog var kommet rigtige forhold imellem de enkelte træk; det var blegt med et lidt blåligt skær og kiggede frem fra den tykke hårbunke som af et sort krat, uforstyrret og nyfigent ligesom et dyr, der tror sig sikkert.

"Det gådefulde ved mr. Clyne," sagde Sarah, "er, at hans øjne ikke smiler sammen med hans mund, at han siger Nej, når han nikker som for at bekræfte en sag, at han altid ser på min søster

med ganske uvenlige og endogså ironiske øjne, – så snart hun søger hans øjne. Men når hun vender sig fra ham og naturligvis er vred, fordi han ikke bryder sig om at diskutere disse evindelige tekniske spørgsmål med hende, (hvad jeg virkelig godt forstår!) så ser han i høj grad bedrøvet ud. Det er gådefuldt. Det er, ja det er noget ganske tilsvarende, som når jeg nu, blot for spøg naturligvis, nærmer min hånd med knoerne ganske tæt hen til en af maskinerne, for at se om strømmen skulle springe over i mig, – og fjerner den igen og nærmer den. Se! Således."

"Sarah!" råbte jeg og greb om hendes håndled. Hun vendte sig langsomt bort fra den store dynamo, foran hvilken hun var standset, den larmende, forældede maskine, der var fader til de andre, og hvis ribbede magnethjul, der lignede undersiden af en paddehat, hvirvlede knagende omkring og ligesom snappede ad dem, der kom nær, medens de øvrige maskiner i bred og mandig kraft roligt løb i deres lejer.

Sarah fulgte mig videre. "Hvorfor tier De nu stille?" spurgte hun. Men jeg tav vedblivende, jeg var delvis bragt ud af fatning ved at betragte dette helt voksne, blaseret forstandige ansigt, der svøbt i sin baggrund af hårmørke syntes den ganske smækre og ganske formløse pigekrop uvedkommende. Det var en fornemmelse, som når man på afstand har forvekslet en kommende persons køn og pludselig på nærmere hold må omstille sin synsmåde.

"Å nej," sagde hun, "nogen frygt for maskinerne har jeg ikke. Husk, hvor vant jeg er til dem. Og alligevel er der omstændigheder ved dem, som jeg ikke har undersøgt. Jeg har kun set dem gøre nytte."

"Dertil er de også bestemt," sagde jeg – "lige* som vi mennesker."

Hun rystede på sit kloge hoved: "Det er jeg allerede gammel nok til at vide er upålideligt og dumt, det De dér siger. Vi mennesker har megen, megen anden bestemmelse." Hun tav nogle minutter. Hun gik ved min side, undgik omhyggeligt at berøre mig, men lagde sine skridt nøje til rette efter mine. Hun forsøgte et udtryk om sin mund, som jeg straks kendte, og virkelig spurgte hun i samme nu:

"Synes De, Will, at jeg ligner min søster?"

"Ja," sagde jeg, "ubetinget!"

Hun lo hånligt. "Mænd siger altid: Ubetinget. Mænd har ikke sans for andet end det, der er ubetinget. Selvfølgelig ligner jeg endnu ikke Marjory, men jeg ligner hende, som hun var i min alder, og om tre år vil jeg ligne hende, som hun er nu."

"Uden tvivl, Sarah!"

"Sig mig, Will, tror De på, at mænd vender tilbage?"

"Hvad mener De med at vende tilbage?"

"Jeg mener, om De tror, at mænd vender tilbage derhen, hvor de oprindelig søgte, – hvad de nu søgte?"

"Jo, Sarah, det tror jeg på. Mænd bliver det typiske tro; forsåvidt søger de tilbage. Men, Sarah, mænd har længsler som De, selv når De bliver ældre og endnu klogere, end De allerede er, ikke vil have den fjerneste anelse om."

"Godt," sagde hun, åbenbart uden at skænke min sidste bemærkning ringeste interesse.

Vi var imidlertid nået til forsøgsbygningen, og her kom direktør Lane os i møde på vejen hjemefter. Sarah klyngede sig ganske barnligt til hans mægtige imperatorskikkelse, han

løftede hende ved de samlede håndled nogle tommer fra jorden og gav hende tilladelse til at betræde det forbudte aflukke.

Dér stod på en blok af svært egetræ underdelen af den nye motorvogn *Flying Star* med sine lange cylindriske, torpedolignende akkumulatorer af Elliot Clynes patent. Værkføreren, David Hitz, der senere kørte *Flying Star* i det store løb, forestod sammenstillingen. På en bænk sad Marjory Lane og så til, medens Clyne på sin underlig fortrædelige måde havde sat sig i den lave vindueskarm. Han sad og så fortænkt frem for sig, idet han med de store blottede tænder bed om en kold pibe.

Marjory vendte sig straks.

"Will," sagde hun, "Elliot har erklæret, at han ikke vil køre *Flying Star* ved det store verdensløb i juli – skønt han selv har opfundet den og tegnet den, og skønt den skal bære mine farver i løbet."

"Nej," sagde Elliot Clyne. "Sådant overlader jeg til en eller anden lejet jockey."

"Elliot Clyne er bange," sagde Marjory uden hån i stemmen. "Han skal få en anden, en modigere, at se som fører af *Flying Star*." Og hun bøjede sig frem mod værkføreren, der havde lagt hele sin vægt ned over en skruenøgle, som bed om en genstridig møtrik.

Elliot Clyne så på ham med sammenknebne øjne og sagde på engelsk: "Godt, lad blot ham køre *Flying Star*. Han er åbenbart brugbar som jockey og gladiator. Han har uden tvivl frem i sit blod, hvor vort slår bak – af frygt eller nysgerrighed. For den type har vor hidsige og sanselige tid god brug. Det arbejde, vi møjsommeligt gør i vore laboratorier og studiekamre, overgives

som legetøj til alt for ødsle hænder. Vel! For mig er det nok at have gjort arbejdet og skabt et middel; dermed er mit hverv endt. At bruge et middel synes mig ringe, selv om man sætter en rekord i et verdensløb. Men med kvinder er det en anden sag: De bøjer sig først, når de får øje på et middels – *resultater*!"

Marjory talte ikke; hun så ikke på ham, det var, som følte hun end ikke, at han var nær ved hende og havde talt. Men søsteren Sarah havde sneget sig nær hen til ham, hendes ærme strøg hans, og jeg så en let gysen gå ned over hendes kind.

Værkføreren, der intet forstod af samtalen, var vedblivende bøjet over sit arbejde. Der var virkelig noget af en jockeys kolde og tætte energi i hans magre, glatbarberede ansigt. Øjnene lå stupide og alligevel stærke som i en forsnævring mellem de sodsværtede låg; ryggen, hvis muskulatur for hver bevægelse bølgede voldsomt under den tynde skjorte, var krummet og kolossal, en ryg indrettet til at bære uhyre byrder. Armene hang, nu da han rejste sig, som en nævefægters kølleagtige forlemmer fra hans skuldre. Han stod med sin kyklopiske krop belyst halvt af essens brandskær, halvt af det blå dagslys, med et svagt og tillidsvækkende udtryk i ansigtet og ventede på en ordre.

Marjory Lane sad med hænderne foldede om sine knæ og så på ham uforstyrret af Elliot Clynes seneste ord. David Hitz stod endnu halvt bortvendt, ubevæget som en indstillet maskine, men lidt efter var det, som kom han under indflydelse af fremmede kræfter, han rystede pludselig, ligesom en hest, der føler bidslet, han løftede hurtigt sit blik og så Marjory Lane ind i øjnene. Ingen af dem rørte sig i næsten et minut. Den vante dumpe drønen fra maskinerne, og den rytmiske klapren af smedehamrene forhindrede ikke, at dette minut forekom os

fuldkomment lydløst, som tvunget ind i en voldsom spænding, der bandt enhver af os ubevægelig til sin plads.

Og netop da denne tilstand forekom mig uudholdelig, og da jeg bestemte at bryde den, kom fabriksfløjternes øredøvende piben og skrålen – signalet til fyraften – farende ind gennem værkstederne og rev som en hujende stormvind arbejderne bort fra deres ambolte og drejebænke. Og den store værkfører flyttede langsomt den ene fod, lettede besværligt på den anden, drejede med uhyre anstrengelse sin ryg fra os og gik.

Elliot Clyne havde et fast tag i min arm, idet vi alle fire sammen gik ud over fabrikkens terræn. "Så De?" hviskede han. "Således vælger hun sig bestandig yderligheder modsat af mig, som for at opnå en art balance, hvor ingen af os har overtaget. Hun vil ikke give køb og underordne sig mig, sagtens fordi hun ved, at jeg ikke ville påskønne, om hun gjorde det." –

Jeg gik derefter ved siden af Marjory Lane og søgte at få en samtale i gang, men hendes ganske uigennemtrængelige smil mødte ethvert af mine forsøg på at komme hende nærmere. Vi kom gennem støberiet, hvor arbejdet endnu ikke havde kunnet standses. Den svære kurveformede støbepande kom lydløst frem gennem salen, ført af den store løbekran, den svingede ind under smelteovnen, hvis brystplader, ligesom tilknappede med de sorte bolterader, glødede dumpt ud af det røgbrune mulm.

En mand trådte frem med en lang stav og slog lerproppen ud af ovnens tudformede spunshul, og med et plumpt stød sprøjtede ildstrålen frem og gød sig pulsfast ud i den åbne jerntragt. Og rummet lå svøbt som ved en mystisk offerfest i

svovlgule og fede dampe, luften var prikkende og tropisk fugtig som i et drivhus.

Marjory vendte sig mod mig, og jeg så, at der stod tårer i hendes øjne. "Ak, mr. Ziel," hviskede hun. "Ak! Will! Ingen forstår min grænseløse ensomhed!"

Hurtigt udtømte fabrikken sine fem tusinde arbejdere gennem alle udgange. Den lange stime af dem, der i deres bluser på afstand lignede blå sække bårne frem hver af to sorte kobolder, stødtes frem gennem alleerne og over Limatbroen ind mod arbejderbyens lange, barakagtige kaserner. Medens vi gik hjemad, kom vi ind i strømmen af disse duknakkede, men ret muntre mennesker; de drejede deres ansigter over skulderen, idet vi indhentede dem, og de nikkede kammeratligt til Marjory Lane. Der lå en let rødme over hendes ansigt; dejlig og fri i sin holdning gik hun frem i sin halvt sportsagtige dragt, med en kittel af råsilke åben over skuldrene. Hun nikkede tilbage til folkene, hendes øjne lyste af humor og godhed. Og Elliot Clyne, der igen var ved min side, gjorde mig opmærksom herpå:

"Se, hvor letsindigt og fornuftstridigt kvinder giver selv så kostbare gaver som nik og smil. Med disse mennesker har hun dog intet fælles! Og hun er ifølge sin stilling og rigdom deres bitre fjende. Men hvad er stilling og standpunkt for en kvinde. En kvinde er afhængig af sine organer alene, og derfor så ganske uopnåelig en lykke at eje fuldt – for os fornufthæmmede mænd. Se, nu går slaveflokken duknakket og udslidt næsten kolonnevis forbi hende, og hun smiler til dem!"

"Se," vedblev han. "Hvad håber vi mænd, der vil føre tiden og menneskene frem, i grunden på? I otte år arbejdede jeg på en maskine, der skal virke i fremskridtets tjeneste. Jeg så et uhyre

stort og menneskeligt mål for mit arbejde. Og nu – nu længes jeg kun efter en eneste ting: en marmorvilla højt på en skrænt ved St. Remo, med solvarme terrasser ned til Middelhavet og fred og hvile, og viftende palmer! Og intet menneske i verden er til for mig mere, undtagen Marjory, – Marjory, som jeg elsker, og som jeg endnu ved tusinde miles øde er skilt fra!"

Vi nærmede os *Römerburg*s murindhegnede park. Vi passerede kurhotellerne, hvis fundamenters grønslimede kvadersten rejser sig af Limats skumstyrt. Og midt i hvirvlerne stod små gule røgskyer op fra de varme kilder, der munder ud i flodlejet. Langs promenaden kom kurpatienterne, arm i arm, eller trukket i rullestol, medtagne og modbydelige typer, – gamle sminkede damer med gigtens knudrede former om nakke og håndled halvt skjult under kniplingssjaler, rachitislidende børn med rokokoagtige krumben, arveligt belastede, kadaverblege svæklinge med indfaldent næseben og levemænd fra Wien og Paris, der plejede deres syger i de varme svovlbade.

"Se," sagde Elliot Clyne. "Her gik allerede for to årtusinder siden de samme henfaldne, urinsyregennemtrængte patienter og andre med luës og rygsygdomme, som de havde erhvervet i det antikke Roms mondæne liv, togaklædte og bekransede, ledsagede af deres tjenerskab og af deres harems udvalgte. Og dernede i dalen, hvor fabrikkerne nu er, lå den romerske koloni, hvor slaverne arbejdede i vinmarker eller smedjer, – en fem tusinde mand stærk bande i blå lærredsbluser, som vi så den i dag. I de varme svovlbrintstinkende badekar lå millionærer og søgte lindring, som den dag i dag, og deres slaver var duknakkede og robuste, som vi så dem i dag; de foranstaltede

kampe og væddeløb her nede i denne amfiteatralske dal, og det var sagtens mode blandt deres kvinder at beundre gladiatorernes kyklopiske legemsdele og at drømme om deres kortlinjede jockeyansigter. Gentagelser, alt sammen gentagelser! Den kultur sank. *Slaverne* brød ind og knuste den. *Plebejerne* knuste den, da herrerne blev sentimentale og kristne og ønskede fremskridtet ind også i de undertryktes verden. Ak, også nu er vi alt for gavmilde; – vi beundrer i alt for høj grad, – så plebejisk, – dem, der bærer sejrens sikre mærker på sig. Også i vore dage har en gladiator de bedste chancer for at få magten og navnlig for at tage vore kvinder og derved endnu mere end blot vor magt fra os. Nej! Jeg ser ikke mere et fremad, kun uafvendelige kredsløb, hvori jeg helst ikke vil deltage. Jeg giver ikke mere til nogen; – og for resten er jeg sagtens under en rapidt forløbende depression, efter et overmenneskeligt arbejde, og af en anden – nærværende – grund, på hurtig fart – nedad!"

Marjory, der var foran, løste sin arm af søsterens, vendte sig og så længe på Elliot Clyne. "*Mon Ami,*" sagde hun og smilede med et blik fuldt af tungsind og godhed. Sarah Lane tog min arm. "Ak! Will," hviskede hun, "ingen aner, ingen forstår min grænseløse ensomhed!" – –

Da Elliot Clyne en formiddag, efter at have spist frokost hos direktør Lane, foreslog mig et parti billard ovre i ingeniørernes klubhus, forstod jeg straks, at han søgte en lejlighed til at gøre mig nye meddelelser om sine intime anliggender. Studie- og vandreårene har afskåret ham fra et videre sjæleliv, gjort ham til specialist i en eneste videnskabsgren, udelukket fra al øvrig tænken. Nu i hviletiden, under en kvindes nærhed, var han

tvunget tilbage til sig selv, uøvet og uvant med refleksionslivets smertelighed. Han forudsatte naivt sine private sjælelige processer som almenvigtige og mærkede langtfra, at jeg som tilhører delvis forrådte ham ved at være iagttagende og ikke blot sympatiserende.

Vi kom i havesalen forbi fru Lane, der lå pakket i plaider på en tropeløjbænk af bambus. Hendes kineser knælede ved hendes albue foran en lav skammel af guldlak, hvor han havde skænket den fine, ganske olieflydende te op i æggeskalstynde kopper – en til sin herskerinde, en til sig selv. Hendes ringtunge hvide hånd lå fladt til hvile på tjenerens glatragede isse, og hans skrå katteøjne drejede sig rapt efter os – som riglen springer om i en lås.

De to unge damer havde vi den dag ikke set, og direktør Lane tænkte i den periode ikke på meget andet end det elektriske klaver, han for sin private fornøjelse havde konstrueret, og som han nu dagene igennem lod hamre sine øredøvende mazurkadanse omkap med gnyet fra de arbejdende smedjer.

Vi gik ud over *Römerburg*s loggiaer. Villaens nøgne murkroner bed med deres røde tandrader op i den blå luft. Nede i loggiaer og op over terrasser hang vildvin og blåregn i svære hynder, og gennem parkerne stod cypresstammernes sorte søjlerad med de spidse kroner som gigantiske fløjlsfaner. Karpedammene lå i deres hvide stenindfatning for terrassernes fod som huller slået tværs gennem jordskiven ud i det blanke rum hinsides. Og den tætte duft fra de japanske klatreroser og fra rosenbjergene i bedene og fra de slanke kolber af blegrøde månedsroser langs gangene fyldte luften med en usigelig sød og berusende luksus.

"Se," sagde Elliot Clyne. "En patriciers villa! En romersk prokonsuls haveanlæg ude i kolonien! Jeg fornemmer alle de livegne massers tryk på mine skuldre. Men helst – herefter, ville jeg være fri med ranke og ubesværede skuldre som Charles Lane, der også *moralsk* har råd til at ødsle med sine millioner."

I billardsalen var de store verandaruder, der dannede den ene væg, skudt op i deres rammer, men de brede mekaniske persienner var trukket ned, og salen svømmede i et grønt akvarielys af den gennemsivende midsommerdag. Vi så i nogen tid uden at spille på de hvide benkugler, der flød på billardets grønne bund som runde hekseæg. Varmen forekom mig lammende, og ballen svarede dovent på mine svagt markerede stød. Men Elliot spillede rask og nervøst, med en lidenskab for vinding og tab, der ikke lignede ham. Jeg så det glatragede ansigt spændt i de mange linjer, der fra næsefløjene snørede sig ned under munden. Hans hud fik et fiskebugsagtigt koldt skær af billardklædets genskin, og den lille cirkelrunde tonsur midt i hans skalp tiltrak på en egen drillende måde spidsen af min kø.

Omsider talte min medspiller i et øjeblik, da han var henne for at skænke sig et glas isvand ved kaminhylden. Han sagde:

"Der hændte mig i går aftes noget, som har berørt mig ubehageligt og som ikke har bidraget til at ordne de opløsende kræfter, der for tiden driver deres spil i min sjæl.

Godt: Jeg tager til Zürich om morgenen i forretninger. Jeg vender først tilbage med et af aftentogene, er beskæftiget ovre på fabrikken og får således ikke lejlighed til at se Marjory Lane, der, som De ved, arbejder på tegnestuerne til klokken syv. Ved ottetiden plejer jeg at søge Marjory ved den store karpedam i parken, hvor hun om morgenen har udlagt sine snører.

I går aftes klokken otte lukker jeg døren op til den lille halmhytte, der på pæle er bygget ud over vandet, og jeg nævner Marjorys navn. Der er bælgmørkt i hytten. Jeg ser imidlertid en af de mange sprækker i bræddeværket formørkes af en skygge, og jeg føler en hånd famle efter min. Jeg mærker varmen af en kvindes kind ganske nær ved min kind. "Marjory," siger jeg, men får ikke svar. Jeg vil tale igen, men mine læber lukkes. Ja, mine læber lukkes af en hed mund, der fast trykkes mod min. Jeg føler arme smyge sig om mine kinder. Jeg taler, men heller ikke nu får jeg svar. Hendes legeme hviler nu i min favn med en hengivelse, som jeg ingensinde tidligere har kendt, og tvivlrådig slipper jeg hende. "Marjory!" hvisker jeg. Jeg tænker, at det utrolige alligevel er sket: at Marjory af sig selv har kastet sig ind til mig, opgivende sin selvstændighed, glemmende sin lærdom og sine forbehold, for at give sig til mig, – Marjory fri for alle andre hensyn end sin sejrrige passion. "Marjory!" råber jeg. Men ingen svarer. Og hurtigt vikler hun sig løs af mine arme. Jeg hører døren bag ved mig knirke og ved nu, at jeg er alene.

Jeg er usikker og betænkelig, tillige bevæget og brændende hed efter dette møde. Jeg går langsomt fra stedet og når villaen og verandaen. Dér sidder Marjory endnu i overtøj, i en stol og ser om efter mig med et halvt blik, idet jeg kommer.

"Vel," siger hun på den tørre, alt for klare måde, hun nu og da ynder at påtage sig. "Du har sagtens ventet på mig i aften. Men vi har haft travlt på tegnesalene i disse dage, og jeg er først i dette øjeblik kommet hjem. *Flying Star* står nu færdig til sin fart, og David Hitz har lovet at køre den." Men jeg ynder ikke at

tale med Marjory om maskiner. De sager vedkommer ikke kvinder.

"Du var altså ikke ved dine fiskesnører i aften?" Og jeg tilføjer for at tilrettevise hende for hendes pludselige koketteri efter vort møde få minutter forinden: "Heller ikke jeg ventede at træffe dig dér, og jeg gik fra fabrikken lige herhen."

Marjory smiler derefter, listigt – omtrent som et firben spiller med sin tvedelte tunge. Og hun siger: "Godt, at du ikke gik. Min lille søster Sarah havde lovet mig at gå for at se til mine snører. Hun kom tilbage og erklærede, at hun havde sluppet de fangede fisk fri af mine kroge."

Jeg vender mig rask. Og bag mig ser jeg Sarah Lane, endnu forpustet efter at have løbet, med hånden trykket fast ind mod sin hofte, lænet mod dørstolpen, meget bleg og med et ubeskriveligt, betaget eller snarere grådigt drag om den lange mund. Og jeg ser med forundring og uro hendes øjne hæftede på mig, luende af en lidenskab, der er ganske utilsløret.

Og Marjory lo: "Alle kroge er tomme!" gentog hun.

Men jeg er fortumlet, rystet, mere end De måske vil forstå, jeg vender mig, og jeg går."

Jeg hørte ham færdig. "Ja, kære Elliot Clyne," sagde jeg. "Jeg kender Marjory Lane bedre end De, og Sarah Lane bedre end Marjory. Sarah, den sekstenårs skørtedjævel, er ingenlunde en spøg for en voksen mand. Hendes vilde temperament vil en gang i tiden lægge hende eller i alt fald en anden øde. Men med Marjory er det allerede nu værre fat."

"Ja," sagde han. "Med Marjory er det værre fat. Hun har valgt sig en mands kald og virksomhed, skønt hun ikke er uafhængig af sine kvindelige organer. Som kammerat i mit arbejdsfelt

forekommer hun mig som en karikatur af mig selv, og jeg har ikke et vrangvisende hulspejl behov, men en stimulerende nervebrod, eller i alt fald en pude, når jeg er træt og vil hvile. Men kvinder *vil* sagtens ikke først og fremmest *mænd*. De tror, som alle uciviliserede, erotisk og religiøst på enhver genstand, de – af en eller anden grund – tillægger kraft. For Marjory er maskinerne mægtige feticher, hvis vaner og veje hun vel har studeret, men hvis væsens elementære kraft, hun dyrker, – som hun dyrker den robuste, rå og ganske blottede kraftpotens i en jockey, en gladiator. Hun begærer smerten: at segne under denne alt for umenneskelige vold, hun længes efter favntaget, der *næsten* dræber. Nej, for kvinder er verden fyldt af uhyre og frygtelige feticher – og desuden af en mængde små bekvemme ting, de med mere snusfornuft end vi kejtede mænd drager deres fordel af. Og for en mand er det en nedslående og svækkende sag ikke at være en – eller endog den fornemmeligste – af de kraftens inkarnationer, en kvinde opsamler og dyrker. Marjory så, at jeg havde udført et stort værk, og hun valgte sig mig. Men siden har hun set mig afspændt, nedstemt, i et tvivlende mellemrum. "Mere!" råber hun. "Mere!" Og da jeg svarer med skepsis og endogså med valen pessimisme, søger hun, søger hun sig nu nye feticher. – Da det viste sig, at ikke *manden* var Gud, søger hun sig Gud andre steder. Nej, det er ikke netop *mænd*, kvinder vil elske!"

"Marjory holder sig fjern for at drage stærkere," fandt jeg det rigtigt at sige. "Og når kvinden søger sig andre klenodier end netop ét, da er det blot for at fremvise sin evne til at elske – og derved bedre tillokke. Men i øvrigt er en kvinde, der undviger,

stærkest stimulans. – Og jeg tænker desuden, at De inden længe vil have neutraliseret Deres mismod i et nyt arbejde."

"Der er en anden ting," sagde han; – og han tav, tænkte nogen tid, idet hans øjne var fæstede på et punkt nær vinduet, hvor jeg intet så; og han vedblev lydeligt: "Jeg tænker mig, at jeg ikke elsker Marjory som den, hun er, men som man elsker en tanke, der endnu ikke er skabt, eller snarere som en halv og hemmelig idé, hvortil man bestandig vender tilbage, ja, som en tilsløret og ubegribelig type, man aldrig ønsker at se klaret: – som var Marjory Lane blot et svagt og bleget portræt, en elfenbensprofil – af *en anden*, jeg elsker."

"Vel!" Sagde jeg. "Elliot Clyne, det er Deres tur at spille, og Deres bal ligger pres mod banden."

Men i stedet for at gøre sit stød, gik han rask et skridt frem og trykkede med spidsen af sin kø på en fjeder, der bevægede den brede, nedtrukne persienne. Med et smæld fo'r tremmegardinet op, og badet i det funklende sollys stod Sarah Lane tæt udenfor den lave balustre i profil mod os. Hendes øre var ganske tydeligt frigjort for den svære hårbunke, som for at lytte. Men hendes øjne var vendt fremefter, udtryksløse og klare. Hun gik næsten straks videre, halvt nynnende som i lette og behagelige tanker. –

Det er i den følgende måned, det er den 10. juli. Det store automobilløb i distancen: Paris-Wien går den dag forbi os. Den nye akkumulatorvogn af den Elliot Clyneske model deltager.

Fabrikkens front mod hovedvejen er smykket med gran og med Kanton Zürichs farver. Vejen løber her langs den rivende, endnu gletsjerisnende Limat, der med en lang, skrå bræmme af skum danner et lavt fald over turbinerne, som driver fabrikken.

Foran den store hovedindgang er kontrolkomiteens bord. Dér har vi vor plads. Vi skifter dagen igennem. Charles Lane har for sig og sine damer en balkon bygget over den høje stenmur.

Vi får telegram fra Zürich lidt før 5 morgen: De første maskiner er passeret! Nu venter vi; om få minutter vil de være inde. De er startet i Basel ved daggry. Omme bag højene er de nu på vej i rasende væddeløb. Men forud for automobilerne farer deres rygte: Fire mennesker er knust undervejs! Henri Rotschildt ligger død i Langres, og verdensrekorden er slået med et hundrede og tyve kilometer i timen!

Langs vejene står i festdragt byens borgere med deres damer. Grønklædte politisoldater holder banen fri. På fabrikkens tage står vore arbejdere for at se til, de er klavret op på jernbanevogne og på materialbunker. Driftschefen, Daniel Weber, kommer hen til os, forpustet og travl, han har pariserklubbens emblem på huen, det gule kontrolbind om ærmet. Han råber højt, at der skal skaffes plads. Der må nok mases et par mennesker, før folk vil flytte sig! Han læser telegrammer op for Elliot Clyne og mig – fra franske, fra schweiziske stationer. Sarah Lane kommer med snigende skridt fra villaens gitterport og hænger sig med et spring ved hans arm. Hun smiler ikke, hendes bryn er knyttet til en underlig vreden nøgle. Hendes øjne ligner nodeprikker, gennemstregede af en kulsort linje. Hun er mager i ansigtet, opløben, med lange spurveungeben frem under det alt for korte, gule råsilkeskørt. "Kommer de?" mumler hun mellem tænderne. "Er de nær her ved?"

Søsteren sidder tilbagelænet i faderens automobil, der er stillet i fabriksporten. Nu og da møder hun Elliot Clynes vrede

øjne, og hun viser sine tænder, uden at det bliver til et rigtigt smil. Hun holder fingrene fastklemte om sin Kodak: Objektivet er sagtens indstillet til lynskud.

Mængden bliver utålmodig, bevæges. Spændingen har grebet alle. Det gælder den sidste verdensrekord, en væddefart, som enhver moderne sjæl fornemmer uden at spørge om grunde eller hensigt: Paris-Wien over alle bjerge i to døgn – i mindre.

Morgenen er klar. I vest lyser den fjerne alpesne, den lette vind fører høduft ind i gaderne. Varmen kommer hid i bølger. Klokken er kun seks.

"Plads! Plads!"

Oppe ved vejhjørnet vifter et gult flag; det flammer kraftigt i solen. Menneskehoben trækker sig sammen. Alle ansigter knejser imod solen. Folkene oppe ved vejhjørnet fortætter sig til en klump, spredes, kommer løbende hid. Det gule flag hugger vildt sit signal. En stor kugle af støv, som røg fra en kanonport, bobler frem, – vokser. Og støvet tager ny form, fæstner sig i flader, i brede buer, og af den grå masse er støbt en stor, tung kolos: en vogngruppe med to bronzemænd ved styret. Det er en lav vogn, der med mindsket fart kommer nærmere; den har en lang og kantet stævn som et krigsskibs vædder. Nu er den fremme. Hallo! Med et ryk står den.

Damp trænger sydende ud af ventilerne, og det koger rasende omkring et spjæld. Maskinen står standset, stejl og tung, en massiv vægt, der aldrig synes at kunne flyttes på ny. Og som over kølen på et skib snor sandormsagtige rør sig langs dens sider; vejenes dynd hænger i drypstensformer fra skærmene. Vejenes støv pudrer alt; hist og her griner den røde lakfarve frem.

Kontrollørerne gestikulerer. Ingeniør Weber skriger sine spørgsmål på slet fransk. Mængden stimer tæt om maskinen. Sarah Lane er sprunget op på fodtrinet og ser chaufføren ind gennem støvbrillerne. Og de to tavse skikkelser letter nu på sig fra deres høje sæde, vælter sig frem, drejer ned mod jorden, tungt, som panserklædte hestfolk stiger af sadlen.

Voksdugen ligger som et harnisk omkring dem i knitrende plader. Støvet puffer op derfra. Og de stirrer ud gennem maskens glasøjne med dødstrætte og hule blikke. Men rastløsheden har magt over deres træthed. Om et minut må de videre: Ny start på sekund, – videre, mange tusinde kilometre videre!

I en hast vin. Hvor langt til Luzern? Hvem er foran? I en hast: Telegram til Paris, til Belfort. Og vin! Vin!

De river de våde skindlapper fra munden og drikker den lyse Goldwändler af karaflen.

Kontrollørerne tæller sekunderne højt. Et halvt minut endnu! Chaufføren kommer løbende med en spand, vælter den over maskinen; vandet driver slimet af støv ned over hjulnav og rør.

"Plads! Plads!"

De råber og gestikulerer, stamper i det tykke vejstøv, der står op og river dem i næsen; de nyser, og solen svier deres skuldre. Plads! Plads! Den næste motor er inde i dette nu. De griber fat i den forreste maskine, ti af fabrikkens folk slæber den over i vejkanten, de hvæser af nervøsitet. Og så! Nu! Start. Stønnende kommer den første vogn i gang, synes efter et tilløb at samle sig til spring, standser og er pludselig borte som et skud. Sarah Lane har fulgt den et stykke, sidelæns, med armene vredet i en knude under den rejste ryg. Nu vender hun tilbage, læner

hagen mod min skulder. "Will," siger hun, "å, Will! At måtte blive her tilbage! Nu, om lidt, må de ad jernbroen over Limat! Om de styrtede ned!" Hun klynger sig til min arm, hendes åndedræt hiver. Så river hun sig løs for at tage mod de næste maskiner. Fire-fem er inde nu, og i uendelig række følger de. Syv hundrede vogne deltager.

Marjory kommer ned af sit vognsæde og går hen til mig. "Will," siger hun. "Vor maskine – fabrikkens motorvogn – endnu er den ikke inde. Den er ikke forrest. Den er ikke forrest. *Flying Star* er ikke blandt dem, der vinder!"

Hendes fader vender sig og smiler. "Marjory," siger han. "Vær ikke urolig for min elektriske maskine. Automobilerne startede ikke samtidig. Før om en time tør vi ikke vente den her." Sarah klynger sig til faderens arm. Han holder hende om nakken, rører hendes hage, slipper hende pludselig og ser forbavset på sin hånd, hvor hun, i et nu, vredt og energisk har bidt ham. Og hun løber fra ham med udbredte arme lige mod den vogn, der kommer, og som hun ved, vil standse nøjagtigt på stregen to alen, før den har nået hende.

Flagsignalerne vifter uafbrudt. Efter hinanden kommer maskinerne, eller side om side i hujende væddefart, standser så for bremsen med et bid af hjulene i vejens skærvelag.

Kolossale ottesædes vogne kommer pustende; de giver ikke lyd i forhold til deres formidable vægt. De har pneumatiske reservehjul surret fast på bagsmækken som kanonvogne. Og i deres slæb af støv kommer motorcykler flyvende i klappende eksplosionsstød – lig husarer, der forfølger flygtende artilleri. De standser i et sving, rytterne skræver af sadlen og står dér i stribet uld, som over brystet tegner hvide ribber. Ansigtet med

de sorte briller er hvidt af støv, ørene fyldte med støvkager, hår, nakke, alt hvidt som knokkeldele, de står vaklende i deres læderpanser med dødningefjæs hængende ned på brystet. Og cyklerne står langs alleens træer og ligner benrade af husarheste med sadel og fuld oppakning.

Vognstyrerne trænger sig om bordene, vifter med gule kontrolsedler. Der skrives op i lange tabeller. Maskinkarlene kommer fra fabrikken slæbende på champagnekurve. Der skåles og råbes.

En lille pariser segner ned fra sit sæde, han er besvimet af anstrengelse. Man flænger voksdugskitlen ud over hans hoved, river masken væk. Blodet pibler i hans mundvige. Det fine dekadentansigt er voksgult, han bærer et tæt sort og firkantet skæg, som Oldpersiens konger. Man tvinger champagne i ham. Han springer op, fægter med armene, – vil videre, river sig løs, tumler op i sædet. Der er desperation i hans blik.

"Paris-Vienne! Paris-Vienne," gisper han. Han folder Trikoloren ud for den fygende luft, medens han farer frem. Hans maskine er dødsmærket som han selv. Styrets rat er brækket, bremsen fastsurret med en bladgrøn gren som stiver. Store totter frisk hø flagrer ud fra eger og skærme. I rasende fart slingrer maskinen af sted. Midt i byen er et porttårn – en rest af det gamle fængsel. Hovedgaden fører tværs igennem. På den anden side står en motor fast med knækket akse. Pariseren farer sanseløs frem, strejfer portvæggen, slipper igennem. Hans fart er nu hundrede kilometer i timen.

Folk skriger op. Manden på den havarerede automobil strækker armene ud og råber, hyler.

Og i en lynsnar manøvre, midt i farten, kaster franskmanden sin motor omkring, blot tre meter fra havaristen. Det smælder i gadens sten, og den lille pariser farer hujende og klaprende omkring sidegadens hjørne, i næsten retvinklet kurve. Nu står han ganske stiv, glor ligefrem gennem støvbrillerne, hører ikke folks jubelråb og håndklap. Hans chauffør hænger halvdød ud over vognskærmen med løst daskende håndled og fødder, stabler sig nu og da op for at passe ventilhanen.

Men andre kommer ind; og det er englændere, besindige og ordknappe folk. Hver af deres bevægelser er afpasset til det knappe tidsmål. De ved præcis, hvad de kan nå, hvad de med udbytte kan nyde af måltid og hvile. De forlader ikke deres vogn, de sluger de hårdkogte æg, der rækkes dem, hele, man rækker dem en kurv med friske jordbær. Vin? Nej, ikke vin. Farvel, af sted, videre. Afgang. Væddefarten er for dem forretning, de kører deres firmas maskine for betaling, sætter en rekord til brug for verdensreklame.

Henri Rotschildt kommer højt til sæde i en langsnablet, hvidlakeret automobil. Han konkurrerer ikke, deltager kun som tilskuer og for sine nervers fornøjelse. Han er for resten læge. Der kunne have været brug for ham, om han havde villet give sig rast: To mennesker er kørt over mellem Paris og Belfort. Smilende i sit hvide skæg erfarer han rygtet om sin egen død. Nej! Han er i god behold, men hans chauffør ligger død i Langres, knust mod en mur, som man slår en fisk død mod bådstoften.

Og Rotschildt befaler: Afgang! Den store vogn tegner sine svindende skyggeomrids op mod den blegnende luft. En tungt

rullende dødssejler lig, farer den med sin tavse besætning hen over vejene.

Det er langt over middag. Direktør Lane kommer fra *Römerburg*s udsigtstårn med en kikkert. *Flying Star* er endnu ikke i sigte. Kan der være passeret et uheld? David Hitz kører den, han går på, det ved de, ingen ting skal standse ham, når han kører – uden døden, som farer i hans hæle.

Nogle motorcyklister beretter om et uheld: en vogn er knust, to mennesker dræbt. Vognens nummer er sådan og sådan. Nej, det er ikke *Flying Star*! Vel! Cyklisterne farer videre.

Marjory går hidsigt frem og tilbage langs grøftekanten, snart med faderen, snart med Weber. Og Elliot Clyne, der står hos mig, ser på hende under de dvaske øjenlåg og stryger sin glatragede hage, så ansigtet bliver ganske langt. Nej, hun er ikke rolig et sekund. "Hvorfor er De så urolig, frøken Lane?" siger han. "Å, jeg er syg," hun vrider sig fra ham, "jeg ved det ikke selv. Hvorfor kommer ikke vor maskine. Hvorfor kommer ikke *Flying Star*?"

Clyne bøjer sig mod mig. "Det er en galskab," siger han. "Hvad vil de mennesker med de mange kilometer i den mindst mulige tid? Hvad når de? Det er en drift af moderne art, der har sin hævn og sit øde i sig selv. Jeg kender det, jeg kender det. Vi tåler ingen grænser mere. Og nu er selv vore kvinder angrebet. Det giver dem en vanvittig tillokkelse, en skønhed, der ikke er til at udholde. – Se! Se!"

Flying Star! Alle råber! Fabrikkens fem tusinde arbejdere, der alle har lod i denne maskine, der har hamret dens bolte, støbt dens skiver, svejset dens dele til ét – de kender den og jubler og svinger med armene, hvor de står på fabriksbygningernes tage.

Der kommer den pilende, lang og smækker i sin tenform, som et farende projektil. Chaufførens hue når næppe over skjoldet, hans kind ligger tæt op til rattet, som under et sigte. Og alle ser de dens farver: Marjory Lanes violfarver! Og de råber, hilser den. Råbet gynger langt ud i byens gader: *Flying Star! Flying Star!*

Som en hurtigsejlende torpedojager pløjer den sit kølvand gennem det bølgende vejstøv. Nu! Nu! Den er fremme, – står. Chaufføren rejser sig med ryggen mod stævnen, og styreren springer op, så støvet går fra hans læderpanser som røgen fra et skud. Han river brillemasken fra sit ansigt, der flygtigt synes os at ligne en oprakt, knyttet næve, og han ånder –, ånder: Ah! De rækker ham vin, men han vil ikke drikke; med hæse strubestød kommer hastige spørgsmål fra ham, og de svarer med tal. Da river han sin hue af, løfter den højt! "Så er vi forrest! Så er *Flying Star* nummer et!"

Hurraråb svarer ham. Direktør Lane svinger sin hat. Og i dette øjeblik slipper Marjory Lane søsterens hånd. Hun går et par hurtige skridt frem, – standser, går fremad igen, og vi ser hende springe op på vognens trinbræt. Hurtigt smøger hun sig frem mod styrerens bryst, hendes arme slår sammen om hans støvdampende skuldre, og hendes ansigt glider op mod hans. Hun knuger sig vildt ind i hans kraftigt løftede arme og kysser ham, kysser hans mund gang efter gang.

"Bravo, Marjory!" råber hendes fader og vinker med hånden. "*Well done, Marjory!*" Og mængden giver sig til at klappe, længe og taktfast, damerne vifter med deres lommetørklæder, blomster regner ned over dem. Marjory bliver stående på

trinbrættet, og i dette øjeblik løfter vognstyreren sit hoved og ser på os ud over hendes skuldre.

Det er, som om jeg første gang ser hans ansigt.

Uden hue, blot med en rem, der er lukket ved et spænde, over den lave pande, skuer det frem under øjenlåg, der har noget af et bid ved sig, – frem mod et fjernt mål. Trækkene er sammentrykkede: de hårde vinkler, som vi kender fra antikkens atletbuster. Der er en umenneskelig råhed, en vild og lav drift fra fjerne urtider blotstillet i dette frygtelige ansigt, der, stivnet i sin tætte energi, ser ret frem mod et mål.

Og vi stirrer alle, pludselig tavse, på ham, som han sidder der i sin jernvogn, stiv som et gudebillede på sit alter, medens en kvinde skjuler sit ansigt inde ved hans sorte panser. Vi kender ham på en gang, vi genkender ham som noget, der er kommet ud af vor tids dunkleste og voldsomste strømme: den vilde drift, det blinde vanvid i vort sind, der jager os, pisker os frem fra mål til mål, indtil vi, en efter en – alligevel – styrter om og dør.

Og Marjory Lane vedbliver at klynge sig til ham, der er som en dirrende vitalitet i hendes legeme; som er det grebet af hans spændthed og lever under den strøm, der lever i ham. "Marjory!" råber hendes fader. "Marjory!" Men hun kommer ikke.

En stemme råber på start. Chaufføren kaster sig frem, drejer på et sving, og vognens hjul gør en omdrejning fremad. Marjory står endnu på trinnet. Styrerens venstre arm ligger fast om hendes skuldre. "Plads!" råber han. "Plads! Plads! Plads!" Og mængden viger, lader en kanal åben for vejen frem.

Jeg ser på Elliot Clyne. Han står med hånden løftet, hans øjenbryn er som to portbuer hvælvet højt over de spændte øjenhinder. Der kommer en lav knurren fra hans hals. Og idet vognen, endnu fire hjullængder fremme, når ham, bøjer han sig frem og drager med et rask tag Marjory Lane ved håndleddet ned fra vognens trin.

Styreren råber, rækker sin tomme arm ud, men hans blik er fremadvendt, hånden stivnet om rattet; med et voldsomt stød er han i fart, står op gennem alleen, skjules af støv, er fremme, inde, hvor gadens sten begynder. Videre! Videre! Han trækkes bort fra vore øjne, svinder ind, som klemt mellem perspektivets linjer, til han som en myre er synlig, klavrende op ad den snoede vej over højene – og er væk.

Elliot Clyne betragter Marjory Lane, der har vredet sig løs af hans hånd og ser frem for sig, tungt åndende; hendes læber er tykke, fugtigt røde, som presser hun en frugt mellem sine tænder. Solen farver hendes hud gul som rav, og medens hun fornemmer dens stærke stråler, smelter det hemmelige, der var fremme i hendes øjne. Men Elliot Clyne vender sig på hælen og slentrer bort. –

Og nye vogne kommer snærrende ind. Flere! Flere! Det mørkner. Acetylenlysene brænder gult op over vejene, fabrikkens store fløjporte står åbne, og de ti elektriske kraftmaskiner brøler toget i møde med dyb sangbund af det uhyre jernrum omkring dem. Deres cylindertårne står, omgivet af stængers og rørledningers gitterbur, som sorte kæmpedyr, dirrende i deres indre af frygtelige pulsstød, der ikke evner at flytte dem en tomme fra deres leje – af sted, som de vil, efter vognene. Deres automatiske klokker ringler hvert kvarter, en

fløjte piber hver time og deler deres tid ind. Voltmetrenes skiftende viserslag angiver, at de er under kontrol og lystrer. Små røde glødelamper tændes over porcelænsvæggen og vejleder strømomskifterne. Og de raser bundne, ryster deres jernkæder, og alle vægge i det mægtige rum tikker med i hjulenes tusinde minutomdrejninger.

De flyvende motorer håner dem med deres trompetstød, og det er, som deres potens stiger mod aften, når fabrikken ligger og glor med sin elektriske lyshal op i det øde mørke. Den enlige nattevagt, som da tilser maskinerne og våger over, at de gør deres pligt, begynder ængstet sine runder. Han husker den forrige vagtmand, der en nat på sine vandringer i de frygtelige kabelkældre, hvor salpeter som istapper hænger fra lofterne, og snærende syres dampe er lejrede, blev grebet af panik, glemte kontrolurene og løb, – løb for ikke at være alene under buldret af de mægtige jerndyr, der ladede med deres morderiske kraft, vildere og vildere rasede og sled i deres bånd, nu, da Jorden var gået til hvile, og alt ellers tav. –

Vi spiste den dag halvtredsindstyve rundt om det berømte, cirkelformede bord i *Römerburg*s spisesal. Deltagerne i den store elektrotekniske kongres, der den sommer fandt sted i Zürich, havde med et ekskursionshold besøgt fabrikken og var derefter direktør Lanes gæster. Jeg formoder, at vigtige ting skulle forhandles. Repræsentanter for andre firmaer var til stede. Man ymtede om dannelsen af en stor europæisk ring som modvægt mod den amerikanske dynamotrust, der allerede havde erobret det engelske marked.

Der var en ubehagelig ro ved middagen. Kongresmedlemmerne var trætte, og løbenes spænding, der nu

blot var skudt ud, lammede enhver af os. Fru Lane viste sig for første gang efter et sygeleje, isnende og hvid som et lig. Det sorte atlask lå stramt snøret ind og delte hendes buste, der løftede sig i mager og dødfrossen nøgenhed. Hvor diamantkollieret løb om den høje hals, der bar det hårtunge, lidende hoved stejlt oprakt, som for en bøddels nøgne arm, så det ud, som sprængte juvelerne huden i tusind gnistrende fliser. Kineseren var bestandig bag hendes stol, lynsnart fornemmende ethvert af hendes ønsker.

Sarah og Marjory Lane havde sat sig sammen langt fra den mand, hvem Marjory tilkom. De bar hvide kjoler af tyndt flor. Og igen, for første gang, siden vi så dem som børn, var de hinanden ganske lig. Håret hang tungt som en pude ned over deres nakker, sammenholdt af tynde perlebånd, og jeg så, at de uafbrudt, medens de spiste, rørte hinanden med den nøgne skulder.

Det høje rum, hvis kuppelloft blev båret af hvide og røde søjler, hvis vægge var malet i pompejanske fresker, tyngede trods sin lette stil; heden var uudholdelig. Den kølede champagne og de store buketter af friske roser, som gartnerne havde spredt ud over den mægtige balustre af sølv og krystal, der omgitrede sèvresopsatsen på bordets midte, udåndede en hed og bedøvende dugg og evnede ikke at forfriske den uvejrsladede luft.

Damernes vifter bølgede langs bordsiden; et gyngende, tungt åndedræt syntes at forplante sig gennem rækken af de blottede, hvide halse og kjolernes blødt vuggende, let sitrende silkebølger. Direktør Lane sad bred og mægtig i sin højryggede stol; han fyldte plads for to, med sin hånd plantet mod venstre

hofte. Hans blik jog rundt i kredsen, han samlede smil og nik ind til sig. Og herrerne løftede deres glas mod hans. Der var en højhed og fornem luksus over dette selskab, sølvfadene blev langsomt båret forbi os, den krydrede damp trak som slørstriber ned forbi vore sanser. Således har de romerske kolonister: prokonsulen og hans klienter, på en hed dag som denne, medens løbene ude på cirkus' store rendebane fortsattes, om et mægtigt bord med sølv og blomster og kvinder sænket sig i dybt organisk behag.

Jeg løftede mit glas mod Marjory Lane, men hendes blik gik forbi mig, jeg så, at ingen kontakt mere var mulig; de to søstre var forenede, nu vekslede de et håndtryk, og Elliot Clyne viste et smil, som en sulten hund blotter sine tænder.

Og to gange uden at rense luften kom et tordenskrald fra uvejret, der var på vejen ned.

Fra lysåbningens rotunde i det kuplede loft fo'r bestandig en skrå solstøvsstråle ned og tændte opsatsens nellikeflor i brand. Og den vej pressede også det frygtelige og pludselige tordenskrald sig ned, – som en elastisk globe af sprængbar luft glider gennem en flaskehals, slipper fri og vider sig ud, – og det slog ned på bordpladen som et drønende brag, der satte krystal og sølv i en klirrende tone. Og umiddelbart efter endnu et kort og dumpt knald, der lod os tilbage, døvede og betagne i den bestandig uforløst sammenpressede luft.

Lidet hjalp det, at mr. Lane løftede sit glas og råbte: "Mine herrer! Elementerne hilser os. Luften har ladet sine elektriske dampe til ære for kongressen. Skyerne har spændt deres poler mod hinanden for at skænke Jorden deres bundne energi. En af vore motorer farer nu for denne stolte naturs kraft, – Elektra,

fremtidens herskerinde! – med halvandethundrede kilometers fart over veje og bjerghøjder. Held og sejr følge den! Mine herrer af kongressen: Sejr for vor flyvende stjerne!"

I dette øjeblik så jeg Marjory Lane løfte sit glas og drikke med sin søster. Hendes pupiller blev ganske små, som sugede hemmelige tanker dem til sig, men da Elliot Clyne søgte hendes øjne, faldt hendes låg tungt ned, og hun lignede en dybt sovende. –

Da vi rejste os fra bordet, var klokken hen imod elleve, og det var mørkt. Endnu, med lange mellemrum, kom de sidste vogne og deres eskorte af pacere på motorcykel. Chaufførerne havde trukket hætter, der havde huller til øjnene, helt ned over ansigtet, de smøgede dem op fra munden for at skylle champagne i sig ved kontrolbordet, hvor fabrikkens arbejdere nu efter fyraften stod i tunge klynger, ubevægede, tobaksrygende og så til. Idet jeg kommer derud sammen med Elliot Clyne, hører vi et brag, råb, tumult. I en af alléens træer har en firesædet vogn kilet sig fast. Egerne springer fra navet som dragne, blanke klinger; fra beholderen slår en lang blå flamme opad; og i næste nu slikker den brændende benzin med sine ildlæber hen over hynder og træværk; det knager og hvisler, gnisterne regner som konfetti, og gummien flyder ud over hjulfælgene i sorte dråber. Med knald som pistolskud springer ringene.

Plads! Plads! Nye automobiler er inde; vi vælter den brændende vogn ned i grøften; der ligger den og oser i julinatten som en skiden begfakkel for toget, der farer forbi. Det kommer og går i mørket. Vi ser bestandig motorcyklerne glide over bjerghøjdens serpentinevej, i zigzag, opad. –

Elliot Clyne førte mig ved armen med sig bort.

"Vanvid," sagde han. "Det er galskab, rekordjagtens, vor tidsalders, forbandede galskab! Det er en given sag, at vi er færdige, dømte, vi, der under vore nerver denne rasende svir. Alt, hvad vi skabte, opfandt og udfandt til nytte for menneskeheden, lader vi eksplodere på den vis. Det er ude med den patricierkaste, vi tilhører, almuen må til nu, arbejderne, som står der og venter på at komme til. Vi har sprængt kulturen, vi er blot en samling af forfinede barbarer – og vore kvinder – å Gud! vore kvinder – – –" Og han afbrød sig: "Hvor er Marjory?"

"Marjory danser," sagde jeg. "Kom."

Direktør Lane var med os nu. Nu løb telegrammerne ind, han viste dem til os. Det var, som om løbet med dets numre og navne gik baglæns igen. Nu var Interlaken passeret, nu gik det mod grænsen! De svære pashøjder, hurdlerne, stod tilbage. *Flying Star* forrest endnu med 150 kilometer. "Alt vel!"

Vi gik ud gennem den mørke park over mod klubhuset på fabrikkens grund, hvor ingeniørerne havde arrangeret deres bal. Og da vi så vinduernes lange lysriller, mellem klubhusets portalsøjlerad, lo direktør Lane: "Nu danser de derinde til mit elektriske klaver. Kan De høre det spille! Fabrikkens værk driver det for os. Vor tid overflødiggør omsider også musikvirtuoser. Som de gamle romere har vi vore slaver til at udøve de skønne kunster!"

Marjory og hendes søster dansede. Idet de holdt deres hænder let på hinandens skuldre, gled de langsomt hen over gulvets glatte tavlflade, rundt i den vide kreds, som ingeniørerne og deres damer holdt åben for dem.

Parrene stod endnu halvt i arm i arm, disse elegante og sportsdygtige videnskabsmænd, – en elite af alle nationer –, med deres lysklædte, purunge damer; og de betragtede smilende de to dansende søstre, fortryllet af deres fodslags fint glidende rytme: hvorledes den ældste førte den yngre baglæns foran sig, som vandrede de stille frem, lig stjernerne oppe i natten. Og Sarah, hvis ansigt var drejet til siden over hendes venstre skulder, smilede fraværende og lad og fulgte hengivent søsterens legende venden sig, som musikken ledte hende. Marjory dansede med ansigtet langt tilbagelænet og med tænderne skilt for et sødt og befriet smil. Valsen pustede deres viftende florskjoler som fygende sne henover en isbane. Og fra de vidtåbne fløjdøre blandede sig, som et nyt og dumpt motiv i den sejt bølgende melodi, den fjerne buldren af fabrikscentralens ti store kraftmaskiner, der evigt, dag og nat, må trælle.

Elliot Clyne standsede på dørtærsklen, let foroverbøjet, med hatten endnu løftet i skulderhøjde, og han så på sin brud, der blev ved at danse, hvis øjne alligevel rørte ham, da hun kom forbi ham, som et kærtegn givet halvt i blinde, – som glemte ham på ny og gav sig hen i dansens rytme. Men da søsterparret næste gang var ud for os, sagde jeg hurtigt: "Marjory! *Flying Star* forrest over pashøjden! Vi vinder!"

Elliot Clyne slog stråhatten flad mod sit knæ. "Til Helvede med *Flying Star*," sagde han; men Marjory hørte mig, jeg mødte hendes øjne i et nu, henrykte, lyksalige; og søsteren, Sarah, sendte mig et nålespidst blik. Jeg forstod, at hun var kold i dansen. –

I dette øjeblik har direktør Lane rejst sig, ingeniør Weber er barhovedet og stakåndet kommet fra vestibulen. Han har et åbnet telegram i sin hånd, er bleg, men smiler med stor anstrengelse: "Telegram fra *Buchs*!" siger han. Lane griber telegrammet, læser det og slår håndæggen hårdt i vindueskarmen.

De to søstre standser deres dans, og vi lytter alle.

Det mekanisk drevne instrument vedbliver at hamre sin musik ind i vore øren.

"Stands musikken!" råber direktør Lane. Og han tilføjer: "*Flying Star* er styrtet!" Og da ingen rører sig, vedbliver han med hævet stemme:

"*Flying Star* er kørt ud over en bjergvej i pashøjden af Vorarlberg og styrtet. Den lystrede ikke serpentinevejens sving og styrtede otte hundrede meter ned. Chauffør og styrer er knuste!"

Og lidt senere sagde han:

"*Flying Star* sprang halvtredsindstyve meter for sin fart ud i rummet, inden den faldt." Han vendte sig og gik med Weber hurtigt ud af salen. Og medens alt var i opløsning, og ingeniørerne endnu med deres damer under armen stimlede sammen og råbte til hinanden, hørte jeg Elliot Clynes stemme højt over alles: "Dér satte min maskine verdens fineste rekord. Tusinde meter i dybden, ned – og videre ind i evigheden!"

"Hvor er Marjory?" sagde jeg.

Vi så hverken hende eller søsteren. "Kom!" råbte jeg og rev ham med mig, og han stønnede: "Ja, hvor er Marjory!"

"Jeg tænker, hun gik," sagde jeg langsomt, men løb i det samme med ham ud i parken. Derude vandrede endnu par i de

lange kastanjealleer. "Har I set Marjory?" sagde jeg. De rystede på hovedet, og et par kjoleklædte herrer, der kom trækkende med deres cykler, løste lygterne fra styret og gik med os.

Men Elliot Clyne gjorde sig fri af min arm. "Hvorfor skulle der være sket en ulykke?" sagde han. "Alle er gale i aften!" Og han så knurrende ud på de søgende, der gled frem og tilbage mellem træerne.

"Ingen siger, at der er sket en ulykke!" sagde jeg, men forstod pludselig, at han havde ret, at vi alle var angrebne, sprængte, drevet til det yderste af denne vanvittige dag.

"Den vej!" råbte nogle og pegede! "Den vej løb de!" Og vi skråede over parkens plæner imod fabrikken, hvis maskinhus stod lysende tændt som en kirke i mulm.

Vi kom gennem den bælgmørke smedjehal; vi råbte, men ingen svarede; og ad den overdækkede luftbro kom vi ind i maskincentralen og ud på det høje galleri for salens sydende.

Buelamperne hang ned ligesom lysende edderkopper, der har spundet sig ud i en lang tråd. Og de ti maskiner gik nede i salens bund med rasende buldren; nu, da deres kraft ved nattetid var ringe belastet, da der kun var lysmaskinerne at drive, stønnede de under deres titusinde volts spænding; de larmede og boltrede sig. De lystige mænd! De dansende mænd! Glade og rasende på en gang, i deres bånd af remme og bolte, havde de natten for sig selv. Det var deres time!

Nattevagten kom os i møde, søvnigt slingrende, med sin elektriske lampe i bæltet: "Alt vel!" hilste han. Men da jeg rørte ham med min skulder, tumlede han tilbage. Jeg så, at også han var angrebet af denne dag, rystet af rummets larmen og gny; også han var panikken nær. Og pludselig forstod jeg, at Elliot

Clyne havde ret: At alt var håbløst, at tiden ikke mere tilhørte os. At vi, verdens ingeniører, maskinernes herrer, ikke havde evnet at tæmme de dybeste af kræfterne, at nu, nu var de vakte, rasede i os selv, sprængte dynamisk i os, drev os til vanvid og desperat flugt. Hvad ville vi, hvad var vor hensigt med at smede disse hjul og stænger af stål? En raskere jagt? En hidsigere fart over de stejle serpentineveje mod afgrunden, *faldet*? Og angst og en dyb forbitrelse greb mig; som et pludseligt baglæns stød gik det igennem mig, lokkende, kildrende som en drøm af usigelig hvile: Hvorfor ikke straks, først som sidst, frivilligt segne, styrte! Og jeg kendte ikke mere rummet og maskinerne igen. Jeg så dem med ét, som sagtens kvinderne ser dem: Uhyre og vanvittige kræfter sat i gang af tåbelige børn, larmende og ødsle feticher, der, rejst over deres ildovne, hvirvler deres jættelemmer under det gyngende tag.

Og da, i dette øjeblik, hørte jeg et råb fra min ledsager. Jeg så, hvor han pegede, ned i salen. Og dér var Marjory og Sarah Lane sammen, halvt knælende, halvt siddende på fodstykket af den midterste af salens maskiner, hvis hjul, højt som en porthvælving, svingede over dem. Vi så deres hvide kjoler, i afstanden ikke større end vor håndflade. "Marjory!" råbte vi samtidig, "Marjory!"

Men i dette øjeblik så vi Sarah alene, løbe baglæns, med et råb, halvt latter, halvt et skrig. Og et dumpt stød, en knitren og susen, som vi elektrikere kun alt for godt kender, dirrede gennem luften. Fra smeltesikringerne på tavlen bag vor ryg stod tykke ildstråler ud af de eksploderende rør; og idet vi dukkede os under den tordenagtige brummen, der kom imod os fra alle kanter, skimtede vi Marjory, Marjorys legeme, der

hang over dynamomaskinens hjul og bølgede opad som et flag fra en mast. Og i næste nu så vi hende revet i vejret, ført af en drivrem, den hvide kjole hvirvledes forbi galleriet, hvor vi stod, flængedes i sin længde, og vi så hende kastet over akserne og hjulene deroppe, med det løste hår oprullet om en krumtap. – Maskinerne brølede som et løssluppent kobbel. Vi så ikke mere – – –

Jeg kastede med et voldsomt tag Elliot Clyne om på gulvet, just som han havde sat sin fod på gelænderet og ville springe. Rummet var nu fuldt af mennesker, der råbte og gav ordrer mod hinanden. Direktør Lane kom løbende endnu med en avis udbredt i hånden. Straks derpå slyngede jeg mig med hele min vægt over kontrolbordets afbryderhåndtag. Endnu brølede maskinerne. De skar tænder, der kom en dump og knugende tyggen fra dem, og omsider lagde de sig til ro, sukkede og tav. Samtidig gik alle lys ud.

Og medens vi derefter ravede os frem gennem mørket, følte jeg to magre arme klamre sig til mine knæ, søge højere op, til mine skuldre, og duften af Sarah Lanes hår kildrede mine sanser med ubeskriveligt behag. Hendes hede åndepust rørte min kind, og hun klynkede gang efter gang: "Hun ville det selv! Marjory ville det selv!" Men om hun løj, og hvad hemmelig forståelse, der har været mellem de to søstre, ved ingen. Det er af de dybe ting, hvormed kvinder tier.

Hvad Elliot Clyne angår, rejste han allerede den følgende dag. Jeg traf ham rejseklædt i *Römerburg*s vestibule; tjeneren lagde hans kuffert op i en kalechevogn. Charles Lane viste sig ikke.

"Rejser De?" spurgte jeg.

"Ja, – efter hvad der er sket." Hans stemme havde en ro, som forbavsede mig. Og nu smilede han ganske svagt, næsten dulgt. Jeg fandt intet smerteligt i hans ansigt. Han sagde:

"Jeg tror, jeg kan arbejde igen. Der er forskellige sager, jeg har lagt hen, og som jeg en tid havde tænkt aldrig mere at skulle få mellem mine hænder. Jeg gik i morges en tur ud i det friske og dejlige vejr. Jeg tumlede med en opgave, som uden tvivl vil lægge beslag på mig i tre år. Jeg tænker at rejse tilbage til Berlin, hvor jeg har adgang til Tysklands fineste laboratorium. Jeg skal sende Dem min adresse!"

Jeg nikkede farvel, og kalechen svingede rundt om plænen og ud gennem det murede porttårn. Jeg vendte mig om for at gå ind. Bag ved mig stod Sarah Lane. Ellers var ingen at se. Hun strakte den magre hals ud af de sorte crépesløjfer. Hendes øjne så spejdende ind i mine, jeg læste intet i dem; de var uigennemtrængelige, – hendes blanke og gyldne salamanderøjne! Tøvende spurgte hun:

"Rejste han?" og hurtigt sagde hun endnu, med angst og vrede i stemmen: "Når kommer han tilbage?"

Jeg så længe på hende og sagde endelig: "Til Dem, Sarah, – og Marjory – vender ingen mand tilbage!"

Flyveren Jacquelin

(En fortælling fra flyvningens barndom.)

I de julidage i 1909, da en englænder ved navn Latham havde erklæret: at nu ville han flyve fra fransk til engelsk kyst, krydsede gennem Calais-strædet en stor havnedamper, en tomastet sort og bulet bugserbåd. Der var ombord ti passagerer: fem korrespondenter til store pressebureauer, to amerikanske ingeniører, et par franske generalstabsofficerer med orlov fra deres station i Cherbourg og James Morton Esq, fra Manchester.

Det var nat, det var længst midnat forbi, men passagererne var ikke gået til ro. Få dage forinden havde Latham fløjet uden held, og de havde set hans luftplan hængende i kranen fra torpedobåden, da den gik tilbage mod Calais. De havde om dagen været i land, og det forlød, at nu ville det ske, – med minutters varsel kunne det ske – eller i alt fald ved daggry. Og skønt det var en tågenat, der kun i sjældne øjeblikke blottede den marineblå stjernehimmel, var de forblevet samlede i den lange salonkahyt agter, medens båden langsomt stampede ud forbi Calais molen til sin udsigtsplads midt i strædet.

Der var endnu korrespondancer at affatte. De sad ved deres arbejde i den snævre kahyt. Uden for skylightet lå den gråt dampende tågenat, og belyst af en lanterne tegnede sig i sprækken mellem de to kamre mr. Mortons lange og tynde ben, vidt skrævende i skotske strømper. For ham var man omsider blevet fri, efter at han i Calais med en eller anden mystisk

adkomst havde snyltet sig ombord og nu i en stiv time havde holdt et langt og unyttigt foredrag om sin sindssvage opfindelse: et flyveapparat af skrueflyvertypen, som foreløbig henstod i et cykelskur i Manchester og naturligvis kun manglede driftskapital for at kunne gå lodret til vejrs som en fugl!

Det var imidlertid denne unge idiot, Morton, som slog alarm fem minutter over to.

Hans lange løstbyggede og knoklede krop viste sig pludselig i døren i den alt for storternede sportsdragt. Hans lille hundeagtige ansigt var rødt af spænding og ophidselse.

"Kom," sagde han, stemmen slog i øjeblikket ikke til, og det var mest situationens spændthed og forberedthed, der alarmerede de ventende korrespondenter.

"Kom!" hviskede han og virrede undskyldende med hovedet. "Jeg har hørt et luftskib. Deroppe! Lige over mit hoved, medens jeg stod herude og røg mig en sidste pibe. Der gik som et stort sus ud fra mulmet. Der nede fra sydost kom det. Jeg hørte det komme og ville ikke tro mine øren. Men pludselig var det over mit hoved: luftplanernes hvinen, skruens fløjten og tikken! Det gik hen over os. Ja, mod nordost!"

Alle havde samlet sig omkring ham. Med sammenklemte lunger stod de og lyttede, stirrende op i mulmet, der hang over damperens krantoppe. Lydløse minutter forløb. De mærkede pludselig, at deres skuldre og albuer rørte hinandens. Og de trådte tilbage, vekslede blikke, forsøgte at udveksle smil.

Korrespondenten Jameson vendte sig mod Morton: "De siger, at De hørte lyden af en luftskrue? Og hvad så De?"

Morton betænkte sig, rystede på hovedet. "Jeg så ingen ting helt tydeligt," stammede han, "det var meget mørkt. Men jeg bildte mig ind at se to lanterner, – ja en rød og en grøn lanterne, gående hen over mig og blive borte imod nordost. Men mere tør jeg ikke sige, at jeg har set."

Jameson sagde da: "Lad os gå ind, for ellers vil vi uden tvivl inden to minutter høre og se det samme, som unge Morton siger at han har set og hørt. Vi har alle chancer for ligesom den unge mand at komme under påvirkning af nattens og havets formørkede stemning. Vi må straks på forhånd blive enige om, at vi intet hverken har hørt eller set, for at vi ikke mere skal komme under en romantisk illusion og tro, at vi har hørt og set lignende fænomener som Morton. Og heller ikke er *han* jo den første, der har fablet om mystiske lyd- og lysfænomener i luften. Luftens flyvende hollændere har snart en fast kolonne i vore nyhedsblade. Men her i felten må vi være indstillede på reel iagttagelse alene og vogte vore øjne og øren for alle utidsmæssige fantomer fra faste, flydende og luftformede verdener."

Den franske officer, kaptajn Barri, sagde, da de derefter på ny tog plads i salonen: "Er det så mærkeligt, at også luften nu kræver sine myter, – nu da jord og hav ikke længere har mørke og skjulte hjørner nok til at huse det ukendte. Og jeg har i det mindste en gang i mit liv truffet en mand, der har betingelser for at forbinde sig med en myte, et menneske, hvis færd kunne blive et symbol ikke alene for vor vilje til at erobre *luften*, men for al menneskelig vilje i dens evige gentagen sig over alle verdens plane og lodrette baner."

Og da alle nu var lysvågne, og ingen anden syntes at ville føre ordet, fortalte han følgende:

"Ved Normandiets kyst, seks syv mil fra Cherbourg og med smuk udsigt både til Kanaløerne og mod nord til Cap de la Hague ligger et ganske nyt og endnu ikke meget kendt badested ved navn Curatel. Det besøges mest af tyskere, der udtaler navnet som "kurhotel" og bilder sig ind, at de gennemfører et mondænt badeliv i frie franske former ved en barbarisk plasken rundt i Atlanterhavets rene bølger, iførte spraglede badekostumer fra Wertheim i Berlin.

Jeg boede på hotellet i sommeren 1897 tilligemed min stab af to korporaler, idet jeg var beskæftiget med generalstabsopmåling af et nærliggende terræn. Da jeg er ugift og selskabeligt anlagt, var jeg almindelig respekteret.

Jacquelin, som jeg vil fortælle Dem om, så jeg første gang i lang frastand en augustformiddag på følgende måde:

Jeg spadserede langs strandbredden i selskab med to unge damer, to søstre, frøken Edel og frøken Doris, der, en på hver sin side af mig, fulgte mig på en mindre tur, pludrende og hoppende med lange og højrøde kokarder i hattene som to smukke og hvide kakaduer og hver forsynet med et lille net, hvormed de søgte at fange nogle af de mange rejer og skaldyr, der holder til ved Normandiets kyst.

Jeg så da til min allerstørste forbavselse rejst over en ås, der henved én kvartmil borte skråner fra land, hvalrygformet og med brat fald ud mod havet, en hvid trekantet flis som en kutters sejl. Og dette sejl bevægede sig med enorm hastighed over bakkekammen med retning øst til vest.

"Se," sagde jeg til mine damer. "Dette må De endelig se. Det er højst mærkeligt!"

De vekslede et blik, og frøken Edel sagde derpå: "Kaptajn Barri: De er nyankommen og ved ikke bedre. Men allerede i sidste sæson var der nogen tale om denne tåbelige og excentriske person, hr. Jacquelin, som har indlogeret sig i en gammel vandmølle og anstiller nogle forsøg med en eller anden ny automobil. Siden han i fjor var meget uartig mod mig og min søster, taler vi imidlertid ikke mere om ham."

Jeg forstod nu så meget, at de to tåbelige, unge frøkner den foregående sommer havde ladet sig beherske af det seneste, moderne raseri: dyrefotografiet; og dette havde en morgen ført dem ad vildene og eventyrlige veje op i højlyngen bag klitterne, hvor de håbede at træffe egern og muligt en rævefamilie.

De havde deroppe til deres forundring set, at der var lagt jernbaneskinner op over lyngen, og da de i afstand havde set en mand komme kørende på en lille vogn og med et uhyre stort sejl eller telt over sig, havde de naturligvis villet tage et lynskud af ham ved hjælp af deres medbragte amerikanske Kodak.

"Nå, vognen kom farende med sin fører, forfærdelig hurtigt. Det lød som fjorten løbske heste på en gang. Manden sad på en sadel og huggede med armene ligesom en jockey. Doris stod med sin golftrøje over hovedet: "Nu tager jeg ham!" råbte hun.

Men i det samme standsede vognen med et skrækkeligt skrald; ud sprang den frygtelig store og ganske rasende automobilmand og fo'r løs på os, så vi naturligvis, højt skrigende om hjælp flygtede. Han så imidlertid ikke mere efter os, men greb Doris' intetanende og ganske uskyldige Kodak-apparat, kastede det på jorden og kvasede det med sin

støvlehæl. De kan forstå, kaptajn Barri, at hr. Jacquelin hermed var udelukket af det selskab, der overhovedet finder omtale på hotellet. Ja, vore kavalerer forlangte af hotelbestyrelsen, at der skulle formenes ham adgang til hotellets enemærker. Og det er egentlig slet ikke delikat af Dem, kære kaptajn Gaston, at De tvinger os til at erindre dette for os højst ubehagelige eventyr." –

Allerede næste dag faldt det i min lod at gøre personligt bekendtskab med flyveren Jacquelin.

Jeg var om eftermiddagen med mine to guider i færd med at opmåle et terræn syd for Curatel, og vi befandt os på en bakkekam nær ved kysten, jeg med nivellerinstrumentet, og mine to folk vadende gennem det seje væv af lyng og gyvel med kæde og målestænger. Jeg så da pludselig i sekstantens indeksspejl billedet af en mands overkrop, en stor og skulderbred person, der sad på hug som en jætte på sin gravhøj bevægende de lange kølleagtige arme i rytmiske udslag.

Jeg forstod straks, at han signaliserede til os og rakte det lille grønne flag, jeg førte med mig, i vejret som modtagertegn. Han gav straks svar med højre arm. Han benyttede et marinesystem, som jeg kendte, men gentog for resten kun samme ord: Accident.

Straks da jeg var blevet sikker på at have aflæst rigtigt, gav jeg mig til at løbe, så stærkt som terrænet tillod, hen imod ham. "Hvormed kan jeg hjælpe Dem," råbte jeg, så snart jeg var i hørevidde.

Han drejede hovedet langsomt. Mellem de lange hestetænder, der skinnede i den voldsomme skægvækst, holdt han en lille kort og udslukt pibe. Han var en overordentlig stor og svær mand. Den umådelige krop var ufuldkomment

tildækket af en kortærmet råsilkes sportstrøje. Hovedet sad som et helt lille hus, forneden tilgroet af et bælgmørkt krat og med lysåbningerne blændede af to firkantede automobilglas, over skuldrenes mægtige bjerg. Han holdt de lodne arme udstrakte til siderne og balancerede for at komme på benene.

"Jeg har vistnok brækket mit højre fodled!" stønnede han. "Foden ligger inde under mig. Jeg beder Dem give mig en hånd."

Jeg hjalp ham til en halv omdrejning og fik foden frem. Jeg undersøgte foden og han betragtede imedens læsionen med stor interesse. "Der er intet brud," sagde jeg, "men en blodudtrædning."

Han betragtede mig fra siden, mistænksomt, så jeg straks, med et skummelt blik i øjekrogene. Men jeg iagttog tillige noget i hans ansigt, der interesserede mig: et udtryk af dårlig skjult tilfredshed, ja, og en vis hemmelig patos. Kinderne rødmede under en sund blodstrøm; der kom klare og skarpe glimt i hans øjne som af triumf. Men straks efter sløredes han træk af en pludseligt indtrædende melankoli.

"Hvis jeg blot kan gå tyve skridt," sagde han, "har jeg en indretning, der kan køre mig hjem." "Det lader sig vel ordne," mente jeg og gav tre kraftige stød i min signalfløjte. Derpå satte jeg mig ned ved siden af ham og tændte en cigaret. Han skulede til mig gennem automobilbrillerne.

"Ambulance!" sagde jeg.

Han nikkede billigende. "De har det praktisk indrettet," bemærkede han.

"Nå," sagde jeg, "en militær er jo en slags mekaniker, der ved et tryk på en knap mobiliserer levende kræfter."

Han nikkede: "Mine maskiner er desværre endnu bundet til bestemte baner. Jeg har i alt fald ikke – før i dag – kunnet dirigere dem over alt, hvorhen jeg vil i verdens forskellige planer. Men har været nødt til at følge visse skinnespor."

Jeg så nu godt, at der lidt fra os gennem lyngen trak sig en smalsporsbane, men fandt det vedblivende rigtigt ikke at stille spørgsmål. Dette syntes da også at berolige ham, ja endog at gøre ham helt forekommende.

"Det gør mig ondt," sagde han, "at jeg har forstyrret Dem i Deres operationer, som jeg efter Deres uniform skønner er af vigtig strategisk art. Jeg så straks, at De ikke hører til den sædvanlige yderst unyttige hob badepublikum, der her ugenert snylter på hav, luft og jord. Som en art kollega kan jeg altså uden at tabe i selvrespekt modtage Deres assistance og håber en gang at få lejlighed til at bistå Dem i en lignende situation."

"Jeg på min side håber at kunne give Dem oprejsning," lo jeg, "omend mit kald desværre nu i fredstid byder en ringe chance for brud på liv og lemmer. Men nu ser jeg, at mit signal har udløst de mekaniske kræfter, vi behøver."

Mine to flinke guider Perrault og Arsène kom nemlig nu løbende i trit ned ad en lille sti.

"Træd nærmere," sagde jeg, "og stil jer en på hver side af hr. Jacquelin, der er tilskadekommet." Jeg kommanderede derefter "Fat!" Og vi bar ham nu på behørig kantinemæssig måde med hensyntagen til læsionens specielle art.

"Vil De være så elskværdig," sagde hr. Jacquelin, "først at nærme mig så nær som muligt til skrænten."

Vi befandt os nemlig omtrent 40 meter fra randen af åsen, der her sænker sig 60 meter brat ned til en flad og stenet

forstrand.

Godt, vi bar ham altså frem langs smalsporsbanen, der endte blindt med en stoppebom ved afgrundens kant. Her befalede jeg holdt, og Jacquelin bad mine folk vende ryggen til dybet. Han stolede åbenbart mindre på dem end på mig. Og jeg, der fulgte hans blik, idet han stønnende bøjede sig ud over folkenes skuldre, så tydeligt en stor hvid og ribbet masse, lignende et telt bortført af en orkan, som befandt sig hængende i tjørnekrattet omtrent midtvejs på brinken.

Jacquelin pustede ud, øjensynlig i meget bedre humør og bad mig kommandere March. Vi fulgte derpå smalsporsbanen nogle hundrede meter ind i landet.

Hr. Jacquelin sagde: "Jeg forlod omtrent her min elektriske blokvogn, og da jeg ser, at den er i behold på sit spor, kan De roligt overlade mig til mine egne mekaniske hjælpemidler. Jeg er Dem meget taknemmelig, min herre!"

På sporet holdt virkelig en lav, grå dræsine på seks kraftige jernbanehjul, en maskine, der lignede en kanonlavet og som ved en kontaktstang med en slæber var forbundet med en luftledningstråd, der, båret af standere, tabte sig tilligemed smalsporet i et hug mellem klitterne.

"Jeg har nu ikke langt hjem," sagde Jacquelin. "De kan allerede se røgen fra min smedje," og han pegede på en lille gul røgsky, der gylpede op fra en usynlig skorsten bag en lyngbakke.

Vi havde anbragt ham på dræsinens lave fodtrin. Han slog en vægtstang ned. "Jeg har nu strøm," sagde han. "På gensyn, mine herrer!"

Og med overordentlig fart rullede han på sine små stærke hjul op over banelegemet, denne uhyre overkrop på hug uden

synlige ben, farende af sted på små ruller som en komisk invalid, vendende endnu en gang sit store, skæggede og bebrillede ansigt til en sidste hilsen. –

Mit møde med hr. Jacquelin omtalte jeg selvfølgelig ikke på hotellet. Da jeg i de næste 14 dage ikke observerede det lille trekantede sejl over brinken, formodede jeg, at han endnu var lidende efter – ja efter det uheld, der på en eller anden måde var overgået ham.

Men på den femtende dag viste hr. Jacquelin mig den venlighed at gøre mig en visit, der vakte ikke ringe opsigt og vel nærmest skandale på det yderst distingverede hotel. Han mødte iført et forvasket uhyre sæt hvidt flonel, der hang om hans vældige lemmer som melsække. Jeg traf ham i vestibulen foran en halvkreds af tavse og forundrede kelnere og trak ham hurtigt med ud over stranden.

Hans holdning var overordentlig venskabelig. Han sagde: "Jeg var forleden meget nervøs og havde ikke fatning til at give Dem en forklaring på mit uheld. Men jeg skal nu tilstå for Dem, at jeg beskæftiger mig med aviatiske forsøg. Sporten er jo langtfra populær, og jeg taler af denne og andre grunde nødigt derom. Allerede i fjor var jeg genstand for adskillige udspioneringsforsøg, som jeg dog alle forstyrrede i tide. To unge kvindelige personer forsøgte således at fotografere mit apparat under opløbet, men det lykkedes mig ved resolut optræden at tilintetgøre pladerne i tide."

Han fortalte mig, at han havde indrettet en forsøgsbane oppe ved den gamle vandmølle, som han havde omdannet til en kraftstation, der drev den elektriske blokvogn ud over sporet. Han påstod, at han den dag jeg traf ham havde fløjet for første

gang. "Ja, mit uheld indtraf midt i et held. Jeg løftede mig ti meter blot for at få lejlighed til at falde ti meter." Men nu var reparationen af hans flyver fuldført. Om få dage ville han genoptage sine forsøg. Og så måtte jeg være hans gæst. Ja, han havde hos mig fundet en diskretion og en takt, som ikke var sædvanlig. "De skal se min flyver," sagde han. "For jeg anser Dem for fuldkommen pålidelig, og jeg har den dybeste agtelse for Dem."

Han vedblev at trykke min hånd, hans små øjne fastholdt mine, barnligt tillidsfulde, glimtende af intelligens, af energi og genius.

Jeg takkede ham og lovede ham at komme, men tænkte for øvrigt, at det var udelukket, at en mand af så formidabel grimhed, af et så opsigtsvækkende og ualvorligt udseende skulle have løst verdens ældste og mest svævende problem, at denne uhyre kødvægt, utidsvarende og ubevægelig som en forældet dyreform af elefantslægten, skulle tænke på noget så let og elegant som at flyve, det forekom mig på forhånd en både absurd og utiltalende tanke. –

På den tid var Farman og Delagrange ukendte og i høj grad jordbundne. Santos Dumont havde endnu ikke svunget sig til vejrs med sin gratiøse "*Demoiselle*". *L'homme Oiseau* Wilbur Wright foretog ganske vist i dyb hemmelighed vidunderlige glideforsøg, udstrakt på sit bryst og styrtende sig ud fra en højde, båret af en af luftens første kraftløse gangkurve. Otto Lilienthal, den dumdristige flyver i flagermuseham og glideflyveren P. S. Pilcher havde netop nu omsider ikke mere kunnet modstå jordens tiltrækning og var knust mod dens voldsomme bryst. Det var inden Daimler ved sin benzinmotor

skænkede luftfarerne kraften. Endnu drømte Wolffmüller, Kretz og Hiram Maxim kun om at befare luften ved glidende planer, med sejl og ror. Ingen håbede endnu på at kunne motore på luften. Luftsport var endnu langtfra populær og gav endnu kun stof til humoristiske fremtidsperspektiver i visse ugebladsillustrationer. Det var i de store automobilløbs, nu mærkeligt forældede, dage: Paris-Wien! Paris-Madrid! –

Jeg vandrede på den tredje dag efter Jacquelins besøg op over lyngbakkerne. Jeg så efter en times march vandmøllen og ved siden af vandmøllen: Jacquelins smedje.

Det var en mørk dag i tåge, og fra den umådelige port, der som et svælg i et bjerg åbnede sig i smedjens front, luede det af purpur og svovlblå flammer. En ildbrun røg vældede ud af skorstenene. Og midt inde i et uhyre skelet af sammensvejsede metalrør stod med tænger og tunge hamre fire mørke svende, nøgne til bæltet, med sodkager over det lådne bryst og med regnormsagtige røde render af sved ned gennem ansigtets sværte.

Og bagest i den store mulmfyldte hule, hvis skygger fo'r som flagermusevinger over de flammende esser, sad på en grøn vandtønde Jacquelin. Han holdt i hånden ved en tang et langt rødglødende rør bøjet som en kolossal nøgle. Han var iført en sort kittel af læder, bar en spids lædervest og et skødskind. Skægget groede som en forkullet skov ud fra det store flammebelyste åsyn. Vældig og sort i sit stive læderpanser stod han der i sin smedje. Udenfor lå lynglandskabet for et øjeblik badet i sol, gyldent og arkadisk.

Og på en gang gik det op for mig, at han lignede en af disse myternes mørke og massive heroer, en deform og voldsom

kyklop midt i sit drønende kobberbjerg. Jeg søgte ham i rækken af alle oldsagns lidenskabelige og ganske lidt komiske halvguder, titaner og giganter, den vældige smed og hanrej Vulkan, den bloddrikkende og tåbelige Polyfemos og færgemanden Christoforos, de triste jætter, som snilde puslinger blindede eller gjorde til ynkelige arbejdere, alle de tungsindige og patetiske riser, som vil leve lykkeløse og dø usalige.

Jeg grebes både af medynk og beundring, da han rakte mig en nervøs og uhyre næve, skorpet af brandsår, og klæbrig af sod og væske, fordi han hurtigt havde skyllet den i en spand irgrønt vand.

"Kaptajn Barri," sagde han. "Hvor jeg er glad ved at se Dem. For jeg ved, at De er en mand, der ikke vil foragte en spartansk og feltmæssig gæstfrihed."

Vi vadede gennem højt smuld og jernfilspån og støbesand ind i et stort siderum.

Der lå på bordet umådelige ruller i blikhylstre, planer og rids; tidsskrifter var opdyngede i støvede bundter langs væggene. Og under loftet hang Jacquelins syv flyvemaskiner i legetøjsmodeller, betegnende netop selve det fremskridt, som den aviatiske teknik siden ham har gennemløbet, – og endelig den sidste fuldkomne model, som, siden Jacquelin, ikke på ny er generobret. Men den tillagde jeg den gang ikke større vægt og tænkte ikke på, at heller ikke luften tillagde den større vægt, og følgelig tillod den at flyve.

Han stod lidt fra mig med knoerne støttet på et bord uden dug, hvor et stivnet koldt spejlæg befandt sig foruden

radisestilke i en skåret tallerken, og han begyndte let svingende med overkroppen at tiltale mig i en slags foredrag således:

"Jeg har bestemt at vise Dem min maskine. Ja, De skal se den. Jeg vil tilstå for Dem, at jeg længe har drømt om at kunne vise en venligsindet og hæderlig mand, hvad jeg allerede har opnået. *Thi problemet er løst,* kaptajn Barri. Af mig! Og netop den dag, De og jeg først sås.

Jeg havde ført mit aeroplan med mig ad smalsporsbanen båret af min elektriske dræsine. Og da De traf mig siddende i lyngen, havde jeg for første gang i min luftbåd i fri flugt forladt min dræsine! Ja, *jeg havde fløjet*. Et hundrede meter i vandret plan og ti meter højt over jorden!"

Og stadig talende med yndefuld omstændelighed førte han mig udenfor til en mekanisk drejeskive foran vandmøllen. Fra denne drejeskive løb smalsporet, og dér stod hvilende med sine aluminiumskælke på dræsinen Jacquelins glideflyver.

Jeg er afskåret fra at åbenbare princippet i Jacquelins flyveapparat. Grunden er denne: Jacquelin udtog for nu 14½ år siden verdenspatent. Og dette udløber altså om ca. ½ år. Efter at Jacquelin var fløjet bort og – vel! – altså blev ved med at være borte, viste det sig, at han ikke havde arvinger, og hans betydelige formue tilfaldt, da han ikke havde oprettet testamente, fiscus, staten. Dødsboet lod hans modeller sælge som gammelt metal og hans tegninger i pundevis til en kludefabrik. Flyvning var, som sagt, den gang ikke aktuel.

Men De forstår, at jeg, skønt patentet således faktisk er ejerløst, ikke her overfor Dem, mine herrer, har ret til i form af en fortælling om Jacquelin at afsløre hans patenthemmelighed,

som jeg altså nøjagtigt kender og fuldt er i stand til at bedømme.

Kun så meget vil jeg meddele. – Og det er, hvad jeg ved første øjekast erkendte, da jeg så hans glideflyver –: Det var lykkedes ham fuldkommen at overvinde den største af alle vanskeligheder ved konstruktionen af et luftplan, nemlig: faren for sidekæntring. Hans maskine besad fuldkommen stabilitet! Den *kunne* ikke kæntre, selv i den voldsomste orkan. Der krævedes ingen akrobatisk konduite af føreren for at holde den i balance på luften, således som selv brødrene Wrights flyver forlanger. Ja, mine herrer! Det var den fuldkomne aeroplan! Et barn kunne betro sine forældre, forældrene deres barn til dens varetægt. Den var farefri som en droske. Kort sagt: alt det, som ingen anden flyver endnu er.

Jacquelins første flyver havde ingen motor – senere anvendte han en trykluftmaskine til fremdrift. Men hans egentlige idé var vistnok at fuldkommengøre luftglidninger uden brug af motorkraft: *Sejlads* på luften.

Som uhyre telttage løftede bæreplanerne sig over stellet, der som sagt hvilede løst på dræsinen. Metalstængerne krydsede hinanden, glødende for den nedadgående sol, der lagde sorteblå bånd af skygger om de slanke rør. Der var den eftermiddag absolut ingen vind.

Jacquelin stod og så på mig med et forlegent smil om sin store mund, og jeg mærkede nogen sympati i hans øjne. Pludselig sagde han: "Jeg sejler nu for anden gang, ja, jeg gør i aften mit andet forsøg! Vil De med? Hvis De vil, gør De mig en ære ved at være min første passager!"

Jeg blev glad overrasket. "Ja," sagde jeg med glæde. "Jeg vil tage med på egen risiko. De skal ikke have det mindste ansvar for mig."

For alvor gik jeg nu aldeles ikke ud fra, at Jacquelin kunne flyve, skønt hans teori, som sagt, ved første øjekast havde været mig indlysende rigtig. Men jeg havde bestemt, at hvad der nu end skulle gå for sig, ville jeg være med.

Vi tog plads hver på en lille sadel, der ganske mindede om cyklens (for hver gang, når nye baner brydes i teknikkens verden, må de nye indretninger vedgå arv og gæld efter de forældede og længe slæbe med detaljer, som tilhørte gamle og udtjente forbilleder). Også et rat havde Jacquelins maskine lånt fra det søgående skib og fra automobilet, skønt en styring med kroppens bevægelser utvivlsomt vil vise sig mere praktisk!

Underlig kulisseagtige lå bæreplanernes silkeduge i deres spinkle rammer over vore isser. Noget uvirkeligt og teatralsk syntes mig at ligge i denne situation, hvor vi sad og ventede på at flyve: Med fødderne stemt mod to stive pedaler, missende med øjnene mod solens spil på de blanke metaldele.

En elektrisk klokke ringede skarpt inde i dynamorummet, og i det samme kørte dræsinen med os, rullede med stigende hastighed ad smalsporsbanen op over bakkerne. Lyngen vandrede susende forbi som et grånende tæppe.

"Læn Dem ikke ud! Ligevægt!" råbte Jacquelin.

"Om et minut starter vi!" Dræsinens maskindele klaprede under os. Luften trak brusende ind mellem bæreplanerne, fløjtede mellem stellets rør en pibende melodi. Vi tog en høj, og dér skimtede vi havet. Som ved et hug holdt landet op, kløvet brat ned mod havet, der blændende rødt lå i solens sidste glød

og rullede sin umådelige flade nærmere og nærmere mod os. Og nærmere fo'r vi mod den mørke ægg, hvor jorden hørte op, hvor smalsporets to ildstriber pludselig var overhuggede, hvor et 60 meters fald begyndte, dybt ned til en grund af skarpe skruede klipper.

Og da fortrød jeg et øjeblik, jeg klamrede mig fat til aluminiumsstangen ved min side, næsten fuldt besluttet på at springe af – ja nu! – inden det blev for sent!

Men i det samme så jeg Jacquelins enorme legeme hælde sig forover. Hans næve håndterede et drev. Jeg bed tænderne sammen. Nu! Men det var allerede for sent! Jeg stivnede i et sekunds angst og løstes derpå i undren.

Jeg så ikke mere dræsinens grå fading nede mellem kælkene af aeroplanen. Jeg så gennem det slanke net af rør og stænger under mig lyngen, sand og marehalm, der sank nedad. Og i næste nu den skarpe kant af brinken, der som et tæppe lynsnart reves bort under vore fødder.

Og verden under os blev pludselig hvid, klar gennemsigtig, og da jeg omsider evnede at samle mine pupiller, så jeg mellem mine støvler, der hvilede på de faste pedaler, dybt, dybt nede i lodret perspektiv stranden og de røde klipper, 40 fod under os. Og mod vor bevægelse rullede med rasende hast dybt, dybt dernede atlanterhavsbrændingens tre brede hvide slæb af skum. Og vi steg, vi steg!

Gennembrust af en vidunderlig kraft, af en lykkefølelse, der borttog alle vægte fra mig, underlig svimmel og henrevet følte jeg, at vi fløj!

Vi havde forladt dræsinen og de rullende hjul. De stod nu bag os, standsede mod smalsporets stoppebom.

Men vi var gået videre, fri og i fart, vi sejlede op ad luftens skrå flader, vi var løst fra den faste jord, fra hjuls besværlige og roterende gnidning mod de faste legemer, vi gled på det blideste og smidigste af alle lag, vi svømmede på luftens evigt vekslende overflader!

Dybt dernede under os lå havet, dunkelt og furet af ringe, underlig slimet i sin glans. Aldrig har hav synet så fugtigt for mit blik som herfra. Det var, som stod vi stille over dette store mørkeblå plan, der fortrak sig i dorske rynker under os. Bevægede vi os ikke mer? Svævede vi på samme plet? Men da så jeg opad på de udspilede bæreplaner og først da fornam jeg for alvor, at vi fløj.

Deroppe stod de spændte sejl i deres dirrende metalrammer som et umådeligt vingefang udbredt over os. En lav snurrende lyd kom ud fra de store konkave luftplaner, – som samlede de hulspejlagtigt alle luftens tusinde lyde og gav dem fra sig grå og monotone. Og jeg så, hvorledes vi balancerede hen gennem atmosfæren. Kælent skrånede luftplanerne sig ned over de milde pust, der kom imod os. Ja, jeg fulgte denne vuggende nejen, denne lette klappende og gratiøse bevægelse, disse små bitte vinkler, vore vinger langsomt og fast klippede ned, forbi den glødende horisont, som en linedansers smidige balancerstav.

Ja, vi hvilede på vore vinger, vejede vor vægt mod luftens tæthed, søvinden kom dansende og venlig imod os, syngende i alle de strengespændte snore som i en æolusharpe. Vi mærkede mod vore kinder presset af farende luft.

Allerede skrånede vor bane nedad. Havets fuger udvidede sig, kom farende os i møde opad. Men på ny steg vi i et langt og

smidigt sving og var nu pludselig i en ny bane parallel med land. Dybt nede til højre tonede den lange forstrand sig som en bred sandvej. Og dernede stod mennesker og stirrede op mod os. De fo'r sammen i klump, forsynedes med tilvækst fra nye, der kom løbende indsvøbt i badelagener oppe fra klittens kabiner. De var alle kvinder eller børn, der badede. Nogle stod endnu til knæ i bølgerne og spejdede opad efter os.

Og pludselig var solen ude af landet dernede, det lå i et nu i blånende halvmørke. Deres sol var gået ned! Men vi sejlede endnu i et bad af guldstråler! Jeg så min fører, Jacquelin belyst af denne sol i sit læderkyras, som i en gyldentluende rustning. Hans legeme fulgte rytmisk de små duvninger af vor bane. Fra hans strube kom en dyb gungrende tone, en melodiløs sang.

Og langsomt kom havet os nærmere. Først nu åbnede sig for mig spørgsmålet om muligheden af at lande. Og dette spørgsmål løstes i samme øjeblik: Et stykke ude i havet bevægede sig tikkende lydt, følgende vor bane en motorbåd, som førtes af Pierre, Jacquelins mest betroede mand. Denne motorbåd slæbte en flåde. Og nu så jeg denne flådes lyse firkant svømmende i det umådeligt blå lodret under os.

Vi landede i fuld ligevægt og uden ringeste havari. Uden at vi forlod vort sæde bugserede motorbåden flåden og vor flyver langs kysten sydpå til vor startplads. –

Ved at se på mit ur konstaterede jeg til min største overraskelse, at vor, som det forekom mig yderst vidtløftige fart, kun havde varet to minutter og 31 sekunder.

"Se!" råbte jeg til Jacquelin. "På hvilke brøkdele af tid må vi ikke herefter indrette vore forestillinger og vor opmærksomhed. Vi vil nødsages til at findele vore urskiver

endnu en gang. Vi vil ikke mere nøjes med at kunne udmåle sekunder! Vi må dele også sekunderne i tertser og kvarter, så hurtigt vil vor nye verden bevæge sig og så kortvarige bevægelser vil vi herefter behøve at aflæse på vore ure."

Men Jacquelin svarede mig ikke. Hans blik var vandret fjernt ud og sortnede i en underlig sorgfuld lidenskab. Mere end nogensinde lignede han nu i sit sejrsøjeblik med sin tunge og voldsomme skabning en fortabt og usalig titan.

De vil forstå med hvilken magt denne vor første flugt betog mit sind, i alt fald i de første dage. Men mærkelig hurtigt gled begivenheden tilbage i min bevidsthed som noget uvirkeligt og flygtigt. Jeg tænker mig, at det kom deraf, at jeg ikke havde ret til at meddele mig til andre. Og det hele havde varet så kort; blot et minutlangt spring ud i en ny og vidunderlig verden.

Ja, det var som en kort drøm. Jeg savnede et middel til at fastholde kendsgerningen: at jeg havde fløjet. Det var forbi uden at efterlade synlige spor. Luften deroppe var ren og glat uden mærker af vor vej.

Men dertil kom, at mit sidste indtryk af Jacquelins bitre og fortrukne ansigt havde forstemt mig og rejste vanskelige spørgsmål i mit sind. Jeg følte pludselig denne vor første flugt gennem sfærerne målt med evighedens former, og jeg så alle vore planer og drømme stillede overfor verdens uendelige kredsløb. Og da så heller ikke jeg nogen virkelig genvej til vore ukendte mål ad den nye bane gennem luften. Den bane måtte vi igennem, det indså jeg. Men snart, meget snart, ville vi blive blaserede også overfor denne erobring.

Og jeg så på en gang Jacquelin i en ny og videre betydning. Ja, idet han rent fysisk havde løftet sig selv opad, som om han

virkelig var frigjort for tyngdens love, da havde jeg set ham også som type løftet op i det sublime. Ja, jeg så i ham den menneskelige form af mørk og betynget skabers kraft. Typen på vor tids alt for ensidigt tekniske stræben. Ja, han var en af disse mørkfarvede heroer, der aldrig får lykke til helt at nærme sig guderne. Ingenlunde forekom han mig herefter komisk eller medynksvækkende som før, ingenlunde som en vanskabt luftens kentaur, halvt mand, halvt vingehest. Hans genius var mig indlysende, hans desperate kraft indgød mig frygt.

Som jeg sagde, efterlod hans bedrift ikke spor i luft eller på jorden. Og de, der havde set ham, misforstod det, de havde set. Der kom en flok børn og damer hjem og fortalte på hotellet om et stort telt, der var styrtet fra skrænten ned i vandet. Men stedets mænd lagde ikke vægt på deres damers vidnesbyrd.

Allerede samme aften lå der ilbrev til mig om at indfinde mig i Paris i en vigtig tjenstlig sag. Og der forløb en fuld måned, inden jeg, sidst i september, genoptog mit opmålingsarbejde.

Det er en selvfølge, at et af mine første besøg gjaldt Jacquelin.

Jeg kom udimod aften op til hans værksteder. Det var allerede skumring, himlen var besprængt med sorte farende klodeskyer, der rullede sig op for den hidsige og stive nordvestkuling.

Smedjen lå oplukket, men mørk. Og på pladsen uden for den gamle vandmølle formede sig ud af mulmet en uhyre og indviklet formation. Jeg skimtede, da jeg ved at nærme mig fik fæstnet dens silhuet mod den noget lysere himmel, et mægtigt skelet af metal, et stel af stænger bærende seksdobbelte udrakte vingeplaner, en rejsning af sejl og bæreflader, – endnu ufærdigt, ribbet som et skib i spant på sin bedding: Jacquelins nye flyver.

Jeg genkendte ved at bevæge mig rundt om denne kolos enkeltheder fra hans første glideflyver. Men denne var vældigere, fire gange så drægtig, en sort, uhyre drageflyver. Bagud rakte den på lange stænger en fiskeformet styrehale, højderorets dobbeltflade bares på to krumme følehorn over bæreplanerne.

Der måtte være en motor, for jeg så skruebladenes sløjfe under den lange trekantede sadel. Hele den mørke stilkede og fligede skygge lignede mod den lysere luft en halvt afribbet kæmpeblomst, en venusvogn med højderoret som de krumme støvdragere rakt fremad fra den gennembrudte krone.

Pludselig mærkede jeg, at en mand nu utvivlsomt stod bag ved mig. Og da jeg vendte mig, så jeg Jacquelins mørke og skæggede ansigt, ganske nær ved mit.

Jeg rakte ham hånden, og han hilste uden venlighed. En mærkelig forandring var overgået ham. Der var kommet en sammenknuget voldsomhed ind i hans træk.

Blikkets tidligere åbne medgørlighed var veget for et glimt af trussel og irritation. Og hans bevægelser var gået ind i afbrudte og huggende baner; ikke et sekund var han i ro. Det var, ligesom om han bestandig holdt igen imod en retning, som hans tunge og voldsomme legeme ville, men ikke måtte gå. Ja, jeg forstod, at han var under et pres af en eller anden dyb drift, og hans følsomme psyke forandrede uden ophør ligevægt for at bestå.

"De ser," sagde han lidt senere og noget mere forekommende, "at min nye aeroplan er færdig. Og en af dagene vil jeg flyve."

Jeg gjorde nogle bemærkninger om den forandrede type, men han betragtede mig uden fuld tillid.

"Min gamle glideflyver forulykkede to dage efter Deres og mit seneste eksperiment. Men derved er intet forløbet, da den dog havde måttet vige for denne nye og bedre type."

Han vedblev: "Hvad vi udførte den gang var intet, var værdiløst og ikke bedre end et barns leg med et lille bræt i en fiskedam. En større og betydningsfuldere opgave forestår mig nu."

Han stod og svingede i knæene, ludende med det uhyre hoved. Øjnene skottede blege og udspejdende efter mine miner.

"Nu ved jeg, hvad jeg den gang manglede; og jeg har fundet grunden til, at hine første forsøg ikke stillede mit sind helt tilfreds. Ja, da det var forbi den dag, blev jeg grebet af en den gang uforklarlig tristhed og bitterhed. Jeg vidste ikke hvorfor. Jeg stod der og betragtede fortabt og spørgende mine tomme hænder og det hele forekom mig mere underligt end vidunderligt. Jeg havde løst den opgave, jeg havde stillet mig. Nu var det forbi. Hvad nu?" –

– Jeg tænkte mig nu straks grunden til Jacquelins mismod. I alt for høj grad havde han indstillet sig på den specielle opgave.

Videre end til den og den manøvre, den og den gennemløbne bane så hans øjne ikke, de var fremadrettede, ubevægelige, begrænsede som ved en kikkerts rør. Han så ikke ud i bredden af sin opgave. Han så ikke én af dens menneskelige sider. Han drømte ikke et sekund fremskridtsdrømme af human og almindelig natur. Kun fra punkt til punkt så han. Og derfor stod han straks, da opgaven var løst, overfor frygten og ødet, som han ikke vidste, er det samme som den usaliges rædsel for evigheden. Men nu havde han altså fundet på råd!

Hans hænder beskrev figurer i luften: "Jeg ved nu, hvor min opgave ligger," sagde han. "Det er ikke nok at glide nogle hundrede meter i stille vejr, hvor luften er modstandsløs og slap. Jeg vil i kast med blæsten. Jeg vil betvinge vinden. Jeg har lagt mig en ny og meget længere bane tværs igennem den luft, der nu kommer larmende imod os nordfra. Jeg vil stå stik imod den med kurs nordost og nord. Ja!" – Han pegede ud over skrænterne. "Ser De Cap de la Hagues fyrtårn glimte der bagved højene? Der vil jeg forbi – og videre! Jeg starter i morgen. Jeg styrter mig ud fra klinten, hvor smalsporet stopper, og sætter kurs mod nord, Cap de la Hague rundt. I morgen aften vil jeg sejle ind i Cherbourg havn! De ved, at jeg er en af direktørerne for de store skibsværfter i Cherbourg. Og tro ikke, at mine kolleger betragter mit arbejde herude med respekt og sympati. Nu vel! I morgen aften kommer jeg gennem luften sejlende på vinden, dragende blæsten ind under mig, mod Cherbourg havn og lægger mig på værftets bedding uden for mine egne kontorer."

Jeg tav. Jeg indså, at meget videre end sidst var han ikke kommet. Blot en ny vej i længden, ingenlunde i bredden af verdensudviklingen. Omsider sagde jeg: "Deres forsøg vil ikke kunne gennemføres uden med allerstørste risiko. Det er et næsten vanvittigt vovestykke. Se: De har nu løst i teorien et af de største og herligste problemer. Men til Deres opfindelse har De ikke den moralske eneret. Menneskeheden har et krav på, at denne sag løses ved roligt arbejde og ikke udsættes for at tabes – uigenkaldeligt måske – ved et halsbrækkende kup, et forsøg på at sætte en rekord i sportsligt øjemed."

Men han rystede på sit tunge hoved. Mine ord om menneskehedens store og almene interesse vakte ikke forestillinger hos ham.

"Det står nu for mig," mente han, "at jeg må den vej, og jeg bliver ikke lykkelig igen før jeg har forsøgt den. Forstår De da ikke, at først når jeg for alvor sætter mit liv ind på det vanskeligst mulige, så har jeg vundet ret til mit liv. Igennem vil jeg. Længe har Cap de la Hagues glorøde lanterne irriteret mig. Stormen har længe nok hujet ad mig heroppe imellem bakkerne. En gang kastede den mig endogså omkuld. Mine bæreplaner er i fuldkommen stabilitet, min flyver kan ikke kæntre, men et næsten lodret vindstød slyngede mig fra oven ned. Derved forulykkede min gamle glideflyver. Men nu har jeg selv forsynet mig med kraft, jeg har en motor og luftskrue. Jeg er rustet til at brydes med blæsten. Og den vej, jeg har bestemt, må jeg og vil jeg, om jeg så aldrig skal dø!"

Hans pupiller udspiledes, omgaves af øjenhvidens blodsprængte bånd. Hans højre hånd huggede knyttet gennem luften. Gennem hans sorte skæg susede blæsten. Han stod lænet mod de syngende metalstænger af den nye flyver, hvis navn: *Ildglobe* stod i hvide bogstaver stemplet på bæreplanernes ravnsorte sejl.

Jeg så ham for sidste gang i afstand, da jeg gik tilbage over højene, stående der ved sin mørke flyver, denne triste og titaniske krop betynget af sin ubrugelige jættekraft. Fjernt fra min verden var han nu. I dyb og øde ensomhed stod han og famlede med hint evigt tilbagevendende problem. Og jeg tænkte, at hans sind allerede var forrykt og hans vilje monoman. Ja, hans vilje var absolut enstrenget, begrænset til

én linje fra mål til mål, en eneste rekord i verden at sætte. Men jeg forstod, at således måtte det sagtens være. Ja, de, der viser vejen, må være sådanne forrykte specialister, monomane blænkere, der farer forrest foran os andre ad de kortest mulige veje, pilespidse og flyvende viljer, blinde for alt andet i verden, naive som tiårige på alle verdens andre videnskaber ud over deres lillebitte fag. Og standse dem tør vi ikke. For er de ikke symboler på al menneskelig idræt, set mod det uhyre univers, disse forrykte og mørktfarvede heroer!

Det synes, at Jacquelin har forsøgt at flyve allerede den følgende dag. Hans mand Pierre fortalte mig, at maskinen havde lidt havari midtvejs på smalsporsbanen, medens den endnu hvilede på sine hjul og var under dobbelt pres, klemt mellem blæsten og jordens modstand. Pierre rystede på hovedet. Han var en intelligent arbejder. "Lad den først komme i luften," sagde han, "og den vil opføre sig som en fugl."

Der gik derefter elleve dage. Badestedet var totalt forladt og fiskerlejets urbefolkning rykkede på ny ind i deres boliger. Også mit værk nærmede sig sin afslutning og bandt mig til arbejde med ridsefjeder og triangel på mit værelse dagene igennem.

Men den første dag i oktober meddelte manden Pierre mig i telefon, som vi havde aftalt: at nu startede Jacquelin. Han ville på egen hånd og mod ordre gøre motorbåden klar for at følge flyveren i dens bane. Og han bad mig yde ham assistance.

Jeg greb min voksdugskappe og uniformshue. Jeg løb over parken ned langs stranden. Det var sent på dagen; i horisonten formede sig allerede en teglrød og uren stribe af solen, der sank ned bag de drivende regntåger. Barometret var i dagens løb faldet stærkt. En prikkende ruskregn kom i hidsige byger imod

mig. Det blæste voldsomt fra nordvest, men jeg fik læ bag klitterne og nåede omsider en bleg mand i olietøj og søstøvler siddende på rælingen af motorbåden, som var trukket op i sandet, netop fri af den lave men kraftige brænding.

Han sagde: "Vi kan let sætte den i vandet, hvis hr. Jacquelin starter. Men jeg tror ikke, at han starter. Og hvis han starter, går det vel som sidst, at han ikke når at få luft under sig. Er han først i luften, vil han flyve som en fugl, og vi må da holde os klar. For jeg indser ikke, hvorledes han slipper levende ned. Ja jeg tror overhovedet ikke, at han vil kunne stige ned i denne halve orkan. Men vi får se." Han tændte sin pibe, sad med armene over kors, skævende under de buskede bryn op mod brinken, der tårnhøjt rejste sig over os, ludende med sit lyngskæg ud over vore opadvendte øjne.

Vinden lagde sig i våde og faste pres imod vore legemers højre side, vi fornam tydeligt, hvorledes også vi havde en læ og en luvart side. Nu og da rejste flyvesandet sig til en høj, grå kappe, der kom susende ned over os og fyldte vore lommer og vore hænder og vor mund med glasknitrende grus. Blæsten begyndte at brøle, skyerne splittedes forjagne, brændingen rejste sig fosforhvid og splintredes i tykke klaser af skum, der sejlede på luften. Og jeg tænkte: Som med disse sandkorn og disse skumfnug vil blæsten også huje og jage med ham, hvis han går op!

Solen gik netop ned, og et isnende pust førte mørket med sig ind fra havet. Men luften klarede samtidig, blev voksgul og gennemsigtig.

I dette øjeblik gik en tung og sej lyd som et suk ud over vore hoveder.

"Klar!" råbte jeg og sprang op. "Klar ved båden!"

En mægtig og kantet, fuldkommen sort skygge var styrtet fra brinkens kant ud over os, forbi, farende på luften med uhyre fart, og nu blot synlig som ilende mørke striber, der trak sig ud mod havet. Først der blev den tydelig, da vi så den bagfra op gennem længden af dens bane: De seks etager af bæreplaner som mørke kæmpeskjolde forbundet ved spinkle stænger, et system af kyrasser og lanser. Vi hørte luftskruens fløjtende hvirvel, motorens klingende eksplosioner. Svindende i størrelse, men stedse klarere i omrids løftede *Ildglobe* sig og stod til havs. Jeg så de enorme kondorvinger tage om luften, balancerende vandre hen over vinden.

Ja, nu stod han deroppe med de vældige næver klemmende om rattet, spejdende frem i sin bane mod stormene med sit sviende blik under de buskede bryn, en kulsort skipper til rors på sit flyvende gengangerskib.

Motorbåden skurede gennem sandet. Vi sprang ombord. Vi stod gennem brændingen i en længde af larmende skum, løftedes af tilbagegående sø og kom flot. Vi gik på, igennem, med kurs til søs, forfølgende den første af alle flyvere. Med begejstring og gru så vi ham gå deroppe, derude, nu horisonten nær, som en mægtig og hemmelighedsfuld måge, flyvende under sin uhyre kappe. Vi råbte, vi svingede med vore hatte. Var han fortabt, hvor han nu gik hen! Se, se, han kom tilbage!

Ja, han dreves tilbage. Dette fartøj, der ikke kunne kæntre, kom i fuld ligevægt baglæns imod os, trængt af blæsten, slynget tilbage af farende luftmasser. Han sank ikke, nej, han holdt sig, ja steg, rejstes i vejret, som ville han forsøge at krybe over disse spærrende bjerge af fortættet luft. Nærmere kom han os, et

tilbagetog, nej – nu avancerede flyveren på ny, den sænkede sin bane, den søgte en smutvej, et pas mellem vindbølgernes højder.

På ny var den næsten over vore hoveder, utydelig gennem mørket, der tætnede. Luftskruens malen kom i afbrudte hvirvler gennem vindpauserne. Vi så de enorme kulsorte firkanter over vore ansigter, bærestellets aluminium tegnede deres glimrende lys. Han havde tændt lanternerne, en grøn og en rød. Stod han stille og hang han i ligevægt mellem sin fart og luftens modstand? Ville han stige ned? Vi vinkede og råbte. Men på ny styrtede flyveren sig ud i stormbølgen, brasende med sine sejl til havs, som et mørkfarvet fantom med sit røde og grønne ildøje, med den mægtige rejsning af de sorte sejl, der udspiledes af hvide ribber som en kinesisk djunkes stribede piratsejl. Krængende for briserne, igen rettende sig i fuld balance, svingende som vægten i et uhyre pendul forbi himlens mægtige skive! Således så vi *Ildglobe* sejle bort, gå mod nordvest, drevet tilbage endnu en gang og da pludselig slukne i mørkets umådelighed, styrtet i mulmets bundløse afgrunde. Ja, farende videre i en tidløs og rumløs verden, evig og usalig gik han ind gennem de tusinde nætters porte, trist og vældig, trodsig og fortvivlet, knejsende til rors på luftens første dødningesejler!

Ja, mørket lå tæt og fast om os, med iskulde og gru, med det usynlige havs larmen vidt, vidt om os. Forbjergets fyr viste sit ildskær minutvis over horisonten. En eneste kulsort sky stod rejst i horisonten, nu kom den farende som stormens første varsel, jaget over himlen.

Vi ændrede vor kurs og stod mod land, undrende, bedrøvede og forfærdede. En orkan var på vej, og vi indså, at det nu drejede sig om den for os allermest menneskelige ting: vore liv. –

Jeg har allerede sagt, at Jacquelin ikke kom tilbage. Fra Cherbourg meldte ingen depecher om en verdensbegivenhed, der kom flyvende fra luften og lagde sig til hvile åbenbar for alle på værftets bedding. Fra Cap de la Hagues fyr var ingen mystiske lanterner svømmende i skyerne signaliserede.

Men hjemvendende fiskere fortalte deres naboer om fantomer, de havde mødt ude over havet gående højt over deres kuttere: Et træk af store skyer, to klare og rolige lys og en lyd som af et fjernt ur. Og for dem blev Jacquelins flugt allerede en myte, et tegn i universet, hvortil de digtede sig en historie, et sagn, der evigt gentog sig, når de sad til rors og stirrede op mod den ubevægelige himmel, lyttende gennem havets susen efter takten af universets mægtige ur – og pludselig troede at se og at høre – – –

Flyveren Jacquelin er nu måske som et skelet af henblegede knogler, indfiltret i skelettet af den dødningehvide aluminium, standset på et af havbundens rev.

Men er den tanke ikke uforgængelig, at det er lykkedes for en af disse betyngede og monstrøse og lykkeløse jætter blot en gang at løfte sig fra den knugende jord! Og evigt vil deres vilje dertil gentage sig. Evigt vil deres vilje trodsig og mørk krydse og kæmpe for at omsejle altid nye af verdens spærrende forbjerge!

Og måske vil de, der en gang vil færdes deroppe – og allerede kanalflyverne i de nærmeste nætter – høre varslet af hans flugts

trodsige motor, se vinket af hans rolige lanterner. –

Kaptajn Barri havde sluttet sin fortælling. De sad alle en stund tavse. Morgenen var grånet, allerede lå horisonten hvid af det vordende lys.

Og da var det, at prajet for anden gang lød, denne gang ikke fra mr. Morton, denne unge tåbe med sine alt for åbne søndagsbarnsøjne. Det var en af skibets folk med tillidindgydende uniformskasket, der meldte, at nu var Latham startet og synlig.

De stod på dækket og spejdede gennem kikkerter efter den lille, mørke plet, der havde løst sig fra den franske kyst og nu som en lille oblat synlig forfra viste sig på den ganske klare luft.

Men nu så de den dreje sig og tegne sin profil, en rank og tendannet flyver, pegende mod sit mål som en pil, i fuld balance på de gratiøse og slanke vinger, skydende gennem luften, smækker og strakt som en ung og ivrig fugl.

Jameson vendte sig ophidset og brat: "Det er ikke Lathams flyver!"

Kaptajn Barri tog kikkerten. "Nej," sagde han langsomt. "Dette er ikke nogen engelsk flyver!" Og pludselig løftede han sin hue.

"*Blériot*!" sagde han.

Hvedekongen

J. B. Hotkins, en af Chicagos største børsmæglere, havde anskaffet sig en motor-landaulet af ny model. Han var for længst ophørt at interessere sig for automobilsport, men han behøvede hurtigbefordring af allerførste klasse fra sit landsted til sine kontorer i Jacksonstreet. Vognen var lav, bred og bekvem, løb sine 140 kilometer og var efter Hotkins' udtrykkelige anordning bygget således, at Hotkins var fritaget for at fornemme sin chaufførs albuer op ad sin person. Styreindretningen var derfor på hansom-vis anbragt bag kalechen, således at Hotkins kunne føle sig som den eneste eller i alt fald den forreste mand i sin egen vogn.

Det var på den allerførste køretur med den nye motorvogn, at følgende hændte Hotkins:

Hvedemarkedet undergik på det tidspunkt en stormende krise, og Hotkins var hovedmand for en corner i hvede, en blokade af markedet, et kæmpe-opkøb af årets høst, millioner af bushels, der som et vældigt vakuum var lagt på alle verdens magasiner og sugede og pugede; og den dag for dag voldsommere opskruede pris på hvede frembragte som naturlig følge store kursfald på fondsbørsen og tillige en overordentlig skrap brødfordyring i visse af den gamle verdens lande, som ikke vedkom J. B. Hotkins uden som et behageligt barometertegn på stigende efterspørgsel. I løbet af nogle uger var prisen på hvede drevet nær op til den pris, Hotkins agtede at diktere markedet, men på grund af visse modtræk fra en vis kollegas side blev kursen ved at svinge, og det var for at foretage

det afgørende kup, som skulle lægge markedet ufravristeligt i hans hånd, at J. B. Hotkins den pågældende oktoberdag gav telefonordre til staldbygningen, at automobilen skulle stille en time tidligere end sædvanlig.

Præcis ni tonede det trestemte sirenehorn, og Hotkins skyndte sig gennem den hvide vestibule, hvor tjeneren i hast slog kørekappen om ham, ned over marmortrinnene og tog plads i dybet af vognens gyngende puder. I en hvinende kurve tog motoren svinget om det store bassin i gårdens midte. Hotkins så sine skotske mynder, der legede på græsplænen, springe i vejret, logrende og gøende ved den bekendte treklang af hornsignalet, hvormed Hotkins hilste dem farvel. Fra staldbygningen kom i dette øjeblik løbende en mand i skjorteærmer heftigt svingende med armene. Hotkins tænkte, at havde han glemt et eller andet, var det kun hvad han på stedet kunne købe sig inde i Chicago. Han lænede sig derfor tilbage, lukkede op for en vis ventil i sin hjerne, og apparatet begyndte at gå. De fyrretyve telegrammer, der i løbet af natten var kommet til Hotkins private modtager, begyndte at forbinde sig og danne figurer. "Vel!" tænkte han. "Det bliver i dag. Wilson kan ikke mere. Han går på pumperne. Hans seneste manøvre er stivkrampe. I dag slår jeg, og om fem dage er han død."

Noget, der forbavsede ham, viste sig i det samme. På vejens højre side lå en hvid villa, som ikke burde være der. Og straks efter hvirvlede en række popler forbi som et geled af sorte fanebærere.

"Hallo!" Tænkte Hotkins. "Hvad er det? Er den vej muligt kortere?" Han var slet orienteret i disse veje, der kun vedkom ham som kilometerlængder. Men straks efter flød forbi et

kompleks af hvide blokke, en villaby, som Hotkins bestemt vidste ikke hørte med til vejens program. Han vendte sig i sædet, vred og forbavset og anråbte sin chauffør, hvis hvide støvmaske han så bag kalechens karm ubevægelig fremadrettet, medens alt andet i verden for den stadig stigende fart flød ud i hvirvel og røg.

"Jerusalem!" skreg Hotkins. "Hvor kører De hen, mand!"

Dertil blev ikke svaret. Og nu huskede Hotkins netop på ansigtet af den mand, der med flagrende arme var løbet efter ham ved gitterporten. Ja, det var Mack, chaufføren, som var kommet løbende ud fra sin bolig i porthuset, ophidset og alarmeret og havde råbt og vinket.

Hotkins dukkede sig, sad et øjeblik tavs for at tænke, og ganske langsomt begyndte han at skæve bagud over skulderen. Han erindrede at Mack, chaufføren, dagen forud havde brændt venstre hånd ved en benzineksplosion. Og han så, at de to brede og stærke hænder, der lå fast om styrehjulet, hverken bar forbinding eller viste noget brandsår eller ar. Det var altså ikke Macks hænder. Et vidtåbent landskab med kanaliserede marker fo'r desuden forbi dem nu. De kørte altså stik nord, og Chicago lå stik syd.

Hotkins samlede sig. "Hallo!" sagde han. "Hvem er De?" Og da der stadig ikke kom svar, spurgte han: "Hvor tager De mig hen? Og hvem har lejet Dem?"

Han var fuldstændig sikker på, at Wilson var manden, og ventede ikke på svar.

"Hvad har han betalt Dem?" spurgte han. Det var utvivlsomt Wilson, der havde sat tingen i scene, Wilson, den store kornspekulant, med hvem Hotkins nu i måneder havde kæmpet

om overtaget på markedet. Han ved, tænkte Hotkins, at jeg kan holde mit tag mange uger endnu. Selv er han på de sidste ressourcer. Derfor vil han kvæle mig i dag, have markedet for sig selv i dag, lamme min hånd for at få sin øverst. Nuvel, desperat er han og lumsk som en indianer, men han skal ikke få mig for ingen ting. Jeg har før budt imod ham og sat ham mat.

Han henkastede forsøgsvis over skulderen: "100 dollars, hvis De tager mig til Jacksonstreet straks." Da der ikke kom svar, vedblev han uden betænkning: "1000 dollars og intet politi bagefter."

En let knirkende lyd kom frem bag støvmasken, som lo manden eller skar han tænder.

Hotkins trak sin checkbog frem. "10.000 dollars, cash down," foreslog han. Det drejer sig her om millioner, tænkte han. Her er en vare, en mands vilje, som Wilson har købt, jeg må byde ham over. "Slå til, medens jeg er i humør," sagde han. Heller ikke nu svarede den maskerede chauffør, men tog vognen rundt kurven i hulvejen så skarpt, at skærmen klang mod vejkantens stensætning. Hotkins aflæste kontroluret og så, at de kørte med fart 100 kilometer.

"Mindsk fart!" brølede han. "De kører os jo lige lukt ind i Gehenna!"

De fo'r nu frem over en bred, hvid chaussé, hvis hvide afvisersten hvirvlede forbi dem som mønter, der taltes op af en rulle og slog sammen bag dem i en ny stabel. Uhyre flade marker lå om dem og i horisonten, sløret af dis, højdernes bugtede bælte.

Vi er mindst tyve mil fra Chicago, tænkte Hotkins. Jeg gad vist, hvor meget Wilson betaler ham. Og i pludselig skræk råbte

han: "Jeg vil slutte for 40.000 dollars og ikke en cent mere."

I samme sekund viste motoren front, ikke mod vejens valsende bånd, men mod en stente ved markernes dybt forsænkede flade. Hotkins skreg op, advarende og forfærdet, men i et voldsomt chock kastede chaufføren maskinen om, denne gang sigtende på en stente, der rejste sig i vejens modsatte kant. I voldsomme kast, i pludselige spring bugtede vognen sig på sin lynildsfart frem over vejen, krydsende ud og ind mellem de dybe grøfter, der lurede på begge sider.

"De er gal!" hylede Hotkins. "Vil De slå os ihjel!"

I et nu faldt hans teori om, at det var Wilsons mand, der kørte, sammen. Således manøvrerede kun en sindssyg mand. Rask greb han ned under sædet og halede frem den langløbede magasinpistol, han altid førte med sig, vendte sig og sigtede på den grå voksdugsmaske, der i pansret ubevægelighed knejste over kalechens sølvramme.

"Stop!" råbte Hotkins. "Hænderne op!"

Igen knirkede den korte tørre latter og en dyb stemme døvet af masken begyndte at tale:

"Jeg forsøgte at få Dem i tale i forgårs og i går på Deres kontor. Men De havde ikke tid. I dag hører jeg, hvad Deres tid er Dem værd i dollars. Men alligevel får jeg Dem i tale gratis!"

"Nonsens!" sagde Hotkins. "Stop, eller jeg skyder Dem så død som en dørnagle!"

"Tænk Dem om," sagde chaufføren. "Vi løber 120 kilometer. Med en mand død som en dørnagle ved styret er det en risiko, som De ikke lader Deres vogn løbe med Dem selv ombord, end ikke for de fem sekunder, det vil tage Dem at få Deres hænder om styrehjulet i stedet for mine!" Og Hotkins så, at deres kurs i

dette øjeblik sigtede på en transformatorindretning i et bølgebliksskur ved vejens kant. Et voldsomt pumpeslag af angst klemte hans strube sammen. Men i næste nu var de på ny i vejens linje, og Hotkins lagde sig på knæ på sædet med sit ansigt i højde med chaufførens hjelm. Men han fik ikke fat i noget blik gennem de konvekse brilleglas i den grå dødningemaske.

"Hvad vil De have af mig?" hviskede han.

"Jeg søgte Dem i går og i forgårs," blev der svaret. "Men De var ikke at få i tale. Min hensigt var at indgive Dem nye forestillinger."

"Hvad vil De?" hvæsede Hotkins. "Nævn Deres pris. Jeg er villig til at forhandle." Han følte, at det nu gjaldt at vinde tid. Han huskede, at der nogle mil højere oppe på chausséen var posteret en motortrap – en fælde af politimænd, der med kontrolure lå i station på lur efter automobilister, som løb ulovlig fart. Det gjaldt at holde denne sindssyge desperado munter, til de nåede politiposten.

"De må betragte dette som en art kursus," sagde vognstyreren. "Jeg har i lang tid iagttaget Deres bevægelser og havde i forgårs bestemt ad fredelig vej at fortælle Dem, hvorledes De har handlet og manøvreret med os andre. Metoden var ufremkommelig. Vejen til Dem var blokeret. Jeg var derfor nødt til at bytte rollerne om og blokere Dem selv. Jeg har arresteret Dem her på Deres egen vogn. De bør opfatte os to som de eneste væsener på en planet, der farer gennem universet, og De vil næppe forsøge på at springe af. De vil ikke finde grund for Deres fødder – det ville være at springe lige ud i det tomme verdensrum. Nej, det, De bør gøre, er at holde Deres

øjne fremefter. Jeg agter at give Dem en praktisk forestilling om, hvorledes Deres kurs i de sidste måneder har taget sig ud, set med vitalt interesserede øjne. Jeg holder Dem så at sige bundet for en kanonmunding for at tvinge Dem til at være opmærksom. De er med liv og lemmer interesseret i, hvad der foregår."

Hotkins trak på skuldrene: "De gør mig ikke nervøs. Mit liv er bundet til Deres. Det synes De at overse. De passer nok på for Deres egne lemmers skyld." Men da vognen i det samme gjorde et voldsomt sidehug mod de mægtige jernstøtter af en hængebro, de nu måtte passere, blev han forskrækket og råbte: "Er De gal! Pas dog på. Eller pønser De på selvmord?"

Vognen parerede i sidste sekund, og vognstyreren lo: "Selvmord er undertiden fornuftigt i højere formåls tjeneste. Eller har De aldrig hørt, at der er folk, der ofrer deres liv for andres sag? De tror altså stadig, at man kun ofrer andres liv for sin egen sag?"

"De er altså anarkist?" snøftede Hotkins.

"Straks sorterer De mig ligesom en prøve på varebørsen og beklæber mig med en etikette. Jeg har jo ladet Dem forstå, at De under dette kursus simpelthen har at betragte Dem som min elev. Der er meget alvorlige ting for Dem at lære, før jeg dimitterer Dem."

"Stop lidt!" snærrede Hotkins. "De går selvfølgelig ud fra den sædvanlige falske forestilling, at jeg og mine kolleger har nogensomhelst reel indflydelse på markedets svingninger, på baisse og hausse, noget ansvar for katastrofer og panik. De tror formodentlig ganske barnagtigt, at vi blot trykker på en telegrafknap og derved dirigerer det hele. Men det er pinende

forkert. Jeg er kun et redskab for et system, organet for skjulte og usynlige principper, der leder den økonomiske udvikling, hemmelige og ukontrollable kræfter, der producerer og omsætter, og som kun benytter os Børsens mænd med vort telegrafiske efterretningsvæsen og vor øvede praksis som ordnere, midlere og mæglere. Nej, De skyder langt over målet. I mig rammer De kun hånden, ikke hjernen. De er en fanatisk idiot! Lad mig så komme af!"

Men vognstyreren rystede på hovedet. "Jeg har hørt den lektie før," sagde han. "Men til daglig tror jeg ikke, De herrer er fuldt så beskedne. Og det siger jeg Dem: Hvorhen jeg har rejst i verden, har jeg aldrig set principper, kun mennesker. Men når jeg søgte at møde mennesket øje i øje, var manden aldrig at få i tale. Så krøb han om bag et skærmbræt af teorier og sagde, at personlig var han aldeles ikke til stede, men at jeg kunne forhandle med hans principper, og hvis jeg ville, måtte jeg gerne slå løs på dem. Men teorier er nu en gang stokdøve og uden gnist af følelse. Nuvel: Der er dybe og evige love for alt samfund, men det er os levende, der i kraft af vor civilisation har dem i vor hånd, og nogle af os, måske fire eller fem, har mere magt end andre, selv om de lader, som om de fordeler dem såre demokratisk ved kontrolråd og almindelig stemmeret. De er en af de mænd. De, som har lagt Deres hånd på det dyreste og nødvendigste af alt: Brødet! Og det er derfor, jeg har valgt at give netop Dem en yderst levende forestilling af, hvorledes det fornemmes at styres af Dem. De bør tænke Dem, at det er Dem selv, der sidder på min plads ved rattet, og at De har den samlede menneskehed ombord. De kan betragte vejen her foran Dem som en svingningstabel, et skema, hvorpå vor

kurs tegner sine grafiske kurver. Således som jeg nu kaster Dem fra side til side, i rasende fart, i slingrende vanvid op ad en meningsløs bane, – således førte De os, gennem kriser og ruin, mod dyrtid og mangel. De vil behage at fornemme det samme, som vi, de underlegne og afhængige millioner, fornam med vore liv og vort velfærd på spil, hvor De og Deres jobbede og svindlede og legede med skæbner, som jeg nu leger med Deres skæbne, fordi jeg tilfældigvis har fået magt for nogle minutter. Men en forskel er der dog: Hver gang jeg fører Dem mod en krise – som nu – pas på! – så har De en chance for at slippe fra det – som De så også nu! Men hver af Deres manøvrer, heldig eller uheldig for Deres private planer, knuser med ufejlbarlig vished tusinder – om ikke i syd, så i nord eller øst eller vest. Pas på altså! Se, vejen stiger nu, den fører i skarpe serpentiner over højderne. De vil føle markedet ryste. Hold Deres nerver stramt!"

"De tager bestandig fejl!" råbte børsmægleren, "de overvurderer bestandig min indflydelse. Jeg må selv regne med tilfældet og den blinde vilkårlighed ude på markedet. Også jeg tager min risiko!"

"Nuvel!" Chaufføren nikkede. "Jeg deler her min risiko med Dem. Med vilkårligheden regner også jeg. For jeg er ingenlunde så dygtig og sikker en vognstyrer, som De er købmand. Min personlige risiko er langt større i dag end Deres risiko, når De handler. Ser De korsvejen derhenne. Der skal vi rundt i ret vinkel."

Men Hotkins vidste, at ved korsvejen lå politipatruljen på lur, og han rejste sig derfor og begyndte at vifte med begge arme. Han så kontrolurets viser ved sin albue svinge frem til 140 kilometer. Som én grå stribe rasede landet forbi dem. Han så i

et lynglimt fire politimænd med udbredte arme rejste ved vejkanten. Og Hotkins, der havde fået fat i sin mikrofon, brølede gennem røret: "Mord! Overfald! Bandit!" Han så betjentene true efter ham med knyttede næver. Og chaufføren lo muntert:

"Nu får De en høj mulkt for Deres fart, for Deres mund, og fordi De ikke standsede. Pas nu på kurven her. Vi klarede den akkurat med tabet af bagbords vognskærm." –

Det gik på ny nedad, og i dalsnævringen så de den markerede linje af Indianapolis-Chicago banelinjen, en smal grå stribe, der hist og her skares af landevejene.

"Hvor Fanden går vi hen?" råbte Hotkins. "Er det Deres mening at tage mig til Klondyke?"

"For tre måneder siden," sagde den anden mand, "mødtes De og Wilson første gang på Chicago-Børsen, og Deres interesser krydsedes. Denne krydsning i et meget ømfindtligt skæringspunkt gav onde fornemmelser i alle verdens egne: I Moabit, i Whitechapel, i Nordhindustans hungerdistrikter, i Irlands magre fæstejord, i Ruslands knugende guvernementer. Den gang skar Deres vej blot Wilsons vej; sammenstødet undgik De; men verden rystede derved. Ser De den lille dampsky derude mellem højene? De ved, at det er D-toget fra Indianapolis fragtet med hvede, der slår sin egen fartrekord fra i går for at forsyne Deres beholdninger i dag. De vil let kunne forestille Dem, at denne snøftende og fnysende dampdrage af jern bespændt i sin bug af gylden hvede er Wilson, ærkefjenden, som er ude for at møde Dem. Hotkins versa Wilson! Full speed nu! Ser de vor vej skære hans bane? Tror de, vi når over det kritiske punkt før ham? Vi får se! Deres spændstige nerver mod

hans brølende jernkraft! De vil fornemme, hvad vi fornam, da vi var de solgte passagerer på Deres fart. Men pas på! Wilson slæber to og tyve pansrede waggoner bag sig stuvede med hvede. Deres chance for at slippe forbi bagom ham – ad bagvejen! – er forringet med to og tyve!"

Hotkins klamrede sig til kanten af automobilet, der slingrende som i søgang ravede op mod jernbaneoverskæringen, som ikke havde stoppebomme. Han var vekslende feberhed og iskold, aldeles lammet af dødsangst. Ja, han skulle dø nu, myrdes, knuses under tusinde tons bragende jern, udslettes til atomer – dø … Telegrafstænger voksede op af jorden som ved trolddom. Han så den kulsorte maskine fare frem nede over linjen, dragende efter sig sin massive jernkrop, styrtende sig frem som et projektil, hyllet i snehvid damp, med voksende tordenbuldren, nærmere – nærmere. Og dér var skæringspunktet – linjernes mødested – nærmere – alt fo'r frem mod ham, for togets rasende fart, dette kryds af de funklende metalstænger og den rindende vej. Nærmere! Som en mørk firkantet bjælke førte lyntoget sit vædderhoved frem over de syngende skinner – nu! Han så lokomotivets front som et uhyre jernskrog rejst over ham, et øredøvende skrald sprang mod ham, en skoldende regn piskede ned over hans ansigt, og han følte sig begravet i en slimet sky af brølende damp, hvori han ravede og sank.

Men larmen gik bag om deres ryg – en kneben meter bag dem. De var fri. Hotkins hang som en klud i den gyngende vogn. Det var, som havde den frygtelige rystelse sprængt hans knogler og nu ramlede de mod hinanden som i en sæk. Men de

var frelst, forbi og frelst. Derude svandt toget bort i en tunnel som en snog i sit hul.

"De ser," sagde vognstyreren, "at vi nu heldigt har krydset Wilsons bane. Men mig alene skal De ikke takke derfor. Vi går nu imidlertid videre, ligesom De selv gik videre efter at have passeret Wilson."

"Stop," skreg Hotkins, "stands! Har De ikke nok! Jeg giver mig, men lad mig så slippe. Lad mig komme af! Jeg giver 100.000 dollars til filantropiske formål."

"De kan betale, hvad De vil," mente vognens fører, "når lektionen er forbi. Før er det ubilligt at lade Dem betale. Vi drejer nu skarpt af ved denne smalle sidevej. Således. Det vil måske undre Dem, at jeg fører Dem på afveje og ud af hovedruten, men De må huske på, at De selv for en måned siden begyndte at føre hvedemarkedet ind på en lignende sidevej. De vil forstå mig, når jeg nu siger Dem, at denne hulvej er blind, en sækkegade, der kun bruges til arbejdstransport til og fra et stenbrud: Vejen, hvorpå vi kører, ender derfor stumpt mod en lodret klippevæg, en cul-de-sac uden nogen udvej. Et hjørne, om De vil, en corner, hvori vi med uformindsket fart dybere og dybere kiler os ind. Måske forstår De, hvad det er for en af Deres manøvrer, jeg her håndgribeligt demonstrerer for Dem!

Således, mand, har De trængt os op i en krog, klemt os og knuget os mellem væggene af Deres knugende kurser. De har opkøbt årets hvedehøst, hver bushel der var på markedet! For at klemme Wilson ud og herske selv! De drev priserne opad – til de skrabede skyerne! – De har stoppet verdens brød, årets høst i en sæk som denne og bundet den til, stemt de rindende

værdier, ernæringens strøm op i et hjørne og lukket for alle sluser. De har kaldt på hunger og nød, på forbrydelse og på vanvid for at få hjælpere, De har klemt Deres prisers tommelskruer på alle dem, der ville købe, på alle dem, der sultede, indtil de betalte Deres avancer. Se, – således som jeg nu driver Dem, klemt mellem ubønhørlige vægge mod et mål, som er en mur, mod en løsning, som er tilintetgørelse, stilstand, død!"

Hotkins så chaufføren bag sig oprejst, med hænderne knugende vognens rat, stirrende fremad gennem de slebne glas, grå af støv, ubevægelig som en dæmon af bronze.

Han så den kileformede vej snævres. Og i dens lukkede bund, lodret og tårnhøj, rejste sig klippen, den frygtelige gustne sandstensvæg, der ligesom krummede ryg for at tage mod stødet. Han følte grunden give efter for sine hænder og knæ, hvorpå han i vognens bund hvilede. En voldsom trækning gik gennem hans bryst, satte hans nerver i stå, og alt formørkedes i afmagt. –

Men da motoren var få meter fra klippen, bremsede chaufføren, og maskinen rejste sig stejlende på baghjulene, frådende og snerrende, faldt derpå forover, vraltende til siderne, men hjulene bed, og med et ryk stod den.

Lidt senere blev Hotkins så meget sig selv, at han kunne vælte sig ud af vognen. Han skævede efter den mægtige sandstensmur, der solbeskinnet stod som en barriere tværs over vejen ikke en meter fra vognens stævn. Vejen syntes endnu at fare hen under hans fødder, men hans hjerne blev hurtigt klar. Han følte sig lidt anspændt, men overordentlig behagelig til mode. Ved opgangen til en lille sti, der i hulvejens højre side

snoede sig op over klippen, stod chaufføren. Han havde taget masken og hatten af, og Hotkins så et stærktbygget, skægget ansigt, der vendte de mørke og gennemtrængende øjne mod hans.

Hotkins løftede øjeblikkelig sin magasinpistol og tog sigte. Manden var en fortræffelig skive mod den lyse klippe, de var uden vidner, og nødretten lod sig anvende.

"Nu skyder jeg Dem død," sagde Hotkins, "som jeg lovede Dem."

Manden smilede. Hans blik blev fjernt og drømmende.

"Å nej," sagde han. "De skyder mig ikke. De tager ikke mit liv af samme grund, som jeg ikke tog Deres for lidt siden, da en trækning af min pegefinger bestemte over Deres liv."

"Hvad skulle forhindre mig," spurgte Hotkins. "Hvilken grund mener De?"

Den anden mand rettede på ny sine dunkle og alvorlige øjne mod hans. "Den grund, at De nu føler det samme, som jeg følte, da jeg ikke dræbte Dem – det eneste, jeg ville lære Dem at føle ved at føre Dem den vej, jeg førte Dem i dag: At vi er brødre!"

Hotkins lod pistolen synke fuldstændig lammet og i målløs forundring. Han havde aldrig tidligere hørt noget blot nogenlunde lignende. Broder til en infam bandit! Alene tanken! – Manden måtte have storhedsvanvid! Allermest forundrede det ham dog, at han ikke skød. Han så i fortsat måben den fremmede klatre op ad den snævre sti for siden ikke at vise sig mere.

Hotkins plejede senere i børsklubben at fortælle denne oplevelse med væsentlige forandringer. Han yndede at slutte således:

"Som De ser, var det udelukkende min ro og koldblodighed, skolet gennem mangehånde situationer, der virkede som hine kritiske øjeblikkes stille myndighed, og imponerede den desperate og forrykte mand til at udvise disciplin. Hvem han for resten var, fik jeg ikke at vide, og det vedkommer mig ikke. Heller ikke politiet satte jeg ud på ham. Jeg ser ingen gevinst ved en hævnakt. Og jeg har vist, at jeg kan være mit eget politi. Mit liv er vigtigt nok til at hævde sig selv i enhver som helst situation. Min chauffør, Mack, der havde ladet sig overliste, og min portner, der havde sovet, gav jeg naturligvis et langt spark ud af mit hus. Og jeg vedtog uden at kny en mulkt på 20 dollars for uforsvarlig kørsel. Og min spekulation i hvede? Nuvel: Da jeg den dag alene kørte min automobil tilbage, vel vidende, at jeg ikke nåede mine kontorer før længe efter børstid, svedte jeg angstens bitre sved, fordi jeg vidste, at Børsen den dag havde været uindskrænket i Wilsons voldsomme hænder, og jeg ventede at blive modtaget af mine kontorister så højtideligt, som man modtager en ruineret principal.

Men hør nu, læg mærke til Forsynets forunderlige veje. Min udeblivelse fra Børsen på det kritiske punkt skabte en panik, som Chicago og dermed den øvrige verden sjældent har set magen til. De vildeste rygter om min fallit, mit fald og mit selvmord var i omløb. Nuvel: Wilson, der ikke fandt mig på plads, blev grebet af ustyrligt og vanvittigt overmod. Han anså sig for markedets uindskrænkede tyran, og han kastede sig ud i et kup, vildt, desperat og livsfarligt, umådelige opkøb, der langt oversteg hans overanspændte kapitalkræfter. Og da jeg den følgende dag var at finde på min plads til grænseløs forfærdelse og forvirring for hele Børsen – (De erindrer det, mine herrer!) –

så stod Wilson belastet med millioner af bushels, som han aldrig kunne betale, og over hvis pris jeg var hersker. Jeg knuste ham, som jeg knuser denne cigar mellem to fingre. Markedet var herefter mit."

Og Hotkins spaltede sit indianeransigt i et elskværdigt smil, der blottede hans grådige hugtænder. "Se, mine herrer. Således våger de evige magter over storkapitalismens heldige system. Selv en forrykt og sentimental fantast, en tåget og himmelstormende hjerne bliver til dens villige redskab. Selv idealismen har sin værdi – mellem brødre!"

Manden der sveg kulør

Mine kunststudier havde ført mig til denne meget notable privatsamling, og konsulen, til hvem jeg var anbefalet, viste mig personlig omkring mellem de højst uensartede billeder.

Konsulen var ugift, ikke mere ung og kun lidt over undermålerhøjde. Han havde et af disse babyansigter med overskæg, der forknyt og beklemt må bære en uhyre hjerneskal, pillen og bar som et æg. Han gik trist og stilfærdig med mig gennem samlingen, og med en geografilærer-pegepind trak han gardinerne til side for gadelyset, der sivede ind i de seks værelser, hvor billederne hang – en urtegård for impressionister, kubister og futurister af den mest udskejende dilettantisme, krydrede og krasse i alle kulører som sennep og peber og snus i min ømtfindtlige næse. Og mellem dem fire eller fem enestående perler! Konsulen så på mig matøjet og bedrøvet som en syg terrier.

"Farvens mestre," sagde han stille.

Han løftede pegepinden:

"Gauguin!" sagde han; og der hang virkelig et kongeligt billede af mesteren, en symfoni af friske og herlige farver. Han lod pinden glide: "Vuillard!" Og "Picart le Doux!" Fremragende billeder, virkelige perler! "Og en Picasso, fra før han blev forrykt!"

Konsulens øjne hang ved mine læber som en døvstum ved sin lærers mund. Og han pegede på et stort, imponerende stort, lærred, der hævdede en væg for sig selv.

"Lidt pågående i farven!" mente jeg. "Det røde dér i græsset synes mig en noget søgt effekt."

Han så ikke på billedet, men på mig: "Det røde er en grøn vandkande!" sagde han sagtmodigt. Han havde stillet pegepinden hen i en krog og sad på en pude, han havde lagt i den lave vindueskarm. Han tilføjede stille: "Billedet er malet af Agathe! – Vi var forlovede," sagde han endnu, og hans barnemund løste sig til et lille, næsten grædefærdigt smil.

"Men," vedblev han, "sæt Dem nu ned i mit kontor og drik et glas limonade med mig. Derinde er der kun bøger. Kun sort og hvidt. Ens for alle øjne!"

Da vi havde fælles bekendte, kom vi hurtigt i fortrolig passiar om deres mangler, og efter det andet glas var hans tillid til mig befæstet så fast, at han pånødte mig at høre fra først til sidst historien om hans livs store tragedie og om Agathe.

"Jeg så første gang Agathe," sagde han, "ved en havefest, som hendes kusine, der er min fætters fraskilte hustru, gav i sin sommervilla ved kysten. Agathe var den eneste nærværende kunstnerinde og lyste som en blomst i dette selskab af dagligdag og af billigt bourgeoisi. Agathe stod midt på plænen, da jeg så hende, med skøn balance i sine yppige lineamenter, og skænkede te af en kinesisk kande, der, som jeg forstod, var lilla; selv var hun i en dragt (jeg nu ved) var strålende blå!

Hendes anstand og bevægelser var præget af myndig højhed. Hendes bryn lå som penselstreger hvælvet stejlt over lorgnettens lynende blik. Jeg så hendes hud sart musegrå om halsen, hænder og arme, kinderne en schattering mørkere, læberne dunkle som skygger, det jerngrå grus i havens gange, det dybt mættede mørkegrå græs, hvor sorthvide glade

sommerlige unge piger flagrede om deres herskerinde: Agathe! En sommerdag, uforglemmelig i min grå verden, rig på nuancer, fra kul gennem skifer til reneste hvidt og det blideste grå!

For nu aner De sikkert, kære, unge ven, den hemmelighed, der er min. Min verden har ingen farver! Ja, jeg er farveblind fra fødslen – uhjælpelig achromatopsi! – således lyder det frygtelige ord! Min verden er grå, sort-hvid og grå som et fotografi. Jeg har aldrig set ildens røde, violernes lilla, det blå i min elskedes øjne eller guldets gule i mine terminer. Ja, jeg er en abnormitet, værdig til et vokskabinet; og jeg ville være jaget som forsøgsdyr af øjenlæger verden over, om jeg ikke havde dækket mig og holdt mig skjult fra barnsben af skam og af blu over min skavank. Og dog! Å! Mit invalide livssyn var mig næsten noget dyrebart og helligt! Ja, "gråt" var livsglædens ord for mig, jeg behøvede ikke de andres krasse kulører for at få appetit og mod. Dagen, der langsomt blegnede mod det farveløse gry og sortnede mildt mod nat, den mathvide vinter og den dunkelgrå sommer var mig nok! Så sarte nuancer, som jeg, så ingen – ingen uden de statistiske ti for hvert tusinde, der er blinde for al farve, som jeg. Alene for skygge og lys var jeg følsom som en bromsølvplade i en Kodak. Livet viftede sine pust over spejlet af mit sind som månelys over en sø! Jeg var lykkelig, indesluttet i mit farvefri kastel, fuldkommen glad, fuldkommen mættet af lyst og lykke. Indtil jeg mødte Agathe, og hun gav mig sin farve at bære.

Hun gav mig også sin malerkasse at bære. Og sammen vandrede vi ud i en eng, hun kaldte cadmiumsgul. Hun bøjede sig ned til mig, hvor jeg stod, og fæstede en sløjfe fra sin sikkert

turkisblå dragt i knaphullet på min lysegrå jakke. Og hun sagde langsomt:

"At bære giver jeg Dem min farve!"

Hendes gule billede af engen købte jeg – det første, hun solgte! De overså det vist derinde i min samling. Det var for Dem vel en smørfarvet og gul flade, for mig kun en grå. Men det var Agathes!

Hendes stemme var stærk og fast, det var som tog den mig ved hånden og uden modstand måtte jeg følge. Hun var æstetisk i hver gestus. Hun omstillede selv dagligdags ord, så de blev til rig poesi.

Hun sagde til mig, da vort forbund var beseglet ved endnu et køb og ved en bestilling hos en studieven, dyremaleren Andersen-Lykke – så sagde Agathe til mig, idet hun mønstrede min påklædning, fortørnet og bedrøvet:

"Theodosius, hvad bærer du dog for et slips! – Grønt som en agurk til manchetlinned så lilla som et tapet fra Künstler-Werkstätte i Wien!"

Resolut, uden blinken tog jeg min stilling. Agathe –! mindst af alt måtte Agathe, denne sublime farvedrømmerske, ane, end sige vide, at mit øje er uden iris, at mit livs regnbue er uden farve, at mit spektrum varierer fra kulsort gennem blygråt til snehvidt – og intet, intet mere. Og at et grønt slips for mig er sort – som natten og Agathes lokker!

"Agathe," sagde jeg: "er der ikke just i denne klang af grønt, stillet brat mod lilla, en trods, en vilje til særegenhed, der må give respekt, om ikke ros!"

Hun rejste sin Diana-nakke og kneb øjnene sammen. Dunklere toner skyllede over hendes fløjlsgrå kinder – ja, så grå

som ferskner var hendes kinder!

"Ja," sagde hun, "ret har du! Der er i dette grønt mod lilla en smags-perversitet, en protest mod det banale, der viser mig, at dit øje har noget af de indviedes syn på farven. Jeg skal indføre dig i min kreds. For nu ser jeg, at også din forlængsel går mod det skønne!"

Jeg blev indført i Agathes kreds. Hvad mere er: Jeg købte den op, Agathe lod mig købe den op. Den blev kernen, hvorfra min samling voksede. Hun fandt mig rådgivere, der forstod at se, og snart havde jeg en udsøgt samling af farvens unge mestre. Jeg, der aldrig havde kunnet følge min usalige passion at samle på frimærker, fordi jeg ikke kunne skelne en rød Venezuela fra en blå – jeg fejrede farveorgier med de vildeste kolorister ved aftenfesterne i Agathes atelier. Dette år var mit livs højtid – og første akt af dets tragedie!"

Konsulen strøg limonadeperlerne af overlæbens farveløse fimrehår. Han vedblev: "Vi samledes hver onsdag, en kreds af indviede, i Agathes store atelier. – Sørensen-Ærø og Andersen-Lykke, de seks malere, der malede firkantet, men hævdede hver sin særstilling indenfor kubismen – og Esther og den lange Valborg og den dame, vi kaldte Spinat-Paletten – og kunstkritikeren, vor fører, dr. Boman, med sin Sokrates-pande. Hans skarptsynede øjne frygtede jeg mere end nogen okulists spejl. For han alene opfattede ikke mine blottelser som vidnesbyrd om særegen smag. Og så var der Agathe! Agathe – en verden af gråhed og fest, stolt som en dronning, bølgende yppig som en stormsky for den farende blæst.

Der levede jeg i farvernes verden, fortumlet først som en natugle i et festfyrværkeri, men snart selvtillidsfuld ved min

stilling som kredsens eneste grosserer. Der stod jeg blind foran regnbuens lukkede port, stirrende mod farvernes forjættede land. Men jeg betalte min entré. – Og Agathe! – min kærlighed til Agathe, min angst for hendes øjne, der kunne isne som klinger, min lidenskab for Agathe gav mig mod. Ja, frækhed!

Jeg lærte snart de tekniske ord, den hele palet som kompassets streger: "Saucetbrun", "buldentrødt", "alt for lækkert i det lyse", som sprogbrugen var i Agathes atelier om onsdagen, når Spinat-Paletten disputerede med dr. Boman.

Vanskeligere var det i enrum med Agathe, når jeg blev konfronteret med et lærred på Agathes staffeli. Da hun endnu malede mig i syv faser, i to profiler og liggende, stående og fra oven, gik det godt, for jeg kendte mine egne kulører ved navn, og jeg havde nu numre på mine slips. Jeg snød mig til at læse navnet på den tube, Agathe pressede ud på paletten, hun havde en velskolet, næsten akademisk palet, og jeg vidste præcis, hvor cromgult og zinnober og ultramarin havde deres plads. Jeg iagttog, hvor hun dyppede, og mærkede mig, hvor strøget på lærredet måtte vise rødt eller blåt eller gult (for alle andre øjne end mine!) det var et puslespil, men det gik! Som en stolt admiral styrede jeg min kurs efter hemmelige mærker! Men ud på foråret begyndte Agathe at male friluft. Naturen kaldte også hende, og en sommer igennem malede hun græs og bonderoser, tordenvejrsluft og marine med fed, sort kontur, uden brug af hvidt, i de rå rene lokalfarver, et brokade af grønt, gult, blåt og rødt, der for mine øjne lignede et skakbræt eller striber på en kjole i halvsorg.

Hun anbragte et lærred på staffeliet for mine øjne: "Roser efter regn!" sagde hun.

Jeg selv så kun en flade spættet af sort og hvidt.

"Fremragende!" sagde jeg. "Behageligt i farven. Fornemt i kompositionen!"

Hun betragtede mig prøvende. "Karaktergivning er ikke bedømmelse!" sagde Agathe skarpt.

Jeg vidste ikke mit levende råd. Men noget måtte der gøres. Jeg tog mod til mig og sprang ud med lukkede øjne:

Jeg pegede på en mørk og kantet plamage midt i billedets felt. "I det punkt," sagde jeg, "er hele farvevirkningen ophængt. Det behersker billedet og presser fænomenet elastisk mod rammen med fuld udnyttelse af planet uden overbelastning. At anbringe denne grønne vandkande dér midt i roserne er et fund!"

Agathe løftede hovedet i et sæt.

"Grøn vandkande!!! Det er madam Olsens mindste i et højrødt forklæde og pillende bladlus af roserne!"

Jeg bed tænderne sammen. Nu blot rolig, tænkte jeg.

"Grønt eller rødt," sagde jeg. "For mine øjne er det grønt. Absolut og afgørende grønt. Højst muligt er der anvendt rødt, rent og knaldende karmin eller krap! Men baggrundsomgivelserne lader det synes grønt i totalet. I sin egenskab af grønt, og kun som grønt er det bestemmende for hele billedets valeur! Det er som et anslag, et choc, der bestemmer tempoet i lokalfarvernes symfoni. Den grønne effekt netop dér, er billedets fuldendelse, dets skabelsesparadoks! – kunne jeg sige. Et hartad genialt greb, Agathe!"

Jeg så hende fast og frækt ind i øjnene. Hun stirrede på mig et fuldt minut og rakte mig så sin fløjlskind til kys.

En time senere kom dr. Boman.

Hun viste ham billedet med en flygtig gestus.

"Grøn vandkande mellem røde roser," sagde Agathe. Boman spilede øjnene op.

"Hm!" mente han. "Hm!" Han roste aldrig Agathe. Derfor er han gift med hende nu.

"Grøn?" Han missede med øjnene.

"Ja, *grøn*!" sagde Agathe. "Og det ihvorvel jeg har malet den med cinnober!"

"Ja," sagde dr. Boman. "I den grønne og centrale effekt er billedets chromatiske scala ophængt. Der er et sympatetisk forhold mellem den grønne vandkande og de røde urtepotter i det højre forhjørne, tvingende billedets lineære struktur ind under fladeindholdet uden at presse på rammen. Således er i alt fald billedets opgave lagt, men ikke løst af dig, Agathe; du er endt i metafysikkens afgrund, og syntesen er kun blevet optisk, ækvivalentet litterært, den organiske billedholdning savner konstitutive principper, er ornamental harmonisk og ikke objektiv, min gode Agathe." Således talte dr. Boman, og vi hørte ham i andagt og tro.

Men jeg levede en svimmelhedstid i lykke med Agathe, vel ikke længere den eneste købedygtige i kredsen; for Agathe gjorde mange bekendtskaber, dels smigrede hun gifte damer ved at bede dem sidde for sig, og bagefter måtte gemalen jo købe portrættet, dels stillede hun sit staffeli op i herregårdsparken, og ejeren, der kom og så til, kunne jo så ikke være andet bekendt end at købe. Jo! Agathe var ikke alene talentfuld, men tillige den klogeste kvinde, jeg har kendt!

Jeg var lykkelig. Jeg elskede Agathe, og jeg var respekteret af Agathe, og alle Agathes venner fik deres billeder solgte.

Og jeg – jeg, der ingen farve i mit liv har set – jeg, der talte som den blinde om farver, jeg var stor mand, smagsdommer og velgører i malernes lag! Der er farveblinde, der ser rødt som grønt, og andre, der ser grønt som rødt, men jeg var et af de sjældneste tilfælde, de allermest belastede. Mit liv var uhjælpeligt gråt. Og dog ejede jeg al verdens farver! Det var min revanche, min hævn over den tunge arv, jeg tog op ved min fødsel!

Min samling af moderne farvekunst voksede. For at give Agathes billeder relief og værdige omgivelser, købte jeg for dyre penge de perler, De nylig noterede i min samling, de kostbare billeder af Cezanne, af Picasso, af Matisse og Gauguin. Fragtkurserne steg enormt i de dage, mine skibe sejlede hundrede procent ind, og også på kullene tjente jeg, uden at røre en hånd. Hvad bedre kunne jeg sætte mine penge i end billeder – til Agathes glæde og lyst!

Dr. Boman skrev lærde noter om hvert nyt eksemplar – efter farvernes generalbas, som han kaldte sin metode. For mig var det højere matematik. Agathe skrev ordene stenografisk ned, som da hun sad på kontor.

Vi var alle, alle meget lykkelige.

Men øksen ligger ved træets fod!

Den lille konsul strøg trist sit nøgne baghoved,

"For så hændte det –

Så hændte det, at om sommeren besøgte jeg Agathes familie, og Agathe spillede kroket, så lidenskabeligt spillede hun, ja, at hun endog forsømte herregårdsparkerne. Hun elskede at

krokere, at smide ud af stilling og slå en død mod pælen, hun fnyste som en valkyrie, når hun så en kugle i stilling foran en bue, på hundrede skridt ramte hun ufejlbarligt og hårdt. Vi spillede tre: Agathe, kusinen på seksten år og jeg, Agathe med to kugler mod os. Den røde kugle var min. Jeg kendte den på et lille mærke, jeg havde skåret med min kniv i krabaten.

Da kusinen og jeg omsider i tre spil i træk var slået død og langt ind i grønærterne, blev min forlovede og jeg makkere.

"Du kan ikke selv," sagde Agathe, "men jeg skal køre dig med fast krokade gennem alle buerne, slå blot så korte slag som muligt, og hellere dig selv over benene end os!"

Kusinen, den uartige tøs, slog kors for min kugle, hver gang jeg skulle slå. Men jeg fulgte troligt Agathe. Jeg så hende med henrykkelse stå der ved stikkelsbærbuskene bag plænen, med sin ikke mere end klædeligt opadbøjede næse, hvorpå lorgnetten som en dristig rytter red, hendes friske mørkegrå mund, der spyttede stikkelsbærskallerne langt, langt bort. Så kæk, så frimodig, – *min* Agathe!

Kusinen råbte og svingede sin kølle.

"Det er dig, Theodosius!"

Der lå ved midterbuen en kugle i stilling, og kun en fod fra min. Min chance! Endelig engang! Jeg så kusinens skulende grimasser. Kuglen var altså hendes! Hun dansede og rakte tunge og slog kors, men klask! var kuglen krokeret. Jeg satte hælen på og svang min kølle. Kusinen åbnede munden for et af sine tøsede hvin. Godt! tænkte jeg. Nu med fast krokade! Og som fra en mørser skød kuglen roterende over plæne og bede, langt, langt bort, ind i gulerødderne: Vær så god, mine damer!

"Æh!" råbte kusinen og fnisede. "Æh! det var din makkers kugle, du spændte ind i gulerødderne!"

Agathe vendte sig fra stikkelsbærrene med et sæt.

"Agathes kugle?" erklærede jeg. "Jeg ved meget godt, at Agathes kugle er blå. Agathes kugle er der!" Og jeg pegede på en kugle, der lå helt nede ved pælen.

Agathe fo'r i vejret. "Blå! Kalder du kuglen der for blå! Vi andre kalder den grøn!"

"Ja, og det er min," hoverede kusinen. "Og tak fordi du lod den ligge! Lige i slag til pælen!"

"Grøn eller blå!" sagde jeg koldt. Jeg brugte mit veltjente kneb: "Mod græssets grønne synes den blå! For mit øje!"

"Dit øje!" Agathe stirrede på mig, som jeg stirrede på kuglen: Fjendtlig, ondt.

"Den optiske lov!" sagde jeg. "Synthesen, der indordner detaljen i totalet –" Men Agathe afbrød mig forbitret:

"Her er det kroket og ikke kunst! Din blasfemi vil jeg ikke tåle! Men nu ved jeg altså, at du sviger kulør i spil!" Hun sendte mig ud at lede i gulerødderne efter kuglen, som hun godt vidste, kusinen havde listet sig til at snappe. Fra den dag forfulgtes jeg af Agathes skarpt årvågne mistillid.

En dag hen i høsten hentede hun mig, mere vennesæl og sød end sædvanlig, ved mit kontor, og tog mig med til sit atelier.

Der stod på staffeliet et færdigmalet billede.

"Frisk i farven, ikke sandt, ven Theodosius?" spurgte hun med hele sin gamle – nu ak, så sjældne – ømhed lysende frem bag lorgnetten.

"Frisk som sommeren selv – og som dit sind, Agathe!"

"Og samstemt, ikke sandt? Valeuren af totalet – balancen i farvehøjden af de fjorten unge pigers kostumer: hver sin kulør, varieret kredsen rundt. Som du ser!"

"Som en regnbue!" sagde jeg. "En symfoni, et farvespil, som et prisme, der brydes af St. Hans-bålets flammende gule. Den luerøde kåbe dér, det azurblå sjal –! En ornamental organisk syntese!"

"Billedet er malet gråt i gråt" sagde Agathe. "Med cremserhvidt og sort – basta!"

Hun rystede en æske jetons ud på bordet. "Hvad farve er dette?" spurgte hun hvast og pegede.

"Agathe!" stammede jeg blot.

Hun rejste sig. "Svindler!" råbte hun. "Bedrager! Sig, hvad farve det er – eller ved den levende Gud!" –

Jeg stønnede:

"Rødt!" råbte jeg, "rødt! – som vor kærlighed!"

Hun fo'r imod mig. Lorgnetten sprang af hendes næse.

"Gult!" skreg Agathe. "Gult, som din falskhed!"

Hun segnede om mod en stol, hun stønnede, hun blev hysterisk.

"Farveblind!" råbte hun. "Jeg har været forlovet med en farveblind, jeg – en kunstnerinde!"

"Agathe," indvendte jeg svagt. "En *Turner* var farveblind for grønt og rødt. Og *Beethoven* var, som jeg har hørt, døvstum. Og dog fremragende kunstnere begge to!"

Agathe værdigede mig ikke et svar. Og frem fra en portiere trådte dr. Boman.

"Hvad sagde jeg dig, Agathe!" Han smilede overlegent. "Dette bekræfter kun min teori: Om kunst har publikum ikke begreb!

Ikke en af dem kan se farver; de lader blot sådan, og tror det i bedste fald selv. Kun den sagkyndige, den videnskabelige kritik formår at opfatte et billedes sande værdi, dets farvers matematiske sammenhæng, dets kubiske rumfang, dets lineære og koloristiske patos; kun den filosoferende kritik standser ikke på differencen mellem naturillusionistisk rum og kunstrum, omfatter tilfulde forholdet mellem rumlig statuistik og rytmisk dynamik. Farven – farven er kun for de indviede – for de udvalgte, for indsigten og for de seende. Og ikke for et publikum AF MULDVARPE!"

"Gå!" Agathe udrakte sin pegefinger som et kerubsværd. "Gå! –" hun hvislede mellem tænderne –: "tilbage til dit skyggeland!"

Dér lever jeg nu. De bedste mærker af min samling lod jeg Agathe få, da vi delte, hvad jeg havde købt til vort udstyr. Selv beholdt jeg blot de farvemestre, der nu hænger derinde, tilgængelige fra 1-3 på hverdagene – for alle andre end mig selv.

Og jeg lever her mit liv mellem verdens sorte, hvide og grå ting, mellem mine trofaste bøger, mine kære kobberstik. Og forbi mig glider en dag af skygger, fortrolige eller fjerne, men alle venlige. Jeg skelner de tusinde nuancer i alt det velsignede grå, i min blide farveløse dag, der toner op imod skumringen uden regnbuens skingrende fanfare. Jeg elsker dens tysthed og dens sødme – de tusinde silhuetter – de kære, kære profiler! Blot Agathes – Agathes er der ikke mere!"

Malthusia land

(Af en gammel rejsedagbog)

Under denne rejse gennem centralamerikanske egne besøgte jeg den ikke mange kvadratmile store stat Malthusia.

Jeg var på en grånet mule, ledet af den tavse mestits, der var min fører, kommet ridende ned fra Cordilleraernes frygtelige zone. Fra pashøjden så jeg første gang landet udbredt dernede, spændende over dalen fra nordvest til sydost, en grøn og solrig højslette, delt af en bugtet og sølvblå flod. Klæbet over floden som et hvidt sigil ligger søstjerneformet landets eneste stad, der ligesom landet er kaldt Malthusia.

Vi red ned ad en smal serpentinevej, snart med vore øjne vendt opad mod bjergene, snart skuende ned over dalen. Som et umådeligt åkandeblad furet af vandingsårer så vi sletten dybt nede. Sierra Madres skårede kraterrand hegnede den højt i syd og vest med uoverskridelige grænser. Som grå og stivnede lavafloder vældede egeskovene ud over bjergenes sider. Men i nord stod rejst over hvide tinder, nøgent og jernrødt det vældige fjeld Monte Real, kronet af evig is.

Min fører standsede og førte hånden til bryst og til pande; og muldyret, hvorpå jeg red, stod stille som af ufravigelig vane. Til klippens væg nær ved os var naglet et stort brodrødt kors, og på dette kors var ophængt ved hænder og fødder et nøgent og vejrbidt skelet. Bjergvinden klimprede tørt og hult på de forstenede ribbens klaviatur og luften fløjtede tyst gennem

kraniets tomme gruber. Den korsfæstede højre knokkelhånd pegede som en vejvisers pil ud over Malthusia land.

Jeg betragtede med undren denne triste dødning, der her som en frelser hang ofret til et kors, nynnende som en æolusharpe for bjergenes vind sine vilde og ældgamle sange.

Jeg tænkte den gang: at her hang døden korsfæstet ved grænsen af et land, der var ham forbudt, paradisdalen, hvis agres dufte og hvis havers vellugt næsten når herop. Her vendte han sit udtømte knokkelåsyn nedad mod den blomstrende stjerneby i dalens midte, mod dens velstand og orden, mod det frugtbare land, der er inddelt ved vejenes hvide bånd i ensdannede figurer.

Vi nåede ad en bred chaussé det dobbelte toldgitter, der lukker om staden. Der opgav jeg ved det lave porthus mit navn til en vagt i mørk uniform, og jeg sagde ham tillige navnet på den mand, der ventede mig, min korrespondent i Malthusia land, señor José Paras. Han nikkede og bad mig vente i en stor nøgen hal nær ved porthuset.

Noget senere kom en høj og stærktbygget mand ind til mig. Han standsede lidt fra mig og hilste mig smilende.

"Jeg er José Paras," sagde han. "Jeg har ventet Dem, og jeg byder Dem velkommen på de betingelser, hvormed jeg nu skal gøre Dem bekendt." Han var klædt i hvidt lærred, hans ansigt var i okkerbrun skygge under stråhatten, og derindefra mødte mig hans øjne som to blanke og stålblå punkter, ubevægeligt rettede mod mine. De dybtrøde læber viste de fuldkomne tænder i et fortsat smil, og han talte med ren brysttone, ubesværet af vejenes klæge støv. Han var en taler, der fandt det utilbørligt at rømme sig. Han sagde:

"De har efter vore love som fremmed ret til et døgns ophold i vor republik uden at være underkastet de regler, som det er os en pligt eller rettere – en ret at lyde. I fire og tyve timer nyder De en frimands ret hos os, men er i øvrigt uden for vort samfunds ramme med alt andet end Deres øjne. Brug Dem altså vel. Som De ser, giver vi Dem hånden, men vi holder Dem moralsk i karantæne. Mod andre smitstoffer end moralske, som en fremmed fører med sig, har vi andre og meget virksomme midler."

Vi fulgtes derefter op mellem chausséens dobbelte rad af akacier, og min ledsager begyndte her at fortælle mig om Malthusialand:

"De kommer hertil utvivlsomt velforsynet med materiale til efter europæisk synsmåde at forstå vor stat. Denne synsmåde bør følgelig underkastes revision og korrektur.

De har altså i Europa fået at vide, at Malthusia Republik blev grundet i året 1846, og det er sagtens blevet fortalt Dem, at vi er en fanatisk og udskejende sekt, der har skilt os ud fra den mormonske menighed og er vandret ad vore egne veje. Rigtigt er det også, at, da de sidste dages hellige blev uddrevet af den første tempelstad Nauvoo ved den frygtelige massakre, i hvilken den store Joseph Smith fandt sin død, så drog vore mænd ikke med de øvrige til Saltsølandet – men mod syd og grundede en koloni.

På hint forfærdelige træk af hundrede vogne og tolv hundrede voksne mænd, men ingen kvinder, omkom halvdelen af okserne og en tredjedel af alle mænd i kamp med vejrlig og indianere. De otte hundrede sidste nåede denne dal. Vor

politiske høvding var allerede den gang Vincent Strong, der endnu lever som vort senats ældste.

Allerede da de første kolonister her satte spaden i jorden, beregnede vor vældige fører, at denne dal vil kunne ernære ti tusinde levende. Og den dag i dag lever her ti tusinde, ikke flere og ikke færre – undtagen i dag de, som er vor gæst for et døgn.

Det var mænd, der grundede vort samfund, og det består endnu alene i kraft af en mandlig og mandig livsbetragtning. Vi lod for slægtens fortsættelses skyld kvinder komme hertil. Vore agenter søgte os de fortrinligste ud af de gamle landes kontingenter. Og vi optog mandlige kolonister, til vort tal var fuldt, og siden ikke. Mod overbefolkning har vor fornuft formet love.

Også i Europa kender De den store Malthus' lære. Men i de gamle lande bliver en lære aldrig grundlov. Dér tillader man livet at gå i bølger, og man lader en blind vilkårlighed afgøre, hvem der skal drukne. Derfor var Europa så ofte regeret af eunukker, epileptikere og kvinder. Hos os har vi taget hele sagen i vor hånd. Vi har overtaget udvalget af de bedste. Vi ser sagerne ovenfra. Vi har underordnet tilværelsen os, og ikke os tilværelsen. Vi har i kraft af vor fornuft skabt den bedst mulige verden for de flest mulige, – hvilket ikke vil sige alle, da vi ikke anerkender de umulige – end ikke de mindre mulige.

Derfor vil De ikke blandt vore titusinde finde nogen, der er ulykkelig, end ikke én, der ikke er fuldt ud lykkelig. Krøblinge af sjæl og krop vil De ikke se. Vi anerkender ikke svæklinge, drømmere og udartede. For fængsler og hospitaler har vi ikke brug. Mod ulykken har vi skabt tilintetgørende midler.

Nuvel, hr. Tela: De vil allerede nu finde vor dal befolket af en vældig race. En elite-nation, der bærer verdenshistorie i sit skød. Kun til ti tusind er der plads her. Men hinsides vore bjerge er der plads til titusinder af nye kolonier som døtre af vor kultur. Landene vil tvinges til at føje sig ind under vor lære og vor lov. For den er selve tilværelsens eneste princip: Den rene fornuft."

Hermed tav señor Paras i nogen tid. Hans ansigt bevarede sit smil, dette stillestående udtryk for lykke og ligevægt, der præger alle ansigter i Malthusialand. Men hans øjne bevogtede mine.

Vi gik endnu i den blomstrende akacieallé, hvis dunkle purpur i fulde pomponer glødede i de sorte bladkroner. Til venstre og højre lå markerne, fjernere vinbjergenes brunlige tavlbræt. Hvide huse stod som isolerede blokke af kalk langs vejens sider.

Der kom trukket af tre muler med ringlende bjælder en kærre af tremmeværk agende langsomt op gennem vejen. En ung kvinde af Malthusialand kørte. Hun stod op. Hun var klædt i særk og skørt. Over hendes rejste åsyn og olivenfarvede arme og nøgne fødder myldrede akaciebladenes skygger dunkelblå og fligede frem. Det var, som om hele den stærke pigekrop i det hvide linned skælvede, badet i de viftende skygger. Men hun stod der ganske roligt med tøjlerne fattet i sine spændte fingre. Hendes øjne gik os ubevægede forbi og fulgte os ikke. Hun så os i det sekund, vi passerede hendes blik, og derefter lod hun os fare. Mellem de stærke tænder holdt hun et langt grønt strå, det vippede ganske let. Også hun smilede roligt, men uden lune, – af lutter sunde organer og af sit legemes fuldkomne rytme.

Og andre kom os forbi. Granvoksne unge piger, der gik mod majsmarkerne med redskaber over de stærke skuldre. Mænd, der førte dræsiner, som langs ståltrådsliner bugseredes ind over agrenes biveje. Morgenen tindrede over os. De sidste skygger af bjergene trak sig bort. Der gik et drag af lys og hede over dalen mod middag. Fra bjergene kom et sidste pust af gletsjerkold vind. Og skarer af børn kom imod os over vejene, ledede af uniformerede unge mænd. De gik fordelte i hold, og hver bar på skulderen et nummer.

På kommando opløstes kolonnerne og de fordelte sig i ordnede lege ind over markerne. Det var idræt og sportskampe, der stillede store fordringer til styrke og modstandskraft, men det var uden vildskab og uden kådhed. Drenge og piger var ens klædte i løse bluser til knæet, fastholdt af bælter der mærkede dem efter alder: de tiårige gule, de tolvårige blå og de fjortenåriges blodrøde grænsealder.

José Paras vendte sig rask imod mig.

"Ikke sandt," sagde han. "Smuk og stærk er vor race, fuldkommen som selve øjeblikket er fuldkomment. Vi vedligeholder intet, der er ringere end det øjeblikkelige, vi har nået."

Hans kinder fik glød, øjnene glimtede af smil. "Ja," vedblev han. "Intet er os umuligt mere. Vi har løst og dermed lukket livets problem. Vi har åbnet og begrænset alle lykkens sluser. Vi har kanaliseret vort land for frugtbarhedens kilder. Se Dem omkring. Vi har intet at skjule for en fremmed. Kraft og humør vil møde Dem over alt. Vort land bæres af vækst, af ro og af en evig frugtbar sommer. Se på vore unge mænd, hvor let og spændstigt de bærer deres tunge redskaber; de går ikke ud til

muldens knudrede trældom, de er fri og de er raske. Se på vore piger, der uden ængstelighed går bag dem over markerne samlende og sankende. Og se! – se derude vore børn, vore *inocentes*. Er det ikke som en levende planteskole, årgang efter årgang kæmpende om kap, om hvem der er smidigst, sundest og raskest. Børnehospitaler vil De ikke få at se hos os. Skrofulose og rachitis er hos os ikke lovtilladt."

Han stod stille. Med brynene sænkede, men uden at opgive at smile stod han og så efter de legende børn. Hans blik blev fjernt, hans holdning slappedes. I det øjeblik gled skyggen af en kommende mand hen over hans hænder og knæ. Min ledsager så ham og i et nu stod han, med blikket sænket mod sine fødder, tavs.

Det var en gammel mørktklædt mand, der hastigt gik forbi os. Det gule ansigt var fast og tillukket, blikket fremadrettet mod et mål han forfulgte. I hånden bar han en blå lakeret stav. Lydløst og alvorlig, gravitetisk som en stor mørk fugl gled han forbi os op over den hvide landevej. –

Vi gik tavse videre, først over en bro, dernæst ad en vej langs Hamisflodens skrænt. Skumløs hastede floden dernede, pressende sine sølvblå bolstre frem mellem de grønne brinker indtil stadens grænse, hvor dens sider var støbt cement. Ja, deroppe lå den hvide by spændt ved broer over flodens forgreninger, bue ved bue, ø ved ø – de hvide firkantede facader, de flade teglstenstage og havernes sorte kroner – de sidste dages Venedig. Og midterst over stadens skarpt skårne profil stod rejst som en majestætisk kube en mægtig bygning, halvt sort, halvt hvid som hjulnavet i den stjernestråle-formede stad.

Vi kom gennem en forstad af larmende værksteder. Vi så ind i smedjer, hvor essernes ild blaffede med forpustet og sælsom hast. Hurtige pulsstød af damp fo'r ud af smækre jernrør i fabrikkernes mure. Der var et såre ilsomt tempo over al virksomhed her. – Jeg så et hold mænd komme mod os, rullende et vinfad op mod et hvidt lagerhus. De lagde deres hænder og skuldre med voldsomme gestus mod det svære kar, deres ansigter var fortrukne af energi, de overbød hinanden i tilråb og opmuntringer. Pludselig stod en af dem stille, lod armene hænge, hans underkæbe sank; han havde set os komme, – et ansigt, han ikke før havde set, – på vej ind i staden. De andre vendte sig som han. De havde erkendt mig som fremmed. Jeg havde givet dem en grund til at standse. Men i næste nu slog deres hænder på ny mod vinfadets staver, og de begyndte en ivrig opsang; buldrende fo'r karret frem over de knudrede gadesten. De var beroligede, de bortså fra mig.

Byen lå tættere og tættere om os, ranke og regelrette huse, hvis flader fældedes ned til de hviskende kanaler. Jeg begyndte at fæstne typen af de arbejdende mænd, der gik forbi mig. En skulderbred og brysthøj race med store indianske træk og urokkelige øjne. De samme stumpe og benede åsyn over alt, og alle med dette ens udtryk af opstemt humør, et ubevæget smil, der lod de fuldkomne og stærke fortænder syne. Mange var nøgne til bæltet, de skjulte ikke deres atletiske vækst, den kraftige og kulsorte hårvækst, der tegnede sit kors over deres brystben.

José Paras talte ikke mere, hans øjne bevogtede mine. Således holdt han mine spørgsmål borte, og jeg lod tingene tale for sig selv.

Hovedgaden åbnede sig til et stort ovalt torv. Og der var opstillet et monument: en pyramide af hvide sten. På hver af de tre triangler læste jeg et ord, og jeg lagde dem sammen i vilkårlig orden:

VITA LEX NOSTRA.

José Paras sagde: "Se: Her har vi rejst et symbol for den idé, der holder vort samfund fast, denne pyramide er vor læres tilspidsede tanke. Som hver sten i denne bygning hviler vi på hverandre, alle lige uundværlige for vor enhed; ikke en kan tilføjes, ikke en borttages. Og øverst lukkes vi af den sidste og herskende sten, af form som pyramiden selv; den regerende idé udtrykt i én eneste. Og her vil De læse de tre ord, der er den eneste gyldige sætning i vort land: livet er vor lov! Men kom nu. De er vor gæst, og vi har råd til at behandle Dem gæstfrit. Her er mit hus. Og dér ventes vi af min hustru." –

Malthusia stat er ordnet kommunistisk, og jeg fik senere at se de kooperative indretninger, hvorfra landet forsynes. Men disse ting forekom mig uden betydning og uden vægt. Jeg søgte alene at omfatte og forstå det sidste princip, der midtpunktsdragende holdt denne stat i stilling.

Jeg beundrede naturligvis tingenes orden i dette lovgyldige land, det fuldkomne system, som styrede de tusinde virksomheder, der greb ind i hinanden og frembragte de daglige mængder af værdi, afmålte til forbrug og med afgift til reservefond, støttende hinanden, hver for sig bærende det fælles. Det var pyramiden. Ikke en sten for lidt, ikke en overflødig. Men jeg forstod, at alt dette var kun de ydre kredse, udenværkerne, en udvendig befæstning, inden jeg mødte det egentlige forsvar, kernen i denne stat.

I José Paras hus havde jeg truffet den kvinde, der var bestemt for ham ved rådets beslutning. Hun hed Felicia Paras og var af kreolsk blod, men der var intet af kreolens ladhed over hende, intet af den gyngestols-siesta, som jeg havde truffet over alt i de centralamerikanske lande – bag lukkede persienner i cigaretrøg, disse ubevægelige kvinder, der drømmer i deres lumre tusmørke med hænderne fromt foldede over deres skød.

Hun var så høj som sin mand, spændstig og dog langsom, når hun bevægede sig. Hendes dragt var ensfarvet, uden pynt. Alene håret bar hun smykket på indiansk vis, i to lange begsorte piske indflettede med perler, hængende frem over det stærke bryst.

Paras førte mig hen imod hende, hvor hun stod i husets gård mellem andre kvinder, der hver passede sit arbejde. Hun fulgte med os ind i en af de næsten nøgne stuer, hvis gulv var røde teglsten. Og med et smil om de fyldige og lidenskabelige læber, men fuldkommen rolig i sit blik betragtede hun mig opmærksomt og uden nysgerrighed. Paras havde bestandig ført ordet. Han talte nu heftigt og med megen argumenteren, idet han satte mig ind i nye sider af landets ordning. Men det forekom mig, at han bestandig undgik at nærme sig i direkte linje den midterste ting, der var republikkens statiske moment. Nu og da så jeg, at hans hustru betragtede ham hurtigt og indirekte.

Før hun forlod os rakte hun mig sin hånd: "De er fremmed," sagde hun. "Det er sjældent, vi ser fremmede her. Vejen er besværlig til os. Og de, der kommer, rejser hurtigt igen. Også De vil forlade os hurtigt." Forskende så hun mig i øjnene, og jeg mærkede hendes hånd fast og dvælende i min.

Vi spiste i en meget stor barak, tyve mænd og lige så mange kvinder, der på den tid af staten var tildelt disse mænd. Jeg betragtede ikke uden behag dette bordhold af fuldkomment byggede mennesker. Jeg iagttog med forundring, hvor denne race var fastliggende og manifest præget i hvert eneste ansigt. Alle havde de samme kantede og stærke kæber, de samme klare og kølige øjne. De passede hændernes gerning uden sideblikke. Maden bragte hver til sig selv fra store beholdere ved salens bredside.

Paras bøjede sig frem mod mig over bordpladen.

"Ikke sandt?" sagde han. "I meget er vi ikke forskellige fra Deres Europa. Vi har her blot trukket linjernes konsekvens, vi har samlet perspektivet til sit brændpunkt, tvunget alle stråler ind i et hulspejl, til et sammentrængt billede, som De med Deres Europa-øjne måske vil kalde fortrukket."

Og det var, som så jeg virkelig i dette øjeblik en trækning gå over alle åsyn, en forskydning mod skævhed, som den frembringes af en bule i et spejl. Og pludselig skimtede jeg det, de alle i dette øjeblik bortså fra, det punkt, hvorfra fortrækningen bestemtes. Ved bordet nær ved mig sad en af de gamle mænd, en af dem jeg nylig havde set gå over vejene, bærende den blå stav i lydløs hast som en flyvende ådselfugl. Og jeg skimtede i dette nu et perspektiv, der ikke var fladt som øjeblikket, men bygget i en dyb dimension af fortid og fremtid.

Men da vi kort efter rejste os, kom denne mand hen til mig, rettede sine øjne smilende mod mine, og hans lange hvide hånd berørte mit bryst.

"Jeg har et bud til Dem," sagde han. "Præsidenten i vor republik har hørt, at De er kommet hertil. Han byder Dem

velkommen og han ønsker at se Dem."

Jeg gik med ham, og vi fulgtes i tavshed ad de rolige gader, hvis tage, bårne af spinkle ribber hang langt ud over husene og gav os en bred slags skygge, hvor vi kunne gå. Vi kom over mange broer, og til sidst gik vi ad en genvej i en tør kanals bund. Ned til os kom hult og åndeagtigt gnyet af larmende liv, det fjernt rullende arbejdsbulder fra den travlt levende by.

Omsider kom vi igennem et system af haver, hvis mørke vækster bag hvide stenrammer var ordnede i skoler og årgange, op til præsidenthuset, en ens etages hvid bygning åben ved portaler, ind til alle sine gårde. For skønt ingen uden vi færdedes her, var vejen fri for enhver, der ønskede at gå ind eller ud, hvis nogen havde tid eller trang til sådanne påfund. Den åbne dørs politik herskede her. Den mand, der repræsenterer alle, og som ejer alt på alles vegne og alene intet har for sig selv, han må være tilgængelig for alle og uden privatliv.

Vi kom til ham i en af de forreste gårde. I afstand så jeg ham hvidklædt i skygge af et solsejl. Et stort arbejdsbord var foran ham og ved hans side sad en af de gamle mænd. Fra et springvand tilførtes kølighed. En yngre mand havde nylig forladt ham og var på vej mod en loggia, hvor fire andre syntes at arbejde. Så lidet kompliceret er regeringsmaskineriet i denne stat, enkelt i sit løbende og ordnende princip som et perpetuum mobile.

I sin dækstilling af solsejlets kolde slagskygge forekom Vincent Strong mig, således som jeg nu så ham, blot at ligne en grundigt og årvågent arbejdende mand, en rolig beregner, en generalstabsofficer, der flytter de små flag frem over kortet i sit telt. Han rejste sig og så på mig gennem det kolde blink fra

lorgnetten, han smilede høfligt til mig, idet han fortrak de smalle læber under den stærke hvide knebelsbart. Trods sin høje alder var han rank og bred som en ung mand, de noget korte rytterben bar den svære torso i den stramme hvide jakke rejst og støt.

"Nu vel," sagde han. "Hvorledes synes De om vor republik?" Og uden at vente på mit svar vedblev han: "De skal følge med mig nu. Min dag er inddelt i minutter. Senatets tremandsudvalg har møde i konciliet nu. Vejen derhen har jeg til min disposition og jeg kan ofre de fem minutter, den vil tage af statens tid på gæsteretten. Kom, vi går ad en genvej."

Jeg gik ved hans side gennem den sorte kirkegårdshave af agaver og palmer. De stride tujagrene strøg over vore skuldre gennem den smalle gangsti. Og med sin faste og skolede stemme forbandt han mine tanker med sine og gav mig sine resultater.

"Ja, hvad er vor republik mere eller mindre end statens idé fuldkommengjort. Vi slutter der, hvor Europa endnu famler. Vi har tildannet det bedst mulige materiale, det der er fast, hårdt og ensdannet. Vi har ikke brug for det bløde og bøjelige princip. Vi har ikke lyst til at se vilkårlige ukrudtspirer, rodløse prydplanter og snyltende svamp forvitre vor samfundsbygning. I Europa er jeres jurister og læger allerede inde på den bane, blot endnu tyngede af en gammeldags og teologisk følsomhed. Også I udsondrer jeres skadelige substanser, men I er endnu ikke så vidt, at I befrier jer for dem ved afgørende metoder. I tager blot jeres reservationer. I giver snyltere et fristed inden for forbeholdte territorier. I indretter straffekolonier, kæmpeasyler og kostbare hospitaler. I lader de uegnede og de

usociale fortsætte deres snylten på statslegemet ad indirekte vej, idet I beskatter jeres borgere for at skaffe tyvene fængsler, de uduelige asyler og de syge hospitaler. I lader de lidende smitte det almene med – medlidenhed. I arbejder med sentimentale og ikke med matematiske grunde. I ved allerede i Europa, at den ortopædiske metode var ubrugelig. Jert retledningssystem ledte ikke ret. Af intet kan I ikke skabe noget. I kan i det højeste fordele det forhåndenværende ved at tage fra de raske og de stærke og derved svække også dem. I opnåede kun at tvære lidelsen ud over en større flade. I ømmede jer ved at brænde den ud til bunden med glødende jern. I lod de frugtbare svare rente også til de ufrugtbare, og over- eller underbefolkning så I altid som et frygteligt spøgelse rejse sig uden for grænserne af jeres kontrol. Hvad hjalp jer statistik, jeres tabeller og jeres registre, så længe I ikke gik over til kirurgien, så længe I ømmede jer ved at gribe til knivens renlige princip!"

Vi var nået ud til en åben plads, et marked, hvor årets frugtsalg skete fra lange spraglede teltrækker. Da vi kom gående, jeg ved præsidentens side, señor Paras og tre af de ældste bag os, kom sælgerne frem fra deres telte for at beskue mig. Vi nærmede os en hvid og buet bro, der over kanalen førte til øen, hvor rådets bygning lå. Og der så jeg husets kolossale firkant, halvt sort, halvt hvid som kaabaen i Mekka med taget ført op til en trappeformet pyramide. De lodrette vægge rejste sig stejle og mægtige som siderne af et frygteligt fængsel, en befæstet bastille. Floden løb i en lukket hvælving tværs gennem dens fundament. Gnistrende grøn i skarpe brudflader som splintret glas, under presset af sit løb fra bjergene brusede den

ind under huset nordfra, men under den sydlige mur kom den frem af en sort kloakport dorsk og kraftesløs, mørk som levret blod.

Vi gik frem mellem en lang dobbeltrad af mennesker, der hilste os uden råb og kom over den hvide bro. Og vi standsede foran en lille sort bronzedør i den vældige vinduesløse og lukkede bygning.

"Længere kan De ikke følge mig," sagde Vincent Strong. "Ved denne dør standser al offentlighed; og vi viser ikke en gæst mere, end vore borgere får at se. Den vej går alene de ind, der ikke mere tilhører vort samfund – og de, der bestemmer og vogter over, at staten ikke skal tage skade. Denne dør er således kun for dem, der er usikre, de tvivlende og de fortvivlede – og for dem, der er fuldkommen sikre og fuldkommen vidende. Derfor byder jeg Dem altså farvel her."

Han rakte mig sin stærke, kun lidet rynkede hånd. Jeg så på den lille firkantede dør, og jeg tænkte på, at dens høje og smalle rødmalede ramme havde guillotinens og galgens form. Et voldsomt sollys var kommet frem bag bygningens fløj og belyste præsidentens ansigt. Det sprang frem, glødende som en maske af guld. Jeg skimtede de lange og gule tigertænder under skæggets stride kam, de små og grusomme øjne, af farve som agat, flammede af genialitet og forrykthed. Og jeg troede med hemmelig frygt at se en af de gamle mexicanske blodguder, gyldenpansret og tigret, den mandlige forms morderiske guddom. Og bag ham den mægtige tallecalli, gloende af sol om sin tinde, blodsort om sit fundament, den rygende bøddelsten for en fjendtlig og barbarisk statsform, opstillet i denne egn,

hvor en urfjern aztekisk kultur havde behersket de ubønhørlige kommuner, de kortsynede og brutale brodersamfund.

Endnu en gang vendte præsidenten sit blik mod mig med kulde, blot mildnet af foragt. "Nuvel: Fortæl Deres landsmænd i Europa, hvad De her fandt. Bed dem vente os! En nation af atleter, et forbund af hårdføre mænd, af romere, der for statens skyld villige ofrer deres venstre hånd til et bål, en race, der aldrig blinkede for knivens hug, der aldrig sveg, aldrig knælede, aldrig tvivlede!"

Ved disse sidste ord gik hans blik forbi mig og søgte sig ud blandt dem, der omgav os, José Paras. Og jeg så min ledsager blegne. En gusten ligfarve skyllede frem under hans solbrændte lød, som under sminke. Det var, som havde han indtil nu været maskeret, og nu skallede masken af, blottende fortærede og dødssyge træk. Også de to mænd, der bar de blå stave, betragtede ham og deres blikke udvekslede et signal. Men præsident Strong løftede sidste gang sin hånd til en flygtig hilsen henvendt til mig og gik forbi os. Den trange bronzedør åbnede og lukkede sig lydløst. –

Det var henimod aften. Min vært havde jeg i mange timer ikke set. Om morgenen var han gået til sit arbejde, påfaldende opstemt, alt for åbenlys ivrig. Selv var jeg nu vendt tilbage fra en vandring gennem den rastløse by, hvis arbejdstempo forekom mig forøget i sin hast. Og jeg iagttog, hvorledes disse travle arbejdere uden ophør viste hurtighed i deres bevægelser, udviklede kraft og behændighed, selv hvor det ikke krævedes. Selv de, der havde udført det nødvendige dagværk, vedblev at simulere travlhed ved kunstige gestus og ivrige fagter foran de fyldte magasiner. –

Jeg var alene i en af de spartansk nøgne stenstuer, da Felicia Paras kom ind til mig. Hun standsede lige uden for døren tøvende, med hænderne presset mod sine stærke sider. Hendes stemme syntes mig forandret, da hun talte, lavere i sit leje, ujævn og afbrudt, men hendes ansigt røbede ikke uro.

"Señor," sagde hun, "De er fremmed, De vil forstå, hvad ingen her forstår. De er ikke bundet af vore love – – – De står uden for vor lydighed. Derfor er De den eneste, jeg kan søge i dag. Jeg behøver ikke Deres råd, men Deres hjælp. Jeg har haft år til at overveje. Min beslutning har jeg truffet selv, men jeg behøver Deres hånd i dag."

Jeg nikkede, og som et ydre tegn rakte jeg min hånd mod hende. Hun greb den hurtigt og mod mit ønske førte hun den til sine læber på de indianske kvinders vis.

"Señor," hviskede hun, "De rejser i aften, De må tage os med Dem – mig og ham – min mand. Å, De må jo have forstået, hvad her går for sig, og hvad der i dag er sket. Det gælder min mands liv, hvis han bliver her ud over i aften. De var jo med ham i dag, De må have set det. De ved, at han, der bestemmer over alt her, udmærkede min mand ved et blik.

Ikke sandt: Det var nok for Dem at se ham en eneste gang. De rejser herfra tilstrækkelig underrettet. De har været under skyggen af hans ansigt, de har følt den skræk, der som et magnetisk felt isner fra ham. De må have mærket den gru af død, der står fra ham! Han, som kalder sig livets opretholder – fordi han klogeligt skjuler dem, han dræber.

Hør mig nu!" Hun knugede mine fingre mellem sine. Hendes stemme bevægedes af heftighed og ømhed, medens hun erindrede det, hun fortalte.

"Vi havde et barn, min mand og jeg – en dreng. Det er hos os en pligt at blive mødre, og vore mænd vælges til os af staten. Om vor tilbøjelighed spørges der ganske vist, for også derefter bedømmes vi. Det forlanges af os, at vi elsker den mand, der gives os. Dette driver mange af os til at hykle. Men jeg elskede min mand, fra vi mødtes, og han mig, og dette gjorde os tilbageholdende og sky indbyrdes og over for dem, der iagttog os. Formen for vort samliv havde ikke den højrøstet bekendende form, som kræves i denne lykkelige stat. Man holdt tidligt øje med os. Vi var mistænkte, man anså os for usikre, forbeholdne, hemmelighedsfulde og farlige.

Jeg fødte mit barn som alle mødre hos os – under bevogtning. Der går en lukket bro fra huset, hvortil vi sendes, over kanalen til den store bygning, som De i dag har set. Og der kom gamle og rolige mænd og så med deres kolde øjne på min lille dreng, som man tillod mig at holde i mine arme i de første øjeblikke. Og de sagde til mig:

"Drengen er svag, men vi giver ham frist. Plej ham vel i et år."

Denne frist gav de mig uden for lovene og af nye grunde, som ingen havde kunnet forudse. En underlig ting var sket: fødslernes tal sank under normen, gennem en menneskealder var tilvæksten nøje reguleret. Kun de udvalgte og udmærkede forplantede slægten. De uegnede – udskiltes i tide og sendtes hen, hvor deres bestemmelse var. Men alligevel blev slægten ringere. Ingen forstod det. Vi havde hævdet vor races standard svimlende højt, en ny og voldsommere fordring til sundhed og styrke for hvert år. Og alligevel sank tallene og børnene fødtes svage. Det var som sugede det voldsomme dyrkningspres jordbunden gold. Den forfærdelige trussel, der hang over alt

ufødt og spædt, lammede os alle. Og statistikken vidste ingen beregnelig udvej. Man valgte da under nød at skåne og give frister.

I syv år beholdt jeg derfor mit barn, forsåvidt vi her beholder noget for os selv, min elskede, min søde lille dreng. Men de gamle mænd, der kom og tilså mit barn, smilede med deres kloge lægeminer og gav kortere og kortere frist.

Han var så lille og spinkel, sent lærte han at gå, og da han havde lært at tale, fandt han sjældent grund til at tale.

Han var så stille, min lille dreng, hans veje var skjulte for os. Til ingen af os sendte han sine tanker. Ensom og tavs levede han, som børn her lever, under bestandig iagttagelse, under tvang af vore metoder, den frygtelige fordring, der forlanger det yderste af vore børn i legemlig kraft, driver dem ind i en rasende kappestrid om at vinde frem blandt dem, der får lov at leve.

Jeg læste i hans lille kloge og magre ansigt, hvor tidligt han fornam, hvad det gjaldt; men aldrig klagede han, aldrig spurgte han. Jeg så ham bagest i drengenes jagende kolonner med sine spinkle lemmer søge at følge deres voldsomme øvelser. Å, jeg husker hans strenge lille ansigt med det fremad stirrende blik, de fast sammenbidte læber. Og jeg så dem, der anførte og bedømte, veksle blikke og trække på deres skuldre.

Men når det var pligt for skolen at holde hvil, så hvilede han ikke. Han satte sig fjernt fra de andre med hagen støttet mod sine knæ og stirrede ud mod bjergene, der lukker for vort blik, hvorhen vi ser i dette land. Og først da levede hans øjne. Jeg ved, at han da var i en verden anderledes end vor, dybere end vor, lysere og blidere. Han gik derind ad veje, vi ikke kender og

som er os forbudte. Og mærkede han, at man iagttog ham, vendte hans blik tilbage, årvågent, mistænksomt, frygtelig nærværende.

Jeg lod der være fred om ham. Jeg vovede ikke at forbinde mine tanker med hans. Han var en lille fremmed, der var kommet til vort hårde land, en gæst fra fjerne og mildere egne her mellem os, der har tvunget tilværelseskampen ind i et ordnet rovmordssystem. Ja, han var mit drømmerbarn, udløst af mit hjerte, da det endnu havde længsler, den sidste henvandrende drøm om de egne, vi har forladt.

Min dreng, min lille eneste! Avlet var han i frygt, født under dommedagsangst. Derfor var hans hænder så spinkle, hans øjne så voksne og bedrøvede. Å, jeg så, at i ham var en sjæl vendt tilbage hertil, søgende og forundret, famlende sig frem mellem vore skarpe og uoverkommelige love.

Vi vågede over ham, min mand og jeg, vi bedrog dem, der spurgte, og selv mellem os tav vi, frygtede for at forråde ham for andre ved at åbne os for hinanden. Vi søgte at skjule for ham, at tilsløre for ham, vi værnede om den verden af drømme, hvorhen han dybere og dybere søgte. Å, han skulle få lov at leve for sig selv, fri som ingen her i sine fjerne og uvirkelige egne. Og vi drømte, at en gang skulle han vende tilbage til os, som en befrier, med sine store og vidtåbne syner, med sit mægtige hjerte og give os de nye love.

Da vor dreng havde fyldt sit niende år, tog de ham fra os. En dag, da vi ventede ham, kom han ikke hjem. –

Jeg vil ikke tale om ham mere. Han skal være glemt, hans ensomme vandring mellem os er glemt, han er fri, han skal være glemt og begravet. Hvad der sker med dem, der føres

gennem den lille dør i det sorthvide hus, tør vor tanke ikke følge. Og om den sag har jeg talt nok.

Men nu! Nu gælder det min mands liv! Han er forrådt, mistænkt, solgt. Vi er omgivet af angivere, vi lever i et net af forrædere og belurere, enhver af vore sidemænd kan være Rådets lejede spion.

Da det var sket, som jeg har fortalt Dem, begyndte jeg at iagttage min mand. Dag efter dag så jeg ham forandres. Hans ansigt var i ro, hans smil som før, men hans øjne var ikke de samme, jeg så det, de røbede ham også for andre end for mig. Han iagttog mig, som jeg ham. Han søgte at dække sig, han bar sin maske også over for mig. Men jeg så, at for ham var det forbi. Han tvivlede, han var en fortvivlet og han måtte synke. Han troede ikke mere på vor stats system, ikke på vore love, på vor ret, ikke på sig selv, ikke på mig. Og hans øjne kunne blive fjerne som vort barns, ensomme vandrere, der drømte om ting, som ikke er, og som ikke tør være.

De ved det deroppe, han er forrådt og angivet. De tåler ikke, at der tvivles i dette land. Hans død er bestemt. Jeg ved det! Hør mig: De må jo forstå det. De er jo fremmed og kan forstå som fri mand."

Hendes øjne borede sig i mine, hendes ansigt var fortrukket, mantillen var gledet tilbage fra hendes pande og fletningernes snoge ringlede sig ned forbi hendes vilde og hvide ansigt. Hurtigt og hæst vedblev hun:

"Vi må herfra – endnu i dag. De har en fører og heste. De må tage os med Dem over bjergene. Hører De! Lov mig, at De vil. De må søge min mand, De må tale til ham. Jeg har ingen vej til ham mere. Han lukker til for mig, han frygter for min

sikkerhed, han lever i evig angst, for at man skal se, at jeg står på hans side. Selv håber han intet mere. Se, å se, jeg ved, hvad der er sket med ham. Han står stille og grunder. Han er standset foran den lille lukkede dør, hvor han så sin dreng gå ind. Han ser ikke anden vej for sig – han længes efter, at den snart skal åbnes for ham selv – han vil vide, hvad der er bagved, han fortæres af syg begærlighed efter at vide – efter at forstå det, der er bagved, det allerbageste – – – han er forstenet af at stirre på vore love. De har fanget ham i nettet af deres formler. Han er ikke mere bøjelig, ikke mere smidig. Han ser ikke mere gennem det væv, de har spundet om os her. Han ser kun systemet, kun lovene. Han ser ikke *Ham*, snigmorderen, der dækker sig bag lovene som en maskeret stimand! Mænd ser aldrig videre end til deres formler.

Å! men jeg ser *Ham*. Jeg har ikke glemt *Ham*! *Han* myrdede mit barn, kvalte det med sine gorillahænder i sin hemmelige hule. Å, jeg kender ham. Han er forrykt og bloddrukken. Han er gal af morderisk vellyst! Han hader os alle, han vil myrde hver en af os. Jeg har set dem forsvinde, en efter en, alle dem, han frygtede, alle der tænkte mere og dybere end han, han udryddede dem fra bagholdet af sine love. Hans sind er en grube af frygt, af stinkende fej rædsel for at forgå, for at blive overgået. Derfor er det han myrder, desperat og blodgal, som et tirret dyr bider han om sig, flår og dræber. Han vil være alene, den eneste, han vil intet have om sig uden rummet, intet selskab uden de døde, han vil have plads, hele pladsen for sig. De andre må dø – dø. Og derfor nu – i dag – – derfor – – –!

Hør mig. Rådet er samlet i dette øjeblik. De træffer beslutning. En af dets spioner hviskede til mig i dag, forrådte til

mig, hvis liv det gælder denne gang. Det er den yderste time for os nu. *Jeg* frygter ikke for Ham. Jeg lader mig ikke standse af lovene. Jeg vil gå til ham, ansigt til ansigt. Han skal høre mig. Han *skal* give os lejde herfra, han skal give os fri. Vi er ikke mere hans, vi siger os løs. Han må lade os rejse!

Derfor er det, jeg behøver Deres hjælp. Hører De: I aften rejser De jo herfra. De må gøre alt klart straks. De må gå og finde min mand, De vil træffe ham mellem de andre ved hans arbejde. Sig ham, hvad jeg har sagt Dem. Sig ham, hvor jeg går hen nu. Nej, De må ikke standse mig. Den vej går jeg bedst alene. Men De vil frelse min mand. Ikke sandt? De må overtale ham til at gå med Dem. – De må tvinge ham. Før deres heste gennem byen. De vil finde mig foran rådets bygning. Der venter jeg min mand og Dem. Der ses vi – eller – hvis vi ikke ses – – så tag min mand alene med Dem – tag ham alene med Dem. Brug magt mod ham, hvis han ikke vil. Forsvar ham, hvis De bliver standset. De har jo våben! Og ikke sandt: De er jo fremmed; frygt har De altså ikke. Her er alle født frygtsomme, feje bag deres forskansede miner, de vil løbe for en eneste modig mand.

Lad mig nu gå. Følg ikke efter mig. Lev vel, hvis vi ikke ses. Al min tillid sætter jeg til Dem!"

Jeg bøjede hovedet til svar og jeg lod hende gå derhen, hvor hun havde bestemt at gå. Jeg vækkede min døsige mestits, der sad på hug i skyggen af gårdens halvtag, og jeg gav ham ordre til at skaffe heste, der var hurtigere end de muldyr, der bragte os hertil.

José Paras traf jeg ved et hold af vejarbejdere, hvis værk han ledede. Og da jeg hurtigt havde sagt ham så meget, jeg mente nødvendigt at sige, gik han med mig uden modstand. Vi fandt

hestene opsadlede uden for hans hus. Tøvende satte han foden i stigbøjlen, hans blik forlod mig ikke. Og pludselig så jeg ham forstå. Hans spørgsmål kom til mig afbrudt og hurtigt og fordrede ikke svar.

"Hvornår gik hun fra Dem? Hvad vil hun, hvad har hun for? Kom – vi må afsted – derhen inden – inden – – –"

På vore friske heste galoperede vi op over vejene. I rasende ridt jog vi langs den øde allé, ind gennem de lange gader, hvor de gående klemte sig op mod husvæggene og stirrede på os med deres lurende og forskrækkede øjne. Vi kom forbi den mægtige pyramide, hvis treflader bærer de mangetydige lovord, og jeg så min ledsager rive i hestens tøjler. Hans kæber sprang fra hinanden i et forbitret og krampagtigt råb. Og endelig måtte vi fod for fod bane os en vej gennem stimlen, der sammenpakket fyldte markedspladsen mellem de handlendes skindtelte. Paras huggede om sig med ridepisken, vore dyr stejlede, og rasende råb lød om os: Vi brød torvets fred! – Jeg rev mit våben ud af bæltet og pegede på dem, der stod mod os.

Den sorthvide bygning hævede sin trappeformede kuppel som en uhyre tallecalli højt over de lave gule huse. Jeg så dens spejl i kanalen, sort og hvidt som dorske striber af beg og kalk. Og over mængdens hoveder skimtede vi fra vore sadler i skyggen af husets vældige facade, ganske nær ved den lille dør, en kvinde vente, klemt op mod muren med ansigtet tilhyllet og højre hånd presset mod sit bryst, skjult under mantillen.

Señor Paras skreg. Han svingede med armene. "Kom! Frem. Der er tid. Hun er der!" Og han råbte hendes navn, hans stemme sprang itu og blev til en kort hoste og han pressede sin hest frem mod den tætte vold af forbitrede kræmmere, der

spærrede os vejen over broen, som de brugte til udstilling af deres varer.

I dette øjeblik åbnedes den lille bronzedør i bygningens front. Og som en sortnet mumie i sin spraglede sarkofag så vi præsidenten stå i dens firkantede indfatning. Han trådte frem og tre gamle mænd med ham. Den brandrøde aftensol belyste dem og forvandlede deres åsyn til blod, de stod på plazaen dannende en gruppe, skyggende med hånden for deres øjne; de vekslede bemærkninger, og en af dem udrakte hånden og pegede mod os.

Felicia Paras løste sig i dette øjeblik fra skyggen, løb ud i det luende lys, løftende sine hænder som en der råber om en gunst. Præsidenten drejede sig langsomt om mod hende, og da hun gik frem, kom hun imellem os og ham, hendes høje skikkelse, der nu rejste sig, strækkende de slanke arme til siderne, skjulte ham for os.

Min ledsager stønnede, men rørte sig ikke. Han sad stivnet på sin standsede hest, klemmende mellem sine fingre kolben af den lange rytterpistol, der lå over hans sadelknap.

Vi så Felicia Paras bøje sig frem, og vi så en lynsnar gestus af hendes højre hånd, hendes ryg krummede sig smidigt og hun løb til siden, langs med huset og ind i skyggen. Igen blev Vincent Strong synlig. Han holdt begge hænder presset mod venstre side, og han stod ikke mere fast, han trådte vaklende nogle skridt baglæns, famlede efter muren, segnede og lagde sig med besvær udstrakt. Hans to ledsagere stod bøjet over ham, men sprang pludselig tilbage, tørnende mod hinanden. Og idet de samlede deres frakkeskøder begyndte de at løbe ned over plazaen, et pudsigt hoppende gammelmandsløb. Som

lydløse skygger gled de mod os. Vi så deres ansigter sprængt i rædsel, de løb for deres liv, pibende som jagede rotter.

Paras var allerede redet frem; og jeg fulgte ham nu. Han var stået af hesten og holdt Felicia om begge skuldre. Tungt lænede hun sig ind til ham, tavs, hendes ansigt var tillukket, som forseglet.

Vincent Strong lå på sin ryg halvt i sol, halvt i skygge. Det mægtige hoved var slængt mod stenene, ansigtet syntes større, ligesom udfoldet – som en aftaget maske, kridhvidt, udslukt. Øjnene var uden deres glans, dækkede af hinder, de frygtede kæber gabede som en sort kloakport, læberne lå stramt om de gule tigertænder. Hans fingre hvilede slapt med de hornede odder vendt mod fliserne. Og i hans venstre side boret indtil parérpladen stak en spansk dolk, dens forgyldte hæfte rejste sig stejlt under hans armhule ligesom en hævert, der langsomt drak det sorte blod, som vældede ud under hans klæder.

Jeg iagttog sidste gang dette frygtelige ansigt, dets foldede rovdyrpande, næsen, der endnu var voldsom og udspilet, den grådige hyænemund, der syntes standset midt i et bid. Og jeg følte et isnende gys, et sus af ligkoldt vand gå forbi mine hænder og knæ. Jeg rev mig løs. Jeg længtes mod bjergene.

Paras holdt endnu sin hustru tæt til sig; og han hviskede brudt, stønnende, halvt som latter, halvt som klage, heftige og forundrede ord: "Felicia! Elskede! Hvad har du gjort! Elskede, hvad har du dog gjort!" Hans blik vandrede mod mig i tvivl og uro, rådvild søgte han at forstå.

"Hurtigt!" råbte jeg. "Af sted!" og jeg svang mig på min hest. Og han løftede langsomt Felicia i sadlen, smilende, rystende på

sit hoved: "Hvad er der dog sket! Elskede, hvad har du gjort!" Han tøvede, han måtte ride forbi liget for at komme frem.

Omkring den faldne mand stod allerede en kreds af mænd, bukkende sig nysgerrigt og forsigtigt. En af dem famlede ved dolkens greb, de andre så til, umælende, med slukte og idiotiske miner. Pludselig rev en af dem dolken ud af såret, en søjle af blod fulgte med. Og rask, stød efter stød, jog han på ny klingen i den døde, i bryst, i hals og i lænden. Og som ved et signal styrtede de andre sig over liget, slog det med deres næver, sparkede det med deres hæle. Fra plazaen kom i tæt stime, endnu forsigtigt og afventende, en ny sværm. I husenes døre viste sig mænd, der bar rifler og jeg så en af dem knæle og tage langt sigte på den bageste af de to gamle mænd, der løb for sit liv, dækket i skyggen af alléens akacier.

"Kom!" råbte jeg. "Afsted!" Lovene var brudt! Rammerne sprængt! Kaos var inde! "Kom! Hurtigt." Jeg så José Paras langsomt vende ansigtet mod den lille bronzedør, der stod åben i fronten af den sorthvide bygning, og jeg så en sygelig og begærlig trækning fordreje hans ansigt. Jeg greb hans hest ved tøjlen, og jeg vristede ham løs. Vi sprængte gennem de larmende gader.

Endnu hørte vi bag os det forbitrede brøl af masserne, der kastede sig løsslupne som en frygtelig stormflod mod den mægtige bygning, der pludselig var åbnet, pressende sig gennem den lille dør ind i det ukendte, rasende af begær efter at vide, råbende deres dødes navne, hylende deres gamle og opsatte klager! Ja! Havet steg. Dæmningerne var sprængte, nu vældede den frådende flod ind over det ordnede land. Jeg fornam genskæret af gru fra min ledsagers ansigt, medens jeg

tvang os en vej frem gennem mængden. Jeg så, at han forstod som jeg: Det mandlige princip var brudt. En kvindes hånd havde standset det store urværk. Verden stod i brand, vilkårlighedens blinde love herskede!

Vi red op over den snoede vej, der fører til pashøjden. Bag os stod anarkiets brandrøde røg til vejrs. Som et osende blodbål hyllet i svovlede dampe brændte staden dybt under os. Vi hørte det fjerne gny af den forbitrede pøbel, der ikke havde fundet løsningen på det mysterium, de indtil nu aldrig havde anet var til, der intet havde fundet bag dødens hus – ud over dødens stilhed.

Og vi bøjede vore hoveder, da vi tavse passerede den korsfæstede dødning, hvis knokkelfingre pegede ud over livets luende dal.

Anderssons forbedrede tilstand

Andersson kom tværs igennem sin lukkede entrédør ud på trappegangen og standsede på 2. sals platform, idet han også i dag fra denne plads inspicerede først opad og dernæst nedad over trappelegemet. Han glemte, at han nu ikke mere havde pligter som ejendommens vicevært; og efter ti års vane undersøgte han derefter de elektriske lysledninger, som ubekendte og fordømte hænder i aftenens, nattens eller morgenens løb regelmæssigt kortsluttede for at genere Andersson i udførelsen af hans pligter. Sædvanlig benyttede Andersson en kort trappestige, men da han nu, som antydet, befandt sig i en forbedret tilstand, valgte han at svæve opad langs væggen for at undersøge ledningerne, som meget rigtigt viste sig at være misbrugte af en forbandet gadedreng.

Medens Andersson nu befandt sig oppe under loftet med sin hovedskal som en gummiballon let duppende hen under stukornamenterne, fornam han den kendte og elektriserende lyd af noget (en nederdrægtig lømmel!) – som nu kom kurende ned ad trappegelænderet, bragende som en lavine med stigende hastighed oppe fra kvisten og nedefter mod stuen. Andersson løsnede på sine fingre parat til at gribe ind oppe fra sin højde.

Nu kunne han se et par tynde drengeben, et par bare men snavsede lægge, der på hver sin side af gelænderet i trappens hvirvelgang passerede nedefter.

Op ad trappen kom i dette øjeblik beboeren af 3. sal, den meget mistænkelige, gule manicure-frøken på vejen hjem – til det, hun nu plejede at gå hjem til. Andersson, der med behagelige følelser forudså sammenstødet, holdt sig foreløbig tilbage, idet han gerne undte hende en rystelse, – som hun nu nærsynet og vigtig kom trippende på høje hæle op ad trappen. Drengen kom med hujen og larm, hvilket mærkeligt nok ingenlunde advarede hende. Andersson lagde sig på ryggen på loftet med ansigtet nedadvendt i behagelig tilskuerstilling og afventede katastrofen.

Og da! Andersson rejste sig med et ryk, siddende på loftet. Drengen, der red træhest på gelænderet med hovedet sænket nedad, havde vædret damen og var gået tværs igennem hende. Det blege og oppustede drengehoved var dykket ind igennem hendes bespændte og svulmende barm og havde trukket hans krop efter sig og videre nedad, medens den gule frøken let astmatisk, pustende lidt tilfældigt pudder fra sit slør, uhindret gik videre op ad trappetrinene med sin entredørsnøgle parat i sin behandskede hånd.

Andersson fattede da, at den nedadskridende dreng befandt sig i samme forbedrede tilstand som han selv, og, ligesom han selv, havde befriet sig for den smertefulde belastning af et legeme, og derved havde opnået lignende fordele, som Andersson havde opnået. (Anderssons legeme hang nemlig nu, – og indtil videre foretoges af politi og begravelsesvæsen – på en knage inde i Anderssons entré.)

Anderssons rovfugleklo skød nu ud og garrotterede drengen ved nakkehvirvlerne samt trak ham op til sig under loftet.

Han synede derefter drengen: Det var en meget snavset, tåbeligt udseende tolvårs lille slyngel med et meget fedt hoved, udstående blege kugleøjne og en skæv og slap mund, der nu pattende på en tyk og forbidt tommelfinger begyndte at flæbe.

Det var en Andersson ganske ubekendt dreng.

"Hvor længe har du holdt til her i ejendommen, din satan?" spurgte Andersson meget vred.

Drengens fingre gjorde regnebevægelser: Ti fingre og ti fingre er tyve fingre: "Til sommer bliver det akkurat fem og fyrretyve år," snøvlede han omsider frem. Den vidt åbne mund, den snorkende lyd af vejrtrækket tydede på alvorlige polypper i næsen.

Fem og fyrretyve år! Andersson var ret forbløffet, men huskede på sine egne forandrede omstændigheder og fortsatte krydsforhøret:

"Hvordan er du begyndt på de narrestreger? Ud med sproget, din abekat!"

Drengen snøftede: "Jeg faldt ned fra trappen her en morgenstund. Jeg kurede ned, og så faldt jeg gennem trappehullet. Da jeg rejste mig op, lå det andet, – det De ved nok, – dernede og var gået itu og blev båret bort i et hestedækken af to betjente. Jeg var den gang tolv år."

Andersson, der selv var 52 år gammel, skævede irriteret og betænkelig efter denne knægt, der altså var hans jævnaldrende.

"Og siden har du gået om her?"

"Jeg vidste ikke, hvor jeg skulle gå hen," klynkede det tåbelige og forsømte lille spøgelse. "Jeg var ganske alene her på trappen, og alle beboerne gik tværs igennem mig. Og nu er jeg vant til det. Men tør jeg spørge: Er De ny?"

"Hold mund!" sagde Andersson og bemærkede derefter:

"Det er måske dig, der har gået her og pillet ved mine lyskontakter og gashaner om natten?"

"Ja det er," sagde drengen, "men jeg vidste ikke, at det var Deres haner."

Der kom i dette øjeblik en person op ad trappen, og Andersson trak benene op under sig for at give plads for vedkommendes høje hat. "Det behøves slet ikke," sagde drengen. "Jeg går aldrig til side for nogen. Det er så nemt."

Den, der kom, bred og stærk, meget voldsom i bevægelsen op ad trappen, – fire trin ad gangen, – var ejendommens vært hr. Schølner. Og han var den, der havde ærgret livet af Andersson:

Det var begyndt fra den dag, da Schølner, vidtkendt som stor ejendomshandler og husslagter, for et halvt år siden på tvangsauktionen havde ladet sig huset tilstå med alt mur- og nagelfast, derunder Andersson – for at holde denne ejendom som en hvileplads for sine ældre dage. I ejendommens lange administrationstid under Byggebanken havde Andersson fungeret som husets uindskrænkede inspektør, frygtet af alle kvarterets drenge, respekteret af beboerne og højt betroet af bankens sagfører. Nu foretrak den nye ejer slet ikke at afskedige den gamle tilsynsmand, der havde 20 års erfaring i huset, (for hvert hus har sin særlige, tit vanskelige, karakter.) derimod valgte han at lægge sin meget tunge hånd på Andersson. Nu var det ham, der var ejer, og pinedød ham der bestyrede! Og med stor skarpsindighed begyndte han at genere Andersson, undergravede hans selvrespekt, brutaliserede ham i beboernes nærværelse, åd sig med sine kyndige og bidende bemærkninger ind gennem den meget tykke hud, som åringers fedme og

medborgeragtelse havde størknet om Anderssons instinkter. Og under den stadige usikkerhed, den evige udsigt til at måtte stå til regnskab for hver bagatel, altid omgivet af spioner og faldgruber nærmede Andersson sig allerede efter få måneders forløb til det yderste af nervøsitet og græmmelse.

Den afgørende, den skæbnesvangre krisis var imidlertid indtrådt en dag, da hr. Schølner, der var en raffineret, velbegavet og ondsindet mand, træt af virkningsløse voldsomheder, pludselig gik over til ironi og i overværelse af fire tykke kommissionærer, (der hver med sit whiskyglas støttet mod knæet, lå næsten sprængte af sammenpresset grin, røde, oppustede, men gravalvorlige tilbagelænede i sofaen), havde givet sig til at overgyde sin vicevært med vamle komplimenter, havde stået og bukket og slået ud med armene, hysterisk og sentimentalt prisende hr. inspektør Anderssons femhundrede uforlignelige dyder.

Det var denne sidste vittighed ud fra et lumsk maskeret baghold, der havde slået den fastere grund bort under Anderssons fødder. Selv en rodfæstet pessimisme og menneskeforagt bar ham ikke oppe mere. Han forvirredes og fortumledes af ironiens giftige og fordægtige snigløb. Den forsmædelse der lå i disse menneskers feje og uigennemsigtige alvor var ham for bitter. Umiddelbart fra kontoret gik han op i sin lejlighed, valgte sig den blødeste af sine portiéresnore og hængte sig ved sin hals i sin entré.

Som bekendt befinder man sig, når man efter dødsøjeblikket går over i astralplanet, i samme omgivelser, som man i sit forrige liv har nået, blot stillet til dem i et andet forhold og med de forøgede betingelser i rum og tid, som fjerde dimension

åbner. Udnyttelsen af disse betingelser og fortsættelsen i udvikling op imod det endelige mål beror jo imidlertid på den kultur, stræben og oplysning man medbringer fra den lavere dimension. Det er kun et mindretal af de overflyttede, der har evner eller trang til at fjerne sig meget langt fra den vante levefod, og kun meget få højt oplyste og vidt fremskredne sjæle flyver sommerfuglefri, ædle og salige opad for at mødes i en elysisk tilværelse på en eller anden fjern planet i universets morgenrøde, hvor de danner en meget eksklusiv og aristokratisk cirkel.

Johan Frederik, (det var den ovenbeskrevne drengs døbenavn), havde i sit livs tolv år ikke kendt andet plan end den skidne, og den gang ved små petroleumslamper oplyste, trappegang og dertil fem eller seks af kvarterets gader. Og hundset, vanrøgtet og forsømt fra hjemmet, som han var, faldt det ham ikke ind at spørge nogen af de oppe i luften forbifarende skikkelser, om de ikke skulle kunne vise ham vej. Han generede sig for at tiltale dem, og ville også aller helst passe sig selv her i ejendommen, hvor han følte sig hjemme, og hvor han nu ikke mere behøvede – som tidligere – at gemme sig for faderen, når denne kom fuld og ondskabsfuld hjem fra værkstedet. Johan Frederik blev derfor ved at gå igen i huset, mest ude på trappegangen, hvor der var så meget at lægge mærke til – nye drenge, der kom farende med kurve på armen, lejere, der flyttede ud og ind med mange mærkelige møbler, og håndværkere, der malede trappen eller satte skillerum op. Og især de store begivenheder: da der installeredes elektrisk lys i lejlighederne og indlagdes WC. Hele nætter igennem havde han kunnet stå og dreje trappeautomatens kontakt op og i, – et

storartet blinkfyr, (hvilket forklarede Andersson det bestandig ubegribeligt store forbrug, måleren udviste). Eller han kunne, pustende af anstrengelse og spænding, lægge sig med hele sin tyngde ovenpå vægtstangen af WC'ernes vandbeholdere, medens fortvivlede besøgende uden resultat halede i håndtagene. Han handlede herved ingenlunde af ondskab, men af en barnlig og uskyldig nysgerrighed og med de svagtbegavedes og tungnemmes ydmyge udholdenhed og tålmodighed i at gentage de samme forsøg om og om igen. Men efter at alle bekendte fra hans levetid var flyttet, og selv den store tigrede hund fra baghuset faret heden, følte han sig meget tit ensom og modfalden. Nu og da kom desuden fremmede og ubekendte væsener ud af luften og råbte navne efter ham og drillede ham, fordi han ikke var kommet videre. Han sad ofte oppe på taget og talte skorstene eller nede i kulkælderen og legede med brændestykkerne. Men i reglen én gang om dagen kurede han med hovedet forrest ned ad trappegangen fra kvist til kælder, (fordi det nu var det sidste han i sin forrige tilstand havde gjort).

Han sad nu oppe på et pulterkammer, hvor Andersson, der ikke ville ses i selskab med en tolvårs hvalp, havde taget ham med, og fortalte om alle disse ting, først lidt ængstelig, men efterhånden ganske overgiven af tryghed og udmærkelse over at sidde her ved siden af en ældre og behagelig mand. Han havde ikke sluppet Anderssons hånd, førend Andersson pludselig følte de små klæbrige fingre i sine og forbitret slog dem over knoerne.

Af og til pylrede og susede det oppe over tagvinduet som træk af store vingestærke fugle. Johan Frederik bemærkede, efter at

han havde set ud en gang, at det vist var engle. Men Andersson, der ikke var overtroisk, sagde, at han skulle holde mund. Der var ikke engle til, og når man var død, så var man død, længere var den ikke! Og nu ville han ikke forstyrres. Han var nemlig begyndt at tænke på hr. Schølner. Omsider sagde han: "Du har gået her i ejendommen og båret dig ad som en rigtig lille idiot. Men herefter skal jeg påtage mig din opdragelse, sønneke."

Derefter sagde han drengen besked om, hvor ejendommens hovedhane var, og medens han selv tvær og hævngerrigt pønsende blev siddende på pulterkamret, rendte drengen ned i kælderen og afskar ejendommen fra vandforsyning for de næste fire dage, hver gang gas- og vandmesteren på ny, mere og mere rasende, var blevet hentet og ingen fejl ved vandhanen havde kunnet opdage. Dermed tog det store og meget omtalte spøgeri i ejendommen sin begyndelse, men for alvor først natten mellem den 16. og 17. juni.

Den ellers meget sagtmodige privatlærer, der beboede 3. sal, kom stærkt ophidset ned på hr. Schølners kontor og fremførte den første klage over buldren og larmen i huset. Der var blevet rumlet med stole, væltet flere tunge møbler samt navnlig steppet af de formentlig nu indflyttede beboere på fjerde sal og lige over det kammer, hvor hans hustru og fire af børnene sov. Det var simpelthen en skandale – –

"En hvad?" sagde hr. Schølner og rejste sig. "Skandale? Jeg vil bede Dem ikke at glemme Dem selv. Og medens jeg husker det, har jeg vist ovenikøbet et beløb til gode for den rude, Deres ældste hr. dreng … På fjerde sal? sagde De. Fjerde sal står stadig tom. Der bor ingen. Ikke en sjæl! Det er vist ikke værd, vi taler mere om den ting."

Imidlertid kom allerede næste dag andre beboere og klagede over lignende natlige tumulter. Snart var det som klapren af træsko op og ned ad trappen. Snart blev der banket regelmæssige slag i loftet, ja i et enkelt tilfælde skulle lyden kunne lokaliseres nøjagtigt til en plet inde i bunden af et klædeskab, man ville endogså ved et tændt lys have set træet dirre under slaget. Den 1. juli sagde en svagelig enkefrue, der i over tyve år havde beboet sin lejlighed, op, uden at ville angive grunden. Hun flyttede endnu inden aften bort og lod otte dage senere sine møbler afhente.

Den følgende nat skete affæren med badekamrene.

Det var Johan Frederiks idé. Andersson selv blandede sig ikke i detaljer. Han gik omkring med hænderne i lommen, mørk og faretruende. Han nedlod sig ikke til at tage en hånd med, end ikke til at give råd. Men han gav drengen lov til det, han selv kunne hitte på. Han forestillede sig, at ham kom det ikke ved, hvad den lille slyngel gik og lavede for ulykker.

Johan Frederik opfattede dette som ikke alene tilladelse til at fortsætte med det, han tidligere havde gået og haft morskab med, han følte det tillige med moralsk styrke som en udvidelse af tilværelsens muligheder, ja som en stiltiende absolut ordre om at finde på nye ting. Og han anstrengte sin lille hjerne for at udpønse nye og ukendte spektakler, som han efter udførelsen beskedent og endnu lidt ængstelig beskrev for Andersson, der nøjedes med at mumle noget om dumme drengestreger, medens hans små skarpe og ondskabsfulde øjne meget tydeligt anstiftede Johan Frederik til fortsatte uordener.

Badeværelsernes døre tætnede Johan Frederik med voksdugspapir, hvorefter han åbnede for vandet. Han gik

gennem loftet fra etage til etage og besørgede på en nat fem badekamre.

Manicure-frøkenen, der ved sin sengetid klokken fem næste morgenstund mente, at badekamrets dør på grund af fugtighed bandt, måtte råbe på en af sine fætre, – som tilfældigt i anledning af en familiesag (angående en arv) havde overnattet i hendes lejlighed på en sofa inde i spisestuen, – og ham var det lykkedes med æggen af en kødhakkekniv at vriste døren op, hvorefter en stormflodsbølge, et isnende koldt vandbjerg var tordnende faret hen over dem, havde begravet og meget nær druknet dem. Da hr. Schølner omsider med sit vældige legeme endnu rystende under de paroksysmer af raseri, som en gennemvåget nat havde skaffet ham, fire trin ad gangen var kommet ned i lejligheden, stod vandet endnu halvanden fod højt i alle stuer. Denne i forvejen ubekvemme lejer – manicure-frøkenen – sagde hr. Schølner selv op; men det var inden han hørte om de fire andre badekamre. Privatlæreren fra 3. sal overbragte sin opsigelse to dage senere, efter at hans mindste barn, en pige, halvandet år gammel, om natten trods fire mellemliggende og låsede døre var bragt bort fra sit natteopholdssted ved hans hustrus venstre side og i over fem timer var fuldkommen forsvundet. Barnet fandtes først ud på eftermiddagen af sin moder, der hysterisk og mistænkeliggørende havde gennemsøgt alle nabolejligheder, i en i værten hr. Schølners entré henstående og ham tilhørende klædekurv. Herom blev der optaget politirapport uden at dog nogen person sigtedes. I de følgende dage lykkedes det Andersson, gennem Johan Frederik, at udvirke endnu en opsigelse, hvilket gav fire netop i dagene omkring terminen.

Andersson vidste god besked med ejendommens prioriteringsforhold. Tiårsopsigelsen for den store 2. prioritet var netop udløbet. Og han gik hver dag ind i ejendommens kontor og konstaterede, at hr. Schølner var blevet gulere, skumlere og havde fået udstående kindben og rødkantede, søvnløse øjne.

Pludselig en dag stod sagen i aviserne. Andersson gik efter sædvane fra sin viceværttid hver morgen ned ad trapperne og trak morgenaviserne ud gennem postkassesprækkerne, hvorefter han bar dem ind i sin gamle lejlighed. Dér havde han efter begravelsesdagen indrettet sig mellem sine gamle ejendele uhindret af skifterettens forseglinger. Og der læste han nu følgende:

Storstads-spøgelser.

I en herværende, en vis kommissionær Schølner tilhørende ejendom, skal det efter beboernes forsikring gå livligt til. Første gang for fjorten dage siden hørtes mistænkelige lyde om natten, buldren på trapperne, rumlen og ganske tydelige dansetrin, der hidrørte

fra en ubeboet lejlighed.

Samtidig hørtes de kendte bankesignaler. En morgen skal alle badeværelserne have været

fyldt med vand,

hvilket medførte oversvømmelse og betydelig skade på inventar.

Beboerne befinder sig i panik.

Fire lejligheder står allerede tomme og uvæsenet tager stadig overhånd. Man vil om natten således have hørt spil på klavererne, efter nogles opgivelse høj klassisk musik, efter andres barnagtig klimpren med en finger. Siden i går har spektaklerne antaget ret betænkelige og helvedagtige former. Samtlige trappevinduer var således i går nat afløftede og nedkastede i gården. Selvfølgelig har den sædvanlige teori om besættelse af ondskabsfulde drilleånder fået ørenlyd ude i kvarteret. Os undrer det, at politiet ikke for længst har fået sat en stopper for dette muntre spøgeri. Værten hr. Schølner, med hvem vi har talt, er en fornuftig mand, der mener, at han står over for en lav hævnakt fra en eller flere ondsindede personer. Han har udsat en større dusør til den, der påviser gerningsmanden; (vi er fristet til at sige, *død eller levende!*) Han viste os en *meget tyk stok,* han havde købt, og vi varer vedkommende "ånd" om, at hr. Schølner er en meget stærk mand og frygtelig vred. Vor medarbejder, den bekendte hr. Argus, har nu bestemt at tage affære og vil nu i nat fra 12-6 opholde sig i et værelse af den berygtede ejendom for at opklare mysteriet. Læserne af vort eftermiddagsnummer vil kunne vente sig de højst

sensationelle afsløringer, som det uden tvivl vil lykkes vor udmærkede medarbejder at skaffe.

Over denne artikel blev Andersson opskræmt og rejste sig meget betænkelig. Han havde alle privat og menigt levende borgeres skræk for at stå med navn i bladene, (hvilket var overgået ham en gang i anledning af en bødevedtagelse i politiretten). Da derfor hr. Argus medførende to uldtæpper, Kodak, magniumslys, revolver og en pakke levnedsmidler holdt sit indtog i ejendommen, tog Andersson Johan Frederik ved hånden og gik sig en tur. De gik lige op gennem etagerne og endnu et stykke op over taget.

Det mørkeblå himmelrum med talløse tindrende stjerner var over dem. Men desuden viste det sig, at der heroppe befandt sig ikke så få andre væsener, der hver hyllet i sin egen grønlige eller lilla, ja endog purpurrøde atmosfære parvis eller i klynger og meget få enkeltvis promenerende gennem rummet, mødtes og syntes at udveksle meddelelser.

Andersson gik ikke for nær til dem, men betragtede dem med mistro og uro. Johan Frederik, der fornam den ældre ledsagers usikkerhed, blev straks ængstelig og begyndte at græde og at rykke Andersson i ærmet for at komme hjem. "Vi trækker blot lidt frisk luft," sagde Andersson. "Her er ikke noget at være bange for, når du er sammen med mig." Han blev i det samme va'r en høj og svær figur, fortonet af et langt hvidt slør, der som fløde randt ned over hendes person. Andersson troede at genkende sin længst afdøde hustru og så sig forfærdet om efter et sikkert sted. Han opdagede dog nu, at damen blev ført af en høj, vildfremmed og meget elegant herre, der havde hendes arm ømt under sin. Han følte nogen befrielse og lod parret

vandre forbi. Jo, det var afdøde fru Andersson; hun målte stift og koldt og kritisk Andersson og gik ham forbi uden at hilse. Hun var meget smuk, øjensynlig endnu som tidligere omkring fem og tyve år.

Andersson fik en lille sentimental og vemodig sugen om hjertet, men tog derpå resolut Johan Frederik ved armen. "Dette her er ikke noget for os," sagde han bittert og tog et langt skridt nedad gennem rummet.

Men da de kom ned til taget, sad der på skorstenen en herre, der øjensynlig var gået efter dem efter at have mødt dem og mærket sig dem deroppe, – en herre med et firkantet skæg, opadvendte øjne og en bunke kollekter under armen. Han greb krampagtigt Andersson ved skøderne og holdt ham tilbage og råbte:

"Gå ikke forbi, gå ikke derned til disse gamle kødets og trældommens boliger. Bliv her og hør på mig. Se," vedblev han. "Rygtet om de tåbelige skammelige gerninger, De går og anstifter dernede i den i forvejen så hårdt belastede materie, har nået til dem, der leder os. De har sendt mig for at bede Dem betænke Dem, og opsøge den rette vej, som går opad, opad og bort fra de usle og lave måls højde, fra den sum af små gemene og urenlige ting, hvori De levede Deres liv, og som De endnu dyrker i fortsat forblindelse og fornedrelse. Se, De er endnu bundet til hjulet. Endnu slæber De med stoffets jordbundne instinkter, betynget af et ideløst og begærligt lille livs frygtelige karma. Vi har ikke magt til at tvinge Dem. Men vi siger Dem: Endnu er det ikke for sent! Endnu er udvikling mulig for Dem, stadie for stadie, loge for loge, grad for grad, som De ser os stige, indtil vi når hvilen i ordet, i logos, i al-enheden. De må

læse et af disse småskrifter. Må jeg ikke have lov til at indmelde Dem i forberedelsesklassen af vort store oplysningssamfund?" Og han gav Andersson et stort lillafarvet kort med påskrift:

SOCIETY FOR ELEVATION OF SPIRITS

Og han vedblev: "Og nu ser jeg, at et stakkels forsømt og værgeløst barn har tilhold hos Dem og endogså er udsat for den skadelige påvirkning af Deres endnu jordbundne og ukultiverede ånd. Ham i alt fald må De udlevere til vor forsorg. Vi har kolonier til opdragelse af sådanne vanrøgtede børn. Børns karma er endnu så lille og kan let ophæves. Men her går De og ved endnu ikke, at der i Dem (og i dette barn) er en uforgængelig spire til vækst op i endnu højere planer. Lyd i tide mit råd, inden Deres egne gerninger vender sig imod Dem med frygtelige resultaters knugende belastning, inden De blind og døv af Deres lidenskaber skaber Dem umættelige fjender. Glem, glem materien og vend Dem opad mod ånd!"

Og han søgte at holde Andersson tilbage ved ærmet.

Men Andersson mumlede blot mellem læberne visse tarvelige vendinger, han havde medbragt i sin erindring, så til siden, mut og tillukket. Det, der blev sagt, var ikke noget der passede på en jævn og ordentlig mand, der ikke blandede sig i andres sager. Han kendte for resten heller ikke denne herre. Han tog den noget modstræbende Johan Frederik ved armen og gik med langsomme og værdige, men meget lange skridt tilbage nedad. Drengen så sig lidt bedrøvet tilbage efter den fremmede venlige og interessante mand, men Andersson beroligede ham med, at det var en af disse tossede natmissionærer, og at deres sager kom ikke ham ved. –

Han læste næste dag med megen tilfredshed hr. Argus' rapport, der i højhumoristisk form beskrev den spændingsfyldte, men ganske begivenhedsløse nat og dermed højtideligt rammede en forsvarlig pæl igennem disse i vor oplysningstid såre betænkelige forestillinger om en usynlig og åndelig verden. –

Andersson gik derefter over til tricket med de flyvende møbler. Johan Frederik og han stillede sig ved højlys dag hver i sin ende af en stue eller helst korridor og begyndte at kaste en stol, et sybord, en større gryde eller en vandkaraffel frem og tilbage mellem sig for øjnene af et par tilfældige beboere, der hver for sig lovede sig selv ingen ting at fortælle for ikke at blive til latter. Den følgende nat kastede Johan Frederik syv store rustne kakkelovne, der var deponerede på et pulterkammer, ned ad hovedtrapperne, hvor de kom farende med tordenbrag, sprængende gelændere og i det hele udbredende skræk og ødelæggelse.

Et usaligt overmod, (hint klassiske guderne fornærmende hybris), havde grebet Andersson. Han så ingen grænser mere for sin magt og sin hævn. Hans holdning havde fået noget bevidst og befalende, hans ansigt var blevet fast og sammenbidt som en erobrers: han beherskede ejendommen og kvarteret: verden! Og Johan Frederik var blevet som pludselig vakt, livlig og fuld af voldsomme indfald. Han følte sig som et redskab i en vigtig og ophøjet bestemmelses hånd. En sportsagtig drift til at sætte rekorden beherskede ham. Hed og ivrig tumlede han med de svære kastevåben, der ved et eget greb løftedes op i 4. dimension. Hvert venligt nik, hvert påskønnende ord fra Andersson var en ny medalje på hans bryst.

Men da var det, at Andersson i pludseligt udbrydende vanvid af storheds- og forfølgelsesidéer i et uoverlagt og voldeligt kup vendte summen af sine gerninger mod sit eget hoved.

Han og Johan Frederik sad en solhed morgen på baghusets tag med hælene stemt mod tagrenden drøftende nye planer. Ved at bøje sig ud over tagrenden så de da værten, hr. Schølner, der stod i gårdens bund med en blæselampe og en støbeske, reparerende et af sine nedløbsrør (som Johan Frederik om natten havde bøjet til et S). De så hans enorme muskuløse ryg, de vældige arme endnu i fuld kraft, om han end var blevet gul og mager og skulende. Han havde ikke givet tabt endnu, skønt huset stod deroppe over ham, tømt for lejere, med knuste ruder og forfaldne prioriteter. Ved hans fødder lå hans tykke stok. Helt uskadeliggjort var han ikke endnu! Nej!

Det var da, at Johan Frederik vendte sig mod Andersson med et stort og lyst udtryk. "Skal jeg?" spurgte han og vrikkede en tagsten løs.

Det blev blodrødt for Anderssons øjne, en hed bølge gennemfo'r ham. Og han nikkede.

De fulgte begge med øjnene tagstenens fald. Schølner blev ramt midt i issen, rakte hænderne op og klappede sammen som en harmonika, væltede derefter om på ryggen.

Men i næste nu fo'r der fra hans mund en lang hvid stråle af damp, der antog form, udstrakte vældige arme. Og op fra gårdens dyb, forbi fem etager fo'r værtens uhyre og frygtelige genfærd, bærende i højre en mægtig knippel og gribende med venstre hånd Andersson i struben, råbende i erkendelse og triumf med forfærdelig røst:

"Nå, så det var dig!"

Kirurgen

En sekstenårs dreng, blond, meget velklædt, kom ind gennem klinikkens entrédør, da sygeplejersken lukkede op. Forstanderinden, der straks kom fra korridoren, tog ham i øjesyn, idet hun vedligeholdt sin indøvede myndige mine: "Professoren?" Nej, professoren var ikke at få i tale. Professoren opererede for øjeblikket. Klinikkens ufravigeligt stramme reglement var hende til enhver tid bevidst og fyldte hende med stor selvrespekt. Hun var bred, tvær, med et ganske mandligt ansigt, hvis træk aldrig gik ud af deres leje.

Ved at se på den besøgende udfandt hun imidlertid langsomt visse lighedstræk: den ranke, elegante vækst, det hvidligt blonde, ligesom sløragtige hår, den lige, græske næse og i det hele denne lidt iltre styrke, der ved hver bevægelse smuttede ud af sit gemme som en kniv af skeden.

Hun satte stum en stol frem og drejede sig, uden at gå mod operationsstuens dør, hvorfra hun om præcis et kvarter kunne vente professoren.

Drengen bukkede høfligt og tog plads, ligeledes med blikket rettet på den dør, bag hvilken han vidste faderen arbejdede.

Han befandt sig i en høj, lys korridor, grålamalet, med rader af hvide, lukkede døre. Korridoren delte sig om hjørner, forbi nye lignende døre. En af dem stod åben, han sporede en krydret duft af blomster gennem den sødlig sure, karbolrensede luft og så nu også blomsterne dynget over et bord, og en ung pige, meget bleg, med fletningerne snoet om hovedet. Dette ansigt løste sig hvert øjeblik i en forpint og søvnløs gaben. Der var et

bord med et utal af flasker og tillukkede glas, fyldt med væsker og svampagtigt udseende præparater. Men snart fængsledes hans opmærksomhed udelt af de forsølvede instrumenter, knive, tænger og pincetter, der var ophængt i et glasskab. De behagede ham ejendommeligt ved deres blanke renhed, ved deres farlighed, han gennemgik dem med nysgerrig lyst – og forestillede sig deres anvendelse.

Én stor, lys sygeplejerske kom fra operationsstuen ilende ud gennem korridoren. Hun bar en skål med noget, der dampede. Han så gennem sprækken et skarpt, stikkende lys, svovlgule elektriske lamper lavt over et bord og i et sekund faderens ansigt, bøjet nedad med et udtryk som en, der stirrer, – som en fører fra sin flyvende vogn stirrer ud ad sin bane. Døren faldt lydløst i, og lyset grånede enstonigt tilbage fra væggene. Sygeplejersken strøg forbi ham, han følte et uklart behag, langsomt og noget forbavset så han erindringsbilledet af hendes slanke, energisk formede skikkelse, der så fast spændte den blå lærredskjole. Behaget var ikke til at drive bort, og det gjorde ham urolig og usikker. Hun havde set på ham med klare og kolde øjne, med noget af disse sølvinstrumenters blankhed i blikket.

Han vidste, *hvem* hun var, om han da skulle tro moderen, – hvem han for øvrigt overbærende og sundt mistroede, når hun omtalte faderens forhold. I de seks år siden skilsmissen havde hun i sine historier omsider nået en alt for indlysende overdrivelse, der omstyrtede alle tidligere forsøg på at lægge faderen for had i sønnens øjne. Omslaget var ved en lejlighed endogså absolut og hidførte en stadig voksende, noget sky, videbegærlig og grænseløs beundring for faderen, endelig en

dyrkelse i det skjulte, efterhånden som de første erindringsbilleder fra barneårene svandt og gav plads for frit valgte fantomer.

Han havde forstået, at denne lyse og imponerende dame i sygeplejerdragten havde sin betydning her; hendes holdning viste, at hun tillagde sig selv vægt. Han forestillede sig under pludselig varmefornemmelse visse muligheder. Forstanderinden så desuden på hende med et halvt ærbødigt, halvt hvast blik. Han smilede. Han tænkte, at hans fader havde ret til det, han nu valgte sig.

Forstanderinden vekslede et par ord med plejersken, Olga Hartz. Deres blikke strejfede den ventende. Frk. Hartz fik at vide, hvem han var, og der passerede en slappelse over hendes ansigt. Det bestandigt milde smil blev hængende halvt om hendes mund, hun syntes at mærke, at et eller andet var ude af orden, og tog sig undersøgende til håret. Forstanderinden så uvilligt efter "favoritten", hvis ryg alt for iøjnefaldende viste sine linjer under de korsetfri bevægelser.

Der lød en dæmpet jamren fra en af de lukkede døre, og forstandersken vendte sig. Det var, som om denne jamren, denne hulken på må og få flakkede om gennem korridorerne, sagte slæbende, som en usynlig, der på sin rastløse gengangervej klager stille for sig selv og vender sig hid og did; – og mødte en anden jamren, der kom fra en ny korridor, de gik videre sammen, forenede, søsterligt favnede. Den sødlig skarpe em blev med et gennemtrængende, hurtige skridt trippede hen over de uendelige løbemåtter. En ventilrude over en dør faldt med et klirrende hug. Og i et nu åbnede operationsstuens dørfløje sig ved, at en ganske hvidklædt lægeassistent kørte en

lav sygebåre, der løb på hjul, ud gennem korridoren. En sygeplejerske gik ved dens hovedgærde og bevægede energisk en vifte. Bagved, inde i rummet, stod grå og blålige dampe op fra høje glaskar. Travle figurer løb omkring, og de seks og tredive elektriske lamper slukkedes fire ad gangen.

Den ventende drejede modstræbende sit blik mod båren, og fortryllet blev det hængende ved det blege, sovende ansigt i puderne. Han vidste øjeblikkelig, hvem den mand var. Han genkendte fra en mængde portrætter i tidsskrifter og aviser dette mægtige ansigt, en af de fornemste og største, dette snu og kraftige herskeransigt, med højhed i det iskolde blik – som nu lå brudt, opløst, dybt sænket til den laveste form af liv, viljeløs, bevidstløs, hyllet i lærredsbind til hagen: Den mægtigste af alle i landet afmægtig! Dybt, dybt, havde han været nede, nede, hvor det laveste kryber i dødens halvmulm. Var han på vejen op nu? Var han frelst, ville kindernes giftige kræftgule farve vige for en renset blodstrøm, nu, da kniven havde gjort sit værk?

I dette øjeblik kom professoren frem i døren, blev stående med en fod på hver side af trinnet, så tilbage over skuldren, idet han gav en ordre og nikkede til Olga Hartz: Alt vel! Han så smilende efter båren, der ilsomt og forsigtigt rulledes op gennem korridoren. Hans anspændte træk glattede sig ud i sorgløs ro. Alligevel perlede endnu sveden efter den timelange anstrengelse i det højtopvarmede rum ud under pandebindet. Han løftede de våde arme op i skulderhøjde og smilede med halvtlukkede øjne. Og straks strømmede plejerskerne om ham, lo og var travle. De hældte vand ud i en uhyre kumme, og medens han vaskede hænder, arme og ansigt, talte han med de

nærmeste, hver ved sit kæle- eller øgenavn, og de lo tilbage, rødmende og ydmyge. Olga Hartz bøjede sig over hans skulder, medens han stod med hænderne dybt i vandfadet, lagde en cigaret ind mellem hans læber og gav ham ild.

Så rejste han sig og fik øje på sønnen: "Hallo, Rikard!" sagde han, nikkede, at han skulle vente, gik ned ad korridoren, vinkede endnu en gang venligt tilbage og begyndte stuegangen, omgivet af sin stab: tre læger og seks plejersker.

Og sønnen så, hvorledes han gik som en konge i denne bygning, som han ejede udelt. Han fulgte hans magt, som den viste sig over alle disse ensklædte, udvalgte kvinder, der ydmygt og næsten tilbedende fulgte ham, han fyldtes af stolt glæde over at se sin fader hilset og hyldet af dem alle, han hørte patienternes sagte, underdanige stemmer, når professoren, høj, med det store, lyse hoved rejst, trådte ind i deres stuer. Han fornam hans herredømme over sygdommene, ja, de syge troede uden tvivl, at han havde dette herredømme, og at liv og død blev til af hans luner.

Og nylig – netop nu – havde en af dem, hvem alle andre er undergivne, ligget på et bord, bundet i narkose, opskåret og åbnet til sine indvoldes inderste, under en kniv, hengiven i absolut tillid til lægens geni. Der var i hans indvolde en knugende svulst, der havde gjort hans sind sort gennem år; sikkert havde den forgiftet og trykket alle de forhold, de tusinders liv, der bestemtes af hans humør. Nu bøjede han sig for knivens lov, ydmygt, på nåde og unåde.

Og mægtigere og mægtigere voksede lægens billede for sønnens tanke i den time, han endnu ventede. Hans skønhed, hans næsten guddommelige, sælsomt tilslørede godhed! Et

bittert og kuet had til moderen, der havde revet ham til sig i en tid, da han endnu ikke kunne vælge, voksede nede i skyggen og blev nu bevidst. Han sad og rugede over planer om en forandring. Han fornam ganske klart noget af faderen i sig, fylden af hans vilje og stolthed som uudvoksede evner i sig, et slægtskab, en lighed, der bredte sig ganske organisk, mærkeligt, næsten som en smerte, ud i hans legeme. Han følte det navnlig i hænderne, denne seje fornemmelse af at kunne træffe: følge en linje med usvigelig sikkerhed, med en kniv, der glider gennem kød, eller – som han netop i disse dage øvede på værftets tegnestue om aftenen, efter at have arbejdet seks timer med fil i smedjen: – med en ridsefjer, der skal glide håndret og give netop så meget, ikke mere. Han tænkte, at sagtens lå det et sted i hjernen, dette: at være den store virtuos som operatør! Dette letvindte og glade i hænderne, der gled og beregnede, lystrede blot en dyb og herlig sans, en sælsom trang i sjælen; det var sagtens som at være kunstner. Man modellerede! Han sad og så på sine hænder, som det foreløbige smedearbejde, der måtte til endnu, ikke havde kunnet forhærde. Han forestillede sig selv som faderen: landets største operatør i et andet fag: brobyggende ingeniør. Han udformede sig stillingen med den fremskudte selskabelige plads, netop som faderen var nu, denne vide kreds af beundrende og taknemmelige klienter, den trofaste stab af undergivne i sit følge, gæst eller vært i landets første kredse, rost, omgivet af venner og af unge kvinder, lys og dristig. Og han bøjede sig forventningsfuld mod faderen, som han nu så komme, rank, med den hvide kittel tilbageslået fra sin elegant klædte skikkelse, med ro og godhed og smilende

velvilje i det løftede ansigt. Han rejste sig og blev stående sky og bevæget.

Professoren nikkede venligt til ham, gav nogle få ordrer og kom endelig hen til sønnen. Siden bruddet med moderen så han kun i ny og næ sin dreng, mest når moderen sendte ham med et brev, der i de sædvanlige hysterisk højstemte toner anmodede om penge. Så udstedte han med skuldertræk de behørige anvisninger og samtalte flygtigt med sønnen om skole, kammerater og lignende sager, han måtte formode angik og interesserede en dreng.

Ved denne lejlighed havde Rikard imidlertid intet brev med fra moderen, og efter at have undret sig herover – drengen var ellers altid hendes middel, når hun ville røre eller ærgre ham – erindrede han, at sønnen for nylig var begyndt sin fremtidige specialuddannelse og sagtens kom for at præsentere sig i den anledning. Sønnen var altså på vejen til at blive voksen og allerede inde på sin fremtidige bane. Det foruroligede ham. En almindelig og ubehagelig fornemmelse af, at tiden gik og nye generationer allerede var på vej, gjorde ham distræt. Han gik så energisk op i sin gerning og i sit stærkt selskabelige liv, at dette punkt til daglig ikke nåede hans opmærksomhed. Nu påtrængte det sig i form af denne næsten udvoksede søn. Det lod sig ikke gøre at komme uden om den ting. Han resignerede med roligt overlæg. Men samtidig holdt han sig til gode for ubehaget ved at gøre sig selve tingen nyttig. Han mønstrede med en egen glæde dette veludviklede og fuldkomment sunde menneske, der var af hans slægt. Han havde ikke fornemmet dette stærkt før nu. Denne dreng lignede ham utvivlsomt, og

beundringen for faderen stod tydeligt i hans øjne. Vel, dér var virkelig en fortsættelse, noget af det evige.

Han følte sig ganske varm, han lod varmen rigtig brede sig under sikkerheden af sin evne til at beherske sit ansigt. Han nød sin opdagelse. Dér var virkelig en ny værdi, noget erobret, et nyt følelsesterræn inddraget. Udviklingen var altså alligevel ikke standset med det fyrretyvende år, han følte sig pludselig, som han erindrede det fra tyverne, bragt over et stadium, hinsides en krise, beriget med en erfaring, der var brugelig i fremtiden – om han da ikke, hvad han smilende anede – var på retur og tog imod pardon af nedaddriften. Vel, han frygtede ingen konsekvens. Aldrig havde han gyst for følger. Drengen lignede ham; dér var en ung og livsgyldig kraft, ham selv lig; han morede sig og lo indvendig, medens han med hænderne på ryggen og sit køligt blide lægesmil betragtede sin søn.

Han spurgte drengen ud, som sædvanlig om studium, arbejde og planer. Hørte om arbejdet ude i værftets smedjer, om de utallige små metaldele, der skulle tilfiles og befries for støberandene. Og om tegnekontorerne, hvor de første kalker blev udført under en lærers anvisning. Og om et år altså: ud i verden. Til Mitweida og Zürichs højskoler. Og så? Nå Amerika! Ja vist, ja, selvfølgelig til Amerika. En ingeniør har hjemme over alt i verden – som en kirurg.

"Og din moder?"

Han spurgte for en ordens skyld, og drengen svarede som sædvanlig undvigende: Hun havde det godt, når undtages, at hun, som altid, plagedes af – og han nævnede hendes syv sygdomme og lige så mange fornemmelser. Professoren smilede. Drengen kunne i grunden komme og bo hos ham en

tid. Om et par år opnåede han den personlige myndighedsgrad og kunne selv vælge. Det var så tænkeligt, at han valgte sin fader. Han stod med øjnene halvt sænkede og nød øjeblikket, efter at have arbejdet med held, og i fri fornemmelse af sin ret til at uddrage hele behaget af sin pause. Han stod og så ned på sønnens hænder, der, uden at han straks vidste hvorfor, tildrog sig hans opmærksomhed. Den ene af dem, fattede han nu, hang ret tungt, håndleddet var forbundet. Nu og da trak armen sig sammen ligesom for et stik.

"Hvad er der så i vejen med din venstre hånd?"

Rikard løftede hånden og rystede på hovedet. Skønt han fastholdt sit smil, var det tydeligt, at smerten forøgedes ved, at lidelsen bragtes i erindring. "Jeg har revet mig på en fil," sagde han, "i forgårs på værftet. Det er ingen ting."

Professoren tog forsigtigt om hans albue og trak hånden op til sig. Så kaldte han på sin assistent, dr. Wahl, der med et par af kandidaterne nærmede sig.

"Der skal De se, Wahl," vrissede han, "hvor smukt en forbinding kan lægges. Hvem har anbragt de klude? Din moder? Ja, jeg kan tænke det."

Bindet bestod af en gammel knipling, der var vundet nogle gange om hånden. Et sort tørklæde var trukket uden på og sammenheftet med en sikkerhedsnål. For øvrigt klæbede det hele sammen, og professoren gennemskar det uden videre med en saks.

Såret havde væsket, men var nu lukket. Der var en tydelig dybtliggende byld. De sammengroede sårrande var næsten skorpefri, men af en blåsort farve. Og op over håndleddet omtrent til albueleddet grenede sig ganske svagt blåfarvede net

i lymfekarrenes baner. Professoren fløjtede sagte. Gav nogle ordrer. Frøken Hartz bragte et vandfad og et langt hyldebord med instrumenter. "Du er vel ikke bange for en smule pine?" Drengen smilede, rystede på hovedet og rakte hånden frem.

Dr. Wahl bøjede sig frem: "Begyndende pyæmi," sagde han. "Hele såret må skrabes ud og drænes. Jeg tør vædde på, det er den sorte silkeklud med sit giftige farvestof, der har lavet ulykken."

Professoren stod med rynket pande og søgte instrumenter. Han tænkte med behersket raseri på moderen med de syv sygdomme og syv sind, denne i sit dybeste væsen hysteriske skabning, der sminket og opstadset under atlaskesoverstykker og parisernye blomsterhatte jog fra visit til visit dagen lang, ideligt snakkende, førende al byens sladder og skandale med sig, sprøjtende den alenvis ud af sin ubegribeligt bevægelige mund. Å, disse røde, kautsjukagtige læber, der evigt, ganske indvoldsagtigt gik og gik under intetsigende tales ustandselighed! Hun spredte hjemmet for alle vinde, hun åbnede sovekammerdørene vidt for alle sine skamløse veninder. Hun udleverede sin mand og sig selv intimt – og mest nu, da hun var forladt, martyr, forfulgt – hun tildængede sin mands navn, med omtanke og af sit dybe, sikre instinkt til at finde smuds; når hun da ikke ydmygt tiggede for flere penge, – hun brugte vanvittige summer i sit mondæne raseri efter selskabsliv, baderejser og forlystelser – eller når hun slagen af kriserne lå dagevis til sengs i dvale eller krampe omgivet af kamfer og æterdampe og urimeligt dyre parfumer i krystalflaconer på småborde langs hendes seng. Jo! Han huskede hende således, da hun endnu var smuk – under det

elektriske lys, med det gule hår indfiltret i kniplinger, i hysteriens dånen, hvoraf chok'ene rev hende ud med skærende skrig!

Hos hende havde Rikard altså levet og var endda ved et vidunder sund og naturlig! Han så hende i tanken forbinde dette sår med det første det bedste, der faldt i hendes hænder, sagtens under krampegråd og anfald over at se drengen bløde. Det var på tide, at andre tog fat.

Rikard gav ikke en lyd fra sig, medens professoren klippede såret åbent og med en ske skrabede vævene i omgivelserne, så vidt han kunne følge pus-ansamlingerne.

"Du holdt dig tapper," sagde han, da en ny forbinding var lagt. "Vi må være forsigtige med den hånd nu. Vi risikerer ellers let en regulær blodforgiftning. Hold altså armen i ro og kom herop igen i morgen."

Rikard kom imidlertid ikke igen den næste dag, og faderen, der meget godt huskede, at han skulle komme for at få forbindingen omlagt, telefonerede så til hans hjem. Han fik til sin ærgrelse forbindelse med moderen, han navngav sig derfor ikke, spurgte kun efter Rikard og fik at vide, at han som sædvanlig var gået til sit arbejde på værftet. Afringning.

Men den påfølgende dag kom Rikard og havde nu armen i bind.

Professoren blev ude af sig selv. Han så drengen sidde i ventestuen, da han kom ud fra operationsstuen. I uro og ængstelse og tillige med en egen uklar længsel havde han ventet på sin søn og anede nok, at moderen havde hindret ham i at komme. Olga Hartz, der kendte hans udtryk, når han var i det lune, nærmede sig på sin selvbevidst indsmigrende måde. Men

han brummede uvilligt, da hun rakte ham hans cigaret. Hun trak sig fornærmet og urolig tilbage, stod med de uforlignelige mælkehvide arme foldede over det høje bryst og så med et stiltiende blik i de stærke øjne på denne dreng, der begyndte at spille en rolle.

Rikard var bleg. På forespørgsel klagede han over smerter i skulder og ryg, og der viste sig straks temperatur.

Professoren var opskræmt og tillige forbitret. Han gav ordrer. Et værelse skulle øjeblikkelig gøres i stand. Hjem? Ikke tale om, at drengen skulle hjem. Olga Hartz, der mumlede noget om at sende bud efter moderen, fik et tirret blik: Der var ikke anledning til dumheder! Det viste sig, at Rikard havde trukket sit jakkeærme uden på forbindingen. Professoren gennemskar øjeblikkelig ærmet og løsnede forbindingen. Hævelsen havde allerede bredt sig ud over jodoformgazens rande, og hele underarmen var mørktfarvet, svullen og overordentlig øm. Der havde desuden dannet sig en ny absces meget nær ved infektionsstedet.

Professoren sagde: "Du må blive her natten over, du må undergå en operation i morgen tidlig, om vi skal tænke på at redde din arm. Der er et værelse gjort i stand til dig. – Frøken Hartz, vil De vise patienten til rette."

Frøken Hartz var nu overordentlig tjenstivrig. Hun smilede på sin egne stærkt sanselige måde til den unge herre. Hun så stjålent fra ham til professoren. De lignede hinanden, men den yngre havde andre øjenomgivelser, blødagtige lange og fløjlsmørke øjenhår, sandsynligvis arv fra moderen. Hun strøg sine bløde fingre ned over hans nakke. Det gik an at behandle ham endnu som et barn. –

Professoren var den aften gæst i et af disse meget selskabeligt levende huse, hvor han altid var stærkt feteret. Damer plejede at anbringe sig på puder ved hans fødder. Mange af de unge fruer havde allerede undergået knivens lov på hans klinik. De grupperede sig omkring ham med intime smil parat, når han vendte sig i deres retning. De sladrede eller drøftede dybt alvorlige eller meget vovede emner halvhøjt indbyrdes og appellerede til hans dom. "Ikke sandt, kære professor?" Han lo indolent og gav svar, om han fandt for godt. Han så de purunge piger, disse fruers døtre eller yngre søstre stå fjernt for sig selv og se langt og forsigtigt over deres skuldre derhen, hvor han sad, med en frygtsom eller nysgerrig dirren i de fine bryn. Eller han slentrede ind i rygeværelset – han følte på sin ryg de mange tunge kvindeblikke – han strøg gennem den atmosfæriske grænse, hvor de lyse feminine parfumer mødte den mørke tobaksrøg. Han faldt ned i grupper af mænd, der stod tæt på livet af hinanden med kaffe, cognac og likør inden for armlængde, med tankerne tæt sammen og et vigtigt emne, de stod bøjede over en sag; det var lutter offentlige ansigter, ideligt udstillede eller portrætterede fysiognomier. De vendte *sagen* på alle kanter – børs eller politik – hver sin specialitet. Det var kongresser. Middagen og tobakken løste tunger og slørede tanker, bragte sympatisk vekselvirkning i gang. Man holdt hinanden irriteret i knaphullet, hvorfra ordensbåndet dinglede, eller klappede på skulderen, let og med skjult understrøm af endnu mere velvilje, end man efter god tone viste.

Men professoren befandt sig uvel. Han stod stum midt i en hidsig tuberkulosekongres af fire fanatiske specialistlæger: Overføres smitte ved mælk? Har De glemt de Koch'ske forsøg?

Mavesyre og dødelighedsprocent hos småbørn! Primær lungetuberkulose. Og så kom de bekendte tal: Statistikken over dissektionsfund hos tuberkelsyge.

Han slentrede misfornøjet videre. Vidste ikke rigtig, hvad der plagede ham. Han var indisponeret, gættede på organiske årsager.

Hans søns hjerte! Tanken faldt ham forunderlig pludselig ind på samme ubegribelige måde, som en anelse kommer. Det var ligesom at fornemme noget i sine hænder, der vil glide ud og forsvinde. Hans søn havde bragt sit hjerte til ham. Han kunne tage imod det. Hjerte? Hvor fik han den forestilling? Han spekulerede over, om dybere primitive følelser nede i bevidsthedsmulmet nu rørte på sig, vågnede op og genkaldte disse gammeldags benævnelser, som følelserne fra dybet – de evige og uforanderlige – så konservativt klynger sig til. De dybe mystiske slægtsbånd – usynlige tråde fra hjerte til hjerte, svingninger i æteren fra celle til celle! Det var der, det var *absolut*. Det gjorde ondt i øjnene, og dér var årsagen: Sønnens hjerte. Det var alt.

Han gik straks efter hen til husets værtinde og bad hende have sig undskyldt. En patient krævede uopsætteligt hans nærværelse.

Da han nåede klinikken og brysk og nervøs fo'r ind gennem korridoren, mødte han Olga Hartz. Hun satte bakken, hun bar, fra sig, så sig forsigtigt om og klyngede sig tavs og sikker ind til hans arm. "Jeg er glad ved, at du kommer," sagde hun åbenbart tilfreds med, at han sagtens kom for hendes skyld.

Han gjorde sig irriteret fri og gik forbi hende mod Rikards værelse. Der var imidlertid intet foruroligende. Drengen sov.

Der var lidt opgående tendens i temperaturkurven på tavlen over sengen, men efter den visiterende læges udsagn var blodforgiftningen begrænset. Professoren så nogen tid på sin roligt sovende søn, medens han overvejede den forestående operation og gav ordre med hensyn til instrumenter, opvarmning og lignende. Han så formildet hen på Olga Hartz, der ydmygt, i sygeplejerskens sædvanlige ventestilling, stod ved sengens fodende: "Selvfølgelig ønsker jeg Deres assistance, frøken Hartz. Her vil jeg kun anvende folk, jeg kan stole på. Jeg vil selv operere ham. Jeg begriber ikke, at læger så ofte overlader syge af deres nære familie til andre læger. Sagtens tror de slet ikke på deres egne kræfter, når det gælder en værdi for dem selv. Altså på gensyn klokken halv ni, frøken Hartz." Hun trak på skuldrene, drengen sov jo, hvorfor så denne uvante, formelle tone. Hun gik til sit arbejde, dygtig, omsigtsfuld, ganske unervøs, hun var en første klasses sygeplejerske, idet patienternes lidelser lod hende uanfægtet, kold og udeltagende.

Der var næste morgen en meget stor operation at foretage, den var pludselig nødvendiggjort, patienten var med en times varsel indbragt, det drejede sig om et liv. Professoren nåede derfor akkurat at se inden for døren til sin søn. Han fandt ham vågen, noget mat og forpint, men ved godt mod. Han nikkede opmuntrende: "Sov blot igen. Om et par timer er det din tur. Vi skal nok få den arm lavet i stand. Du er vel ikke bange?"

Rikard rystede energisk på hovedet. Bange! Han så op på faderen, der bøjede sig over hans seng, og hans øjne lyste. Han stolede begejstret som en troende på faderens ufejlbarlige kunst. Nej, han var ikke nervøs, det hele var uden betydning,

siden det blot var forbigående og et gunstigt resultat givet. Han nikkede. Han ville forsøge at sove igen.

Også professoren havde genvundet sin ro, han gav drengen sin hånd, han så endnu en gang med behag på det blege, allerede voksent fornuftige ansigt i puderne. Nej, drengen lignede virkelig i ringe grad moderen – højst disse dunkle, indianske øjne, der alligevel havde et hurtigt og energisk blink af deres egen evne. Godt, først og fremmest måtte den arm bringes i orden. Siden fik man se.

Derefter foretog han den yderst vanskelige operation: Fjernelsen af en fastsiddende galdesten.

Operationen forløb fuldkommen heldigt. Professoren meddelte personlig telefonisk det gode udfald til de pårørende, der hele formiddagen i angst og bæven havde ventet på den lille klokkes signal.

Da han kom tilbage i operationsstuen, var alt allerede gjort klart til næste operation, og ydermere lå Rikard parat på den lave båre lige inden for døren. Assistenten, dr. Wahl, stod bøjet over ham med et stetoskop. "All right," sagde han. "Fyren er lidt svag, men for resten godt ved magt. Vi kan straks tage fat."

Rikard følte sig derefter løftet i vejret, han fornam med behag det blide greb om skuldre og fødder. Han så den porcelænshvide, næsten cylindriske stue om sig, de forsænkede skærmlamper lige over hans bryst, instrumenters sølvblink, de mange lysperlende glas – og nær ved sig faderen, hvidklædt til hagen med en lærredshue over håret, i støvler af kautsjuk og med en tynd handske af lyserød gelatine på venstre hånd. Dernæst så han sygeplejerskens mælkeblege smil over sit ansigt, nu så han faderens øjne sidste gang, de gav et tegn,

hurtigt: nu. Og en sort hætte sænkede sig. Dagen sluktes. Kvælende og tung kom en navnløs nat, en sød smag klæbede gane og tunge, men armen smertede ikke mere. Verden gik under som i voldsom søgang, og alt sank i svimlende fald i mulm, gradvis, styrtede derefter dybt – dybere –

Olga Hartz administrerede kloroformmasken, medens den yngre sygeplejerske, frøken Molin, holdt pulsen. Dr. Wahl gik professoren til hånde på sin lidt dvaske og fortrædelige måde. Imidlertid kendte han på en prik professorens vaner og forstod at være ham tilpas. Han havde et fint navn som prosektor og præparatør, men hans diagnoser var svage. Professoren foretrak ham netop på grund af hans uselvstændighed: underofficerstypen.

Såret blev nu lagt åbent. På grund af den stramme forbinding havde hævelsen ikke bredt sig. Men det viste sig for resten, at de to bylder var forbundet ved en fistelgang. Og som en af disse uforklarlige ting, der hænder ved infektioner, – som ved en brand, hvor pludselig ilden kan bryde ud i bygningens modsatte fløj, fjernt fra arnestedet – viste der sig på den højre sunde arm lige over håndleddet en ny begyndende ansamling.

Professoren arbejdede hurtigt og med uforstyrrelig sikkerhed, han behøvede ikke overvejelser, det var, som fulgte han et ganske kunstnerisk instinkt, der umiddelbart omsattes i handling. Dr. Wahl rakte ham pincetter, servietter og gummiballoner med karbol. Operationen forløb heldigt, ganske ublodigt efter moderne metode. Der var gået omtrent tyve minutter, da professoren tørt gjorde sin første bemærkning bagud over skulderen, om at armen nu kunne betragtes for reddet.

Han så pludselig på Olga Hartz, der sad med et langt, drømmende blik rettet på hans hænder, som så virtuosmæssigt frit og let bevægede de små fine instrumenter. "Vel, Olga," sagde han. "Det går, det går!"

Men i dette øjeblik skete det, som siden ikke lod sig forklare. Hvad enten nu dr. Wahls forudgående undersøgelse var overfladisk og ufyldestgørende, eller Olga Hartz, så øvet hun var, ikke påså kloroformmaskens rette påstilling: pulsen sank pludselig og blev borte.

Frøken Molin hviskede blidt med sit evige smil: "Pulsen bliver borte!" Og dr. Wahl, der bøjede sig frem, sagde derefter: "Ja, patienten kollaberer. Han dør, professor!"

Rikard var sunket sammen. Lille og mager lå hans blottede legeme på det spinkle jernbord. Ansigtet var ganske slukt. Munden viste et dødt og evigt smil. Han åndede ikke mere.

Dr. Wahl trak på skuldrene. "*Mors*!" sagde han, men ved at se på professoren huskede han pludselig, hvem patienten var, og tumlede tilbage, ydmyg og forskrækket og råbte på plejerskerne, at de skulle bringe æter, gøre elektrisermaskinen klar og skaffe en børste. "En almindelig klædebørste! I en hast!"

De arbejdede med Rikard i omtrent en time uden resultat. Professoren stod bleg med sammenbidte tænder og så til, gav ordrer med lille, men fast stemme. "Han skal leve, han skal leve," gentog han gang på gang, indtil pludselig dr. Wahl trådte tilbage, rystede på hovedet og gik mod vinduet.

Så gjorde han det yderste, fortvivlede, det sælsomme og frygtelige eksperiment. Alene, bøjet over sin døde søn, åbnede han ved faste og sikre snit hans bryst, og idet han dykkede begge hænder ned i den blodrygende brysthule, greb han om

det stille hjerte, det sidste, der dør, og pressede det gang på gang for at få det til at slå. Langsomt hørte han den døde puls vågne og komme, komme et slag hvert tiende sekund. De andre så dybt forfærdede på ham, hans øjne lyste, men hans ansigt var sløret i håbløshed og dyb skuffelse. Endnu gennem timer beholdt han sin søns hjerte varmt og levende mellem sine hænder. Åndedrættet kom ikke, men hjertet levede indtil aften.

Et radio-eventyr

Denne historie burde egentlig fortælles i futurum, eftersom den vil foregå i året 1987, men da tanken evner at glide i enhver retning – også ud over målet – skal den fortælles i fortid.

Den unge frøken Concreta B. Damnitson vågnede en majmorgen af nævnte 1987 i sin tempererede porcelænsseng, hvor hun sov utildækket. Hun steriliserede sin hud og tog plads i den cardansk ophængte gynge, der ved sine vilkårlige omdrejninger aftvang patienten så voldsomme svømmetag som ved en drukningsproces midt i Atlanterhavet. Denne motion (Magnus Söderbloms system) var i høj grad påkrævet nu, da man takket være radioen (hvorom nærmere) sjældent forlod hjemmet.

Concreta Damnitson iførte sig derefter en ventileret morgendragt af spindelvævsfint asbest, der spillede i hine lyse ultraviolette farver, som fem år tilbage, takket være den store japanske oftalmolog Fukusjima, var gjort synlige for menneskeøjet ved inddrypning i pupillen af en mild og sød eliksir: neuro-chrom essens. Disse ultraviolette, vidunderligt skønne farver bar navne efter de fjerne tiders første opdagere af usynlige stråler. Concretas morgendragt var en *khiton* i bleget *røntgen*-farve med mørkere *Nils Finsen*-farvet krave og ligesom de vide benklæder broderet med skønne *Becquerelle*- og *Madame Curie*-ornamenter.

Frøken Concreta fandt på en taburet sit morgenmåltid serveret: Seks tabletter med smag som æblemos og tre flødetabletter, alle fra Liebigs verdensberømte kemiske

fødemiddels-fabrik. Allerede i 1950 havde afholds-progressionisterne gennemført verdensforbud mod kødæderi (ligesom fyrretyve år tidligere imod spiritusnydelse). De såkaldte "hjemmekogere" jagedes som de dyr, de var, af sanitærpolitiets radio-opsyns-apparater, som i sin tid "hjemmebrænderne", og interneredes skånselsløst i gummiceller side om side med de sidste luftforpestere, tobaksrøgerne. Men endnu rasede kampen mod barbariets sidste horde: vegetarerne, som slagtede de forsvarsløse planter, der end ikke som dyrene kunne skrige deres smerte ud. Concretas moder var en ivrig forkæmper for den nye kemiske ernæring ved tabletter, opbygget syntetisk af kullets atomer. Fattigdommen var ved dette system allerede aldeles afskaffet, idet enhver borger gratis på kommunens central kunne fordre udleveret tyve tabletter, dog – for at modarbejde dovenskab:– uden smagstilsætning.

Concreta anvendte som tilsætning et udvalg af fru Baltimores berømte "Smags-molekyler på ti tusinde måder" og drak til måltidet et glas kommunevand, hvori hun opløste en blanding af 70 pct. vitaminer og 30 pct. statsanerkendte bakterier, gavnlige for fordøjelsen (der reguleredes automatisk hver uge).

Til måltidet nød hun en symfonikoncert, der udførtes af det verdensberømte eskimo-orkester under ledelse af kapelmester-komponisten Osarkrark.

Frøken Concreta Damnitson havde i tre måneder været forlovet med en ung videnskabsmand Boris Koniscky, der var professor ved polyteknikum i Yokohama. De var blevet introduceret for hinanden ved en radio-menuet-aften hos den

russiske gesandt i Washington, hvorhen Concreta, der var bosat i New York (med sine forældres tilladelse) havde radio-oversendt sig selv. De to unge var mødtes i sværmerisk passion for den unge rhapsodi-digtning, der nu var blevet moderne, og Boris indfandt sig næsten daglig (med fru Damnitsons tilladelse) i det Damnitson'ske samtale-kabinet. Der tilstod han hende sin kærlighed, og hendes billede på Boris Konisckys laboratorievæg i Yokohama rødmede af lykke.

Hjemmet var som i middelalderen familiernes faste borg. Al fryd og hvert synsindtryk bragtes jo nu ude fra ind i huset som andre varer. Der var intet som helst påskud mere for de unge til at knibe uden for hjemmets fire vægge, hvor i øvrigt den årvågne moder kunne følge datterens vej på væggens hvide lærred skridt for skridt, takket være den allerede i 1950 komplette og universelt indførte *radio-television*.

Allerede i 1925 var man inde på at løse problemet: at overføre lysbølger ad elektrisk vej. Omkring 1930 var den nye *televisions-radio* fremstillet (gennem koordinationssystemet og ved selen-celle-modtagere), og man kunne nu fra sit kabinets hvide lærredsvæg (eller fra sit lommeapparat i visitkort-format) følge enhver begivenhed ude i verden (for så vidt det var polititilladt). For de første tider af komplet verdens-kaos var afløst af en håndfast regulering, da de såkaldte *aflukkede* eller *isolerede bølgelængder* i 1960 blev opfundet af en norsk ingeniør. Der var således på ny skabt værn for privatlivets fred, der efter det ældre system havde været truet af påtrængende blikke tværs gennem husenes vægge: *Tusinder* af belurende øjne, usete selv, pengeafpressere, politiske spioner, forsmåede elskere og nærgående og perfide arkitekter, der havde anbragt velskjulte

radio-kameraer i de af dem byggede huses lofter. Nu havde alene kriminalpolitiet nøglen til samtlige verdens bølgelængder og kunne fra centralen overvåge alle samfundsfjender og andre umoralske personer.

Selv senator Damnitson forlod aldrig hjemmet, men fik de andre senatorer bredkastede til sit arbejdskabinet, når der var berammet møde hos ham.

Hver dag klokken tolv viste Boris Koniscky sig på den hvide flade i Concreta Damnitsons salon, og Concreta viste sig på modtager-fladen i Boris Konisckys laboratorium, og også denne dag var et møde aftalt. Moderens væg var den dag optaget af damebesøg, idet fru Damnitson i sit boudoir havde sine morgen-fremmede efter den nu så moderne franske stil, den såkaldte *petit lever*. Nu kom damerne til syne efterhånden, hver indrammet i et udsnit af sit eget private boudoir, alle i pragtfulde morgendragter i alle ultraviolets nuancer og med de moderne lysstråleknipplinger: Fru Hotkins, der boede i Philadelphia, damerne Tocelli fra Neapel, fru Mungo, den kvindelige moralkontrollant på Honolulu, og den berømte radio-sangerinde fru Anna Petersen i København (der havde lovet "at tage noder med", som det endnu hed), Concreta forbandt sin væg med moderens og sagde god morgen til de ankomne damer. Derefter trak hun sig tilbage. Hun havde husfred nu, navnlig da broderen Edison var låset inde i sit loftskammer fuld af aritmetik, bredkastet af hans matematiklærer.

Der var et kvarters ventetid, og Concreta søgte glemsel for sine længsler efter Boris i en række billeder fra det store liv ude i verden. Hun forbandt sig således med Maison Paquin i Paris,

og på den hvide lærredsflade i Concretas lille salon viste sig over hundrede mannequiner på rad i kostymer, hver et som en drøm! Derefter fremkaldte hun fra museerne i Florents, Rom og Michailowgrad (det tidligere Petrograd og dernæst Leningrad) de berømteste kunstværker, de dystre og tunge farver fra den gamle tid: Rembrandt, Botticelli og til sidst Tizians Venus, liljehvid på sit leje. Men hendes sind længtes efter varme her i New Yorks verden af stål, cement og andre konkreter, og hun hentede et vue fra det gyldne horn i Stambul (fredet af det internationale museumsnævn), en palmekyst på Tahiti med indfødte ridende over brænding på deres planker (alle statsansatte svømmere og sorterende under Marineministeriet), og i sin higen mod mere varme, en ørkenstrækning ved Timbuktu! Men her indtraf et uheld med en af de af Cooks Radio-Bureau engagerede arabere, der efter sin tur førte en kamel frem og tilbage foran ruinen, idet han pludselig fik solstik og måtte afhentes af et redningsautomobil. Det var til skandale verden over, forstod Concreta. Kamelen undløb. Der var nu ikke mere tid til at se en scene af den berømte svenske ballet i Stockholm-teatret, for nu slog uret på Greenwich laboratorium tydeligt tolv. Og på Concretas væg viste sig i de glødende japanske solfarver en kirsebærgang i Yokohama, hvor Boris stod, slank og sorthåret i sin gule kimono, (der var obligat selv for de udenlandske professorer ved universitetet i Yokohama). Uvilkårligt udstrakte hun sine hænder imod den elskede, for så levende syntes han hende i det plastisk og naturfarvet fremkastede billede, at hun syntes, hun kunne gribe om ham. Hvor fik ikke selv hans ædeltformede næse perspektiv! Men ak!

"God dag, min egen Concreta," sagde Boris glad, og nu vidste hun, at hjemme hos ham i Yokohama stod hendes eget billede på den i kirsebærhaven opstillede vægflade.

Som det var mode dansede de derefter sammen en lille halv times tid til det berømte Radio-Menuet-Orkester i Berlin. De berørte (som jo var den eneste mulighed og ansås for det eneste anstændige mellem dansende) kun hinanden med fingerspidserne. Moralen havde nået betydelige højder takket være televisionen. Der dansedes kun menuet verden over.

"Hvor er du dejlig, Concreta," sagde Boris, "i din nye formiddagsdragt. Har I køligt vejr hos jer? Her skinner solen dejligt, som du ser. Gid jeg kunne sende dig en thermo-liter japansk sommervarme."

"Send hellere dig selv," lo Concreta, omend med et suk, "så var det sommer med det samme her hos mig i mit triste New York."

Boris rystede på hovedet. "Søde Concreta. Jeg kommer jo hver eneste dag og ser til dig!"

"Jamen ikke selv! Ikke selv, Boris! Forstår du da ikke?"

Boris smilede: "Selv! Ser du mig da ikke, hører du ikke min stemme? Kan vi ikke danse til de samme toner? Hvad vil du mere, Concreta!"

"Mere?" Hun udstrakte hænderne mod ham. "Mere? Dig selv? Ikke blot dit spejlbillede, Boris! Ikke blot din stemme fra en svingende metal-membran. Virkeligheden, Boris, virkeligheden for dig og for mig!"

"Du er en lille romantiker!" lo Boris muntert, "der drømmer om at få virkeligheden. Er verden da ikke god nok for jer, I stakkels små kvinder?"

"Verden!" Hun knyttede hænderne. "Verden er skrækkelig, – den verden, som vore forældre har testamenteret til os unge – denne jord, der blot er mekanisme og spejlreflekser, forbundne ved atomkraft og elektroner! Hvad er det vore hænder griber, når vi famler efter lykken? Blot en kontakt! Hvad er det, vi møder, når vi kalder på den vi elsker? Blot et fantom. Således er den verden, I har skabt for os. Hvor er den frihed og den lykke, I lovede menneskene gennem den moderne teknik. Sig mig det, Boris!"

Boris rynkede brynene. "Concreta! Glem ikke, at jeg er ingeniør og altså en af dem, der har bygget denne verden således op, at den kan blive komfortabel og velanstændig for menneskeheden, og ikke som i vore bedsteforældres tid, ikke bedre end en kostald! Forfald ikke til hine længsler, som de uoverkommelige afstande den gang fremtvang hos de mørkerædde mennesker. Nu kan vi jo nå hinanden, ingen afstande eksisterer mere! Mørket er forjaget, frygten er død, al længsel er altså tåbelig og – som du godt ved, Concreta – forbudt ved den nye moral-lov af 25. september 1982 (nr. 4633) §212. Jeg må gå i rette med dig, Concreta. Eller finder du mangler ved den verden, vi mænd (navnlig vi ingeniører) har skabt? (I kvinder opgav jo allerede omkring 1940 alle jeres planer om at deltage i mandens kulturkamp – og klogeligt!) så sig frit frem, hvad I mangler! Vi skal opfinde det til dig. Hvad er det så, Concreta?"

Hun skjulte ansigtet i sine hænder. "Jeg ved det ikke, Boris. Noget, jeg føler!"

Hans udtryk (så hun gennem fingrene) skiftede og fik et eget spil af underfundigt lune. I dette øjeblik elskede hun ham over

alt i verden. "Vel, Concreta," smilede han, "jeg må vel se at gøre din verden komplet. Netop for tiden," han sænkede stemmen hemmelighedsfuldt, "sysler jeg med en opfindelse, som – men derom senere. Problemet er løst, og den første model næsten fuldført. Og så, Concreta, så kommer jeg selv og holder dig i mine arme. Hav blot tålmodighed den lille smule endnu – to uger allerhøjst, Concreta!"

I dette øjeblik afbrødes han ved, at en mand med vildtvoksende skæg og stirrende øjne viste sig på lærredet midt imellem dem og gjorde græsselige grimasser. Det var en sindssyg mand (radioavisen havde advaret imod ham), der på en eller anden mystisk måde havde bemægtiget sig nøglen til de aflukkede bølgelængder og kastede sig selv ind over alt, hvor to elskende mødtes. Nu stod han og vrængede ansigt ad Boris og Concretas lykke. Kriminalpolitiet havde længe jaget ham med sin kontrolradio, men endnu vidste opdagerne ikke, hvor på kloden han befandt sig. Boris forbandt sig straks med politiets central i London, og straks efter viste en opdager fra Scotland Yard sig på lærredet og tog rapport.

Dagen for Boris Konisckys ankomst var sat til den 3. juni. Der var sendt indbydelse til de nærmeste venner af familien Damnitson, der dog ikke personlig, men kun i billedoverførelse skulle være til stede. Men senator Damnitson og frue tog personlig ud på flyvebådens ankomststation. Concreta ventede i salonen, iført en ny robe med fosforescerende slæb. Hendes hjerte hamrede. Hun havde påtænkt ved sin radio at følge flyvebådens fart fra Yokohama; men var det ikke en langt større jubel blot at vente og at længes – og dog vide!

Senator Damnitson trådte ind i salonen. Hans ansigt havde det samme fortrædelige udtryk, det, der efter sagnet havde skaffet hans stamfader (der oprindelig var kulmine-formand, siden masse-millionær) familienavnet: "*Damn it*", hvoraf senere kom Damnitson. Senatoren rømmede sig:

"Ja, Concreta, hr. Boris Koniscky var desværre ikke med flyvebåden!" I dørsprækken stod moderen og pudrede bekymret næsen. Concreta sad skæl* vende hvid i sin pragt. Faderen hostede beroligende: "Men der var et budskab fra Boris med flyvebåden," sagde han og fremtog et brev (et ganske gammeldags brev i kuvert). Han tilføjede – "og en kasse!" Han satte en lille, sort kasse, omtrent som et kamera, på bordet. "Efter udskriften på brevet," sagde han, "skal du læse det i enrum." Han så spørgende på sin hustru, der alvorsfuld nikkede sit samtykke, hvorpå forældrene sammen forlod Concretas salon.

Concreta brød brevet med skælvende fingre. "Min kære Concreta," lød det. "Jeg kommer ikke selv, jeg holdes tilbage af mit dagværk, men lad denne hermed følgende kasse bringe dig mit bud. Jeg forstår til fulde, hvad du måtte føle ved vort sidste møde. Tilgiv mig. Alt er godt nu. Læs anvisningen på indersiden af låget, vær forsigtig med oplukningen. Så snart denne er udført, kommer jeg til stede på væggen. Din trofaste Boris."

Concreta hentede en hammer og brød egenhændig kassen op. Den indeholdt et lille ebonitsort apparat med mange spoler, detektorer og lamper. Brugsanvisningen lød blot: "Forbind ledningen, mærket X, med kontakten på din radiomodtager." Concreta adlød, og i det samme viste Boris sig på hendes salons

vægflade, nydelig i sin elegante og velpressede kimono. Bag ved ham var hans laboratorium og ved hans side et lille, ebonitsort apparat, nøje magen til det oversendte.

"Concreta!" sagde han. "Tro ikke, at jeg har miskendt en kvindes følelser. De korresponderer endogså nøje med følelser i mit eget bryst. Den teknik, som du så tankeløst har hånet, skal også denne gang føre menneskene frem til sejr og afhjælpe vort dybt følte – og jeg skal villigt indrømme – fælles savn af at være hinanden nær. I tre år har jeg arbejdet på mit nye radio-problem. Nu er det løst. Og er ikke allerede den sejr for mit snilde også dig en glæde, Concreta!"

"Ser du," forklarede han, da hun blot utålmodigt løftede sine hænder. "Hidtil har vi kunnet erstatte manglende nærhed mellem mennesker ved at overføre syns" og lydindtryk. Nu er jeg nået til at kunne overføre også følelsen på tusinder af kilometers afstand. Følelsen, forstår du! Hvad er den andet end visse elektriske svingninger i nervesystemet? Jeg har konstrueret en afsender og en modtager, der gør det muligt ad radiovejen at overføre disse svingninger. Intet skiller mere mellem menneskene. Al afstand er bortryddet.

Concreta," sagde han. "Ser du den lille ebonit-skive med en pude af kautsjuk, som ved en ledningssnor er forbundet med det apparat, der nu er i dit værge? En tilsvarende findes, som du ser, på min afsender her i Yokohama. Denne!" Han pegede. "Gennem den vil jeg kunne sende ethvert følelsesindtryk fra mig selv til dig. Du bedes løfte omtalte ebonitskive. Således."

Concreta adlød. Hun fandt, at den sorte, lille pude nærmest lignede en blæksuger.

"Concreta," sagde Boris. "Nu nærmer jeg mine læber til afsenderpladen her i Yokohama – og du dine til den tilsvarende i New York. Følgen vil blive, at du vil fornemme mine læbers pres mod dine, både følelses- og smagsmæssigt nøjagtigt, som om jeg stod i din stue i New York. Hver lille svingning af mine læbers molekyler vil nå dine korresponderende ditto. Og således, Concreta, giver jeg dig mit første kys."

Concretas kinder flammede. Hun løftede hammeren, som hun endnu holdt i sin hånd, og slog til. Apparatets ebonitplader, krystaller og spoler sprang som slagger fra en ambolt, de små lamper eksploderede som en rad knaldperler.

"Hvad gør du!" stønnede Boris fra sit lærred.

"Hvad jeg gør!" Concretas øjne funklede. "Jeg slår fra mig, som du ser! Jeg har nok af din teknik. Og hvis du ikke inden i morgen klokken tolv – med første flyvebåd via Nordpolen – er her i min stue – og personlig! – her – forstår du! – og kysser mig – *rigtigt!* – så er alt mellem os forbi! Jeg kaster dig ud af min bølgelængde. Og for evigt!"

Model contra forfatter

Redaktørens forbemærkning

Novellen (eller hvad man skal kalde denne ret så særprægede tekst) *Model contra Forfatter, af Otto Rung og Cosmus Smitson* stod at læse i tidsskriftet *Det ny Aarhundrede* i december 1908 (6. årgang, side 169 ff.) Flere dagblade bemærkede ved dens fremkomst, at "et meget ejendommeligt afsnit af tidsskriftet er en diskussion mellem den bekendte forfatter af 'Desertører' Otto Rung og originalen til en af hans personer, Cosmus Smitson, idet her optræder model contra forfatter i en debat, der for alle kendere af moderne dansk digtning vil være af største interesse." *(Her citeret efter Vestsjællands Social-Demokrat 4. december 1908)*.

Nogen egentlig debat er der dog ikke tale om, idet hovedindholdet af dette appendix til novellen *Smitsons ejendommelige forvandling* udgøres af en længere afhandling om muligheden af menneskers forvandling til dyr og andre væsener, såsom vampyrer og varulve, udstyret med et meget omfattende noteapparat i lighed med virkelige videnskabelige afhandlinger. Det er ikke nødvendigt at slå alle henvisningerne op – der er ikke mindre end 62 af dem – de bruges nok mest som en illustration af Smitsons utrolige litterære hukommelse, og er fra Otto Rungs side en regulær tour-de-force i obskure værker fra især 16-, 17- og 1800-tallene. Jeg har stikprøvevis søgt efter nogle af de anførte værker – og fundet dem. Hvordan forfatteren har gjort det i 1908 (uden internet, Google Books og scannede udgaver af alverdens sære bøger fra universiteter og

biblioteker) kan man kun gisne om … imponerende er det i ethvert tilfælde!

Ølstykke,
oktober 2025.

Kim N. Jensen

Model contra forfatter

Af Otto Rung og Cosmus Smitson.

Op til mig kom en vis doktor Hengst, en sportsduelig og fanatisk hygiejniker, som jeg kender gennem flere år indtil gennemsigtighed.

Han sagde: "De har altså givet et ganske utilbørligt og forvrænget portræt af *mig*, (doktor Hengst) i en tåbelig fortælling, som De fornylig har fået et herværende forlag overtalt til at trykke – i en samling andre historier – under titlen: *Smitsons mærkelige forvandling*."

"Har jeg?" sagde jeg.

"Vel!" Han stod og vejede sit kolossale legeme på sine, af skotskternede sportsstrømper fremhævede, men efter min mening, ikke velskabte ben; og han vedblev: "Det er nu alligevel ikke på egne vegne, jeg indfinder mig med en protest, selv om De har skildret mig på en måde, som vort mangeårige venskab og de tjenester, jeg har vist Dem, (De husker Deres venstre pegefinger, som De i maj 1906 klemte i en dør) gør i høj grad utiltalende. Den ironi, hvormed De betragter …"

"Undskyld," indskød jeg, "De mangler nu en gang selvironi, – og at jeg derfor tilsætter skildringen af Dem med dette højst

nødvendige grundstof ..."

"Nå! Lad det nu være, hvad det er!" Hans ondskabsfulde edderkoppeøjne kravlede på en for mig ret generende måde om på min person. Og jeg sagde med megen energi: "Tag de øjne væk," og tilføjede: "En model bør forholde sig rolig, når han er afbrugt. Det er hans meget rimelige pligt. Han er kunstnerisk set tilintetgjort, de få procenter sandhed er udsuget af ham, en for omverdenen aldeles fyldestgørende essens uddraget af ham, han er overgået til at være type, og bør herefter fortsætte sit til rest værende privatliv i yderste stilhed og med en takt, der burde forbyde ham at fremkomme med så intetsigende og næsvise bidrag til det kunstneriske præparat, som De med Deres fornærmelse, tillader Dem, min gode doktor Hengst."

Han hostede, så vedblivende på mig under denne sin hosten og sagde endelig: "Det er nu altså slet ikke mig, men hr. Cosmus Smitson, som ..."

Jeg rejste mig, noget urolig, men højst interesseret: "Jeg beder Dem fortsætte." Han fortsatte også straks:

"Cosmus Smitson, som De har skildret i fornævnte historie om Cosmus Smitsons mærkelige forvandling – Nu vel! – *han eksisterer*. Han er en samtidig med Dem og mig levende person. Han tilhører af fødsel og vaner det højere bourgoisi (som De for resten ved, at jeg afskyer) her i hovedstaden (som jeg ikke kan udstå)."

"Jeg ved godt, at Cosmus Smitson eksisterer," sagde jeg. "Jeg har personlig talt med ham nogle gange, men for resten ved De godt, at mine optegnelser om Cosmus Smitson hovedsagelig skyldes meddelelser dels af Dem, dels af vor fælles gode bekendt pastor Gerson, der begge som nogenlunde pålidelige

vidner overværede Smitsons mærkelige forvandling fra en højt bevidst intelligens til en ubevidst, men i øvrigt ubestemmelig fremtoning, hvorved jeg bemærker, at de uelskværdige sider i min skildring af denne pastor Gerson skyldes Deres beretning, og det ironiske syn på Deres person pastor Gersons elskværdige betragtninger over Dem, doktor Hengst. Men jeg har ellers så nøje min hukommelse tillod mig fulgt Deres og hans fælles referat af Cosmus Smitsons mærkelige forvandlingsproces."

Nu kan jeg desværre ikke forudsætte den omtalte af mig om Smitson nedskrevne beretning bekendt. Men jeg skal kort berøre, at de af pastor Gerson og doktor Hengst meddelte kendsgerninger af mig blev forbedrede til novellistisk form, idet jeg ønskede at påvise i Cosmus Smitson typen: *Den kosmiske Hjerne*. Smitson er efter doktor Hengsts visse mening en abnormitet, patologisk på tilegnelsesevnens og hukommelsens område, – efter pastor Gersons anskuelse, naturstridig og altså en umoralitet stridende imod Guds bud. Cosmus Smitson mangler evnen til at glemme, samtidig med at hans trang til at erhverve viden er frygtelig som en strudsmaves ubetvingelige appetit. Hans gigantiske hjerne har nu i hans livs 26. år optaget på meget lidt nær alt skrevet, trykt eller hieroglyfisk stof og bevaret det hukommelsesrent uforanderligt i sine yderst følsomme og stærke hjernevindinger: umådelige magasiner af estruskisk, latinsk og byzantinsk visdom, af middelalderlig kirkelig og verdslig ånd, quattrocentisternes og humanismens og de klassicistiske seklers lærdom, det galante århundredes letfærdige vid – indtil vore dages af virkeligheden belastede seksogtredive videnskaber. En hukommelse, der ustandselig

revolverer sine endeløse films af viden, en evigt reproducerende bevidsthed under en frygtelig energis højdepres.

Doktor Hengst har en god normalhukommelse, og jeg nedskrev hans gengivelser af Cosmus Smitsons udtalelser ved min gennem flere år uddannede fænomenale skrivehurtighed. Jeg har stolet på spejlbilledets helhed og bortset fra de mekaniske mangler, der frembringer fejl i enhver reproduktion. Typen og dens stil var mig det hovedsagelige, og stoffet og de smitsonske tekster var mig for vældige, gigantiske og fremmede; velbevidst at der indløb fejl, indlod jeg mig ikke på at kontrollere og verificere, som det nu vil vise sig, at Cosmus Smitson har revideret og kontrolleret min behandling.

Jeg har under ægte resignation alene holdt mig strengt til det historiske forløb i Smitsons mærkelige forvandling: denne sælsomme metamorfose, Smitson lod sig underkaste – (af en hjemlængsel til en forhistorisk Ikke-viden, en moddrift overfor uafladeligt opsamlende og reproducerende hjernefunktioner) – til et på alle fire fødder i skovene omløbende og græsædende væsen – og derefter hans tilbagevenden til sit altfor bevidste og altfor alvidende Jeg, efter at de fire dages glemsel havde givet ham ubegrænset skuffelse: Alt dette er historiske faktisk passerede episoder, hvis sandhed ingen – og som det vil ses heller ikke Smitson selv – vover at bestride.

Doktor Hengst sagde:

"Cosmus Smitson har gennemgået Deres citater af ..."

"Vore," rettede jeg. "Deres og mine. Smitsons tekster har gennemgået to reproduktioner: Deres og min. Mærk Dem det!"

"Vel!" Han lo hånligt. "Hør nu." Han vedblev:

"En fælles ven af Smitson og mig, en højst elskværdig og lærd dr. phil., redaktør af et herværende meget anset tidsskrift, har modtaget disse af Cosmus Smitson udarbejdede korrigerende noter til Deres beretning om Smitsons mærkelige forvandling." Hermed rakte han mig noterne og tilføjede: "Vedkommende redaktør beder Dem nu gennem mig medvirke til disse noters udgivelse ved at De forsyner dem med passende indledning til orientering for mulige læsere."

Jeg gennembladede noterne og sagde derefter:

"Det er uhyre interessant, doktor Hengst, langt interessantere end Deres fornærmelse på egne vegne for lidt siden."

For jeg indser, at en klarere bekræftelse på min opfattelse og fremstilling af fænomenet Cosmus Smitson end disse noter efter form og indhold, kan jeg ikke ønske mig. Jeg fryder mig grænseløst over, at jeg altså ved min fortælling har provokeret Cosmus Smitson til at præsentere sig personlig for offentligheden på en for litteratur og videnskab så nyttig måde – ja næsten overflødiggørende min novellistiske fremstilling.

Ja! Cosmus Smitson eksisterer som person og fastslår sig selv som type! Man vil se ham tydeligt gennem hans egne noter til mine, ak! på mange (dog ikke helt elementære) punkter fejlagtige stilprøver. Man bør inden læsningen forestille sig Smitson som jeg ser ham i dette øjeblik for mine to lukkede øjne: Denne gigantiske hjernemand, den om intet uvidende Cosmus Smitson, stående i centret af et moderne verdensbibliotek, hvis tusind inddelte og littrerede reolkamre, vidtløftige og tavlede som de indlagte skuffer i et rokokochatol, udstråler i uendeligt område fra hans plads: Cosmus Smitsons

ulastelige person i smoking, en ung Chamberlain med monoklen i sit skinnende venstre øje, med det blege og elastiske ansigt bevægende sig sindigt i sin akse af den enorme flip og med elektriske lampers lys reflekterende i sine lakerede støvler: Cosmus Smitson talende, fremhvirvlende med sine revolverende læber disse noter, uden andet hjælpemiddel end sin fuldkomne hukommelse, talende med et maskingeværs rivende hastighed, idet han står leddeløs lænet mod et udskåret reolskab og lader den slukte cigaret mellem to lange og hvide fingre beskrive faste og intelligente figurer.

Smitsons noter

Notitia librorum est dimidium studiorum, et maxima eruditionis pars, exactam librorum habere cognitionem.

Caspar Thurmann (Bibliotheca academica, 1700, p. 126).

Fortællingen om Smitsons mærkelige forvandling [Note 1)] er for en stor del bygget over mine oplevelser. Det er dog ikke denne omstændighed, der fremkalder de følgende sider, idet det tværtimod er mig særdeles kært selv indirekte at kunne bidrage til litteraturens blomstring og det desuden efter mine venners forsikring ikke kan fragås, at skildringen af min person er overordentlig træffende. Bogen fortjener overhovedet i enhver henseende den velvillige modtagelse, som er blevet den til del, bl.a. også på dette sted fra dr. Levins side. Når min ven i sin kritik slet ikke nævner *Smitsons mærkelige forvandling* er grunden hertil formentlig netop de betænkeligheder, som han ikke kan have undladt at føle ved flere punkter i fremstillingen –

betænkeligheder, som jeg i høj grad deler, og som jeg er den nærmeste til at fremdrage, da de refererer sig til ytringer, der fremtræder som hidrørende fra mig. Det fremgår nemlig altfor tydeligt af fortællingen, at forfatteren ikke har læst Elias Ehingers skrift *De fidelitate servanda in autoribus citandis*; derfor disse spontant opståede (men verificerede) "noter": desværre har jeg bevidst måttet pålægge mig en vis resignation, dels ved aldeles at forbigå, dels ved kortere end ønskeligt at affærdige positive unøjagtigheder, som kunne fortjene en udførligere behandling.

Hvad først selve forvandlingen angår: Nebucadnezars historie (i Daniels fjerde [ikke femte] kapitel) har allerede beskæftiget sværme af skribenter, blandt hvis ofte stærkt imbecile fortolkninger jeg her skal indskrænke mig til at nævne følgende, idet jeg i øvrigt henviser til Friedreichs *Versuch einer Literärgeschichte der Pathologie und Therapie der psyschichen Krankheiten*, 1830, p. 4: Bodin [Note 2)] troede, at kongen virkelig både sjæleligt og legemligt blev forvandlet til en okse; Tertullian [Note 3)] antog en forvandling med hensyn til legemet men ikke med hensyn til sjælen; Miguel Medina [Note 4)] betragter historien som et djævelsk blændværk, hvorved Nebucadnezar indbildte sig at være en okse og det også forekom andre, at de så en virkelig okse. Forholdsvis tidligt har dog den rigtige mening gjort sig gældende, nemlig at det drejede sig om den forgrening af *insania zoanthropica*, der kaldes boanthropi og som oldtiden frembyder i det mindste endnu ét notabelt eksempel på – begivenheden med kong Proetus' døtre, der troede sig forvandlede til køer og smittede de øvrige argiverinder, men helbrededes af Melampus ved hjælp af nyserod og musik [Note 5)].

(Uden her at indlade mig på botaniske undersøgelser eller på stridsspørgsmålet, om det var hvid eller sort nyserod, som anvendtes – botanik og medicin ligger ganske udenfor mit speciale – skal jeg blot i forbigående bemærke, at musikkens lægende kraft, der har været genstand for talrige monografier, også har vakt musikeres opmærksomhed, se f.eks. Grétry: *Memoires, ou Essais sur la musique*, an V, III, 111, 126). Forsåvidt har jeg foreløbig intet at erindre mod fremstillingen, men straks efter begås der den fejl, at "de kendte folkloristiske sagn om varulve og vampyrer" sættes i nøje forbindelse med Nebucadnezars tilfælde, som de dog intet har at gøre med. For disse sagn er et udslag af den ubiquitære og omnitemporære menneskelige forrykthed, mens der for Nebucadnezars vedkommende er tale om sygdommen lykanthropi [Note 6)].

Troen på varulve udspringer fra den arkadiske myte om Lykaons forvandling – til grund for denne ligger atter de lykæiske ofre – og fra beretningerne om neurerne, en hellensk stamme i det europæiske Sarmatien. Til straf for sin brøde overfor Zeus blev Lykaon til en ulv; Pausanias [Note 7)] er nærmest tilbøjelig til at tro på historiens autenticitet, idet han siger: "Også mig forekommer sagnet troværdigt, for arkaderne har det fra gammel tid og det har i sig selv sandsynligheden for sig." Myten foreligger i forskellige redaktioner, men der er rigtigt, at Ovid (jfr. forfatteren, s. 26) også har behandlet den:

> Territus ipse fugit, nactusque silentia ruris
> Exululat frustraque loqui conatur; … …
> In villos abeunt vestes, in crura lacerti;
> Fit lupus …
> (Metam. I. 232 seq.)

siger han om den ulykkelige monark, hvis skæbne efter en anden tradition deltes af hans halvtredsindstyve lige så ugudelige sønner. De italiske varulve nedstammer fra dette sagn – allerede Plinius [Note 8)] henfører troen på varulve til Arkadien – og hos Petronius [Note 9)] finder man et typisk eksempel på, hvorledes den latinske ånd i tidens løb modificerede den ældre opfattelse, jfr. også Virgil [Note 10)] og Properts [Note 11)]. – Hvad derimod den i nordligere lande vidt udbredte forvandlingstro angår, så søger den sin oprindelse ikke i Arkadien men, som ovenfor bemærket, i Sarmatien. Neurerne havde ry for at være forfarne i trolddomskunster og én gang årligt forvandlede de sig til ulve. Herodot [Note 12)] fortæller denne mærkelighed, men tilføjer, forsigtigere end Pausanias: "Mig overbeviser de ikke, idet de siger dette, men de siger det alligevel og sværger endda derpå." Med, som det synes mig, noget futil begrundelse gør Schafarik [Note 13)] ligefrem neurerne til et slavisk folkeslag; kuriøst er det alligevel, at varulvetroen altid har været særlig rodfæstet blandt slaverne i Litauen, Kurland, Preussen og Livland og at neurerne netop boede i Hviderusland og Volhynien. Man læse blot de historier som Melanchtons svigersøn Peucerus beretter i sin *Commentarius de præcipuis generibus divinationum* (Wittebergæ, 1560, f. 140 seq. [Note 14)] om de liflandske lykanthropers årlige forvandling: de sammenkaldtes i tusindvis (!) til formelige kongresser og gjorde sig skyldige i beklagelige optøjer "... *in obvia pecora irruunt mordicus, et apprehensa dilacerant: rapiunt quæ possunt: dant et alia damna*." Peucerus skriver, at han altid havde betragtet dette som en fabel, men at de kriminelle undersøgelser, tilståelserne (og de påfølgende henrettelser)

nødsager ham til at opgive sin vantro. Og Peucerus' referat stadfæstes af Hubert Languet, der havde været på stedet, se Bodin, l. c. Er der herefter nogen, som tvivler på, at mennesker kan forvandles til dyr? Fortæller ikke den hellige Augustinus [Note 15)] om nogle italienske hekse, der forvandlede vejfarende til lastdyr ved at give dem fortryllet ost og gjorde dem til mennesker igen, når de ikke længere havde brug for dem (*perfuncta opera*)? Lige så notorisk er det, at filosoffen Ammonius' forelæsninger til stadighed overværedes af et æsel. Dette fænomen, der ikke er uden sidestykker i senere tider, forbavser aldeles ikke Bodin, som havde været professor i civilret.[Note 16)]

Som kviksølv på en glasplade spredte overtroen sig til alle sider. I Tipperaryshire i Irland konstateredes den af Camden [Note 17)], der anstrenger sig for at bortforklare den, og heller ikke de nordiske lande gik fri; jeg behøver kun at anføre det berømte generalrepertorium over skandinavisk enfoldighed, Olaus Magnus' *Historia de gentibus septentrionalibus* [Note 18)] hvis forfatter ærgrer sig over Plinius' [Note 19)] vantro overfor varulvene. Selv accepterer han selvfølgelig alle kamelerne uden hensyn til puklernes fænomenale dimensioner, jfr. hvad han fortæller om det hærværk, de tøjlesløse væsener øver: de tømmer øl- og mjødtønder og stabler de tomme fade op ovenpå hinanden midt i kælderen, – "hvilket," tilføjer den lærde svensker skarpsindigt, "ulve ellers ikke plejer at gøre." – Eksempler fra England meddeles af Gervasius af Tilbury [Note 20)], (fl. 1211) som *selv har set* sådanne forvandlinger, *endog dagligt* –! Men selvom øjenvidner bør nyde kvalificeret tiltro, behøver vi ikke at nøjes

dermed, da vi i et enkelt tilfælde er så heldige at besidde æslets eget vidnesbyrd. Hør hvad William af Malmesbury (d. 1143?) [Note 21)] meddeler om heksene, der holdt herberg og i denne deres egenskab greb lejligheden til at forvandle en af gæsterne – en omrejsende markedsgøgler – til et æsel. Det viste sig at være et glimrende kup; kællingerne tjente mange penge på hans kunster og solgte ham for en stor sum. Men da han imidlertid havde opsnuset hemmeligheden, stak han af, styrtede sig i den nærmeste sø og blev menneske igen. "Petrus Damianus [Note 22)] des premiers hommes de son âge, s'estant diligemment enquis de la vérité, tant du maistre que *de l'asne*, et des forciéres qui confessèrent la vérité, … en fist le recit au Pape Léon VII. et aprés avoir disputé d'une part et d'autre, devant le Pape, il fut conclud, que cela estoit possible." – Was kann man wider die Glaubwürdigkeit dieser Begebenheit anfihren? udbryder Kant (ved en ikke mindre utrolig geschichte). Ja, hvad i al verden? Hvem udenfor et galehospital tør betvivle så vægtige vidnesbyrd? Diskussionen drejede sig da heller ikke om referaternes classicitet, men om det mere underordnede spørgsmål, hvorvidt forvandlingen var virkelig eller blot tilsyneladende, dvs. Djævelens blændværk. Bodin mobiliserer al sin lærdom for at bevise metamorfosens realitet, Petrus Binsfeldius [Note 23)] møder op med en imponerende række autoriteter for det modsatte resultat. Har ikke St. Thomas Aquinas [Note 24)], en autoritet af første klasse, der i øvrigt nærmest hælder til Binsfelds anskuelse, sagt, at "*angeli boni et mali ex virtute naturæ suæ habent potestatem transmutandi corpora nostra*"? Som man ser forelå der et rigt materiale til frugtbringende kontroverser; at det også blev udnyttet fremgår

ad nauseam af hvad Martinus Antonius Delrio, en spansk-belgisk jesuit af eksemplarisk fromhed og udstrakt lærdom, skriver om spørgsmålet i sine *Disquisitiones magicæ* [Note 25] – Tyve år tilbragte i en polstret celle og i stadig grublen over magiske problemer ville nu næppe slå til til at frembringe en så flydende fjollet samling nonsens. Bayle kalder den luftigt "un ramas de contes grotesques"; ikke desto mindre har disse *Disquisitiones* – i lige høj grad blandt katolikker og protestanter og (på grund af det fingerede mådehold, der præger dem) måske i højere grad end noget andet værk – befordret rækker af justitsmord.

Imidlertid var det ikke alene gejstligheden, der fastholdt forvandlingernes virkelighed; langt de talrigste værker og tillige dem, der repræsenterede den største lærdom og dialektisk færdighed, var på gejstlighedens side. Med en grad af lettroenhed som nu næppe ville blive betragtet som forenelig med åndsfriskhed anvendte mægtige og overlegne intelligenser al deres skarpsindighed til at knuse den begyndende skepticisme. Jeg har flere gange nævnt Bodin, utvivlsomt en af tidens betydeligste og originaleste tænkere; fra en anden lejr kan nævnes forfatteren til *De immortalitate animæ*, den dybsindige Petrus Pomponatius [Note 26], der erklærer forvandlinger for mulige.

Såvidt teorien [Note 27]; at det i praksis var overmåde risikabelt at forvandle sig, er bekendt; efter, som en af inquisitorerne, dominikaneren Jacobus Sprenger, med en prægtig eufemisme anbefaler det, i to-tre dage at være blevet "*decenter quæstionatus*" [Note 28]" ɔ: udsat for en udspekuleret tortur, tilstod delinkventen naturligvis (hvis han ikke gjorde det, var resultatet det samme), hvorpå der efter omstændighederne ventede ham

en end mere energisk behandling end almindelige troldmænd – disse sidste blev som regel kvalte eller halshuggede inden de kom på bålet, varulve o.l. kom der levende [Note 29)]

Overtroen døde meget langsomt; først af alle vovede den hollandske læge Johannes Wierus, en discipel af Cornelius Agrippa, – der også [Note 30)] har behandlet spørgsmålet, men hvis standpunkt er uklart, – at "væbne sig mod Gud" idet han – doktrinært og forsigtigt nok – søgte en naturlig forklaring på de mest iøjnefaldende absurde fænomener [Note 31)]; i hælene på ham kom flere andre; men endnu en rum tid fortsatte præsterne deres forfølgelser, troligt assisterede af flertallet blandt juristerne, der klamrede sig til de brandknitrende straffeparagraffer og domstolenes "faste praksis". Grunden skred imidlertid under fødderne på dem; naturforskerne lod varulven falde efter stiltiende overenskomst, tilfældene blev færre og færre og den engang så universelle tro sygnede hen i sporadisk optrædende, lyssky ammestuehistorier, som navnlig blandt bønder har holdt sig lige ned i vor tid.

Men hvad enten overtroen udgik fra religiøse vrangforestillinger eller fra troen på trolddomskræfter, bør den, som allerede bemærket, skarpt adskilles fra den sygdom, som oldtidens læger kaldte lykantropi eller kynantropi og som nu i almindelighed benævnes med det sammenfattende, omend ikke særlig heldigt valgte, i oldtiden i al fald ikke forekommende, udtryk zoantropi. Det er bekendt nok, at der gives en form for mentalaffektioner, i hvilken mennesket tror at være forvandlet til noget andet; er dette andet et dyr, har vi sygdommen zoantropi, "*when men run howling about graves and fields in the night, and will not be persuaded but that they are wolves, or*

some such beasts", som den defineres af den sindrige og fantastiske Burton [Note 32)]. (Forfatteren gør de lærde uret, når han påstår, at de "populært som altid har klassificeret [fænomenet] under benævnelsen: lykantropi." Denne bebrejdelse rammer kun oldtidens lærde, men er altså mange århundreder forsinket [Note 33)]. efter den specielle retning, som den fremherskende fikse idé tager, er varietetsbetegnelserne hippantropi, ornitanthropi, boantropi, lykantropi etc. dannede; for prætidernes vedkommende er den rette sagssammenhæng allerede meget tidligt udtalt af Angelo Poliziano [Note 34)]. Tilfælde forekommer ikke sjældent [Note 35)]. Forvirringen er opstået ved at ordet lykantropi har været brugt i flæng om overtroen og om sygdommen, og desuden kunne der af overtroen ved psykiske forstyrrelser opstå en virkelig lykantropisk galskab – en i de kritiske århundreder for patienterne meget betænkelig ting, for hvis de ikke var så fornuftige at hævde deres overbevisning "indtil bålet – men ikke et skridt videre" [Note 36)] (og det var de begrebsmæssigt aldrig) kunne de være sikre på at komme voldsomt af dage. Endelig spillede bedragerier og vildfarelser her naturligvis samme rolle som ved enhver anden overtro. I sådanne tilfælde er sammenstillingen berettiget, men som hovedregel kan den ikke tilstedes.

Endvidere: Det siges s. 26, at Ovid [se ovfr.] "og de byzantinske encyclopædister Genesios og Ho" [skal være: Leo] "Diaconus nævner eksempler på sådanne metamorfoser fra menneske til et dyrs ham (såkaldte veripelles)" [det hedder versipelles]. "Uden ligefrem at turde benægte muligheden af, at de nævnte byzantinske *historieskrivere* har gjort som forfatteren siger, må jeg dog erklære det for højst usandsynligt. Min for

øjeblikket meget stærkt optagne tid hindrer mig desværre i positivt at forvisse mig derom ved gennemlæsning af disse diffuse og konfuse skribenter, men da ingen af dem nogensinde nævnes i specialskrifter over spørgsmålet, kan muligheden antagelig afvises. En forklaring er desuden mulig: Har forfatteren ikke tænkt på encyclopædisten Johannes Tzetzes? Han har nemlig virkelig talt om Lykaon [Note 37)]. Men da Tzetzes' bemærkninger ikke er af videre interesse, forekommer det mig dog langt sandsynligere, ja næsten sikkert, at der sigtes til den lærde mesopotamier Aetius, der omkring midten af det sjette århundrede levede i Konstantinopel som kejserlig livlæge med rang af *comes obsequii* og i sit værk [Note 38)] har givet en livlig og præcis beskrivelse af sygdommens symptomer og behandling. Men beklageligt nok er Aetius ikke original; iagttagelsen skyldes Marcellus Sideta, en på Mark Aurels tid i Rom blomstrende læge, hvis heroiske læredigt i 42 bøger om lægekunsten imidlertid er gået tabt. Paulus Ægineta har ligeledes opbevaret det pågældende fragment [Note 39)], men forøvrigt tilkommer den beskedne afskriverære ingen af disse to, da allerede Oribasius [Note 40)] (Synops. Lib. VIII. cap. 10), en ven af Julianus Apostata, har ekscerperet Marcellus.

Det ses altså, at byzantinernes bidrag til spørgsmålet ikke er meget betydelige og at forfatteren hellere måtte have nævnt Marcellus Sideta og i forbindelse med ham nogle af de senere forskere, som har observeret tilfælde af zoantropi – rent eksempelvis Michael Savonarola [Note 41)], Hieronymus Mercurialis [Note 42)] og særlig Donatus Antonius ob Altomari [Note 43)], Pieter van Foreest [Note 44)] samt den allerede omtalte Wierus, der bl.a. beretter om en daglejer i Padua i året

1541: han troede bestemt at være en ulv og flakkede hvileløst om på markerne; da han endelig indfangedes, fastholdt han stadig sin anskuelse, kun med den indrømmelse, at hårene vendte indad, hvoraf følgen naturligvis var, at man skar ham op for at se efter; deraf døde han [Note 45)] –

Denne noget udførlige omend meget stærkt sammentrængte udvikling har været nødvendig for med tilstrækkelig skarphed at fastslå den påviste sondring; den forekommer mig heller ikke uberettiget, da hele fortællingen jo drejer sig om en forvandling. Med beklagelse forladende dette ænme, der endnu kunne give anledning til talrige betragtninger, går jeg à propos forfatteren s. 11 over til den italienske renæssance. På det angivne sted citeres nemlig Colonnas berømte *Hypnerotomachia*, som "jeg længe har eftersøgt på alle Europas biblioteker, og som jeg pludselig opdager her, indbundet i Tome IV af Diderot og d'Alemberts berømte *Encyclopédie raisonné des scienses* etc." Denne passus rummer én urigtighed, én usandsynlighed og én unøjagtighed. Urigtigheden består i, at værket, skønt vel særdeles sjældent og kostbart, findes på alle Europas (større) biblioteker: det kgl. bibliotek her ejer hele to, hvoraf det ene ganske vist er defekt; biblioteket i Stockholm besidder selve Groliers eksemplar, British Museum Maïolus', hertugen af Devonshire et af de tre, der er trykt på velin osv. Meget usandsynligt er det fremdeles, at to værker af så vidt forskellig størrelse findes indbundne sammen – unøjagtigt citeret er endelig titlen på encyclopædien, den hedder *Encyclopédie* ***ou Dictionnaire*** *raisonné des sciences* etc. I den påfølgende sætning siger forfatteren – eller rettere lader forfatteren *mig* sige – at bogen er i kvart; det er galt, den er i folio, og efter ordet

somnium mangler verbet *esse*. De sidste punkter er imidlertid af mindre vægt; betænkeligere er det, at værket angives at være trykt i 1449. [Forfatteren angiver dog her, at 1449 er en korrekturlæsningsfejl for manuskriptets tydelige 1499. *Red.* – Og jeg griber lejligheden til som *obiter dictum* at bemærke, at fortællingen overhovedet vrimler af trykfejl, hvoraf nogle kunne fortjene en plads i den første folioudgave af Shakespeare. *Smitson*] – Dengang var bogtrykkerkunsten nemlig endnu ikke opfundet, – men i øvrigt formoder jeg, at forfatteren har ment 1467. Dette årstal er vel også urigtigt, men da det ofte findes anført som bogens trykkeår, ville hermed dog kun være gentaget en hævdvunden vildfarelse. Næstsidste blad i *Polphili Hypnerotomachia* ender med en kolophon: *Taruisii … MCCCC,LXVII. Kalendis Maii*; nu stammer det ældste tryk fra Treviso imidlertid først fra 1471, 1467 er tidspunktet, da værket blev skrevet, den rette publicationsdatum findes angivet nederst på trykfejlslisten, som ofte mangler; af den fremgår det aldeles tydeligt, at *editio princeps* udkom i 1499 [Note 46)].
Fremdeles: Det er rigtigt nok, at Charles Nodier skriver om Colonna i *Bulletin du bibliophile* (oktober 1834 [*De quelques livres satyriques et de leur clef*]) som anført s. 11, men hvorfor overhovedet citere Nodier i denne forbindelse? Nok så træffende er dog f.eks. Rémy de Gourmonts Jugement [Note 47)] om ham, og desuden var Nodiers syn på Colonnas gådefulde digtning fundamentalt urigtig. Jeg bøjer mig i øvrigt i støvet for den yndefulde bibliograf, men hans bemærkninger om hyperotomakien er ikke rigtig heldige. Skal Nodier endelig fremdrages her, er der langt mere grund til at henvise til hans sidste fortælling, Franciscus Columna [Note 48)] (i *Bulletin de l'ami*

des arts, 1844), et højst remarkabelt *opuscule*, omend udgangspunket (og derfor hele fabelen) hviler på fejle forudsætninger. De indviklede spørgsmål, som Colonnas skrift giver anledning til, må her forbigås; det er egentlig først Claudius Popelins mesterlige afhandling [Note 49)], der tilfredsstillende har løst størstedelen af dem. – –

Følgende pagineringen fremkalder det syttende århundrede, som ellers ikke i nogen særlig grad har min specielle interesse, enkelte noter. Skildringen af Alix de Valossières [Note 50)] person og særlig af den del af hende, hvor ryggen skifter navn, er diskret og ganske overordentlig nydelig. Etienne Pavillons (relativt mediocre) poem, der anvendes om hende, er også *most appropriate*. Men ingen "bekendt bibliofil" har annoteret digtet; den pågældende er tværtimod ubekendt, se Gay: *Bibliographie des ouvrages relatifs à l'amour …* [Note 51)], – og Gay må dog vide det, da det er ham selv, der – i forbindelse med Gustave Brunet – har udgivet *Anthologie Scatologique* [Note 52)]. Alvorligere indvendinger rejser sig ved "mine" s. 19 refererede ord om forskellige memoireværker. Forfatteren henfører dem nemlig til det XVIII. århundrede, skønt de – med undtagelse af hertugen af Noailles', som udkom i 1777 – alle som en stammer fra det XVII. Jacques de Saulx, c^te^ de Tavanes [således hedder han nemlig, og ikke Jacques Saulx-Taraine] døde i 1683. Originaludgaven af hans memoirer er fra 1691 – også andre af denne illustre slægt [Note 53)] har skrevet memoirer –, og Puységur [familien hedder forøvrigt Chastenet de Puységur (ikke Puiségur)], hvis erindringer udkom første gang i 1690, døde allerede i 1682. Misvisende er det også her at tale om "meget sjældne udgaver"; for at en bog kan fortjene betegnelsen "*très*

rare" må den være mere *recherché des curieux* end de nævnte krigeres og statsmænds værker faktisk er.

Kan det således ikke siges, at de udmærker sig ved nogen særdeles sjældenhed, gælder dette derimod i fremtrædende grad om "Mmes. de Montespan og de Fontanges yderst sekrete og galante memoirer (Paris 1807)", ja her er ordet "uvurderlig" ikke overdrevet, eftersom ingen af dem eksisterer. At de, hvis de eksisterede, måtte regnes til det 17de århundrede, er mindre væsentligt. Ganske vist udkom der i Paris i 1829 et apocryft værk med titlen *Mémoires de Mme. de Montespan* – det skyldes enten Lafont d'Auxonne eller Philippe Busoni – men uægte skrifter tæller dog virkelig ikke med, og under Mme. de Fontanges' navn findes der ikke engang så meget. Den mulighed er vel ikke aldeles udelukket, at forfatteren har fundet værker og udgaver *inconnues de tous les bibliographes* og i så fald har han unægtelig vundet uvisnelige laurbær, men sandsynligere er det dog, at begge de omtvistede arbejder hører hjemme i de *Bibliothèques imaginaires*, som flittige forskere – Paul Lacroix, Sylvain van de Weyer, Renier Chalon ("c^{te} de Fortsas") o.fl. – fra tid til anden har forfattet kataloger over. –

Den næste side (s.20) frembyder nye variationer på den bibliografiske hyrdefløjte, idet jeg her finder "den velkendte mediocre epiker og filosof Guzman Vargas y Banor, den venezuelanske litteraturs ganske fejlagtigt postulerede fader". Hvem er det? Den hispano-amerikanske litteraturs historieskrivere – selv den kronisk henrykte José M. Torres Caicedo – iagttager med hensyn til ham en hårdnakket tavshed, hvilket er så meget mærkeligere som han jo efter kontekstens ordlyd dog må have indtaget en så fremskudt stilling, at

genlyden af hans tilhængeres røster kunne nå for specialisternes øren. Nu er der imidlertid en gribende enighed om, at Andrés Bello [Note 54)] er ikke blot sit fædreland Venezuelas, men hele det spanske Amerikas litterære fader – hans værker, "*cuya coleccion es el principal monumento de la cultura americana*" er udgivet på republikken Chiles bekostning ifølge lov af 5. sept. 1872 – fra mørket opstår så pludselig Guzman Vargas y Banor og gør ham rangen stridig. Hvis ikke også han henhører til de forsvundne eller aldrig eksisterende skribenter, som bibliograferne dagligt begræder, bliver konflikten unægtelig interessant. Eller kan det tænkes, at der sigtes til D. José de Oviedo y Baños, forfatter til en *Historia de la Conquista y Población de la Provincia de Venzuela* (Madrid, 1723; optrykt i 1885 med noter etc. af D. Cesáreo Fernández Duro)? Hans navn har dog en svag lighed med det mystiske Guzman Vargas y Banor, og hans værk handler jo netop om Venezuela. Men på den anden side kan han ikke godt have skrevet om Pestalozzi, hvilket G. V. y B. Beskyldes for. Jeg ser derfor ingen anden udvej end at Guzman osv. må være blevet spist: ligesom alt andet i verden er bibliotekerne genstand for talrige fata, og skiftevis har Mars, Neptunus og Vulcanus – som det sekstende århundredes lærde sagde – forårsaget tusinder af bøgers undergang. Monografierne over værker, der er gået til grunde ved ild eller opslugte af havet eller tabte ved krigens ødelæggelser siger imidlertid ikke et ord om forfatterens protegé. Heller ikke findes der noget om ham i de lister, man [Note 55)] har udarbejdet over ulykkelige skribenter, der er blevet dømte til at fortære deres egne skrifter. Men Oelrichs og Delepierre kan naturligvis have overset ham (bibliofagien har langt fra været studeret med

den alvor og opmærksomhed, den fortjener), og herefter er det ikke umuligt at Guzman Vargas y Banor på den antydede måde har "ædt sine ord i sig". Denne løsning af problemet forekommer mig langt mere tilfredsstillende end en hvilken som helst anden, navnlig tyer jeg nødig til den tarvelige udvej at henvise ham til Mmes. de Montespans og de Fontanges' lidet opmuntrende selskab. –

Forladende Sydamerika begiver jeg mig til taknemligere egne og standser (s.22) ved følgende passus: "Kirkefædrene fra Athanasius, ortodoksiens fader [i kirkens kamp mod arianismen; uden denne tilføjelse bliver udtrykket let misvisende, da den trosbekendelse, man har tilskrevet ham, hverken er den ældste eller stammer fra ham selv], til hin Franciscus af Sales, der optoges på listen i 1877." Forfatteren sammenblander her forskellige begreber: der bør skelnes imellem kirkefædre (*Patres ecclesiæ*) og kirkelærere (*Doctores ecclesiæ*); en tredje gruppe, kirkelige forfattere (*Scriptores ecclesiastici*), kan, da den ikke direkte vedrører det foreliggende spørgsmål, lades ude af betragtning. Kirkefædrene er alle tillige kirkelærere, men kirkelærerne er på ingen måde allesammen kirkefædre; for dertil kræves yderligere, at de står apostlenes tid så nær som muligt, de skal, som udtrykket lyder, have *antiquitatem competentem*. Herefter er Athanasius utvivlsomt kirkefader – sammen med Basilius (der tilhørte "en rig og anset martyrfamilie", som det så smukt hedder), Gregorius Nazianzenus og Johannes Chrysostomus danner han oven i købet grupper af de fire *store* "græske" kirkefædre –, men St. Franciscus Salesius (François de Sales) er det lige så utvivlsomt ikke, hvorimod han ganske rigtigt af Pio Nono erklæredes for

doctor ecclesiæ i 1877. Men hvorfor standser forfatteren ved Frants af Sales? Efter ham er dog flere andre erklærede for sådanne – såvidt jeg ved: St. Beda Venerabilis, St. Johannes Damascenus, St. Cyrillus Alexandrinus og St. Cyrillus Hierosolymitanus. Man indvende ikke, at disse dog i den forstand er ældre end St. Franciscus Salesius (d. 1622), at de levede langt tidligere end han, for heller ikke med denne for forfatteren gunstigere beregningsmåde bliver Frants af Sales den sidste; St. Alfons Liguori, der døde 1787, er herefter yngre [Note 56)].) –

Endelig må jeg sige et par ord om de slutningsbemærkninger, som tilskrives mig. I mulig end højere grad end hidtil nødsages jeg her til at pålægge mig selv *quasi et interdictum de arborius caedendis*, da mine noter ellers ville skyde for mange og for vilde skud; emnet frister til vidtløftige digressioner, det smerter mig derfor at måtte affærdige det aldeles summarisk. Men vendingen "de gamle kirkefædre Cerinthus og Saturninius" [manden hedder for resten Saturninus eller Satornilus] bør dog påtales; de er alt andet end kirkefædre, de er lige det modsatte, nemlig hæretikere for ikke at sige hæresiarker. At flere gnostiske sekter hævdede at tilhøre kirken er irrelevant, da disse prætentioner afvistes meget bestemt og forholdet mellem kirken og gnosticismen overhovedet var lidet cordialt. Bekendt er således den af Irenæus [Note 57)] refererede historie, hvis pålidelighed ganske vist ikke længere lader sig kontrollere, om hvorledes apostlen Johannes, der på en badeanstalt i Ephesus stødte sammen med den omtalte Cerinthus, på stedet flygtede af frygt for, at huset skulle styrte sammen over hovedet på ham og Cerinthus,

"Sandhedens Fjende". Og da St. Polycarp traf Marcion, en anden af gnostikernes dignitarer, fik denne på spørgsmålet "Kender du mig?" det utvetydige svar "Jeg kender dig, du Satans førstefødte." Er nu end beretningerne [Note 58)] om visse gnostikeres udsvævelser overdrevne eller ligefrem usande, kan det dog næppe fragås, at basilidianere og valentinianere i senere tider gjorde sig skyldige i slemme udskejelser, ligesom der blandt syriske og ægyptiske gnostikere gaves forbund [Note 59)], som fejrede "de gyseligste orgier". Denne systematiske libertinisme var en konsekvens af den syriske gnosticismes syn på demiurgen, men for øvrigt fandtes der også eksempler på den stik modsatte konsekvens i enkratiternes strenge askese, deres cølibatsdyrkelse, had til ægteskabet og til spiritus, der var så vidt dreven, at de ikke engang tålte vin i alterens sakramente (de kaldtes derfor også hydroparastater eller aquarier). Når dertil bl.a. kommer gnosticismens gennemgående ringeagt for martyriet og dens aristokratiske ophøjethed over pøbelen (hylikerne), som ikke kan blive genstand for forløsning, da den er aldeles uimodtagelig for oplysning (gnosis) og hører hjemme i det døde Chaos, kan man ikke undre sig over, at kirken intet ville have med den at gøre – eller over at eksekutivmagten stillede sig på kirkens side, jfr. de strenge straffebestemmelser, der findes i corpus juris [Note 60)]. En nærmere udvikling af de gnostiske filosofemer er her selvfølgelig umulig, men jeg må dog rejse en formel indvending mod den ganske arbitrære sondring mellem alexandrinske og ofitiske gnostikere; man plejer at skelne mellem den alexandrinske og den syriske gnosticisme[Note 61)]; ofiterne er kun en forgrening af den sidste. For øvrigt skriver

forfatteren "de orphitiske … skoler"; jeg vejrer her en slem forveksling af to forskellige ting: orfikerne, en tildels orgiastisk præget hellensk åndsretning af ældre oprindelse med navn efter Orfeus, er noget ganske andet end de såkaldte ofiter (serpentini), en gruppe gnostiske sekter, ved hvis kultus slangen (ofis) spillede en vis rolle [Note 62)]. – Endelig må jeg bestemt tage afstand fra den bedømmelse af Valentinus, som tillægges mig. De mærkelige modsætninger, der fandtes indenfor gnosticismen – asketer ved siden af libertinere, fritænkere ved siden af mirakeltroende, alvorlige filosoffer og durkdrevne gøglere – forklarer muligen, at forfatteren kan falde på at kalde Valentinus "den ignorante hysteriker" men i virkeligheden kan intet være urigtigere; Valentinus er uomtvistelig en af de største ånder, den gnostiske tænkning har fostret, og er end gnosticismens tid længst forbi, bevarer dog den lysende kosmiske poesi, han skabte, sit værd. Heller ikke kan jeg sidde stille, når æonen Sophia betegnes som "den højeste af verdensdannende kræfter" [hypostaserede guddomsprædikater eller personificerede potenser er bedre og mere passende udtryk]; thi som den sidst emanerede er hun netop fjernest fra det guddommelige ophav og derfor den ringeste i væsen, og det er da også hende, der bryder harmonien i pleroma.

Og nu er mine hænder tomme. For ligesom hyrden ikke kan give andet til skytsguddommene end hvad hans hjord yder ham, således kan annotatoren ikke sammensætte sit holocaustum af andet end af de forvildelser, som forfatteren

gør sig skyldig i. Måtte røgen af denne offergave finde nåde for dine næsebor, o Jupiter Censor!

Cosmus Smitson.

Forfatterens slutbemærkning

Jeg har intet at tilføje. Jeg ser endnu Smitsons blaserede smil, der beskedent skal undskylde hans frygtelige viden. Jeg ser ham i bibliotekets centrum legende med sine monstrøse tekster, idet han angiver hvert kildested sluttet i en parentes af sine to rapide læber. Jeg tør ikke modsige hans korrekturer, der ikke har afkræftet men bekræftet min skildring af Cosmus Smitson. Han har højmodigt og redeligt udleveret sig, jeg er ham taknemlig for hans offervilje. Ved Pallas! Hvilken brug vil verden endnu ikke kunne gøre af denne hjerne!

Dog endnu en ting.

Guzman Vargas y Banor må Cosmus Smitson lade stå. I den verden, hvor han er til, har Smitson ingen magt. Guzman Vargas y Banor er blevet til ved en skabelsesakt af mig, idet jeg fandt, at Guzman var et såre smukt fornavn og at Vargas y Banor stod dertil som to vokalrim af blid og charmant stemning. Og jeg lønnede denne Guzman med titlen den venezuelanske litteraturs postulerede fader, i kraft af den kongelige ret, som jeg har i mine imaginære verdener. Ved Don Guzman tåler jeg ikke at profan videnskab rører.

Jeg har intet at tilføje. Jeg tier for at hilse Cosmus Smitson med dyb, dyb beundring.

Om "Livet farligt"

Forfatter: Otto Rung (1874-1945).
Org.udgave: Otto Rung: *Livet farligt. Noveller.* Gyldendalske Boghandel/Nordisk Forlag, København 1927. Denne udgave er baseret på førsteudgaven.
"Kommentaren" *Model contra forfatter* er hentet i tidsskriftet *Det ny Aarhundrede* for december 1908.
Redigeret af: Kim N. Jensen.
Forside: Stillbillede fra filmen "*A la conquête de l'air*" (1901). Fotografen er ikke kendt.

ISBN 978-87-7628-247-9
2. ebogsudgave, tidligere udgave ISBN 978-87-7979-458-0 (Ølstykke 2016).

© 2025 eBibliotek 1800
www.ebib1800.dk

Note 1:

Smitsons mærkelige forvandling: blev første gang udgivet i samlingen *Desertører*, G.B.N.F. København 1908).

Note 2:

Bodin: *La Démonomanie des Sorciers* (1580), livre II ch. VI.

Note 3:

Tertullian: *De poenitentia*, Cap. XII.; *de patientia*, Cap. XIII.

Note 4:

Miguel Medina: *De recta in Deum fide* (1564), cap. VII, p. 61.

Note 5:

Helbrededes af melampus ved hjælp af nyserod og musik: "*Proetides implerunt falsis mugtibus agros.*" Virgil. Eclog. VI. 48. I en anmærkning til dette vers siger Heyne: "*primum eksemplum morbi hysterici*." Jfr. Servius' kommentar: "... *Illa (Junone) irata hunc errorem earum inmisit mentibus, ut se putantes vaccas in saltus abirent et plerumque mugirent et timerent aratra*." Se også Bon J. de Witte: *Mélampos et les Proetides* ... Paris, 1879.

Note 6:

Lykanthropi: Se den udførlige udvikling hos F. G. Welcker: *Lykanthropie ein Aberglaube und eine Krankheit* (*Kleine Schriften*, III, 1850, p. 157 seq.). Böttigers afhandling: *Aelteste Spuren der Wolfswuth in der griechischen Mythologie* (i Sprengels *Beiträge zur Geschichte der Medicin*, bd. I st. 2 p. 3 seq., 1795) forfægter det forkerte (af Rung tiltrådte) synspunkt, til hvilket også *Cervantes* synes at slutte sig, jfr. Mauricios udtalelser i *Persiles y Sigismunda* (I. 18).

Note 7:

Pausanias: VIII. 2.

Note 8:

Plinius: Nat. Hist. VIII. 22. 34.

Note 9:

Petronius: Cap. 62.

Note 10:

Virgil: Eclog. VIII. 97.

Note 11:

Properts: IV. 5. 14.

Note 12:

Herodot: IV. 105.

Note 13:

Schafarik: *Slawische Alterthümer*, 1843, I, p. 194-199.

Note 14:

Peucerus: *Commentarius*, etc: Originaludgaven er fra 1553. Heri findes afsnittet imidlertid ikke.

Note 15:

Augustinus: Civ. Dei, XVIII, 18.

Note 16:

Damascius (Vita Isidori [Gazæi]) hos Phot. *Bibl.* Cod. 242; Bodin, l. c., jfr. James R. Lowell: *Witchcraft* (i *Among my Books*, Boston, 1870) og W. E. H. Lecky: History of the Rise and Influence of the Spirit of Rationalism in Europe (1865), chapter I; etc. etc.]

Note 17:

Camden: *Britannia*, 1586. Den pågældende passus er først tilføjet i senere udgaver. – Hvor sejlivet overtroen overhovedet er i Irland kan ses af, at så sent som *1895* (den 15. marts) blev en 26-årig kvinde brændt som heks ved Clonmel i Tipperaryshire. Det stenografiske referat af retsforhandlingerne findes gengivet efter Clonmel Cronicle af 6. juli 1895 hos Binz: *Doctor Johann Weyer* … 2. Aufl., 1896, p. 39–41.

Note 18:

Olaus Magnus: Romæ, 1555, lib. XVIII, capp. 45–47, p. 642 seq. – "*Cellaria cervisiarum ingrediuntur, ac illic aliquot cervisiæ, aut medonis tonnas epotant, ipsaque vasa vacua in medio cellarii unum super aliud elevando collocant: in quo a nativis ac genuinis lupis discrepant.*"

Note 19:

Plinius: *Mirum est quo procedat Græca credulitas! nullum tam impudens mendacium est ut teste careat.* Plinius, 1. c.

Note 20:

Gervasius af Tilbury: *Otia Imperialia*, decis. I. tit. XV. ("... *vidimus* ...") og decis. III tit. CXX. ("... *apud nostrates quotidianum esse* ...") (*Scriptt. rer. Brunsvic.* , ed. Leibniz, tom. I, pp. 895, 1003).

Note 21:

William af Malmesbury: *Gesta regum Anglorum*, II §171, også anført af Vincentius Bellovacensis, *Spec. Natur.*, II, 109, Baptista Fulgosius, *Dict, fact, memorab.*. 1509, VIII, 11 og Bodin, l. c., m.fl.

Note 22:

Petrus Damianus: Petrus Damiani, Helgen, Cardinal og *Doctor ecclesiæ* (jfr. Leo XII.s promotionsdekret af 1. okt. 1828), d. 1072. Hans *Liber Gomorrhianus* skildrer gejstlighedens letfærdighed i livlige farver.

Note 23:

Petrus Binsfeldius: Tractatus de confessionibus maleficorum … Aug. Trevir., 1589, pars I, cap. 38, p. 60 seq. – Magi vel malefici virtute dæmonis nec se, nec alios homines vere et realiter possunt transformare in lupos, cattos, vel aliam quamcunque bestiam … Dictum (*vere et realiter*) quia per illusionem et apparentiam bene fit, etc.

Note 24:

St. Thomas Aquinas: Sentent. II, distinct. VIII, art. V.

Note 25:

Disquisitiones magicæ: Lovanii, 1599–1600, liber II, quæstio 18: An corpora ex una in aliam speciem Magi queant transformare?

Note 26:

Petrus Pomponatius: I det posthume værk *De naturalium effectum causis, sive de Incantationibus*, 1556, p. 287 seq. – Det er en tilsnigelse af Bodin, når han beskylder Pomponazzi for at have betragtet lykantropien som "*chose très-certaine, véritable et indubitable.*" Til ære for Pomponatius betegner han den kun med megen vaklen som *non omnino imposibilis*, hvilket er en langt mere betinget tilslutning end Bodins ord lader formode.

Note 27:

Såvidt teorien: R. R. Madden har i sin *History of Phanthasmata* (1857; vol. I. pp. 334–358) samlet et umådeligt antal andre eksempler.

Note 28:

Decenter quæstionatus: *Malleus Maleficarum*, pars. III. Quæst. 14.

Note 29:

Varulve o.l. kom der levende: Se Boguet's *Discours des sorciers*, Lyon 1602. – Boguet er en kompetent dommer, da han skal have brændt op imod 600 lykantroper.

Note 30:

Johannes Wierus har behandlet spørgsmålet: *De incertitudine et vanitate scientiarum* … 1530, cap. 44, p. 98.

Note 31:

De mest iøjnefaldende absurde fænomener: *De præstigiis dæmonum* (1563). – Se særlig lib. III, cap. 10 (*de phantastica transformatione hominum in bestias*) og lib. IV, cap. 22 (*homines ullius rei potentia in bestias transformari nequire*), jfr. også lib. VI, capp. 11, 12. (Jeg citerer Baseler-udgaven af 1568, den første, der indeholder seks bøger).

Note 32:

Den sindrige og fantastiske Burton.: *Anatomy of Melancholy* (1621), Part I, Section I, Member I, Subsection IV.

Note 33:

Er mange århundreder forsinket: Den er imidlertid et sikkert symptom på den ovfr. påtalte begrebsforvirring.

Note 34:

Den rette sagssammenhæng er udtalt af Angelo Poliziano: *Miscellaneorum centuria una*. Basil. 1522. cap. 50, p. 63: "*... uti quidam sibi brutæ animantes esse, vocesque imitari illarum videantur. Præteraque nonnullos arbitrari se vasa esse testacea factos, tum autem ob id metuere, ne confringantur.*" – Se også Philippus Camerarius: Operæ horarum subcisivarum (1591), Centuria I, cap. 72, og de der anførte forfattere.

Note 35:

Tilfælde forekommer ikke sjældent: Flere eksempler fra ældre skribenter findes anførte hos Thomas Arnold: *Observations on the Nature, Kinds, Causes and Prevention of Insanity* … Vol. I. Leicester, 1782, p. 158 seq. – den mystiske, skytiske syge (vovao;) der forvandlede mænd til kvinder (men desværre ikke også kvinder til mænd, hvilket ville have bragt både ligevægt og afveksling i tingene) hører muligvis herhen. Herodot og Hippokrates omtaler den, men for øvrigt hersker der stor uenighed om dens natur. Se Nebel, *De morbis Veterum obscuris*, Giessæ, 1794. Sect. I; Friedreich, I. c., p. 31–39; Rosenbaum: *Die Lustseuche im Alterthume*, Halle, 1839, p. 141–219, m.fl.

Note 36:

Indtil bålet, etc.: "*Jusqu'au feu eksclusivement*" (Rabelais)

Note 37:

Han har talt om Lykaon: *Scholia in Lycophr.*, ed. Sebastiani, Romæ, 1803, 481.

Note 38:

Sit værk: Tetrab. II. Serm. II. Cap. 11. (*De insania lupina aut canina appellata*).

Note 39:

Det pågældende fragment: I *De re medica*, lib. III. cap. 16. (Syvende århundrede), – for største delen et udtog af ældre forfattere.

Note 40:

Oribasius: Da Julian drog mod perserne sendte han Oribasius til Delphi for at rådspørge oraklet. Ved denne lejlighed talte dette for sidste gang; svaret er opbevaret af Georgius Cedrenus (*Hist. comp.* I, 532 ed. Bekker i *Scriptt. hist. Byzant.*).
(Den latinske oversættelse skyldes Guilielmus Xylander: *Georgii Cedreni Annales*. Basil., 1566, p. 250). – Beretningen hos Cedrenus er muligvis upålidelig (Gustavus Wolff: *De novissima oraculorum aetate*, 1854, p. 44, og Hertzberg: *Geschichte Griechenlands …*, III, 1875. p. 297, note 22), men det afficerer jo i ingen henseende ordenes skønhed og sørgmodighed. – Swinburnes digt "The last Oracle" (*Poems and Ballads.* Second series) er baseret på traditionen hos Cedrenus.

Note 41:

Michael savonarola: Bedstefader til Girolamo Savonarola; d. 1461. – *Practica Major*, Tract. VI. cap. I. rubrica 13, s. v. cutubuth.

Note 42:

Hieronymus Mercurialis: I sin specielle terapi *Prælectiones Patavinæ …*, I, 12 (1606), og i *Varr. Lectt. in medicinæ scriptoribus et aliis*, 1585, VI, 20.

Note 43:

Donatus Antonius ob Altomari: *De medend. human, corp. mal.: Ars medica,* Neap., 1553, cap. IX.

Note 44:

Pieter van Foreest: (Petrus Forestus, d. 1597), *Obs. med.*, lib. X, obs. 25, 26.

Note 45:

... deraf døde han: "... Tandem non sine multa difficultate captus confidenter asseveravit se verum esse lupum, discrimen solum existere in pelle eum pilis inversa. Quapropter quidam ... tibias et ejus brachia gladio feriunt amputantque, veritatem rei eksploraturi, cognita vero hominis innocentia: eum chirurgis tradunt curandum, sed post dies non multos expiravit" 1. c., IV, 26.

Note 46:

Første udgave udkom 1499: "*Venetiis Mense decembri. MID. in ædibus Aldi Manutii, accuratissime.*"

Note 47:

Jugement: "*Le **Songe** est un livre d'une charmante prolixité, écrit dans un style exquis ou absurde, simple, ou si compliqué qu'il en devient illisible; il y est question de tout et en somme de rien: c'est un vrai songe, un vrai symbole de la vie.*" Jfr. *La Curiosité littéraire et bibliographique*, Paris 1880, I.

Note 48:

Franciscus Columna: "... noble, délicat et pieusement chevaleresque ... ... la derniére oeuvre légitimement sortie de l'inspiration de Pétrarque, une des peintures les plus correctement exquises de l'amour mystique que l'on ait jamais tracées." – Émile Montégut om Franciscus Columna (*Nos morts contemporains*, 1883, I. p. 176. 177.)

Note 49:

Claudius Popelins afhandling: *Le Songe de Poliphile ou Hypnérotomachie de frère Francesco colonna, littéralement traduit pour la première fois, avec une introduction et des notes* par Claudius Popelin … Paris, Liseux, s.d. (1883), 2 vol. in-8.

Note 50:

Alix de Valossières: Stavemåden er usikker; det lader sig næppe verificere om navnet skrives med ét eller med to l'er. Dette har forfatteren øjensynlig også haft blik for, idet han har valgt den (forkastelige) udvej at alternere: *il faut choisir* og eventuelt i en note oplyse om afgørelsens tvivlsomhed. Valossiére er dog det sandsynligste; således gengives navnet i alt fald i de Bures og van Praets katalog over duc de la Vallière's bibliotek (1783, nr. 3255) og derfra stammer formodentlig oplysningen. – Forfatteren kalder (ligesom de Bure og van Praet) digtet: *Métamorphose du cul d'Iris changé en astre*. Dette *changé en* konstituerer en pleonasme; den rette titel er vistnok *Métamorphose du cul d'Iris en astre* (således i amsterdamer-udgaven af Pavillon's *Œuvres*. 1720, in-8, p. 158.) – Den sidste af de af forf. citerede linjer lyder: *Et rougir* ***toutes*** *les étoiles* (i alle udgaver). Hos forf. mangler det fremhævede ord.

Note 51:

Gay: ***bibliographie des ouvrages relatifs à l'amour ...:*** IVe. éd., III, 215.

Note 52:

Anthologie scatologique: Paris (Gay), 1000800602 (1862), in-12.

Note 53:

Denne illustre slægt: Se *Les Saulx-Tavanes. Etudes sur l'ancienne société francaise. Lettres et documents inédits*, par L. Pingaud. Paris 1876.

Note 54:

Andrés Bello: La antigua Capitania General de Caracas, hoy República de Venezuela, tiene la gloria de haber dado à la America española, simultáneamente, su mayor hombre de armas y su mayor hombre de letras: Simon Bolivar y Andrés Bello. (Menéndez y Pelayo).

Note 55:

***Man* har udarbejdet:** J. C. C. Oelrichs: *Dissertatio de bibliothecarum ac librorum fatis, in primis libris comestis* … Berolini, 1756, 8°. – Onésyme Durocher [ɔ: Octave Delepierre]: *De la bibliophagie*. S. 1. n. d. , in-8.

Note 56:

St. Alfons Liguori er herefter yngre: Hvad den for kirkefædre påkrævede ælde angår plejer man at sætte det VI. eller VII. århundrede som grænse. Gregor den Store (d. 604) bliver da den sidste, omend nogle, som det synes mig med rette, vil medtage St. Isidorus Hispalensis (d. 636), der endelig ikke må forveksles med den ægyptiske munk St. Isidorus Pelusiota (V. årh.), hvilket mærkeligt nok undertiden sker. Isidor af Pelusium har for resten gjort sig bemærket ved den ubeherskede måde, hvorpå han – følgende i Chrysostomus' fodspor (*in Joannem Homil.* XXXII.) – falder over sin tids bibliofiler og nedkalder Himlens vrede over deres hoveder (De interpretatione divinæ scripturæ epp. I. 127).

Note 57:

Irenæus: *adv. hær.*, III cap. 3, 4.

Note 58:

Beretningerne: Dionysius Alexandrinus (hos Eusebius, *Hist. eccles.* III. 28) beskylder Cerinthus for at sætte saligheden i tilfredsstillelsen af *ventres et earum quæ infra ventrem partium libido* og tilføjer ondskabsfuldt, at det stod i forbindelse med, at Cerinthi egne tilbøjeligheder gik i den antydede retning. Herefter bliver Guds rige af denne verden, hvilket jo ganske strider mod kirkens lære.

Note 59:

Blandt syriske og ægyptiske gnostikere gaves forbund: Karpokrates og hans søn Epiphanes, kainiterne m.fl. (den antitaktiske eller antinomiske retning).

Note 60:

De strenge straffebestemmelser, der findes i corpus juris: Cod. 1-5.

Note 61:

Den alexandrinske og den syriske gnosticisme: Også andre inddelingsmåder ses anvendte.

Note 62:

Slangen (ofis) spillede en vis rolle: Se Neander: Genetische Entwickelung der vornehmsten gnostischen Systeme, 1818, p. 231, 244.